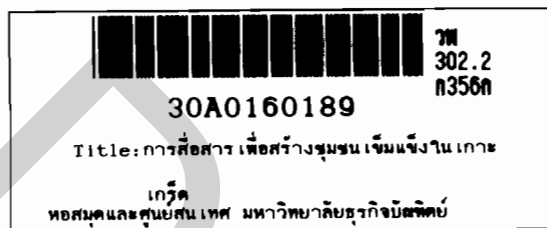

การสื่อสารเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งในเกาะเกร็ด

นายกอบกวี ชื่นรักสกุล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์พัฒนาการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2546

ISBN 974-9554-22-1

Communication For Strengthening Community In Koh Kred

Mr. Korpkawee Chuenraksakun

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

For the Degree of Master of Arts

Department of Development Communication Arts

Graduate School, Dhurakijpundit University

2003

เลขทะเบียน.....	0160189
วันลงทะเบียน.....	23.ก.ย. 2546
เลขเรียกหนังสือ.....	399.9
	ก8567
	[15-5]
	22

ISBN 974-9554-22-1

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดีผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอขอบพระคุณต่อ ศาสตราจารย์
สุกัญญา สุตบรรทัด อาจารย์ที่ปรึกษาที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำในขั้นตอนการวิจัยต่าง ๆ ขอ
ขอบคุณ อาจารย์อรุณ งามดี ประธานกรรมการ ดร.อัญชลี จุฬาทิมพ์พันธ์ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
และรองศาสตราจารย์ดร.อรรธรณ ปิลันธน์โอวาท กรรมการผู้แทนทบวงมหาวิทยาลัย ที่ได้กรุณาให้
คำปรึกษาในการตรวจแก้ไข ข้อบกพร่องต่างๆ ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความถูกต้อง และสมบูรณ์
ยิ่งขึ้น ขอขอบคุณอาจารย์สินธวา ที่ให้คำแนะนำต่างๆ ที่เป็นประโยชน์

นอกจากนี้ยังมีบุคคลที่คอยเป็นกำลังใจให้แก่ข้าพเจ้าเสมอมา ขอขอบคุณคุณแม่ และ
อาจารย์ทัศนทกานต์ ดวงรัตน์ รองคณบดีคณะนิเทศศาสตร์ด้วย

สุดท้ายนี้ขอขอบคุณพี่ๆ เพื่อนๆ รวมถึงเพื่อนร่วมงาน ที่ให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดี
สามารถช่วยให้ผู้วิจัยสามารถทำงานสำเร็จลุล่วงได้

กอบกวี ชื่นรักสกุล

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	๘
กิตติกรรมประกาศ.....	๑
สารบัญตาราง.....	๗
สารบัญภาพ.....	๘
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 ปัญหานำการวิจัย.....	9
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย.....	9
1.4 ขอบเขตงานวิจัย.....	9
1.5 นิยามศัพท์.....	10
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	12
2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	13
2.1 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสารชุมชนเข้มแข็ง.....	13
2.2 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการรวมกลุ่มของประชาชนและประชาสังคม.....	26
2.3 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการรวมกลุ่มผู้นำ และเจ้าหน้าที่ส่งเสริม.....	34
2.4 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจของสื่อ.....	46
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	50
3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	52
3.1 วิธีวิจัย.....	52
3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	54
3.3 ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล.....	57
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	58
3.5 การนำเสนอข้อมูล.....	58

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิจัย.....	59
4.1 ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและการสังเกต.....	59
4.2 ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์.....	65
4.2.1 ประเด็นที่ 1 คือ เป้าหมายของการสร้างชุมชนเข้มแข็ง และปัจจัยที่เป็นเงื่อนไขให้เกิดชุมชนเข้มแข็งตามทัศนะ ของชาวบ้าน.....	69
4.2.2 ประเด็นที่ 2 บทบาทในการสื่อสารของบุคคล 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้นำสมาชิก และคนภายนอกในการสร้างการ สื่อสารและการใช้สื่อเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง.....	75
4.2.3 ประเด็นที่ 3 ปัญหาใหญ่ในการสร้างชุมชน เกาะเกร็ดให้ เข้มแข็ง และวิธีการสื่อสารเพื่อแก้ปัญหา.....	85
4.2.4 ประเด็นที่ 4 ประโยชน์และความพึงพอใจของชุมชนแต่ละ แห่งที่ได้รับในเกาะเกร็ด.....	92
4.2.5 ประเด็นที่ 5 ทิศทาง เศรษฐกิจ ศิลปวัฒนธรรม สังคม และ การสื่อสารของชุมชนเกาะเกร็ดในอนาคต.....	95
5 สรุปผลการวิจัยอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	98
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	98
5.2 การอภิปรายผลการวิจัย.....	116
5.3 ปัญหาและอุปสรรคในการศึกษาวิจัย.....	152
5.4 ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย.....	152
5.5 ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย.....	154
บรรณานุกรม.....	155
ประวัติผู้เขียน.....	160

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ตารางเปรียบเทียบประชากร.....	61
2	ตารางเปรียบเทียบข้อมูลในประเด็นปัญหานำวิจัยข้อที่ 1.....	99
3	ตารางเปรียบเทียบข้อมูลในประเด็นปัญหานำวิจัยข้อที่ 2.....	101
4	ตารางเปรียบเทียบข้อมูลในประเด็นปัญหานำวิจัยข้อที่ 3.....	108
5	ตารางเปรียบเทียบข้อมูลในประเด็นปัญหานำวิจัยข้อที่ 4.....	111
6	ตารางเปรียบเทียบข้อมูลในประเด็นปัญหานำวิจัยข้อที่ 5.....	113
7	เปรียบเทียบการแสดงบทบาทของกลุ่มบุคคลทั้ง 3 กลุ่ม ในการสื่อสารเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง.....	136

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	ที่ตั้งพื้นที่ตำบลเกาะเกร็ด.....	7
2	ที่ตั้งหมู่บ้านทั้ง 7 บนเกาะเกร็ด.....	8
3	กรอบแนวคิดการวิจัยการสื่อสารเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง.....	128

DPU

ชื่อวิทยานิพนธ์	การสื่อสารเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งในเกาะเกร็ด
ชื่อนักศึกษา	นายกอบกวี ชื่นรักสกุล
อาจารย์ที่ปรึกษา	ศาสตราจารย์สุกัญญา สุตบรรทัด
สาขาวิชา	นิเทศศาสตร์พัฒนาการ
ปีการศึกษา	2545

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัย เป้าหมายของชุมชน บทบาทการสื่อสาร การใช้สื่อของกลุ่มผู้นำ กลุ่มสมาชิกในชุมชน และกลุ่มบุคคลภายนอก ปัญหาที่เกิดในชุมชน และวิธีการสื่อสารเพื่อแก้ปัญหา ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับ และความพึงพอใจของสมาชิกในชุมชน และแนวโน้มในอนาคตของการสร้างชุมชนเข้มแข็งในชุมชนเกาะเกร็ด การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า เป้าหมายการสร้างชุมชนเข้มแข็ง คือ เพื่อเพิ่มรายได้ให้ครอบครัว การฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิม และความต้องการสร้างชื่อเสียงให้ชุมชน ปัจจัยที่ก่อให้เกิดคือ บุคคลภายนอก เช่น เจ้าหน้าที่รัฐเข้ามาเป็นผู้นำ และสนับสนุน มีผู้นำชุมชนที่ดี มีความสามัคคี รวมถึงมีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เรื่องบทบาทการสื่อสารนั้น กลุ่มผู้นำเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสาร และเป็นผู้มีบทบาทจัดการการกระแข่าวสารในชุมชน คำนะนำกิจกรรมการพัฒนา และเรื่องส่วนตัว การประกอบอาชีพ การสร้างความสัมพันธ์ และการรวมตัว บทบาทกลุ่มสมาชิกคือ การรับสาร ถ่ายทอดข่าวสาร เสนอข้อมูล แสดงความต้องการในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง การฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมและร่วมตัดสินใจพัฒนาชุมชนกับรัฐ กลุ่มบุคคลภายนอก ให้ข้อมูลข่าวสาร การจูงใจขอความร่วมมือและสื่อสารกับภายนอกเพื่อพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง สื่อที่ใช้มาก คือ สื่อบุคคล สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ซึ่งผลิตโดยบุคคลภายนอก ปัญหาสำคัญที่เกิดในชุมชน คือ การสร้างความเชื่อถือให้เกิดแก่คนในชุมชน และขาดความร่วมมือจากสมาชิกที่มีการศึกษาสูง แก้ไขได้โดยผู้นำใช้การสื่อสารแบบจริงจัง และสื่อสารตัวต่อตัวกับผู้นำชุมชน กลุ่มชาวมอญมีความพึงพอใจสูงกว่าชาวไทยทั้งด้าน อาชีพที่เพิ่มขึ้น สิ่งแวดล้อมที่สวยงาม ศิลปวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมที่คงอยู่ ความสามัคคีในชุมชนและการสร้างชื่อเสียงให้ชุมชน ในอนาคตมองว่าเศรษฐกิจจะดีขึ้น มีทายาททางวัฒนธรรม สภาพสังคมที่อบอุ่นแบบดั้งเดิมชนบท

ผลการวิจัยยังพบว่า คนในชุมชนควรมีส่วนร่วมในเนื้อหาของสื่อทุกชนิดที่ออกไปสู่ภายนอก และรัฐควรช่วยขยายตลาดสินค้าชุมชนไปสู่ตลาดภายนอกให้มากขึ้นอย่าให้หยุดอยู่กับที่

Thesis Title	Communication for Strengthening Community in Koh Kred
Name	Mr. Korpkawee Chuenraksakoon
Thesis ADVISOR	Professor Sukanya Sudbantad
Department	Development Communication Arts
Academic Year	2002

Abstract

The object of this research is to study communication in Koh Kred community, which includes its problems and possible solutions for the time being and for the future. The method used is qualitative research. The results of the research show that the goals of strong community are to increase family incomes, to reserve and promote traditional arts and cultures and to promote fame to the community. The factors involved are outsiders such as the leading and supportive governments officers, good community leaders, their unity, including communication effectiveness.

In communication perspectives, the group leaders have been frequent resource persons who manage the information flow in the community, the information includes consults in various matters ranged from personal to community basis. In order to build up strengths in the community, the Kho Kred people know that they have to cooperate among each other while gaining supports from the outsiders as well.

Although face-to-face communication has always been largely maintained, the printed and electronic media produced by the outsiders are also popular.

The main problems in the community are firstly, the credibility to the community itself ; secondly, the lack of cooperation from the higher educated members. However, these can be solved through communication with the group leaders. The Mons tend to satisfy with their lives more than the Thais, for they foresee promising career, better environment, better reputation in traditional outs and cultures, and better unity. It is predicable that in the near future the community's economy will rise, traditional culture will be inherited, and the people will be closer in rural and traditional ways.

The results of this research also show that the community members should participate in the content of all media presented to the outsiders and the government should help expanding their community market to the outside world.

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา

เป็นเวลากว่า 40 ปี ที่แนวทางการพัฒนาของไทยมุ่งแต่ภาคอุตสาหกรรมและการส่งออก ซึ่งได้ละเลยการสร้างเสริมความเข้มแข็งที่แท้จริงให้กับท้องถิ่นชนบท ทั้งยังเป็นการสร้างความร่ำรวยแบบเป็นกระจุกความยากจนแบบกระจาย และยุคในการบริหารประเทศเมื่อปี พ.ศ.2536 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังประกาศใช้นโยบายเปิดเสรีด้านการเงินระหว่างประเทศ เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้หนี้สินระหว่างประเทศของไทยได้เพิ่มสูงขึ้นกว่า 1,000,000 ล้านดอลลาร์ เศรษฐกิจที่ผ่านมามีของไทยนั้นพึ่งภาคอุตสาหกรรมมากเกินไป ขณะที่ภาคอุตสาหกรรมก็พึ่งต่างประเทศมากเกินไปเช่นกันไม่ใช้ลักษณะที่สามารถเลี้ยงตนเองได้ เช่น การผลิตคอมพิวเตอร์ต้องนำเข้าอะไหล่ที่เป็นส่วนประกอบถึงร้อยละ 80-90 หรืออุตสาหกรรมบางประเภทต้องนำเข้าเทคโนโลยีจากต่างประเทศค่อนข้างมาก เมื่อประเทศไทยต้องประสบกับปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจอันเนื่องมาจากแนวทางการพัฒนาและการบริหารการเงินในระดับมหภาคที่ล้มเหลว โดยพอกพูนหนี้สินกว่า 100,000 ล้านดอลลาร์ส่งผลให้ธุรกิจและโรงงานอุตสาหกรรมจำนวนมากต้องปิดตัวลงตลอดจนมีผู้ว่างงานเพิ่มขึ้นทุกขณะ ทางออกหนึ่งของนักวิชาการ รัฐบาลและประชาชนโดยมากคาดหวังว่าจะสามารถผ่านพ้นวิกฤตเศรษฐกิจในปัจจุบันได้จะต้องสร้างเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวให้เกิดขึ้น สร้างความเข้มแข็งให้แก่คนในชุมชนในแต่ละแห่ง หมายความว่าต้องสร้างชุมชนต่าง ๆ มีความเข้มแข็งเกิดขึ้นภายในตัวเองและกระจายความเข้มแข็งออกสู่ภายนอกโดยจะต้องสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับชุมชนก่อนและพัฒนาไปสู่จิตสำนึกเกี่ยวกับสังคมเพื่อคนในชุมชนและสังคมจะได้ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน (เกษมธนา ฤกษ์พรพิพัฒน์, 2541: 38)

จุดสำคัญที่สุดของการที่จะสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน คือ สมาชิกในชุมชนจะต้องรวมตัวกันเพื่อสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นเช่นในสมัยโบราณจะเห็นได้ชัดจากการทำศึกสงครามเพื่อป้องกันบ้านเกิดเมืองนอนของชาวไทย การกู้เอกราช การรวมตัวกันเพื่อป้องกันการเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง การรวมตัวกันให้เกิดพลังทางสังคมในการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครองหรือการรวมตัวเพื่อแสดงถึงการต่อต้านคัดค้านในสิ่งที่คนในชุมชนหรือคนส่วนใหญ่ไม่ต้องการ ในปัจจุบันการสร้างชุมชนเข้มแข็งนี้ได้มีการทำกันมาหลายแห่งและก็ได้ประสบความสำเร็จ

แล้ว เช่น จส.100 :ชุมชนทางอากาศ เป็นชุมชนที่เกิดขึ้นมาเพื่อต้องการแก้ปัญหาจราจรที่ภาครัฐไม่สามารถแก้ไขได้โดยลำพัง รายการวิทยุภายใต้ชื่อ จส.100 จึงเกิดขึ้นทำหน้าที่รายงานสภาพจราจรเส้นทางสายต่างๆ ทั่วกรุงเทพฯ ตลอด 24 ชั่วโมง ความสำเร็จที่ได้เกิดจากความร่วมมือของผู้คนจำนวนมากมายที่โทรศัพท์เข้ามาในรายการเพื่อรายงานสภาพจราจรประกอบกับความร่วมมือจากตำรวจจราจร เป็นตัวอย่างหนึ่งของชุมชนรูปแบบใหม่ที่มีการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การสนทนาแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การให้กำลังใจความเอื้ออาทร ทำให้เกิดความผูกพันระหว่างผู้ที่รับฟังได้ยินเพียงเสียงโดยไม่เคยเห็นหน้าค่าตากันมาก่อน ชุมชนนี้ได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว แม้ว่าปัญหาการจราจรที่ติดขัดจะไม่คลี่คลายลงแต่คนที่อยู่ในรถสบายใจขึ้นเพราะมีเพื่อนร่วมทุกข์ นอกจากการรายงานและการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารแล้วยังมีความร่วมมือในรูปแบบอื่นๆ เช่น การแพทย์ฉุกเฉินทางอากาศ การบริการให้คำปรึกษาจากแพทย์ การช่วยเหลือจัดส่งผู้ป่วยและการติดตามหาคน เป็นต้น หรือกลุ่มบางกอกฟอรัม ที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อช่วยกัน ร่วมกันผลักดันให้มีการแก้ไขปัญหาบ้านเมืองโดยใช้วิธีเปิดเวทีความคิด เพื่อระดมสมองและกระตุ้นให้คนในกรุงเทพฯ ตื่นตัวเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาพร้อมกับผลักดันให้ทางรัฐยอมรับบทบาทของปัจเจกชนและชุมชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะต่างๆ นอกจากเวทีในเขตกรุงเทพฯ ยังได้เชื่อมโยงกับกลุ่มเขตในเมืองตามจังหวัดอื่นอีกหลายจังหวัด เช่น สงขลาฟอรัม, ชุมชนรักบ้านเกิด (นครฯฟอรัม) เป็นต้น เพื่อกระตุ้นให้เห็นความจำเป็นของการร่วมมือของกลุ่มและปัจเจกบุคคลในการจัดที่อยู่จนถึงการเคลื่อนไหวในสังคม (ยุทธนา วรณปิติกุล/ สุมิตา เรืองจิต, 2542 : 132-136)

ในการสร้างความเข้มแข็งแก่สังคมนั้นจะต้องพัฒนาพื้นที่ของส่วนรวมในชุมชนให้เกิดประโยชน์ร่วมกันได้ คือ พื้นที่สาธารณะของชุมชนนั้นเพื่อสมาชิกในชุมชนนั้นจะได้ใช้พื้นที่นี้ในการติดต่อสื่อสารซึ่งกันและกัน ใช้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันหรือแลกเปลี่ยนสิ่งของ และยังช่วยลดความเครียดของคนในชุมชนนั้นได้อีกด้วย แต่ในปัจจุบันจะเห็นว่าใช้พื้นที่สาธารณะเพื่อชุมชนน้อยลงส่วนใหญ่จะมีการค้าหรือธุรกิจเข้ามาเกี่ยวข้องซึ่งสาเหตุและปัญหาการลดการใช้พื้นที่สาธารณะในชุมชนต่างๆ นั้นมีสาเหตุมาจาก (กาญจนา แก้วเทพ, 2543 : 171-178) 1. อุตสาหกรรมและวัฒนธรรม (Culture Industry) ที่เปลี่ยนแปลงไปการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามา ความสะดวกสบายที่ได้รับมากขึ้น เช่น โทรศัพท์ทำให้เกิดการสื่อสารระหว่างบุคคลได้โดยไม่ต้องมาอยู่ที่เดียวกันหรือการติดต่อสื่อสารเป็นกลุ่มทางคอมพิวเตอร์ เป็นต้น 2. การแยกระหว่างโลกส่วนรวมกับโลกส่วนตัว ยิ่งการสื่อสารพัฒนามากขึ้นเทคโนโลยีสูงขึ้นก็จะมีกรแยกโลกส่วนตัวออกจากโลกส่วนรวมได้ง่ายขึ้นและมากขึ้นและสุดท้ายได้แก่ การเกิดขึ้นของวัฒนธรรมผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมีผลมาจากกำแบ่งหน้าที่ความชำนาญในการทำงานของบุคคล

ปัจจุบันได้มีการนำพื้นที่สาธารณะมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากขึ้น มีการสร้างลานคนเมือง โดยกลุ่มบางกอกฟอรั่มได้ทดลองเปิดพื้นที่สาธารณะในนาม "ลานคนเมือง" เพื่อให้คนในเมืองสามารถออกมาพบกันทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้หายไปจากชีวิตเมืองใหญ่นานมาแล้ว โดยเริ่มที่บริเวณหน้าวัดสุทัศน์ จัดงานสิ่งแวดล้อมเมื่อเดือนธันวาคม 2538 หลังจากนั้นได้ทำถนน Walking street ที่ถนนพระอาทิตย์ ในวันที่ 18 มกราคม 2541 ย่านบางลำพู ภายในงานเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาบ้านเมืองด้วยการสร้างกระแสนวัตกรรม มีร้านค้าต่าง ๆ ร่วมกับคนในชุมชนและยังได้รับความร่วมมือจากบุคคลและองค์กรภายนอกได้แก่ นักวิชาการ สื่อมวลชน ธุรกิจและอาสาสมัคร ในการจัดงานมีการพหุชุมชน มีกิจกรรมสำหรับเด็ก การละเล่นดนตรี ละคร กีฬา ลิเกและการขายสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนเช่น ขนมหวาน นอกจากนี้ยังมีละครร้อง การแกะสลักผลไม้ที่หาชมได้ยากก็ยังไม่สูญสลายไป การก่อตั้งประชาคมพระอาทิตย์นี้ก็ได้ขยายตัวเป็นประชาคมบางลำพูในเวลาต่อมา จากการรวมตัวกันเพื่อชุมชนที่เข้มแข็งนี้จะพบว่าเมื่อมีการรวมตัวกันก็จะมีอำนาจในการผลักดันนโยบายสาธารณะจนไปถึงการร่วมตัดสินใจกับรัฐบาลได้ (ยุทธนา วรณปิติ / สุมิตา เรืองจิต, 2542 : 132-136)

การที่จะทำให้เกิดชุมชนเข้มแข็งได้นั้นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งก็คือการสื่อสาร การสื่อสารมีผลอย่างมากต่อมนุษย์ทุกกลุ่มทุกชาติทุกภาษาและทุกคนเพราะมนุษย์เราเป็นสัตว์ประเสริฐ มีการอยู่รวมกันเป็นสังคม มีการติดต่อถึงกัน ชักนำให้รู้จักกันมีความเข้าใจตรงกันด้วย การสื่อสารกันสามารถแสดงออกมาได้ในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน มนุษย์ได้ใช้การสื่อสารเป็นเครื่องมือในการติดต่อกันมานับแต่โบราณ การวาดภาพผนังถ้ำ การใช้สัญลักษณ์ต่างๆ ตลอดจนการมีภาษา มีอักษรนับตั้งแต่จดหมาย สิ่งพิมพ์ วิทยุโทรทัศน์ มนุษย์ได้ค้นคิดเทคโนโลยีและพัฒนาเครื่องในการสื่อสารต่างๆ จนมาถึงปัจจุบัน การสื่อสารได้เจริญรุดหน้าและมีส่วนในการสร้างสรรค์สังคมโลกให้แคบลงทุกวัน แม้จะอยู่ห่างไกลกันแต่ก็สามารถติดต่อสื่อสารถึงกันได้อย่างรวดเร็ว จึงนับได้ว่าการสื่อสารเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการดำรงอยู่ของมนุษย์

สมควร กวียะ (2538) เห็นว่า เมื่อมีชีวิตก็ต้องมีการสื่อสาร ทั้งสองอย่างนี้ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ การสื่อสารจะต้องมีความต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ในการช่วยให้ชีวิตดำรงอยู่

สตีเวนส์ (Stevens ,1957) เห็นว่า การสื่อสารคือการเลือกตอบสนองต่อสิ่งที่มีชีวิตต่อสิ่งเร้าต่างๆ

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการสื่อสารเป็นสิ่งสำคัญยิ่งสำหรับกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตมนุษย์ มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่ต้องการแลกเปลี่ยนความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และประสบการณ์ซึ่งกันและกันทั้งนี้เพื่อที่จะได้มีความรู้ความเข้าใจ จูงใจหรือมีอิทธิพลต่อมนุษย์ด้วยกัน โดยการที่จะบรรลุวัตถุประสงค์เหล่านี้ได้จำเป็นต้องใช้การสื่อสารดังที่

เอฟเวอร์เรท ไคลน์แจนส์ (Everett Kleinjans ,1976) ประธานอีสต์เวสต์ เซนเตอร์ (East-West Center, Honolulu, อ้างใน P.R.R. Sinha ,1976) กล่าวว่า “การสื่อสารเป็นส่วนที่สำคัญยิ่งของชีวิตเหมือนลมหายใจ แต่เรามักไม่ค่อยรู้สึกตัวหรือตระหนักว่าเรากำลังสื่อสารกันอยู่”

เอมีลี, ออลและอเก้ (Emery, Ault and Agee, 1967: 3) กล่าวว่า “มนุษย์เรายังมีความต้องการขั้นพื้นฐานอีกอย่างหนึ่ง ที่นอกเหนือไปจากความต้องการทางร่างกายในเรื่องอาหารและที่อยู่อาศัย นั่นคือ ความต้องการที่จะสื่อสารกับเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ความจำเป็นในด้านการสื่อสารเป็นความจำเป็นพื้นฐานในอารยธรรมยุคปัจจุบันของเรา เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องมีเพื่อให้ชีวิตอยู่รอด”

จากที่กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่าการสื่อสารมีส่วนสำคัญนอกเหนือจากการติดต่อสื่อสารกันของมนุษย์แล้วยังสามารถช่วยพัฒนาให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสังคมและพัฒนาชุมชนได้อีกด้วยการที่จะสร้างชุมชนให้เข้มแข็งได้นั้นจะต้องอาศัยการสื่อสารซึ่งเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาอย่างแน่นอน เพราะฉะนั้นการศึกษาว่าการสื่อสารแบบใดจึงสามารถสร้างชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งในชุมชนได้ ชุมชนที่จะเป็นตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ต้องเป็นชุมชนที่เข้มแข็งซึ่งผู้ศึกษาเลือกศึกษาที่ชุมชนเกาะเกร็ด

เกาะเกร็ดเป็นเกาะขนาดใหญ่อยู่กลางแม่น้ำเจ้าพระยา มีพื้นที่ประมาณ 2,820 ไร่ มีลักษณะเป็นตำบลแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 7 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่1 บ้านลัดเกร็ด หมู่2 บ้านศาลากุลนอก หมู่3 บ้านศาลากุลใน หมู่4 บ้านคลองสระน้ำอ้อย หมู่5 บ้านท่าหน้า หมู่6 บ้านเสารงทอง หมู่7 บ้านโองอ่าง ซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

ชุมชนเกาะเกร็ดส่วนใหญ่เป็นคนเชื้อชาติมอญ เข้ามาอาศัยอยู่ในจังหวัดนนทบุรีตั้งแต่สมัยพระเจ้าตากสินมหาราช ชุมชนนี้มีชื่อเสียงมานานในการทำเครื่องปั้นดินเผาขาย มีบ้านเรือนสภาพแวดล้อมที่งดงาม มีศิลปวัฒนธรรมทางด้านวิจิตรศิลป์และเทคโนโลยีซึ่งเป็นภูมิปัญญาที่สืบ

ทอดต่อกันมา ระบบจริยธรรม คุณธรรม ความสามัคคี นอกจากนี้ ยังคงไว้ซึ่งระบบการผลิตทางเศรษฐกิจแบบดั้งเดิมที่ผู้คนอาศัยเกื้อกูลกัน

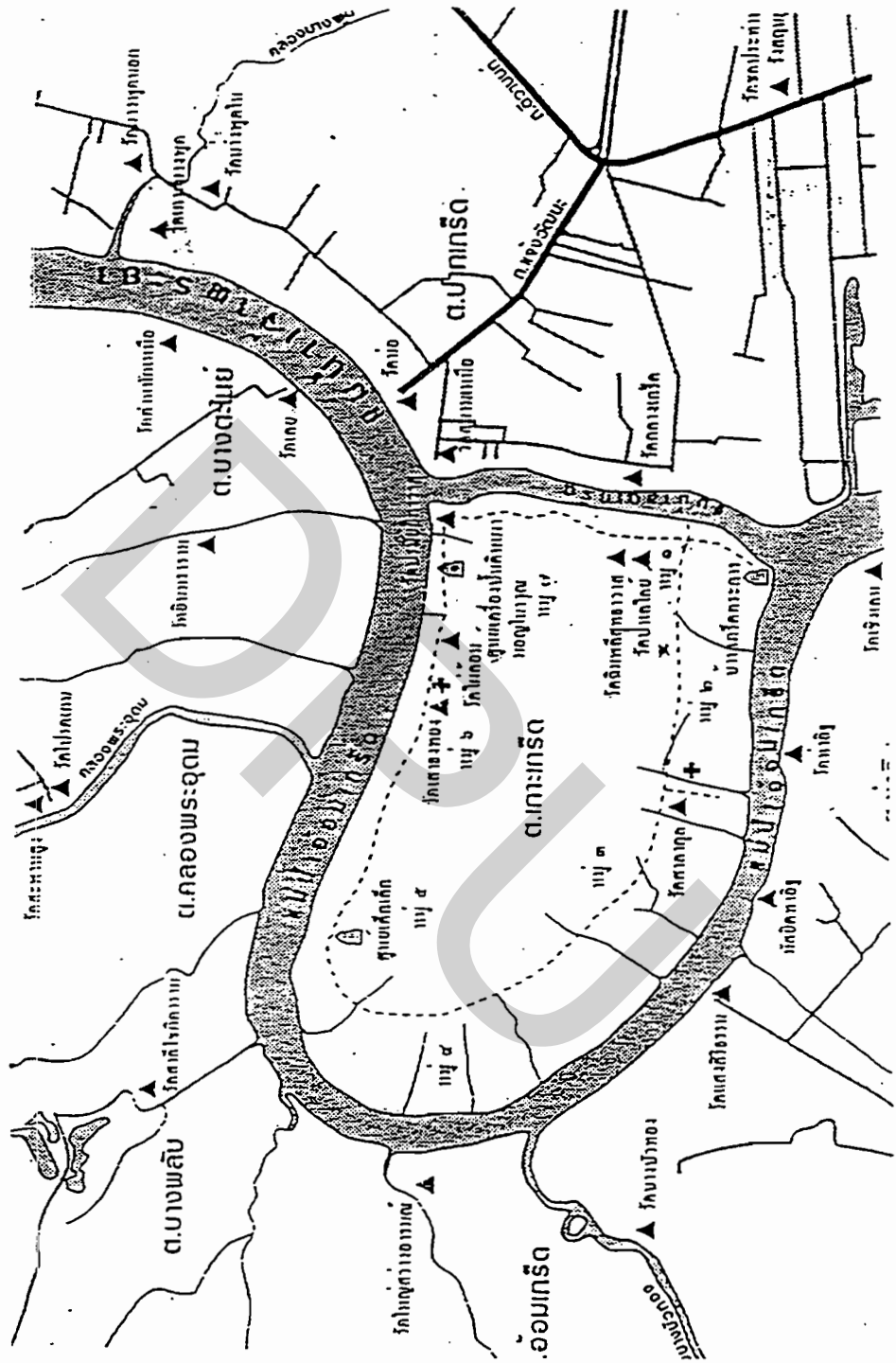
ความน่าสนใจของชุมชนเกาะเกร็ดนั้น อยู่ที่การพัฒนาและความเจริญก้าวหน้าจากชุมชนมารวมตัวกันเป็นกลุ่มจัดชุมชนเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวจนเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ก็เพราะความสามัคคี ความเพียร และความมีจิตใจที่มั่นคงกลายมาเป็นชุมชนเข้มแข็ง ในอดีตก่อนมีชุมชนเกาะเกร็ดนี้จะเป็นชุมชนเข้มแข็งนั้นจะต้องประสบกับความลำบาก นับแต่ยุคที่สินค้าอุตสาหกรรมเข้ามาตีตลาด ทำให้อาชีพทำเครื่องปั้นดินเผาประสบภาวะถดถอยปิดตัวลง ชาวบ้านที่มีอาชีพเกี่ยวเนื่องได้รับผลกระทบลำบากกันมาก และเลิกกันไปไม่น้อย ต่อมาในยุคเศรษฐกิจฟองสบู่ ความต้องการกระถางดินเผามีมาก จึงทำให้ช่างปั้น และโรงปั้นหันมาทำกันพอเลี้ยงชีพได้ ในปี 2538 เกิดน้ำท่วม น้ำขังยาวนาน ชาวบ้านและชาวสวนสิ้นเนื้อประดาตัว เพราะลงทุนทำเขื่อนคันกันน้ำแต่ไม่ได้ผล สวนผลไม้ล้มเกือบหมดสิ้น โรงงานเครื่องปั้นดินเผา ก็ประสบชะตากรรมไม่แตกต่างกัน

เข้าสู่ปี 2539-2540 เกิดยุคฟองสบู่แตก เกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจอย่างหนัก ผู้คนขาดรายได้ซ้ำวากหนามแพ่ง ท่ามกลางความถดถอยทางเศรษฐกิจและความท้อแท้ของชาวบ้านแต่ชาวเกาะเกร็ดก็สามารถฝ่ากระแสวิกฤตเศรษฐกิจและพัฒนาเกาะเกร็ดให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ประสบความสำเร็จได้ด้วยการรวมตัวกันสร้างชุมชนเข้มแข็งเป็นกลุ่มธุรกิจชุมชนการท่องเที่ยว จากโครงการพัฒนาเกาะเกร็ดโดยมีนายอำเภอ วชิรินทร์ โรจนพาณิชย์ ในขณะนั้นนายอำเภอได้ปรึกษาจากทางวัดปรมัยยิกาวาสในเกาะเกร็ดเพื่อจัดงานเปิดตลาดสัญจรขายสินค้าอุปโภคบริโภคราคาถูกลงให้แก่ชาวบ้านสู้กับกระแสเศรษฐกิจที่ย่ำแย่ โดยใช้พื้นที่วัดปรมัยยิกาวาสเป็นตลาดทุกวัน เสาร์-อาทิตย์ ปรากฏว่ามีผู้นิยมซื้อหาเป็นจำนวนมาก ต่อมาสร้างกิจกรรมที่เป็นการส่งเสริมและกระตุ้นให้เกิดการฟื้นฟูอาชีพเครื่องปั้นดินเผาเริ่มแรกมีเพียง 2-3 ร้านเท่านั้น นายอำเภอจึงมาหารือถึงแนวทางการฟื้นฟูศิลปปะหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา และกำหนดแนวทางปฏิบัติขึ้น ในเวลาเดียวกันก็ได้จัดงานเปิดศูนย์เครื่องปั้นดินเผาขึ้นที่วัดปรมัยยิกาวาส โดยมีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อมวลชน ชักชวนนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมเกาะเกร็ด โรงปั้นต่างๆ มีโอกาสแสดงผลงานและจำหน่ายสินค้า ต่อมา มีการจัดประกวดเครื่องปั้นดินเผา การแกะลาย สลักลาย เพื่อฟื้นฟูฝีมือของคนในชุมชน ปรากฏว่าได้รับความสนใจจากสื่อมวลชน และนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก

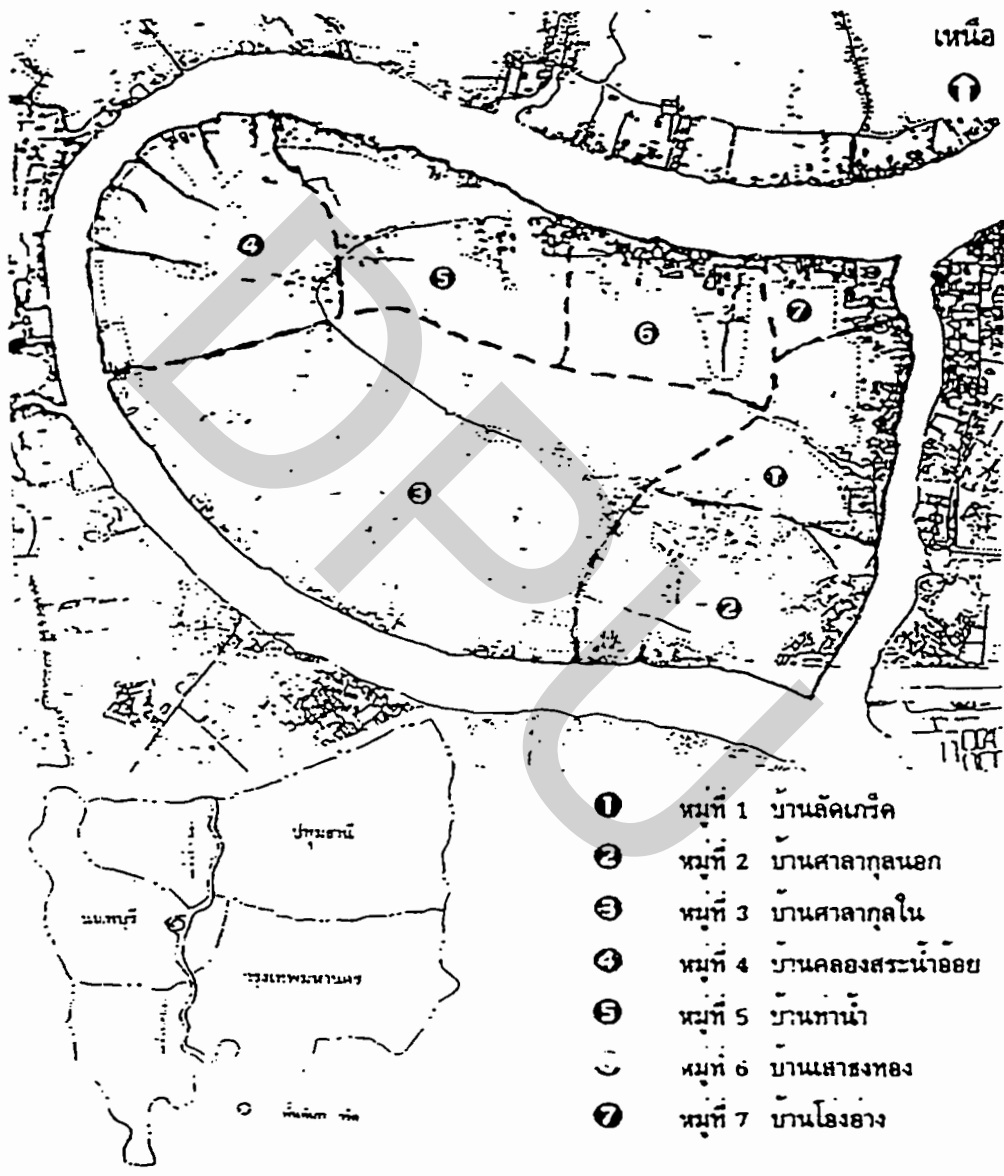
กิจกรรมต่อเนื่องที่ช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยว และการพัฒนาเกาะเกร็ดรวมทั้งกระตุ้น ความสามัคคีของชาวชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือ กิจกรรมพัฒนาวัดทุกวัดบนเกาะเกร็ดให้ สะอาดน่าชม น่าเยี่ยมชม การจัดงานฟื้นฟูประเพณีตามฤดูกาล และเทศกาลให้ผู้มาเที่ยวชมได้รู้ ได้เห็นและได้กิน การจัดกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้เพื่อให้คนภายนอกรู้จัก และส่งเสริมให้คนในชุมชนได้ ใช้ภูมิปัญญาดั้งเดิมของท้องถิ่นในการประกอบอาชีพหารายได้พอมีพอกินตามแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจ พอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ในช่วงเวลาเพียง 2 ปี เห็นผลดีที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจนได้ ชาวบ้านมีอาชีพหารายได้ในท้องถิ่น ของตน และเป็นรายได้สุจริต สภาพสังคมก็ดีขึ้น โจรขโมยลดลง ชาวบ้านเอาใจใส่ดูแลสมบัติ สาธารณะมากขึ้น เทศกาลต่างๆ ได้รับการฟื้นฟู กิจกรรมประเพณีต่างๆ ล้วนมีความเกี่ยวข้องกับ ศาสนา จึงมีส่วนช่วยให้คนในชุมชนโดยเฉพาะเยาวชนมีโอกาสใกล้ชิดกับพระธรรม และกิจกรรมทาง ศาสนามากขึ้น (เกาะเกร็ด, 2540)

ด้วยความสามารถของชาวชุมชนเกาะเกร็ดทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาถึงการสื่อสารที่ใช้ ภายในกลุ่มชุมชน และภายนอกชุมชนว่าเป็นอย่างไรจึงสามารถสร้างความสามัคคีภายในชุมชนให้ เกิดเป็นชุมชนเข้มแข็งได้ มีชุมชนอีกหลายแห่งที่มีแนวโน้มที่จะสามารถสร้างชุมชนให้เข้มแข็งได้ อย่างเกาะเกร็ดแต่ก็ยังไม่ประสบความสำเร็จ นอกจากนี้การศึกษาในครั้งนี้ยังมีความสอดคล้องกับ แผนนโยบายพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และสอดคล้องกับนโยบายของทาง มหาวิทยาลัยของผู้วิจัยที่ต้องการสร้างองค์ความรู้ทางธุรกิจชุมชนเพื่อสร้างความเข้มแข็ง และเลี้ยง ตนเองได้อีกด้วย

ภาพที่ 1
แสดงที่ตั้งตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด

ภาพที่ 2
ที่ตั้งหมู่บ้านทั้ง 7 บนเกาะเกร็ด

1.2 ปัญหานำการวิจัย

1. ในทัศนะของชาวบ้านเกาะเกร็ด อะไรคือเป้าหมายในการสร้างชุมชนเข้มแข็งและปัจจัยใดที่เป็นเงื่อนไขให้เกิดชุมชนที่เข้มแข็งขึ้น
2. บุคคล 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้นำ, ชาวบ้าน และคนภายนอก ได้มีบทบาทในการสื่อสารเพื่อสร้างชุมชนอย่างไร และมีการใช้สื่ออะไรและอย่างไรบ้าง
3. ชุมชนส่วนใดที่ประสบปัญหาในเรื่องใดที่เกี่ยวข้องกับความเข้มแข็งของชุมชนและมีวิธีการสื่อสารเพื่อแก้ปัญหา ทั้งระดับภายในกลุ่ม และการสื่อสารภายนอกอย่างไร
4. ชุมชนแต่ละแห่งได้รับประโยชน์ด้านใด และสมาชิกมีความพึงพอใจในประโยชน์เหล่านั้นหรือไม่
5. แนวโน้มความเข้มแข็งในอนาคตของชุมชนแต่ละแห่งเป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาถึงปัจจัยที่ทำให้ชุมชนเกาะเกร็ดเกิดเป็นชุมชนเข้มแข็ง
2. เพื่อศึกษาบุคคลทั้ง 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้นำ, ชาวบ้าน และบุคคลภายนอกว่ามีบทบาทในการสื่อสารเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งอย่างไร และมีการใช้สื่ออะไรบ้างอย่างไร
3. เพื่อศึกษาว่าชุมชนส่วนใดที่ประสบปัญหาในเรื่องใดและมีวิธีการสื่อสารเพื่อแก้ปัญหาทั้งระดับภายในกลุ่มและภายนอกกลุ่มได้อย่างไร
4. เพื่อศึกษาว่าชุมชนแต่ละแห่งในชุมชนเกาะเกร็ดได้ประโยชน์ในด้านใด และสมาชิกมีความพึงพอใจในประโยชน์เหล่านั้นหรือไม่
5. ศึกษาถึงแนวโน้มของชุมชนเกาะเกร็ดในอนาคต

1.4 ขอบเขตงานวิจัย

ศึกษาการสื่อสารเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งในเกาะเกร็ด ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี แบ่งเป็น 7 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านลัดเกร็ด, บ้านศาลากุลนอก, บ้านศาลากุลใน, บ้านคลองสระน้ำอ้อย, บ้านทำน้ำ, บ้านเสาธงทอง และบ้านโอง่าง

1.5 นิยามศัพท์

การสื่อสาร

หมายถึง การแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างบุคคล แยกออกเป็น การสื่อสารภายในชุมชน และการสื่อสารกับภายนอกชุมชน

การสื่อสารภายในชุมชน หมายถึง การสื่อสารระหว่างกลุ่มผู้นำ ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน, หัวหน้าหมู่บ้าน, พระ, ครูกับชาวบ้าน และการสื่อสารระหว่างชาวบ้านกับชาวบ้าน

การสื่อสารภายนอกชุมชน หมายถึง การสื่อสารระหว่างคนในชุมชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ, นักข่าว และนักท่องเที่ยว

บทบาทหน้าที่ของการสื่อสาร

หมายถึงบทบาทหน้าที่ของบุคคลต่างๆ ดังที่ได้กล่าวข้างต้น ที่แลกเปลี่ยนข่าวสารกันในประเด็นต่างๆ ต่อไปนี้

-บทบาทหน้าที่การให้ข่าวสารเกี่ยวกับชุมชนเข้มแข็ง เช่น การรักษาสมบัติสาธารณะ การบำรุงชุมชน ศาสนา

-บทบาทหน้าที่ต่อสังคมประกิต เช่น การให้ความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาชีวิตในชุมชน

-บทบาทหน้าที่ต่อการกระตุ้นเร้า เช่น การส่งเสริมให้บุคคลมีความมานะในการประกอบอาชีพ

-บทบาทหน้าที่ในการโต้แย้งอภิปราย การแสดงความคิดเห็น ในการสร้างชุมชนแห่งการมีส่วนร่วม

-บทบาทหน้าที่การให้การศึกษาเกี่ยวกับชุมชนเข้มแข็ง

-บทบาทหน้าที่ในการส่งเสริมวัฒนธรรมซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน

รูปแบบการสื่อสาร

รูปแบบสามารถจำแนกใหญ่ๆ ได้ 4 ลักษณะดังนี้

-ตามลักษณะทิศทางของการสื่อสารได้แก่ การสื่อสารแบบทางเดียว (One-way Communication) และการสื่อสารแบบสองทาง (Two-way Communication)

-ตามลักษณะการใช้ได้แก่ แบบเป็นทางการ (Formal Communication) และการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ (Informal Communication)

-ตามลักษณะของสัญลักษณ์ที่ใช้ ได้แก่ วจนะภาษา (Verbal Communication) และอวจนะภาษา (Nonverbal Communication)

-ตามลักษณะการไหลของข่าวสาร ได้แก่ การสื่อสารจากแนวตั้ง (Vertical Communication) และการสื่อสารจากแนวราบ (Horizontal หรือ Lateral หรือ Across Communication)

การจัดการการสื่อสาร

เป็นเรื่องของการบริหารของชุมชนในการสื่อสารทั้งภายใน และภายนอกชุมชนว่ามีวิธีการสื่อสารชนิดใดระดับใดกับใคร ชาวบ้าน สมาชิกหรือนักท่องเที่ยวจากภายนอก ใครเป็นผู้ที่มีอิทธิพลในการจัดการข่าวสาร ใครเป็นตัวกลางในการส่งข่าวสารในชุมชนและภายนอกชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน, พระ, ครู, เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

ผู้นำชุมชน

ผู้นำเป็นตัวแทนของกลุ่มในชุมชนโดยสมาชิกในชุมชนนั้นเห็นชอบ มีหน้าที่ในการเสนอความคิดริเริ่ม ประสานงาน และความสามัคคีภายในกลุ่ม เป็นปากเสียงให้แก่ชุมชนในด้านต่างๆ ได้ทุกเรื่อง เช่น พระ, ผู้ใหญ่บ้าน, ครู เป็นต้น

ชุมชนเข้มแข็ง

ชุมชนจะสามารถเข้มแข็งได้จะต้องประกอบไปด้วย

- คนในชุมชนมีอาชีพเลี้ยงตนเองได้หรือสามารถหารายได้ในท้องถิ่นของตนโดยสุจริต
- คนในชุมชนสามารถทำกิจกรรมร่วมกันได้ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน
- คนในชุมชนมีความสามัคคีในการทำกิจกรรมในชุมชน

-คนในชุมชนช่วยช่วยกันดูแลเอาใจใส่สมบัติที่เป็นส่วนร่วม เช่น การช่วยกันรักษาความสะอาดในชุมชน การดูแลโบราณวัตถุของชุมชน

-สภาพสังคมดี เช่น มีการลักทรัพย์เป็นส่วนน้อย ไม่ทิ้งขยะให้รก และสภปรกการดูแลวัด และการบำรุงศาสนา เป็นต้น

-มีการฟื้นฟูวัฒนธรรมในท้องถิ่น และรักษาไว้สืบต่อไป

-คนในชุมชนไม่ถูกในภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน และรู้จักนำมาใช้ประโยชน์ได้

-มีผู้นำชุมชนที่คนในชุมชนให้ความเคารพนับถือ เชื่อฟัง

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. สามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ในศาสตร์ของนิเทศศาสตร์ คือ การสื่อสารที่สร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน ทั้งการสื่อสารภายในชุมชน และการสื่อสารภายนอกชุมชน

2. ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ยังสามารถนำผลที่ได้ไปใช้ในทางปฏิบัติคือ สามารถนำผลที่พบไปเป็นแนวทางในการพัฒนาสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนอื่นที่มีลักษณะใกล้เคียงกับชุมชนเกาะเกร็ดให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งจะได้ผลในสองทาง

-ประการแรกจะทำให้คนในชุมชนเกิดความรักชุมชนตนเอง และสร้างชุมชนเข้มแข็งได้สามารถรวมตัวกันเพื่อสร้างอาชีพสร้างรายได้จากสิ่งแวดล้อมในชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (ร.9)

-ประการที่สองเมื่อคนในชุมชนมีอาชีพแล้วก็สามารถใช้การสื่อสารไปสู่ภายนอกได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จได้

3. การศึกษาในครั้งนี้เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานของภาครัฐซึ่งสามารถใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการสื่อสารกับชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง เป็นการสร้างฐานรากของสังคมให้เข้มแข็งเพื่อให้ประเทศไทยฝ่าฟันวิกฤติเศรษฐกิจไปได้

4. งานวิจัยชิ้นนี้ยังสามารถเป็นแนวทางให้แก่ผู้ที่มีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับชุมชนเข้มแข็ง และการสื่อสารในชุมชนได้อีกด้วย

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้นำแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมารวมไว้เป็นกรอบแนวคิดอย่างมากมายถึง 5 แนวคิด ดังนี้

- 2.1 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสารชุมชนเข้มแข็ง
- 2.2 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการรวมกลุ่มของประชาชนและประชาสังคม
- 2.3 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการรวมกลุ่ม
- 2.4 แนวคิด ทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจในการใช้สื่อ (Uses and Gratification Theory)
- 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากแนวคิดทั้ง 5 สามารถอธิบายในรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้

2.1 แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง

2.1.1 แนวคิดในงานพัฒนาชุมชน

ความคิดเกี่ยวกับเรื่องงานพัฒนาชุมชนนั้นไม่ใช่เรื่องใหม่เพราะมีการกระทำลักษณะเช่นนี้มาตั้งแต่สมัยที่มนุษย์เริ่มทำงานร่วมกันเพื่อผลประโยชน์หรือเป้าหมายอย่างเดียวกัน จนกระทั่งพัฒนามาเป็นศาสตร์หนึ่งในลักษณะทฤษฎีของการปฏิบัติ (Theory of Practioa) (ปารีชาติ วลัยเสถียร, อัดสำเนา)

ในภาพรวมของการพัฒนาชุมชนอาจกล่าวได้ว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงลักษณะ และคุณค่าของชุมชนโดยมีการวางแผน (Planned Community Change) การพัฒนาชุมชนจึงเป็นทั้งวิธีการ กระบวนการ โครงการหรือแผนงานที่กำหนดเพื่อส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนในด้านต่างๆ ให้ดีขึ้น โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ทั้งนี้เพื่อให้ได้มาซึ่งการตอบสนองของความจำเป็นพื้นฐาน (basic needs) ของประชาชนในชุมชนนั่นเอง ดังที่ สุกิจ จุลละนันท์ (2508) ให้ความเห็นว่าการ

พัฒนาชุมชนที่ประสบความสำเร็จไม่ได้ขึ้นอยู่กับผลความสำเร็จทางวัตถุแต่ขึ้นอยู่กับความสำเร็จในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของ ทักษะ ความรู้ และความสามารถของประชาชนเป็นสำคัญ

การพัฒนาชุมชนนั้นได้เล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของคนให้รู้จักใช้ความสามารถของตนเองช่วยตนเอง ให้มีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ให้เกิดการพัฒนาแก่ชุมชน และให้สามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุด (กรมพัฒนาชุมชน , 2530)

จากการศึกษาถึงการพัฒนาชุมชนนั้นผู้ศึกษาพบว่าแนวคิดเกี่ยวกับการรวมตัวกันหรือการสร้างชุมชนให้เข้มแข็งนั้น เกิดขึ้นมานานแล้วทั้งในประเทศ และต่างประเทศโดยมีจุดเริ่มต้นที่

โรเบิร์ต โอเวน (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ ,2542 : 22-23) นักมนุษยนิยม และสังคมนิยมได้ให้แนวคิดว่าการที่นายจ้างแสวงหากำไรจากรูทกิจคือที่มาของการขูดรีดแรงงาน จึงควรตั้งสหกรณ์โรงงานเป็นของส่วนรวมในการต่อสู้ และช่วยเหลือซึ่งกันและกันของคนงาน ซึ่งในกรณีนี้ถือเป็นการรวมกลุ่มเพื่อสร้างความเข้มแข็งเพื่อให้มีอำนาจในการต่อรอง และรักษาสีทธิ ต่อมา

แนวคิดของฟูรีเอกับฟาลังแตร์ (Phalansteris) นักวิจารณ์สังคมนิยม และเป็นนักสังคมนิยมอุดมคติ (Utopian socialist) ต้องการให้มนุษย์หลุดพ้นจากความทุกข์ยาก และการเหยียดหยามเช่นนั้น จึงเสนอชุมชนแห่งความสุขเรียกว่าฟาลังแตร์ ให้ผู้อาศัยอยู่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยการผลิตสินค้าที่เป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีพ และนำมาแลกเปลี่ยนกัน (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ ,2542 : 22-23) เป็นการสร้างชุมชนเข้มแข็งโดยให้คนในสังคมนิยมความเชื่อเพื่อมีความสามัคคีกันในกลุ่มให้อยู่รวมกันอย่างเป็นสุข ช่วยกันป้องกันภัยต่างๆ จากภายนอก

ในประเทศไทย ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ (ประเวศ วะสี ,2541 : 38-39) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนว่า ความเป็นชุมชนแก้ไขปัญหาคิดได้ทุกชนิด ทั้งด้านเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การเมือง และสุขภาพ จากตัวอย่างต่อไปนี้

ที่อำเภอสิเกา จังหวัดตรัง ชาวประมงมุสลิมยากจนไม่มีอะไรจะกิน เพราะผู้มีอิทธิพลมาตัดป่าชายเลนไปเผาถ่าน และเอาเรือใหญ่มาลากอวนรุนชนิดชายฝั่ง (ซึ่งผิดกฎหมาย) ครูดเอาหญ้าทะเลไปด้วย เมื่อสิ่งแวดล้อมคือป่าชายเลน และหน้าทะเลถูกทำลาย กุ้ง หอย ปู ปลา ก็ไม่มีที่อาศัย มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจของชาวประมงคือมีไม่พอกิน ทำให้พวกเขาเดือดร้อนยิ่งนัก ในชนบท สิ่ง

แวดล้อมกับเศรษฐกิจของชาวบ้านเป็นของคู่กัน การแย่งชิงสิ่งแวดล้อมโดยผู้มีอิทธิพลรุนแรงมาก ชาวบ้านแต่ละคนไม่มีกำลังพอที่จะต่อสู้กับความไม่ถูกต้อง และทางราชการก็มีข้อจำกัดมากในการ ประยุกต์ใช้กฎหมาย ความยากจน และการแย่งชิงทรัพยากรในชนบทก่อให้เกิดความบีบคั้นต่อชาวบ้านอย่างหนัก รอวันระเบิดความรุนแรง แต่ที่ลือเลื่อง เมื่อชาวบ้านรวมตัวกันก็สามารถดูแลรักษาหญ้า ทะเลไว้ได้ กุ้ง หอย ปู ปลา ก็กลับมาบริบูรณ์อย่างเดิม ชาวบ้านหลุดพ้นจากความอดอยาก และมีความสุข ขณะนี้ชุมชนลือเลื่องสามารถดูแลรักษาทรัพยากรที่ชายฝั่งทะเลอันดามันเอาไว้ได้ รวมทั้งขยายตัวขึ้นไปทั้งทางเหนือ และลงไปข้างใต้มากขึ้นทุกที

ที่ตำบลศิลาแลง อำเภอปัว จังหวัดน่าน ชุมชนรวมตัวกันรักษาป่าไว้ 20,000 ไร่ ทำมา 23 ปี แล้ว ผืนป่านี้เป็นป่าไม้เบญจพรรณที่หนาแน่นสวยงามมาก ชาวบ้าน และคนไม่มีทางรักษาป่าไว้ได้ แต่เมื่อรวมตัวกันเป็นชุมชนก็สามารถดูแลรักษาป่าได้ถึง 20,000 ไร่ ทำให้ต้นน้ำลำธารกลับคืนมา

จากเรื่องอ้างอิงที่ยกมากล่าวนี้เห็นได้ว่า การที่ชุมชนสามารถแก้ไขปัญหภายในชุมชนได้อย่างดีนั้น คนในชุมชนจะต้องมีความสามัคคีกัน มีการรวมกลุ่มเพื่อประชุมปรึกษาในการหาหนทางแก้ไขปัญหาดังเช่น ชาวประมง อำเภอสิเกา จังหวัดตรัง ที่สามารถหลุดพ้นกับภาวะความอดอยาก และสามารถรักษาทรัพยากรชายฝั่งทะเลอันดามันที่เหลืออยู่ไว้ได้หรือชาวบ้านที่ อำเภอปัว จังหวัดน่านที่ช่วยกันรักษาพื้นที่ป่าไว้ไม่ให้ถูกนำไปใช้เพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง และจะสร้างความเสียหายให้แก่ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ จากเหตุการณ์เหล่านี้ผู้ศึกษาถึงเห็นว่ามีความคล้ายคลึงกันกับชุมชนเกาะเกร็ดทั้งด้านพฤติกรรมกรปฏิบัติ และแนวคิดของชุมชนทั้ง 2 ที่กล่าวมา

2.1.2 แนวคิดเรื่อง การสื่อสารเพื่อชุมชน (Community Communication)

ในการสื่อสารเพื่อชุมชนเป็นการสื่อสารที่คนในชุมชนใช้กันในการติดต่อสื่อสาร แต่จะมีวิธีการสื่อสารชนิดใดบ้างที่สามารถเป็นการสื่อสารเพื่อชุมชน จากการศึกษาพบว่าการสื่อสารเพื่อชุมชนจะสามารถแบ่งประเภทได้ดังนี้

ลักษณะการสื่อสารเพื่อชุมชน (กาญจนา แก้วเทพ, 2543) นั้นสามารถเสนอตามคุณลักษณะตามทัศนคติของนักคิดต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. เป็นการสื่อสารแบบสองทาง (Two-way communication) ที่ผู้ส่งสาร และผู้รับสาร สามารถมีปฏิริยาโต้ตอบ (interactivity) กันอยู่ตลอดเวลา ทั้งลักษณะที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการก็ได้ ลักษณะการสื่อสารแบบสองทาง ทำให้สถานะของผู้ส่ง และผู้รับไม่ตายตัว แต่จะมีการผลัดเปลี่ยนบทบาทอยู่ตลอดเวลา

2. ทิศทางการไหลของข่าวสาร (Flow of Information) การไหลของข่าวสารเพื่อชุมชน นั้นจะมีทิศทางที่หลากหลายมาจากทุกทิศทุกทาง ทั้งจากบนลงล่าง (Top-down) จากล่างขึ้นบน (Bottom-up) และแบบแนวนอน (Horizontal) ดังนั้นข่าวสารจึงอาจจะไหลจากนักวางแผนพัฒนาไปสู่ชาวบ้าน จากสื่อมวลชนไปสู่ผู้รับข่าวสารในชนบท ในเวลาเดียวกัน ชาวบ้านอาจจะส่งข่าวสารไปยังเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือมีการแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างกลุ่มชาวบ้านด้วยกันถือเป็นการสร้างเครือข่ายชุมชนรูปแบบหนึ่ง

ในเรื่องทิศทางการไหลของข่าวสารนั้น ยังมีนักวิชาการบางท่าน ได้แก่ พาเวลคา (Pavelka, 1978) ใช้เกณฑ์เรื่องขอบเขตของชุมชนเป็นตัวแบ่ง คือ ขอบเขตภายในชุมชน และขอบเขตภายนอกชุมชน จากเกณฑ์นี้ทำให้สามารถมองเห็นทิศทางการไหลของข่าวสารได้ 3 ทางคือ การไหลจากสื่อภายนอกเข้ามาสู่ชุมชน การใช้สื่อส่งสารหรือข้อความจากภายในชุมชนไปสู่ภายนอกชุมชน และการใช้การสื่อสารจากภายนอกกระตุ้นให้เกิดการสื่อสารภายในชุมชน เพื่อช่วยยกระดับความตระหนักเกี่ยวกับความต้องการ และการแสดงออกซึ่งความเป็นตัวของตัวเองของชุมชน

3. เป้าหมายการสื่อสารชุมชน /

ในการกำหนดเป้าหมายการสื่อสารในชุมชนนั้น สามารถแบ่งเกณฑ์ออกเป็นสองเป้าหมายคือ

ก. การกำหนดเป้าหมายโดยการใช้ระดับผู้เกี่ยวข้องเป็นเกณฑ์ การสื่อสารเพื่อชุมชน จะมีเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มผู้เกี่ยวข้องในระดับต่างๆ ดังนี้

-ระดับชุมชน เป็นการสื่อสารที่มีเป้าหมายเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชน

-ระดับหน่วยงานนอกชุมชน เป็นการสื่อสารที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงองค์กรหรือหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องกับด้านการพัฒนา และการสื่อสาร

-ระดับสังคมส่วนรวม เป็นการสื่อสารที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรมในระดับกว้าง

ข. การกำหนดเป้าหมายโดยกำหนดกับทิศทางการไหลของข่าวสาร

-เพื่อทำการถ่ายทอดข่าวสารข้อมูล และการโน้มน้าวชักจูงใจ ได้แก่ ทิศทางการไหลของข่าวสารจากบนลงล่าง

-เพื่อเป็นช่องทางแสดงออกซึ่งตัวตนของชุมชน (Community self-expression) เป็นการแสดงออกซึ่งความต้องการของชุมชนไปจนกระทั่งถึงการแสดงออกเพื่อสิทธิ ศักดิ์ศรี และภูมิปัญญาของชุมชนด้วย

-เพื่อพัฒนาความเป็นตัวเองของบุคคล (Development of the individuals self) ในหน่วยที่เล็กลงมากกว่าชุมชน การสื่อสารชุมชนทำหน้าที่คล้ายเป็นเวทีแห่งการศึกษาเรียนรู้ที่ช่วยให้ศักยภาพของปัจเจกบุคคลได้พัฒนาสร้างสรรค์อย่างเต็มที่

4. เป็นการสื่อสารที่เกิดขึ้น และดำเนินการเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน (Needoriented) ซึ่งสอดคล้องกับคุณลักษณะประการสำคัญของกระบวนการพัฒนาแนวใหม่ แทนการพัฒนาที่แต่เดิมเคยตอบสนองความต้องการของรัฐเป็นหลัก

5. หน้าที่ของการสื่อสาร วินดahl (Windahl et. Al ,1992) ระบุว่าหน้าที่ของการสื่อสารชุมชนน่าจะประกอบด้วย

-หน้าที่ของการแสดงออก (Expressive Function) คือทั้งบุคคล และกลุ่มสามารถแสดงความเป็นตัวของตัวเองออกมาเพื่อที่จะสร้างเอกลักษณ์ของตนเองได้

-หน้าที่ทางสังคม (Social Function) คือการเข้ามามีส่วนร่วมในการสื่อสารเพื่อที่จะสร้างความรู้สึกร่วมเป็นชุมชนเดียวกัน

-หน้าที่ในการให้ข้อมูลข่าวสาร (Information Function) อันเป็นหน้าที่พื้นฐานของการสื่อสารโดยทั่วไป หากทว่าในการสื่อสารชุมชนนั้น ทิศทางการไหลของข่าวสารต้องเป็นไปอย่างรอบด้านดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ดังนั้นผู้เข้าร่วมกระบวนการสื่อสารทุกคนจึงได้แลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ เพื่อยกระดับความเข้าใจ และความรู้ในเรื่องการสื่อสาร และทักษะการถ่ายทอดไปยังบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการพัฒนาชุมชน

-หน้าที่ในการควบคุมการปฏิบัติการ (Control Activation Function) การสื่อสารจะเป็นช่องทางนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อปรับปรุงหรือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นของบุคคล และชุมชนได้ เนื่องจากการสื่อสารชุมชนมีลักษณะเป็นการสื่อสารแบบสองทางที่มีขั้นตอนของปฏิกิริยาป้อนกลับ (Feedback)

6. สื่อของชุมชนเน้นการปรับปรุงสื่อให้เหมาะสมสำหรับประโยชน์การใช้งานของชุมชน ไม่ว่าจะชุมชนจะตั้งวัตถุประสงค์การใช้เอาไว้เช่นใดก็ตาม

7. สื่อชุมชนต้องเป็นสื่อที่คนในชุมชนสามารถเข้าถึง (Access) ได้ตลอดเวลาเพื่อนำไปใช้หาข่าวสาร เพื่อความรู้หรือเพื่อความบันเทิง

8. สื่อชุมชนต้องเป็นสื่อที่ชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วม (Participates) ในหลายๆ บทบาท ไม่ว่าจะเป็นผู้วางแผนการใช้สื่อ ผู้ผลิต ผู้แสดง ฯลฯ

9. สื่อชุมชนต้องเป็นสื่อที่แสดงออกของชุมชน มิใช่เป็นสื่อเพื่อชุมชน ซึ่งหมายความว่า ตัวตนของชุมชนที่จะแสดงออกไปนั้นต้องมาจากการกำหนดของชุมชนเอง มิใช่เป็นผู้อื่นมากำหนดให้ชุมชน

10. สื่อชุมชนจะปรับเปลี่ยนลักษณะของการเป็นเครื่องมือถ่ายทอดข่าวสารจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง มาเป็นเวทีสำหรับแลกเปลี่ยนข่าวสาร และทัศนะของคนทุกคน

นักวิชาการไทยได้รวบรวมคุณลักษณะสำคัญ ที่ครอบคลุมองค์ประกอบย่อยของการสื่อสารว่าควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. ระดับความยากง่ายของสื่อต้องเหมาะสมกับความสามารถในการรับสารของชาวบ้าน
2. ประเภทเนื้อหาของสื่อ ต้องเน้นที่ปัญหาเร่งด่วนหรือปัญหาสำคัญในชีวิตประจำวันของคนในสังคมนั้นๆ
3. เน้นกลุ่มเป้าหมาย คือ สื่อแต่ละชนิดควรจัดทำขึ้นสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ
4. วิธีการนำเสนอ โดยนำเสนอสิ่งที่เป็นปัญหาหรือสภาพที่ก่อให้เกิดปัญหาแล้วแนะหรือกระตุ้นให้ผู้รับสารช่วยกันคิดแก้ไขปัญหาดังกล่าว
5. ความเกี่ยวพันของเนื้อหา เนื้อหาของสื่อควรเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์และชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน
6. บทบาทของสื่อ สื่อจะต้องมีส่วนช่วยผลักดันให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ และมีการทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง
7. ความน่าสนใจ สื่อต้องมีลักษณะง่ายๆ แต่น่าสนใจ และดึงดูดความสนใจ
8. ความเกี่ยวข้องกับผู้รับ สื่อควรจะมีส่วนที่ช่วยให้ผู้รับสารสามารถประเมินตนเองได้

การสื่อสารระหว่างบุคคล และสื่อบุคคลของชุมชน

หากเรามองดูถึงลักษณะการสื่อสารเพื่อชุมชนแล้วจะพบว่า ทั้งหมดทั้งมวลนั้นเกิดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์เพื่อที่จะแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกับบุคคลอื่น ฉะนั้น ลักษณะการสื่อสารเพื่อชุมชนจึงมีความสัมพันธ์กับการสื่อสารระหว่างบุคคลนั่นเอง

บทบาทในเรื่องการสื่อสารระหว่างบุคคลนั้น อาจจะแบ่งพิจารณาโดยใช้เรื่องเขตของชุมชนเป็นเกณฑ์ซึ่งแบ่งแยกได้เป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 : สื่อบุคคลจากภายนอก ได้แก่ เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่างๆ ของรัฐ เจ้าหน้าที่จากองค์กรพัฒนา บริษัทเอกชน ตลอดจนไปถึงบรรดานักการตลาด พ่อค้าเร่จากภาคธุรกิจ ฯลฯ

ส่วนที่ 2 : สื่อบุคคลที่เป็นคนในชุมชนเอง ได้แก่ ผู้นำชุมชน พระสงฆ์ ผู้เฒ่าผู้แก่ ครู เจ้าหน้าที่ รัฐ ฯลฯ

สื่อทั้งสองส่วนนี้จะเป็ญญแจสำคัญในการที่จะอธิบายถึงปัญหาและข้อสรุปต่างๆ ทั้งในเรื่องของการสื่อสารภายในและการสื่อสารภายนอกได้ ในเกาะเกร็ดนั้นมึวิธีการสื่อสารทั้งสองส่วนในการสื่อสารทั้งสองส่วนนี้จะมีส่วนช่วยให้คนชุมชนเกิดความเข้าใจกันได้ง่ายขึ้นเพราะหน้าที่ประการหนึ่งของการสื่อสารคือการสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้น

2.1.3 การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Communication)

ความหมายของการมีส่วนร่วม

จากการรายงานการประชุมของ The Ad Hoc Group of Experts เรื่อง "Popular Participation as a Strategy for Promoting Community Level Action and National Development" (อ้างใน รูปนีย์ สุวรรณ ฉัตรชัย, 2542) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นไม่สามารถให้คำจำกัดที่ตายตัวได้ และมีการให้ความหมายต่างๆ กันในแต่ละประเทศ หรือแม้แต่ในประเทศเดียวกัน ในการจะเข้าใจความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นจะต้องดูบริบท (Context) ของแต่ละประเทศ สภาพเศรษฐกิจและสังคมการเมืองของประเทศนั้นๆ และต่อมาได้เสนอความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนเอาไว้กว้างๆ คือ การมีส่วนร่วมของประชาชน จะนำมาซึ่งโอกาสที่จะทำให้สมาชิกของชุมชนและสังคมสามารถเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเท่าเทียมกันในประเด็นของการสนับสนุนกระบวนการพัฒนา

-การแบ่งสรรผลประโยชน์ จากการพัฒนาอย่างเป็นธรรม

-การตัดสินใจในรูปของการกำหนดเป้าหมาย การวางนโยบาย การวางแผนและการปฏิบัติตามแผน ทั้งในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

รอมพี ยา แดฟ (Rom P. Yasav อ่างในเฟื่องฟ้า คณานุรักษ์, 2530) ให้ความหมายการมีส่วนร่วมว่า เป็นการร่วมมือของประชาชนโดยความตั้งใจหรือสมัครใจ โดยไม่ถูกบังคับซึ่งกระบวนการความร่วมมือของประชาชนนั้นต้องมีความรู้สึกดังต่อไปนี้

1. การเข้าร่วมในการตัดสินใจตกลงใจ
2. การเข้าร่วมในการดำเนินงานของแผนและพัฒนาโครงการ
3. การเข้าร่วมในการติดตามและประเมินผลโครงการและแผนงานการพัฒนา
4. การเข้าร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา

ทวิทอง หงษ์วิวัฒน์ (2527) ได้สรุปแนวปฏิบัติที่จะทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการที่จะพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ คือ

1. ต้องให้ชาวบ้านเป็นตัวหลักในการแก้ปัญหาของเขาเอง องค์กรภายนอกเป็นเพียงตัวกระตุ้นและเสริมหรือสนับสนุนเท่านั้น
2. กิจกรรมการพัฒนาต้องเริ่มพื้นฐานของชุมชนต่อปัญหาบางลักษณะ ระดับการรับรู้ของชุมชนอาจมีข้อจำกัด ทำให้ปัญหาไม่ชัดเจนและแก้ไขปัญหาไม่ถูกจุด การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงน่าจะครอบคลุมถึงการกระจายและการสื่อสารข้อมูล เพื่อพัฒนาความรู้และขีดความสามารถในการแก้ปัญหา ซึ่งควรจะเป็นบทบาทขององค์กรภายนอกเพียงแต่ต้องดำเนินการอยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมเดิมของชุมชน

นิรันดร์ จงวุฒิวาศย์ (อ่างใน ทวิทอง หงษ์วิวัฒน์, 2527) สรุปว่าแนวคิดการมีส่วนร่วมเกิดจากแนวคิดสำคัญ 3 ประการ

1. ความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกัน ซึ่งเกิดจากความสนใจและความห่วงกังวลส่วนบุคคลซึ่งบังเอิญพ้องต้องกัน กลายเป็นความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกันของส่วนรวม
2. ความเดือดร้อนและความไม่พึงพอใจร่วมกัน ที่มีสถานการณ์ที่เป็นอยู่นั้นผลักดันให้พุ่งไปสู่การรวมกลุ่ม วางแผนและลงมือกระทำการร่วมกัน
3. การตกลงใจร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงกลุ่มหรือชุมชนไปในทิศทางที่พึงปรารถนา การตัดสินใจร่วมกันนี้จะต้องรุนแรงมากพอที่จะให้เกิดความริเริ่มกระทำที่ตอบสนองความเห็นชอบของคนส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้น
4. การมีส่วนร่วมยังเกิดจากแนวความคิดอื่นๆ อีก เช่น ความศรัทธา ความเกรงใจ และการใช้อำนาจบีบบังคับ

* จากแนวคิดดังกล่าวจะเห็นว่าการมีส่วนร่วมแบ่งประเด็นได้ 5 ประเด็นใหญ่ๆ ดังนี้

1. ร่วมคิด
2. ร่วมกันตัดสินใจ
3. ร่วมปฏิบัติการ
4. ร่วมรับประโยชน์
5. ร่วมประเมินผล

* จากความหมายและแนวคิดข้างต้น ทำให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนานั้น เป็นทั้งวิธีการและเป้าหมายของการพัฒนา ซึ่งสามารถสรุปเป็นพื้นฐานที่สำคัญ 3 ประการคือ

1. กลไกการพัฒนาต้องเกิดจากประชาชน โดยประชาชนมีบทบาทหลักในการพัฒนา
2. เป้าหมายการพัฒนา คือ การพัฒนาขีดความสามารถเพื่อพึ่งตนเอง และพัฒนาตนเองมิใช่การพึ่งพารัฐหรือองค์การพัฒนากายนอก
3. กระบวนการพัฒนายึดหลักความต้องการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นภายในชุมชนจากตัวประชาชนเอง มากกว่าความต้องการให้มีความเปลี่ยนแปลงจากภายนอก

* นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (อ้างใน ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์, 2527) ได้กล่าวถึงความสำเร็จของการมีส่วนร่วมว่าขึ้นอยู่กับเงื่อนไขต่อไปนี้

1. ประชาชนจะต้องมีเวลาที่จะมีส่วนร่วมเริ่มก่อนเริ่มกิจกรรม การมีส่วนร่วมไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ฉุกเฉิน
2. ประชาชนต้องไม่เสียเงินทอง ค่าใช้จ่ายในการมีส่วนร่วมมากเกินไปค่าตอบแทน
3. ประชาชนต้องมีความสนใจที่สัมพันธ์สอดคล้องกับการมีส่วนร่วมนั้น
4. ประชาชนต้องสามารถสื่อสารรู้เรื่องกันทั้งสองฝ่าย
5. ประชาชนต้องไม่รู้สึกกระทบกระเทือนต่อตำแหน่งหน้าที่หรือสถานภาพทางสังคมหากมีส่วนร่วม

ลี เจ แครี่ (Lee J. Carry อ้างในเฟื่องฟ้า คณานุรักษ์, 2530) ได้กล่าวถึงเงื่อนไขสำคัญสำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างน้อย 3 ประการดังนี้

1. ประชาชนจะต้องมีอิสระภาพที่จะมีส่วนร่วม (Freedom to Participation)
2. ประชาชนจะต้องสามารถที่จะมีส่วนร่วม (Ability to Participation)

3. ประชาชนจะต้องเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม (Willingness to Participation)

World Health Organization (อ้างใน เฟื่องฟ้า คณานุรักษ์, 2530) ได้เสนอปัจจัยพื้นฐานในการระดมการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งเสนอไว้ 3 ประการ ได้แก่

1. ปัจจัยของสิ่งจูงใจ ในความเป็นจริงชาวบ้านที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมใด กิจกรรมหนึ่งนั้นมิเหตุผลอยู่ 2 ประการ คือ

1.1 การมองเห็นว่าตนจะได้รับประโยชน์ตอบแทน

1.2 การได้รับการบอกกล่าวชักชวนจากเพื่อนให้เข้าร่วม โดยมีสิ่งจูงใจเป็นตัวนำซึ่งถือว่าเป็นเรื่องที่ดีก่อให้เกิดมีสิ่งจูงใจ

2. ปัจจัยโครงสร้างของช่องทางในการเข้ามามีส่วนร่วม แม้จะเห็นประโยชน์ของการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาแต่ก็ไม่อาจเข้าร่วมกิจกรรมได้ เนื่องจากไม่เห็นช่องทางของการเข้าร่วมหรือเข้าร่วมแล้วไม่ได้รับผลดังที่คาดไว้ ดังนั้นปัจจัยพื้นฐานทางด้านโครงสร้างของช่องทางในการเข้าร่วมจึงควรมีลักษณะ

2.1 เปิดโอกาสให้ทุกๆ คนและทุกๆ กลุ่มในชุมชนมีโอกาสเข้าร่วมในการพัฒนาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง โดยในการเข้าร่วมอาจในรูปของการมีตัวแทนหรือเข้าร่วมโดยตรงก็ได้

2.2 ควรมีกำหนดเวลาที่แน่ชัด เพื่อผู้เข้าร่วมจะสามารถกำหนดเงื่อนไขของตนเองได้ตามสภาพความเป็นจริงของตน

2.3 กำหนดลักษณะของกิจกรรมที่แน่นอน

3. ปัจจัยอำนาจในการส่งเสริมกิจกรรมของการมีส่วนร่วมโดยปกติที่ผ่านมาในกิจกรรมหนึ่งๆ แม้ว่าประชาชนจะเห็นด้วย ได้มีโอกาสเข้าร่วม แต่ก็ไม่อาจกำหนดเป้าหมาย วิธีการหรือผลประโยชน์ของกิจกรรม แต่จะขึ้นอยู่กับกำหนัดและการจัดสรรเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งไม่อาจจะก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมที่แท้จริง

การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเป็นรูปแบบหนึ่งที่สำคัญของการสื่อสารชุมชนโดย กาญจนา แก้วเทพ (2542) เห็นว่าการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมนี้จะทำให้คนในชุมชน

- เห็นคุณค่าของตัวเอง
- สร้างความเชื่อมั่นในการแสดงความคิดเห็น
- พิสูจน์ความเชื่อเก่าของชุมชนในการใช้เทคโนโลยี
- เสริมสร้างทักษะในการสื่อสาร
- ช่วยให้ชุมชนแสดงความรู้สึกร่วม

-สร้างควมมีสติและความรับผิดชอบเพิ่มมากขึ้น

* การมีส่วนร่วมในองค์ประกอบของการสื่อสาร

ปัจจัยที่มีส่วนร่วมในการกำหนดระดับความมากน้อยของการมีส่วนร่วมนั้น มีองค์ประกอบดังนี้

1. เป้าหมายของการสื่อสาร ได้กำหนดให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในระดับใด เช่น การปฏิบัติการป้องกันภัยหรือการวางแผน
2. ลักษณะการปฏิสัมพันธ์ของการสื่อสาร ยิ่งการสื่อสารเชื่อมต่อกับลักษณะที่มีการโต้ตอบมากเท่าใด โอกาสที่ชุมชนจะมีส่วนร่วมก็เพิ่มมากขึ้น
3. ใครคือผู้ส่งสาร ในชุมชนเองโอกาสที่คนส่วนใหญ่จะได้เข้ามาเป็นผู้ส่งสารมีมากน้อยหรือทั่วถึงหรือไม่
4. ประเภทเนื้อหาสาร เป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสภาพความเป็นจริงของชุมชนหรือเปล่า
5. ประเภทของช่องทาง/สื่อ ว่ามีความสะดวกสำหรับคนในชุมชนหรือไม่
6. ผู้รับสารและการมีปฏิสัมพันธ์

2.1.4 ระดับการมีส่วนร่วม

กัญญา แก้วเทพ (2542) ได้จัดแบ่งระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนเอาไว้ 3 ระดับ โดยเรียงลำดับจากน้อยที่สุดไปจนถึงมากที่สุดดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับสาร/ผู้ใช้สาร
2. การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ส่ง/ผู้ผลิต/ผู้ร่วมผลิต/ผู้ร่วมแสดง
3. การมีส่วนร่วมในฐานะผู้วางแผนและกำหนดนโยบาย

* การสื่อสารในการเปลี่ยนแปลงสังคม/ชุมชน

การสื่อสารเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเพราะการสื่อสารก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (เสถียร เขยประทับ) สามารถแบ่งประเภทการสื่อสารของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยพิจารณาแหล่งที่มาของการเปลี่ยนแปลงได้ 2 ประเภท คือ

1. การเปลี่ยนแปลงจากภายในระบบสังคม เกิดขึ้นเมื่อสมาชิกภายในชุมชน ประดิษฐ์ และเผยแพร่นวัตกรรมเอง มีการสร้างแนวคิดขึ้นมาเอง โดยไม่ได้รับอิทธิพลจากแหล่งภายนอกหรือได้รับแต่เพียงเล็กน้อย

2. การเปลี่ยนแปลงที่มาจากภายนอกของระบบสังคม เกิดขึ้นเมื่อคนภายนอกมาทำการสื่อสารกับคนภายในชุมชน คนภายนอกมาเป็นผู้แนะนำหรือเผยแพร่นวัตกรรมต่างๆ อาจเกิดจากความตั้งใจหรือไม่ก็ได้

-การเปลี่ยนแปลงที่มาจากแหล่งภายนอกโดยไม่ตั้งใจ เกิดขึ้นเมื่อสมาชิกภายในชุมชนหรือสังคมเกิดไปเห็นนวัตกรรมจากภายนอกแล้วตัดสินใจนำมาใช้ในชุมชนของตน

-การเปลี่ยนแปลงที่มาจากแหล่งภายนอกโดยตั้งใจ เกิดจากการที่บุคคลภายนอกตั้งใจเข้ามาเผยแพร่สิ่งใหม่ๆ ให้แก่สมาชิกภายในระบบสังคม เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของบุคคลหรือหน่วยงานส่งเสริม การเปลี่ยนแปลงนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีการวางแผนล่วงหน้าโดยการใช้กระบวนการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดความคิดหรือข่าวสารจากแหล่งสารไปยังผู้รับสาร

๒.๑.๕ ภูมิปัญญาชาวบ้าน

ความหมาย และลักษณะของภูมิปัญญาชาวบ้าน

ภูมิปัญญา (Wisdom) หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) มีความหมายอย่างเดียวกัน

เสรี พงศ์พิศ (2529) ได้ให้ความหมายของภูมิปัญญาชาวบ้านว่า หมายถึง พื้นฐานฐานความรู้ของชาวบ้าน

ธวัช ปุณโณทก (2531) ให้ความหมายว่า ความรอบรู้ของชาวบ้านที่เรียนรู้และมีประสบการณ์สืบต่อกันมา ทั้งทางตรง คือ ประสบการณ์ด้วยตนเอง และทางอ้อมซึ่งเกิดจากการเรียนรู้จากผู้ใหญ่หรือได้รับสืบทอดมา

เพราะฉะนั้น สรุปได้ว่า ภูมิปัญญาชาวบ้าน คือ พื้นฐานความรู้ของชาวบ้าน เป็นสติปัญญาและองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้านที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหาการดำเนินวิถีชีวิตโดยมีการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษเรื่อยมา

เลรี พงศ์พิศ ได้แสดงความเห็นต่อลักษณะความสัมพันธ์กันของชาวบ้านว่า เป็นการพึ่งพาอาศัยกัน เป็นเอกลักษณ์สำคัญประการหนึ่งของการพึ่งพาตนเองของชาวบ้าน อาจมีบุคคลภายนอกเข้าไปเกี่ยวข้องบ้าง การเปลี่ยนวิถีการผลิตกระทบต่อคุณค่าการพึ่งตนเองและการพึ่งพากันเป็นอย่างมาก

ในการสื่อสารเพื่อชุมชนจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาข้อมูลของภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของชุมชนที่ต้องการจะศึกษาด้วย เพราะภูมิปัญญานี้เป็นสิ่งที่คนในชุมชนสั่งสมและปฏิบัติสืบทอดกันมาและในแต่ละชุมชนก็จะมีวิธีการสื่อสารและพัฒนาชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนที่แตกต่าง

2.1.6 แนวคิดเกี่ยวกับการใช้พื้นที่สาธารณะ (Public Sphere)

พื้นที่สาธารณะนี้เป็นสิ่งที่สำคัญต่อการรวมกลุ่มของชุมชนในการปฏิบัติกิจกรรมใดๆ เป็นเสมือนพื้นที่ส่วนกลางในการสื่อสารของคนในชุมชนนั้นๆ คนที่อยู่ในพื้นที่สามารถออกมาพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความเห็น หรือการแสดงออกได้

ความหมายของพื้นที่สาธารณะ

ความหมายของคำว่า “พื้นที่สาธารณะ” ประกอบด้วยคำ 2 คำ คือคำว่า “พื้นที่” และ “สาธารณะ” คำว่า “พื้นที่” นั้นประกอบด้วยลักษณะที่เป็นทั้งรูปธรรม และนามธรรม ในแง่รูปธรรม พื้นที่ หมายถึง อาณาบริเวณแห่งใดแห่งหนึ่ง (area) ที่มีการแบ่งกันเขตเอาไว้อย่างแน่นอน (boundary) เช่น พื้นที่ในโรงงาน พื้นที่ในบ้าน พื้นที่ในบริเวณวัด ฯลฯ ส่วนความหมายของคำว่าพื้นที่ในแง่นามธรรม ก็มีความหมายถึง สังคม การเมือง และวัฒนธรรมด้วย เช่น หมายถึงเวที (ทางนามธรรม) ทางสังคมที่มีการชั่งชั่งอำนาจ เช่น พื้นที่ทางวัฒนธรรมในสื่อสารมวลชน เมื่อเราพบว่าในละครโทรทัศน์จำนวนมากได้มีการนำเอาเรื่องราวที่มีคนไทยเชื้อสายจีนมาเป็นตัวเอก เช่น ลอดลายมังกร เสน่ห์นางจิว สามี ฯลฯ นำเอาค่านิยมแบบคนจีนมาเชิดชู เราก็อาจกล่าวได้ว่าปัจจุบันนี้คนไทยเชื้อสายจีนได้เข้ามาชั่งชั่งพื้นที่ทางวัฒนธรรมไปแล้วระดับหนึ่ง เช่นเดียวกันเมื่อรายการโทรทัศน์ประเภท New & Talk Show ต้องเชิญผู้นำชาวบ้าน ตัวแทนชาวเขา ฯลฯ มาเล่าประสบการณ์ทำงานของเศรษฐกิจแบบพอเพียง และพึ่งตนเอง ในขณะที่เศรษฐกิจแบบฟองสบู่ที่เคยยึดพื้นที่

สาธารณะอยู่ต้องถอยร่นตกเวทีไป นี่ก็หมายความว่า ความรู้ และภูมิปัญญาจากคนระดับรากหญ้า (grassroot) ได้เข้ามามีส่วนในเวทีสาธารณะของสังคมแล้วในระดับหนึ่ง

สำหรับความหมายของคำว่า “สาธารณะ” ที่เข้าใจกันโดยทั่วไป คือ คำว่า “ส่วนรวม” (public) ซึ่งความหมายของคำว่า “สาธารณะ” นี้อาจจะขยายออกไปถึงเรื่องผลประโยชน์ส่วนรวม สำหรับคนหมู่มากหลากหลายกลุ่ม คำว่า “สาธารณะ” ก็มีความหมาย 2 นัยเช่นเดียวกับคำว่า “พื้นที่” กล่าวคือ สามารถแสดงออกในลักษณะรูปธรรม เช่น สวนสาธารณะ คือ สวนของส่วนรวมและความหมายในเชิงนามธรรม เช่น ผู้นำชุมชนที่ทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวมโดยไม่คำนึงถึงความสุขส่วนตัวเลย เป็นต้น

Habermas (อ้างใน กาญจนา แก้วเทพ, 2542) ได้นิยามเรื่อง “พื้นที่สาธารณะ” ว่า แนวคิดเรื่องพื้นที่สาธารณะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ “ความรู้สึกเป็นส่วนรวม” (sense of public)

ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่า พื้นที่สาธารณะ คือสถานที่หรือคลื่นความถี่ สัญญาณที่เป็นของส่วนรวมของคนในชุมชนหรือพื้นที่นั้น

ในการศึกษาในส่วนนี้เพื่อแสดงให้เห็นว่า เรื่องของพื้นที่ว่างในชุมชนหรือพื้นที่ที่เป็นของส่วนรวมในชุมชนนั้น เป็นสื่อที่สำคัญในการช่วยให้เกิดการสื่อสารของคนในชุมชน ให้มีความผูกพันกัน สร้างความสนิทชิดเชื้อประสานไมตรีให้คนในชุมชน เมื่อเกิดเรื่องหรือปัญหาใดๆ ก็จะช่วยกันช่วยกันแก้ไขปัญหา และช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้

2.2 แนวคิดและทฤษฎีกับการรวมกลุ่มของประชาชนและประชาสังคม

ในการที่จะเกิดสังคมหรือชุมชนเข้มแข็งนั้นจะต้องมีการรวมกลุ่มของคนในชุมชนนั้นเกิดขึ้นมาก่อน เพราะฉะนั้นจะต้องศึกษาถึงความหมาย และความเข้าใจของการรวมกลุ่มที่ถูกต้องเสียก่อน

ความหมายของกลุ่ม

Edger Schein (อ้างใน พงษ์ศักดิ์ ศุภรสุท, 2536 : 16) ให้คำจำกัดความว่า กลุ่มเป็นจำนวนบุคคลจำนวนหนึ่งที่ติดต่อสื่อสารระหว่างกันในช่วงระยะเวลาหนึ่ง และมีจำนวนที่พอเพียงต่อการติดต่อสื่อสารได้ครบจำนวนบุคคลทั้งหมด และเป็นการติดต่อสื่อสารเผชิญหน้าด้วย

Feldmars and Arnold (อ้างใน บุญเกิด มาอ่อง, 2537 : 8) ให้คำนิยามว่ากลุ่ม หมายถึงคนตั้งแต่สองคนขึ้นไปมารวมตัวกัน โดยมีความสัมพันธ์ด้านการรับรู้ตัวเองมีความสนใจ และมีเป้าหมายร่วมกันมีวัตถุประสงค์เพื่อความสำเร็จในเป้าหมายที่ร่วมกัน

Marwin Shaw (อ้างใน ยุบล เบญจรงค์กิจ และคณะ, 2534 : 70) ให้ความหมายกลุ่มว่าบุคคลสองคนหรือมากกว่า ซึ่งมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ซึ่งเหตุผลนี้เองที่การรวมกลุ่มมีความแตกต่างจากการรวมตัวเฉยๆ

ทิตยา สุวรรณชัย (2517 : 17) กล่าวถึงกลุ่มในลักษณะที่เรียกว่า “กลุ่มสังคม” หมายถึงกลุ่มบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปได้มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันในทางสังคมซึ่งกันและกัน (Social Interaction) พฤติกรรมในทางสังคมจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการกระตุ้นหรือเร้าใจอีกฝ่ายหนึ่ง ปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นการตอบสนองอีกฝ่ายหนึ่งได้ การแสดงปฏิสัมพันธ์ต่อกันในกลุ่มนี้อาจมีได้ทั้งลักษณะติดต่อทางตรง หรือ ทางอ้อม สมาชิกของกลุ่มแต่ละคนจะต้องมีสิทธิ (Right) และความรับผิดชอบในหน้าที่ที่จะสามารถแยกผู้ที่เป็นสมาชิกออกจากผู้ที่มีได้เป็นสมาชิก และสามารถให้เป็นแนวทางให้สมาชิกของกลุ่มคาดหวัง ทำที่บทบาทของสมาชิกแต่ละคนได้ตลอดจนอาจทำให้เกิดการบังคับโดยตรงหรือทางอ้อมที่จะทำให้สมาชิกยอมรับ และประพฤติตาม

ดังนั้นการที่คนในชุมชนรวมตัวกันเพื่อพัฒนาชุมชนหรือชุมชนเข้มแข็งจะต้องมีการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ร่วมกันแก้ไขปัญหา นั่นก็คือการรวมกลุ่มนั่นเอง

ตั้งที่ ดิเรก เต็งจำรูญ (อ้างใน สุวีริรัตน์ กฤษณะรังสรรค์, 2540 : 9) ว่า การรวมพลังประชาชนจัดตั้งเป็นองค์ประชาชนเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ของชุมชน ด้วยกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน คิดปรึกษาหารือ วางแผน และร่วมกันลงมือกระทำ จนกระทั่งถึงสิ่งสุดท้ายคือ การได้รับการแบ่งปันผลประโยชน์ที่ได้รับจากการเปลี่ยนแปลงนั้น ซึ่งการรวมตัวกันเป็นองค์

ประชาชนนั้นจึงไม่ใช่เป็นการรวมตัวกันเพื่อต้องการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าเท่านั้น แต่จะต้องครอบคลุมทุกด้านที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ในการพัฒนาชุมชน จึงถือได้ว่ากลุ่มเป็นหัวใจสำคัญในการทำงาน เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแก่ชุมชน

จะเห็นได้ว่า ในการจัดการด้านต่างๆ ภายในชุมชน สมาชิกในชุมชนจะมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มเพื่อรวมพลังกันในการพัฒนาชุมชน และการศึกษาครั้งนี้ต้องการศึกษาการรวมกลุ่มกันของชุมชนเกาะเกร็ดที่รวมตัวกันในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งถ้ามองตามหลักการของประชาสังคมแล้ว ตามความเห็นของเอนก เหล่าธรรมทัศน์ (อ้างใน เวทีนี้ สตะเวทิน, 2542 : 16) แล้ว การรวมกลุ่มของประชาชนจะหมายถึง การรวมกลุ่ม และองค์การที่ไม่ผิดกฎหมายแต่ชอบธรรม ซึ่งมีลักษณะดังต่อไปนี้ คือ

1. เป็นการรวมกลุ่มของคนแปลกหน้า หมายถึง คนทั่วไปที่ไม่ใช่เป็นเครือญาติกันหรือเพื่อนฝูงที่สนิทกันเท่านั้น แต่ต้องเป็นกลุ่มที่เปิดรับสมาชิกที่เป็นคนแปลกหน้าหรือคนอื่นคนไกลเข้ามาด้วย โดยให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

2. สมาชิกมารวมตัวกันอย่างสมัครใจ และสามารถเข้าหรือออกจากสมาชิกภาพของกลุ่มหรือองค์การนั้นโดยเสรี

3. การทำงานในองค์การหรือกลุ่มนั้นต้องเป็นไปอย่างเท่าเทียมกัน แต่ไม่ได้หมายความว่า จะไม่มีการบังคับบัญชากันเลย ยิ่งถ้าเป็นองค์การหรือกลุ่มใหญ่ขึ้นเท่าไรก็ย่อมต้องมีความสัมพันธ์แบบสูงกว่าต่ำกว่าของสมาชิกเข้ามาเกี่ยวข้อง แต่การทำงานจะไม่ถือว่าระบบอุปถัมภ์ที่มีอยู่มากมายในสังคมไทยเป็นส่วนหนึ่งของการรวมตัวกันทำงานเป็นกลุ่มตามหลักประชาสังคม

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่า กลุ่มไม่มีการหยุดนิ่ง แต่จะมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงภาวะภายในอยู่ตลอดเวลา ได้มีนักจิตวิทยาหลายคนได้พยายามชี้ให้เห็นถึงการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงภาวะภายในกลุ่ม เช่น

Tuckman (อ้างใน เวทีนี้ สตะเวทิน, 2542 : 17) ได้ชี้ให้เห็นเกี่ยวกับทฤษฎีของการพัฒนาของกลุ่ม (Theory of Group Development) โดยสรุปว่า ในกลุ่มปฏิบัติงาน และกลุ่มพัฒนา จะมีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาการในกลุ่มเป็น 4 ระยะ คือ

ระยะที่หนึ่ง ระยะจัดตั้ง (Forming) เป็นระยะแรกที่สมาชิกในกลุ่มเพิ่มมาพบกัน โดยต่างคนต่างมีความหวังตั้งใจตามจุดมุ่งหมายของกลุ่ม หรือเป็นการเตรียมตัวเตรียมใจที่จะมาตกลง

กันปฏิบัติการกิจกรรมร่วมกัน ในระยะนี้ถ้าเป็นกลุ่มขนาดใหญ่ที่ยังไม่มีหัวหน้า สภาพของกลุ่มยังรวมกันไม่ติด มักจะต่างคนต่างพูดในเรื่องต่างๆ แยกเป็นกลุ่มย่อยๆ คนที่มีลักษณะเป็นผู้นำก็เริ่มสอดพฤติกรรมในการนำไปปรากฏ แม้จะนำกันไปคนละเรื่องก็ตาม ส่วนใหญ่เป็นการแสดงออกให้คนอื่นยอมรับตนเองในเรื่องต่างๆ

ระยะที่สอง ระยะขัดแย้ง (Storming) จากการที่ต่างคนต่างแข่งขันกันเป็นผู้นำในเรื่องต่างๆ จะทำให้เกิดการไม่พอใจขึ้นทั้งผู้ที่พยายามนำ และผู้รับฟัง ทั้งนี้เพราะต่างคนต่างไม่ค่อยจะยอมกันง่ายๆ ในภาวะนี้จะปรากฏว่ามีผู้นำที่เป็นทางการเกิดขึ้นระยะนี้ สมาชิกแต่ละคนมักจะคอยจับผิด ในแง่ของความไม่สามารถหรือข้อบกพร่องต่างๆ ที่ปรากฏ และเกิดความข้องคับใจ การนึกคิดในทางต่อต้านต่อกลุ่มจะเกิดขึ้นในระยะนี้ ถ้ากลุ่มใหญ่จะใช้เวลาในระยะนี้นานกว่ากลุ่มเล็ก เป็นระยะที่จะตกลงในเรื่องต่างๆ ได้ยาก ทั้งนี้ก็เพราะว่า สมาชิกยังไม่รู้จักสนิทสนมกันมาก่อน จึงมักไม่ค่อยจะยอมกันง่ายๆ ทางที่ดีควรให้สมาชิกได้ทำความรู้จักสนิทสนมกันเสียก่อนที่จะเริ่มประชุมปฏิบัติงาน

ระยะที่สาม ระยะยินยอม (Norming) เป็นระยะที่สมาชิกจะเรียนรู้ว่าอะไรเป็นอะไร จากกลุ่มมากขึ้น เช่น ชักจะรู้สึกตัวว่าต่อต้านเขามากเกินไป หรือพูดมากเกินไป หรือใช้อารมณ์มากเกินไป หรือรู้สึกเหนื่อย หรือได้ข้อคิดจากการอภิปรายของสมาชิกคนอื่นๆ มากขึ้น จนจำนนด้วยเหตุผล ภาวะของกลุ่มก็ชักจะเข้ารูปเข้ารอยตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ สมาชิกส่วนใหญ่จะยอมรับทัศนคติของกลุ่มหรือข้อตกลงต่างๆ ได้ง่ายขึ้น ถึงแม้จะมีบางคนยังไม่ยอม ก็ต้องยอมตามความคิดเห็นส่วนใหญ่

ระยะที่สี่ ระยะดำเนินการ (Performing) ระยะที่กลุ่มจะมีอิทธิพลโดยสมบูรณ์ พลังของกลุ่มจะบังคับสมาชิกทุกคนให้ดำเนินการตามเป้าหมายของกลุ่ม เป็นระยะที่ทำให้เกิดผลงานของกลุ่มขึ้น การขัดแย้งต่างๆ จะสอดคล้องต้องกัน (consensus) ระยะนี้อาจมีสมาชิกที่ไม่ยอมใคร อาจจะมีการออกไปจากกลุ่ม อิทธิพลของกลุ่มจะสอนให้สมาชิกทุกคนต้องยอมอดทนต่อความนึกคิดขัดแย้ง เป็นการพัฒนาตนเองอีกแบบหนึ่งที่ได้รับจากอิทธิพลของกลุ่ม

Judith Dwyer (1997 : 140) ได้เสนอพัฒนาการอีกระยะหนึ่งของกลุ่ม คือ

ระยะเปลี่ยนแปลง (Adjusting) เป็นระยะที่กลุ่มเริ่มมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างใหม่ หลังจากที่ได้ทำงานสิ้นสุดหรือ บรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่มแล้ว หรือผู้บริหาร คณะกรรมการของกลุ่มหมดวาระลง จะเกิดความชัดเจนในเรื่องผลงาน และความสัมพันธ์กันของสมาชิก สมาชิกจะตรวจสอบถึงผลการดำเนินงาน และวางแผนการทำงานครั้งต่อไป และจะละทิ้งออกจากกลุ่มไปในที่สุด

นอกจากนี้ ได้มีการสรุปกระบวนการเกิดกลุ่มของนักวิชาการหลายท่านไว้ในแนวคิดเดียวกัน (อ้างใน สุวีริรัตน์ กฤษณะรังสรรค์, 2540 : 10) ดังนี้

1. ขั้นก่อตัวของกลุ่ม ที่เกิดจากการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจนกระทั่งกลายเป็นการกระตุ้นจิตสำนึกถึงสิ่งที่เผชิญอยู่
2. ขั้นดำเนินการเคลื่อนไหวหรือการรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่ม หลังจากที่ได้พูดคุยตกลงกันจึงต้องมีการวางแผนงาน วางระเบียบ และวางแนวทางในการทำงานกลุ่ม
3. ขั้นการเจริญเติบโต และการขยายกิจกรรมของกลุ่ม ระดมทรัพยากรจากภายใน และภายนอกชุมชน ใช้กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกัน และกันในการสร้างเครือข่ายกลุ่ม

สำหรับการรวมตัวของประชาชนในชุมชน สก็อต เพค (Scott peck, 1987) ได้เสนอว่ามีขั้นตอนต่างๆ 4 ขั้นตอนดังนี้

1. ระยะ "Pseudocommunity" ระยะนี้จะเป็นชุมชนแฝงยังไม่เกิดขึ้นจริงอย่างเป็นรูปธรรม เป็นระยะที่ผู้เข้าร่วมกลุ่มจะมีความคิดเห็นไปในแนวทางเดียวกัน โดยจะเก็บความรู้สึกไม่แสดงความคิดเห็นที่แท้จริงออกมา เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงความขัดแย้งระหว่างกัน ซึ่งจะเป็นอุปสรรคในการสร้างชุมชนที่แท้จริง
2. ระยะ "Chaos" เป็นระยะเกิดความวุ่นวายขึ้น โดยผู้ที่เข้าร่วมกลุ่มจะเริ่มมีความคิดเห็นแตกแยกกัน สมาชิกเริ่มมีการต่อต้านกัน ซึ่งระยะนี้จะเกิดขึ้นหลังจากการเรียนรู้ร่วมกันมาระยะหนึ่ง และจะเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะนำไปสู่การเป็นชุมชนที่แท้จริง เพราะความคิดเห็นของผู้ที่เข้าร่วมจะเปิดเผยการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในระยะนี้จะขึ้นอยู่กับผู้นำ และการแก้ไขปัญหามาต่างๆ ควรปรับโครงสร้างให้มีความยืดหยุ่น เพราะการจัดโครงสร้าง สายการบังคับบัญชาจะเป็นอุปสรรคในการสร้างชุมชนที่แท้จริง

3. ระยะเวลา “Emptiness” เป็นระยะที่ผู้เข้าร่วมกลุ่มจะ “หยุดพัก” และเริ่มที่จะเห็นอกเห็นใจกัน และจะไม่มีการคาดหวังในสิ่งต่างๆ ที่อยากให้เป็นเพราะการคาดหวังจะเป็นการบีบคั้นให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปตามที่ตั้งใจไว้ จะเกิดความตึงเครียดในการดำเนินกิจกรรม

4. ระยะเวลา “Communtiy” เป็นระยะที่เป็นชุมชนที่แท้จริง ผู้ที่เข้าร่วมกลุ่มจะมีความรู้สึก ร่วมกัน และมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ซึ่งจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาดังกล่าว ในชุมชนร่วมกันอย่างแท้จริง โดยเน้นที่ว่าควรจะมีการรวมตัวที่แท้จริงก่อน แล้วจึงมีการแก้ไขปัญหาร่วมกันตามมา และเมื่อการรวมกลุ่มมีการปรับปรุงการดำเนินการ เป้าหมายต่างๆ อาจจะไปเริ่มที่ระยะแรก คือ “Pseudocommunity” หรือ ระยะ “Chaos” ได้เช่นเดียวกัน

ดังนั้น แนวคิดในเรื่อง ประชาสังคม จึงเป็นแนวคิดเกี่ยวกับการรวมกลุ่มของประชาชนในอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งในปัจจุบันกระแสการรื้อฟื้นชุมชน (Community rebuilding) หรือการรวมกลุ่มของประชาชนเพื่อดูแลรักษาชุมชนของตนเองนั้นกำลังเป็นที่จับตามอง และได้รับความสนใจทั้งภาครัฐ และชุมชนเอง จึงอาจกล่าวได้ว่าการรวมกลุ่มนั้นมีความสัมพันธ์อย่างแนบแน่นกับกระแสการสร้างแนวคิด “ประชาสังคม” และนักคิดคนสำคัญในไทย ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับประชาสังคมไว้ดังนี้คือ

ประเวศ วะสี (อ้างใน อนุชาติ พวงสำลี และวิบูรณ์ วิสารทกุล, 2540 : 4) ได้ให้ความหมายของประชาสังคมว่า “เป็นการสร้างความเป็นชุมชน (Community Building) คือการที่ประชาชนจำนวนหนึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกันในเรื่องมีการติดต่อสื่อสารกัน หรือมีการรวมกลุ่มกัน จะอยู่ห่างกันก็ได้ มีความเชื่ออาทรกัน มีความรัก มีมิตรภาพ มีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติบางสิ่งบางอย่าง และมีระบบการจัดการในกลุ่ม”

ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม (อ้างใน ชูชัย ศุภวงศ์, 2540 : 161-162) ได้ให้คำจำกัดความของประชาสังคมไว้ว่า เป็นสังคมที่ประชาชนทั่วไปมีบทบาทสำคัญในการจัดการเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตของประชาชน โดยอาศัยองค์การ กลไก กระบวนการ และกิจกรรมอันหลากหลายที่ประชาชนจัดขึ้น

อเนก เหล่าธรรมทัศน์ (อ้างใน ชูชัย ศุภวงศ์, 2540 : 71) ได้ให้ความหมายของประชาสังคมในแง่ของ “อารยสังคม” โดยเน้นครอบคลุมไปถึงทุกชนชั้นของสังคม เรื่องความสมานฉันท์ ความกลมเกลียวในภาคประชาชนมากกว่าการดูที่ความแตกต่าง หรือความแตกแยกภายใน รวมถึง “คนชั้นกลาง” “การมีส่วนร่วม ความผูกพัน และ จิตสำนึกของความเป็นพลเมือง” โดยมีได้หมายถึง

ความเป็นชุมชนของสังคมชนบทเท่านั้น แต่รวมไปถึงคนชั้นกลางในเมืองที่ไม่จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดเป็นเครือญาติ หรือแบบ Face-To-Face Relationship แต่เป็นความผูกพัน (Bond) ของผู้คนที่หลากหลายต่อกันบนพื้นฐานแห่งความร่วมมือ และการแสวงหาการมีส่วนร่วมและด้วยจิตสำนึกที่มีต่อความเป็นพลเมือง หรือ Citizenship ที่เป็นอุดมการณ์นั่นเอง

ดังนั้น เราจะเห็นความเกี่ยวเนื่องกันของแนวความคิด “ประชาสังคม” กับการพัฒนาชุมชนในรูปแบบใหม่ที่เน้นการพัฒนาที่ตัวบุคคลในชุมชน และการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน เนื่องจากชุมชนหรือประชาคมก็คือ หน่วยอิสระต่างๆ ในสังคมที่ประกอบไปด้วยหน่วยอิสระที่แตกต่างหลากหลาย และชุมชนในที่นี้จะหมายถึงชุมชนแห่งจิตสำนึก (Conscious community) ที่สมาชิกของชุมชนต่างเป็นส่วนหนึ่งของระบบโดยรวมที่มีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น อาจจะใช้พื้นฐานของระบบคุณค่าเก่า หรือแบบใหม่ คือ การมีวัตถุประสงค์ในการทำงานร่วมกัน ดังนั้น คำว่า “ชุมชน” หรือ “ประชาคม” จึงอาจมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป ตั้งแต่บริษัทหนึ่ง ถนนสายหนึ่ง หมู่บ้านๆ หนึ่ง เมืองๆ หนึ่ง หรือ กลุ่มสนใจเรื่องๆ หนึ่ง เป็นต้น ความเป็นชุมชนจึงมีลักษณะเป็นพลวัตที่บุคคล และกลุ่มต่างๆ มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมที่สนใจร่วมกัน มีความสัมพันธ์ และตัดสินใจร่วมกัน โดยมีพันธะเชื่อมโยงกับระบบใหญ่บนพื้นฐานแห่งความเป็นอยู่ที่ดีร่วมกัน (อนุชาติ พวงลำลือ และ วีระบุรณ วิสารทสกุล, 2540 : 9)

สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งในการรวมกลุ่มเพื่อสร้างความเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง คือ การสื่อสาร (Communication) นั่นเอง

M. Scott Peck (อ้างใน อนุชาติ พวงลำลือ และวีระบุรณ วิสารทสกุล, 2540 : 10) ซึ่งเป็นนักคิดท่านหนึ่งได้กล่าวถึงความสำคัญของการสื่อสารในการสร้างชุมชนที่เข้มแข็งไว้ว่า ชุมชนคือกลุ่มคนที่ตกลงใจที่จะเรียนรู้วิถีแห่งการสื่อสารซึ่งกันและกันอย่างลึกซึ้ง และแท้จริง

ดร. อเนก เหล่าธรรมทัศน์ (อ้างใน ปาริชาติ สถาปัตตานนท์ สโรบล, 2542 : 6) ได้ให้ความสำคัญของการสื่อสารว่า การสื่อสารระหว่างบุคคลหรือการสื่อสารในกลุ่มบุคคล มีส่วนเชื่อมต่อการเป็นประชาสังคม โดย ดร. อเนก มองว่าการเป็น “อารยะ” (Civil) นั้น บุคคลจำเป็นต้องพัฒนาทักษะการสื่อสารขั้นพื้นฐาน คือ “การรู้จักรับฟังกัน” แทนการแข่งกร้าว ไม่รับฟังกันว่าเป็นเงื่อนไขที่สำคัญในการเกิดประชาสังคม

อนุชาติ พวงสำลี และวีรบุรณ วิสารทสกุล (2540 : 12) ได้กล่าวถึงลักษณะประชาสังคม บางประการว่า กลุ่มประชาสังคมที่จะมีความยั่งยืน และมีความหมายย่อมต้องมีระบบการจัดการที่ดี มีระบบการสื่อสารแลกเปลี่ยนตลอดจนการสร้างเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน (Communication and Network) ประสบการณ์ของการเรียนรู้บนพื้นที่ที่หลากหลายบนกิจกรรมที่หลากหลายคือพลังสร้างสรรค์ที่จะนำพาสังคมไปข้างหน้าร่วมกันอย่างสันติ และพลังนี้จะมีพลังเข้มแข็งได้ย่อมเกิดจากเชื่อมโยงความสามารถ และพลังย่อยๆ ในแต่ละส่วนที่เข้ามาเชื่อมต่อผสมผสานกันเป็นสังคมที่มีความเข้มแข็ง

จากผลงานการวิจัยในต่างประเทศที่ โรเบิร์ต พัทแนม ได้ทำการศึกษาในเมืองทูเปโล ซึ่งรวบรวมโดย เดวิส แมททิวส์ (ฐิรวุฒิ เสนาคำ แปล, 2540 : 5) และพบว่าองค์ประกอบอย่างหนึ่งที่ทำให้เกิดประชาสังคมที่เข้มแข็งคือ โครงสร้างพื้นฐานสาธารณะ เป็นช่องทางการสื่อสาร โดยได้ค้นพบว่า ชุมชนที่เข้มแข็งจะต้องมีสถานที่ที่ผู้คนสามารถพูดถึงปัญหาาร่วมกัน ทั้งเป็นการพูดคุยแบบเป็นทางการ เช่น เวทีหรือการประชุมของเมือง และการพูดคุยแบบไม่เป็นทางการ เช่น การสนทนาของคนสองคนหรือการสนทนาของคนกลุ่มเล็กซึ่งสถานที่ดังกล่าวมีความสำคัญต่อการเกิดความตั้งใจในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน และจะช่วยสร้างความเป็น “พลเมือง” ให้กับประชาชน

โครงสร้างพื้นฐานสาธารณะที่คนในชุมชนจะได้มีโอกาสมาพบปะกันแยกได้เป็นระดับคือ

-ระดับพื้นฐานที่สุด คือ การพบปะของผู้คนเป็นครั้งคราว (ad hoc associations) การพบปะนี้อาจจะเป็นการพบปะกันในสภาพการพัฒนาท้องถิ่นหรือการพบปะของเพื่อนบ้าน ซึ่งเปิดโอกาสให้คนในชุมชนมามีความสัมพันธ์กัน

-ระดับต่อมา คือ การรวมตัวกันเป็นกลุ่มที่เน้นงานด้านใดด้านหนึ่ง หรือเป็นองค์กรกระตุ้น เช่น มูลนิธิชุมชน

-ระดับสูงสุด คือ การเป็นองค์กรเครือข่ายทำหน้าที่ติดต่อประสานงานหรือช่วยเหลือแก่องค์กรสมาชิก (องค์กรร่วม) ซึ่งเป็นการเชื่อมองค์กรและสมาชิกให้เข้าหากัน

ดังนั้นการพบปะหรือองค์กรทุกประเภทข้างต้นเป็นช่องทางการสื่อสาร (Channel of Communication) ซึ่งมีโครงสร้างพื้นฐานสาธารณะจะอิงอยู่กับระบบสังคมที่ไม่เป็นทางการจะนั้น การสื่อสารที่ใช้จะเป็นการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ เช่น งานเทศกาลต่างๆ เป็นการดึงดูดผู้คนให้เข้ามาพบปะพูดคุยกัน ซึ่งการพูดคุยดังกล่าวอาจเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันจนถึงประเด็นลึกๆ เช่น ปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองไปด้วยก็ได้

นอกจากนี้ การคบหาของสมาชิกในชุมชนจำเป็นต้องมีลักษณะพิเศษ คือ จะคบหากันโดยมีความซื่อสัตย์ ความเชื่อถือกันและกันของเพื่อนบ้าน คนในครอบครัว และคนแปลกหน้าที่เข้ามาทำงานในชุมชนด้วย ซึ่งเป็นการรู้จักกันในฐานะที่เป็นปัจเจกชน และประชาชนทุกคนจะต้องมีโอกาสในการเข้าร่วมในการพูดถึงปัญหาความเป็นอยู่ของชุมชนด้วยไม่ว่าจะเป็นการคุยในวงเล็กหรือการคุยที่เป็นสาธารณะขนาดใหญ่

ในการศึกษาหัวข้อนี้เน้นเพื่อวิจัยศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการตั้งปัญหานำวิจัยข้อแรกและนำไปวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อทำความเข้าใจ และสามารถหาข้อสรุปที่ถูกต้องชัดเจนขึ้นได้

2.3 แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีผลต่อการรวมกลุ่ม ผู้นำ และเจ้าหน้าที่ส่งเสริม

การที่บุคคลจะเข้ามารวมกลุ่มกันเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน โดยเฉพาะการรวมกลุ่มของประชาชนในการร่วมกันพัฒนาชุมชนตนเอง สิ่งที่มีผลต่อการรวมกลุ่มได้แก่ ปัจจัยที่ดึงดูดให้บุคคลเหล่านั้นเข้ามารวมตัวกันซึ่งในการเข้ากลุ่มของบุคคลมักประกอบไปด้วย เหตุผลส่วนตัว และส่วนรวม

Marvin E. Shaw (หลุยส์ จาปาเทศ, 2522 : 48) ได้เน้นไว้ว่า สาเหตุที่คนเข้าร่วมกลุ่มนั้นมีอยู่ด้วยกัน 5 ประการสำคัญๆ คือ

1. ความน่าสนใจอันเกิดจากความสัมพันธ์ส่วนตัว (Interpersonal Attraction) Shaw ได้เน้นถึงกลุ่มคนที่รวมกันว่ามีส่วนสร้างความใกล้ชิดสนิทสนมกัน การติดต่อบ่อยๆ จนกระทั่งเกิดผลแห่งการมีปฏิริยาร่วมกันในการปฏิบัติแก่กัน เกิดความรักชอบกันเป็นส่วนตัว อันอาจเกิดจากความเหมือนกันในทางทัศนคติ รูปร่าง ความสามารถ ฯลฯ การมีลักษณะท่าทาง และบุคลิกที่น่าศรัทธาก็เป็นได้

2. กิจกรรมของกลุ่ม (Group Activities) การที่คนเราเข้าร่วมกลุ่ม กิจกรรมของกลุ่มมีความสำคัญไม่น้อย กิจกรรมของสมาชิกกลุ่มหรือผู้เข้าไปรวมกลุ่มกับกิจกรรมของกลุ่มซึ่งจะมีความสอดคล้องกับความสนใจของผู้เข้าร่วม ความสนใจในกิจกรรมในที่นี้ไม่จำเป็นว่าผู้เข้ากลุ่มจะต้องมีความสามารถ ขอเพียงแต่มีความสนใจในกิจกรรมนั้น

3. เป้าหมายของกลุ่ม (Group Goal) การมีเป้าหมายของกลุ่มที่น่าสนใจ หรือเป้าหมายเดียวกันในคนอาชีพเดียวกัน มีความสนใจเหมือนกัน แม้คนต่างอาชีพกันแต่หากมีงานอดิเรกที่มีเป้าหมายตรงกันก็คบกัน และรวมกลุ่มกันได้ ซึ่งเห็นอยู่เสมอๆ เพราะฉะนั้นจึงพอสรุปได้ว่า เป้าหมายของกลุ่มที่ทำให้คนเรารวมกันหรือเข้ากลุ่มกันก็เพราะเขามีความชอบในเป้าหมายของกลุ่มที่วางไว้เหมือนกันนั่นเอง

4. ความเป็นสมาชิกของกลุ่ม (Group Membership) ในการเป็นสมาชิกของกลุ่มใดก็ตามสมาชิกย่อมได้รับรางวัลอยู่ด้วยเสมออย่างน้อยก็คือ ความใกล้ชิดสนิทสนมกัน ความเป็นพี่น้องกัน มีภรรยารูปอย่างไม่เคยคิดมาก่อน ความสบายใจ ชื่อเสียง (prestige) จะติดตามมา การยอมรับกันในกลุ่ม มีสิทธิ์ในกลุ่ม ฯลฯ ในการจูงใจการเป็นสมาชิกของกลุ่มให้แน่นแฟ้น Gewirtz และ Bear เน้นว่า การตัดสินใจบางประการของสมาชิกเมื่อทำผิดกติกา ก็จะเป็นการส่งเสริมให้คนระวัง และกระตือรือร้นในการอยู่รวมกลุ่มได้อย่างดี

5. การเอาความเป็นสมาชิกกลุ่มเป็นเครื่องมือหาผลประโยชน์ (Instrumental Effects of Group Membership) จากการศึกษาเรื่องกลุ่ม ได้ค้นพบว่า สมาชิกบางคนเข้าร่วมกลุ่มเพื่อหวังผลประโยชน์บางประการที่มีใช้เป้าหมายของการรวมกลุ่ม การที่คนเข้าสมาคมที่มีชื่อเสียงนั้นก็เพราะจะได้มีโอกาสสนิทสนมกับผู้ใหญ่ อันจะเป็นประโยชน์แก่หน้าที่การงานหรืองานธุรกิจที่ประกอบอยู่ เพราะคนที่อยู่ในกลุ่มเดียวกันก็อยากให้กลุ่มได้บรรลุถึงเป้าหมายเหมือนกันทุกๆ คน แต่หากเป้าหมายส่วนตัวของคนในกลุ่มยังไม่บรรลุ การเห็นอกเห็นใจกันก็จะเกิดขึ้น การช่วยเหลือส่วนตัวก็มักจะเกิดขึ้นด้วย

บุญเกิด มาอ่อง (2537) ได้ศึกษาถึงลักษณะการรวมกลุ่มของผู้พึงวิทย์ จส. 100 พบว่าการรวมกลุ่มที่เกิดขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาจรรจร และทำกิจกรรมทางสังคมทางอื่นๆ และการเข้าร่วมยังแฝงด้วยผลประโยชน์ส่วนตนอีกด้วย ผลจากการวิจัยที่พบว่า การรวมกลุ่มยังแฝงด้วยผลประโยชน์ส่วนตัว ซึ่งเราอาจจะสามารถพิจารณาได้ตามแนวคิดทฤษฎีการแลกเปลี่ยน (Exchange Theory)

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2540 : 165) ซึ่งกล่าวว่า เนื่องจากมนุษย์ต้องการสิ่งต่างๆ จากผู้อื่นจึงต้องเข้าสู่ความสัมพันธ์หรือติดต่อกับผู้อื่น และเนื่องจากแต่ละคนต้องการผลประโยชน์ตอบแทนมากที่สุดจากสิ่งที่ตนนำไปแลกเปลี่ยนกับผู้อื่น จึงจำต้องสร้างกฎเกณฑ์หรือระเบียบแบบแผนในการแลกเปลี่ยนที่ดี มีความยุติธรรมเกิดขึ้น ความต้องการกันและกันจึงทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างกัน กฎระเบียบที่ร่วมกันสร้างขึ้นจะควบคุมความประพฤติของกันและกัน กฎระเบียบที่อำนวยความสะดวกสูงสุดจะช่วยรักษาสัมพันธภาพให้ดำรงอยู่ได้นาน และมั่นคง

วิลรัจส์ กฤษณะภุติ (อ้างใน ประทุม ฤกษ์กลาง, 2534 : 72) ได้ศึกษาวิจัยในเรื่องกลุ่มในสังคมไทย และสรุปว่าปัจจัยที่ทำให้ดำรงอยู่ได้นาน และมั่นคง

1. ปัจจัยด้านสังคม เช่น ความต้องการเข้าสังคม ต้องการเพื่อน ต้องการการพึ่งพาอาศัย และช่วยกันทำงานเป็นกลุ่ม

2. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ คือ มีกิจกรรมด้านเศรษฐกิจสอดคล้องคล้ายคลึงกัน เช่น การมีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ

3. ปัจจัยด้านเทคโนโลยี เทคโนโลยีสมัยใหม่ย่อมจะมีผลในการติดต่อสัมพันธ์ทางสังคม และส่งผลต่อการดำรงชีวิต เช่น เทคโนโลยีด้านการสื่อสาร การคมนาคม จะช่วยให้การติดต่อระหว่างกลุ่มสะดวกขึ้น และช่วยในการให้ข้อมูลข่าวสารเร็วขึ้น

4. ปัจจัยด้านชีวภาพ และจิตวิทยา เช่น ความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะต้องการการยอมรับในความสามารถ และอื่นๆ

ถ้าพิจารณาในแง่ของปัจจัยที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมในการรวมกลุ่มของประชาชน World Health Organization (อ้างใน เวทีนี้ สตะเวทิน, 2542 : 25-26) ได้เสนอปัจจัยพื้นฐานในการระดมการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 3 ประการคือ

1. ปัจจัยของสิ่งจูงใจ จากสภาพความเป็นจริงของชาวบ้านที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง ทั้งในแง่การร่วมแรง ร่วมทรัพยากรหรืออื่นๆ ซึ่งมีอยู่ 2 ประการคือ

-การมองเห็นว่าตนจะได้รับประโยชน์ตอบแทนในสิ่งที่ตนทำไป ซึ่งถือเป็นเรื่องกระตุ้นให้เกิดมีสิ่งจูงใจ

-การได้รับการบอกกล่าวหรือชักชวนจากเพื่อนให้เข้าร่วมโดยมีสิ่งจูงใจ เป็นตัวนำ ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องการก่อให้เกิดมีสิ่งจูงใจ

2. ปัจจัยโครงสร้างของช่องทางในการเข้ามีส่วนร่วม แม้ว่าจะเห็นประโยชน์ของการเข้าแบบมีส่วนร่วมในกิจกรรม แต่ก็ไม่อาจจะเข้าร่วมกิจกรรมได้ เนื่องจากไม่เห็นช่องทางของการเข้าร่วมหรือเข้าร่วมแล้วไม่ได้รับผลดังที่คาดหวัง เนื่องจากการเข้ามามีส่วนร่วมนั้นมิได้มีการจัดรูปแบบความสัมพันธ์ที่เหมาะสม เช่น ภาวะผู้นำ กฎระเบียบแบบแผน และลักษณะการทำงาน เป็นต้น ดังนั้นปัจจัยพื้นฐานทางโครงสร้างของช่องทางในการเข้าร่วมจึงควรมีลักษณะดังนี้ คือ

-เปิดโอกาสให้ทุกๆ คนและทุกๆ กลุ่มในชุมชนมีโอกาสเข้าร่วมในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งโดยการเข้าร่วมอาจอยู่ในรูปของการมีตัวแทนหรือเข้าร่วมโดยตรงก็ได้

-ควรมีกำหนดเวลาที่แน่ชัดเพื่อผู้เข้าร่วมจะสามารถกำหนดเงื่อนไขของตนเองได้ตามสภาพความเป็นจริงของตน

-กำหนดลักษณะกิจกรรมที่แน่นอนว่าจะทำอะไร

3. ปัจจัยอำนาจในการส่งเสริมกิจกรรมของการมีส่วนร่วม โดยปกติที่ผ่านมาในกิจกรรมหนึ่งๆ แม้ว่าประชาชนจะเห็นด้วยและได้มีโอกาสเข้าร่วม แต่ก็ไม้อาจกำหนดเป้าหมาย วิธีการหรือผลประโยชน์ของกิจกรรม แต่จะขึ้นอยู่กับกำหนัด และการจัดสรรของเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งไม่อาจจะก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมที่แท้จริงได้

สุจินต์ ดาววีระกุล (2527) ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยของการเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาพบว่าปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ สถานภาพในครอบครัว ตำแหน่งทางสังคมในหมู่บ้าน ความรู้สึกที่ตนเองมีความสำคัญต่อหมู่บ้าน และการมีความกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาหมู่บ้าน ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ อาชีพ รายได้ และการเป็นเจ้าของที่ดินทำกิน ไม่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาหมู่บ้าน และปัจจัยทางด้านสังคม ได้แก่ ความต้องการ และการได้รับการชักชวนจากกรรมการหมู่บ้าน เพื่อนบ้าน นายอำเภอ และพัฒนากรอำเภอ มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาหมู่บ้าน

สนิท ขาวสะอาด (2539) ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการประปาหมู่บ้าน พบว่า ปัจจัยด้านผู้นำทางสังคม และผู้นำในครอบครัว ปัจจัยด้านการจัดการของเจ้าหน้าที่รัฐในด้านการนิเทศงาน ปัจจัยด้านสังคม และเศรษฐกิจ รวมถึงผลประโยชน์ที่ประชาชนได้รับเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการสาธารณะท้องถิ่น

โดยสรุปแล้วปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการรวมกลุ่มสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ปัจจัย คือ

1. ปัจจัยภายในตัวบุคคล ซึ่งเกิดจากความต้องการ ความคาดหวัง ความรู้สึกที่ร่วมประสงคในสิ่งต่างๆ
2. ปัจจัยภายนอกตัวบุคคล ซึ่งเกิดจากแรงผลักดันจากบุคคลอื่นหรือภาวะบีบคั้น

นอกจากนี้ การรวมกลุ่มของประชาชนอาจเกิดจากปัจจัยหลายปัจจัย เช่น ความใกล้ชิดสนิทสนม ความต้องการ และปัญหาคล้ายคลึงกัน สถานการณ์ตึงเครียด ความวิตกกังวลหรือความกลัว เป็นต้น ซึ่งปัจจัยที่ทำให้บุคคลเข้ามารวมกลุ่มกันนั้น อาจมีเพียงปัจจัยเดียวหรือหลายปัจจัยก็ได้ (ปทุม ฤกษ์กลาง, 2534 : 72)

นชาวตี วงศ์พิพัฒน์ (2541) ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาประชาคมพระอาทิตย์ โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อยดังนี้ คือ วัฒนธรรม ความทุกข์ร่วมกัน กิจกรรมที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง งานสาธารณะประโยชน์ที่ประชาคมทำแทนรัฐ ภาวะผู้นำของแกนนำประชาคม และเงินทุนของประชาคมพระอาทิตย์

ชูชัย ศุภวงศ์ (2540 : 1) ได้กล่าวถึงประชาสังคมในสังคมไทยว่า แนวคิดประชาสังคมได้ก่อตัวขึ้นในเมืองไทยไม่เกินหนึ่งทศวรรษ แต่มีเหตุ และปัจจัยหลายอย่างที่เกื้อหนุนต่อการเกิดการรวมกลุ่มกันขององค์กรเอกชน และทำให้แนวคิดนี้พัฒนาต่อไป เช่น การขยายตัวของชนชั้นกลาง การเกิดขึ้นขององค์กรพัฒนาเอกชนเพื่อสาธารณะประโยชน์ พัฒนาการของกระบวนการประชาธิปไตย การที่สังคมไทยเข้าสู่ยุคสังคมข้อมูลข่าวสาร ความไร้ประสิทธิภาพ และความไม่โปร่งใสของหน่วยงานรัฐ เป็นต้น แต่สังคมไทยยังมีลักษณะโครงสร้างความสัมพันธ์แนวตั้งสูง (Vertical relationship) ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่ต้องพิจารณาด้วย

สิ่งที่น่าจะพิจารณาสำหรับการรวมกลุ่มกันในสังคมไทยก็คือ ลักษณะพื้นฐานของสังคมไทยที่จะเป็นสังคมในลักษณะที่ให้ความสำคัญกับระบบเครือญาติ และการพึ่งพาอาศัยกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำแนวคิดเกี่ยวกับระบบเครือญาติ และระบบอุปถัมภ์เข้ามาร่วมในการวิเคราะห์รูปแบบสื่อสารของการรวมกลุ่มด้วย

สุภาพ สุนทรภัสส์ (2525) ได้เสนอความเห็นที่เห็นว่า ความสัมพันธ์ทางครอบครัว และเครือญาติเป็นพื้นฐานสำคัญที่ทำให้เกิดความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม ศาสนา ฯลฯ ในระดับหมู่บ้านหรือชุมชน โดยแต่ละกลุ่มจะมีหัวหน้ากลุ่มที่มาจากผู้อาวุโส และหัวหน้ากลุ่มเครือญาติก็จะรวมตัวเป็นคณะปกครองหมู่บ้าน เพื่อทำการบริหารสั่งการ ติดต่อกับลูกบ้าน และประสานงานผ่านหัวหน้ากลุ่มเครือญาติต่างๆ สำหรับในสังคมเมืองที่มีความซับซ้อนมากขึ้น โดยประชากรประกอบอาชีพหลากหลายมาก ระบบเครือญาติยังคงเป็นความสัมพันธ์ขั้นพื้นฐานอย่างหนึ่งของการให้ และรับความช่วยเหลือซึ่งกันและกันของคนในเครือญาติกัน แต่ความช่วยเหลือนั้นจะขยายวงกว้างออกไปมากกว่าการขอแรงแบบในสังคมเกษตรกรรม โดยอาจอยู่ในรูปของการยืมเงิน การให้เส้นสายในกรณีต่างๆ (สฤณา ฉันทดิลก, 2541 : 16)

Jereme H. Kemp (อ้างใน สฤณา ฉันทดิลก, 2541 : 16) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงของสังคมทำให้นำคำว่า ญาติ ไปใช้กับคนที่ไม่ใช่ญาติเพื่อให้เกิดความอบอุ่นเป็นกันเอง จุดสำคัญของ

ระบบเครือข่ายไทยเป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ไม่ใช่ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม และจะพบว่าในสังคมไทยนั้น คนรวย และคนที่มีอำนาจจะมีญาติมากที่สุด และจากความสัมพันธ์แบบเครือข่ายนี้ไม่ว่าจะเป็นในแบบใดก็ตาม น่าจะมีส่วนในการที่จะดึงสมาชิกในชุมชนเข้ามารวมกลุ่มกันได้

อย่างไรก็ตาม พัทยา สายหนู (2521) ได้ศึกษาระบบเครือข่ายในสังคมภาคใต้ และพบว่ากลุ่มสังคมจะผืนีกกำลังโดยอาศัยความสัมพันธ์แบบเครือข่ายเป็นเกณฑ์ แต่จะไม่มีผลกระทบต่อประโยชน์ร่วมกัน และไม่ถือว่าความสัมพันธ์ในด้านนี้มีอิทธิพลบังคับการกระทำของตนให้ถือเอาผลประโยชน์ร่วมกัน ดังนั้นในกลุ่มสังคมไม่ได้อาศัยความสัมพันธ์ทางเครือข่ายเป็นพลังในการกระทำกิจการใดๆ ของชุมชนเป็นพิเศษ

อคิน รพีพัฒน์ (2521) กล่าวว่า ความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ที่สำคัญที่สุดในการจัดระเบียบสังคมไทย ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของความไม่เสมอภาคในการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ และเป็นรากฐานของการจัดกลุ่มที่เรียกว่า กลุ่มอุปถัมภ์ (Patron-client system) ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีการจัดสมาชิกของกลุ่มลดหลั่นเป็นชั้น โดยมีผู้อุปถัมภ์ และผู้ถูกอุปถัมภ์ โดยผู้อุปถัมภ์จะให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ และปกป้องคุ้มครองจากการบีบบังคับของผู้มีอำนาจ ในขณะที่ผู้ถูกอุปถัมภ์จะตอบแทนด้วยความจงรักภักดี ความเคารพต่อผู้อุปถัมภ์ โดยสรุปแล้ว การก่อรูป และการคงอยู่ของความสัมพันธ์ขึ้นอยู่กับกาพึ่งพาอาศัยกัน ซึ่งอาจเป็นไปในรูปสินค้าและบริการ

นอกจากนี้ Jame C. Scott (อ้างใน สฤณา ฉันทดิลก, 2541 : 13) ได้กล่าวว่า การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ของคน 2 ฝ่ายนั้น ผู้อุปถัมภ์จะอาศัยอิทธิพล และทรัพยากรที่มีอยู่ 3 ลักษณะคือ

1. ความรู้และทักษะ
2. การควบคุมโดยตรงเหนือทรัพย์สิน
3. การควบคุมโดยอ้อมเหนือทรัพย์สินหรือเหนืออำนาจโดยชอบธรรมของผู้อื่น

พงษ์ศักดิ์ ศุภรสัท (2538 : 24) ได้สรุปว่า ความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์แบ่งเป็น 2 นัย คือ

-เป็นความสัมพันธ์ที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างคน 2 กลุ่ม

-ระบบอุปถัมภ์ แสดงให้เห็นถึงการเอาเปรียบของผู้อุปถัมภ์ หมายถึง ผู้ถูกอุปถัมภ์จะมีความคิดเสมอว่า ผู้อุปถัมภ์จะให้สิ่งที่เป็นธรรมกับตน และรู้สึกที่ตนเองได้รับความช่วยเหลือ ตนจะต้องตอบแทนบุญคุณ ทั้งที่จริงแล้วตนเองอาจจะถูกขูดรีด กดขี่จากผู้อุปถัมภ์ก็ได้

จากการศึกษาในเรื่องการรวมกลุ่ม และปัจจัยการรวมกลุ่มนี้จะนำไปใช้ในการศึกษาวิเคราะห์ในเรื่องการสื่อสารเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งในเกาะเกร็ด

แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำ

ไม่ว่าชุมชนใดก็ตามต่างมีผู้นำด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น โดยผู้นำจะเป็นผู้ที่คนในชุมชนไว้นับถือเชื่อใจเป็นส่วนใหญ่ และเป็นผู้ที่ดูแลให้ความช่วยเหลือคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี การศึกษาเรื่องผู้นำนี้เพื่อชี้ให้เห็นว่า การเก็บข้อมูลจากผู้นำของในแต่ละหมู่บ้านที่ตำบลเกาะเกร็ด ย่อมมีประโยชน์ และได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือกว่าสมาชิกในหมู่บ้านที่มีข้อมูลกระจัดกระจาย

Raymond ให้ความเห็นว่า ผู้นำ เป็นบุคคลที่สามารถชักจูงใจให้ผู้อื่นปฏิบัติตามด้วยความช่วยเหลือผู้อื่นได้ สามารถแนะนำผู้อื่น และให้ผู้อื่นเกิดความคล้อยตามได้

สุชา เอ็มจันทร์ เห็นว่า ผู้นำเป็นบุคคลที่สามารถนำ และริเริ่ม ตลอดจนสามารถชักจูงใจบุคคลอื่นในกลุ่มให้ปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ และเต็มความสามารถ

จากความหมายข้างต้นนั้นสามารถสรุปความหมายของผู้นำได้ว่า ผู้นำ คือ บุคคลที่มีความสามารถในด้าน ความคิดริเริ่ม การจูงใจ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความน่าเชื่อถือต่อบุคคลภายในกลุ่ม และสามารถนำกลุ่มให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้

คุณสมบัติของผู้นำ

ประการแรก เป็นเรื่องทางกายภาพ ต้องร่างกายแข็งแรง สูงใหญ่ มีพลังกำลังมากกว่าผู้อื่น

ประการที่สอง เป็นผู้มีความสติปัญญาสูงกว่าคนอื่น

ประการที่สาม มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง มีความกระตือรือร้นตลอดเวลา และมีความสุขุมรอบคอบ

ประการสุดท้าย มีลักษณะการเปิดเผยตัวมากกว่าการปิดตัว

โดยส่วนใหญ่ เราสามารถแบ่งผู้นำออกตามลักษณะการปกครองได้

1. แบบเสรีนิยม (Laissez – faire Style)
2. แบบประชาธิปไตย (Democratic Style)
3. แบบเผด็จการ (Authoritarian Style)

ความทันสมัยของผู้นำ

ผู้นำที่มีความทันสมัยทันเหตุการณ์ก็จะเป็นผู้ที่สามารถก้าวทันโลกและสามารถเปลี่ยนแปลงตนเองให้สอดคล้องพัฒนาไปกับสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้ เพราะฉะนั้นถ้าผู้นำมีความทันสมัยก็จะสามารถเป็นตัวอย่างให้เห็นแนวทางการพัฒนาได้ นักวิชาการใน Alec Inkeles (อ้างใน กาญจนาก้าวเทพ, 2543) ได้ประมวลตัวบ่งชี้วัดความทันสมัยของผู้นำในชุมชนว่าจะต้องประกอบด้วย

1. ความพร้อมที่จะพบประสบการณ์ใหม่
2. มีใจในการเปิดกว้างในการเปลี่ยนแปลง และรับสิ่งใหม่
3. เห็นคุณค่าของเวลา
4. วางแผนการดำเนินชีวิต
5. เชื่อในความสามารถของมนุษย์
6. เชื่อถือหลักเหตุผล
7. ตระหนักในความมีศักดิ์ศรีของผู้อื่น
8. เชื่อในวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
9. มีความยุติธรรม
10. มีความสามารถในการขยายขอบเขตความคิดเห็น คาดคะเน และเข้าใจบทบาทของผู้อื่น
11. สนใจข่าวสาร
12. ทะเยอทะยานในการศึกษา และอาชีพ

ร.ต.ต. มนูญเนตร (2524) ได้ศึกษาคุณสมบัติของผู้นำ 4 ประการที่ทำให้ผู้นำทางความคิดมีความแตกต่างจากชาวบ้านทั่วไป คือ

1. มีความรู้ และความเชื่อมั่นในตนเองมาก
2. มีการเข้าถึงสื่อมวลชนมาก
3. มีการติดตามความเคลื่อนไหวทางการเมือง
4. มีโลกทัศน์เปิดกว้างแบบสากล

พฤติกรรมกรรมการสื่อสาร และการใช้อำนาจของผู้นำกลุ่ม

การใช้อำนาจของผู้นำกลุ่มนั้น มีลักษณะของการใช้อำนาจดังนี้

1. การใช้อำนาจตามสถานการณ์ (Consensus Method)

-ผู้นำที่เกิดขึ้นจากความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสมาชิกในกลุ่ม วิธีนี้ผู้นำมีหน้าที่เป็นผู้ส่งเสริมจูงใจสมาชิกในกลุ่มให้ร่วมกันทำงานเพื่อผลสำเร็จ

-ผู้นำที่เกิดจากความขัดแย้ง (Conflict Method) หัวหน้าทำหน้าที่ให้สมาชิกในกลุ่มเกิดความรู้สึกว่าทำทุกอย่างเพื่อกลุ่ม ต้องการความร่วมมือจากกลุ่มมาก แต่สมาชิกของกลุ่มจะต้องรับผิดชอบตนเองต่อกิจกรรมของกลุ่ม ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสวัสดิภาพหรือสถานภาพให้แก่สมาชิก เช่น การชุมนุมประท้วง

-ผู้นำที่เกิดจากการเผชิญหน้ากัน (Confrontation Method) มีลักษณะ 3 ประการ ดังนี้ ประการแรก ผู้นำต้องเผชิญหน้ากับสถานการณ์ที่มีปัญหาต่อกลุ่ม ประการที่สอง ผู้นำไม่คาดหวังในความช่วยเหลือจากสมาชิก ประการสุดท้าย การปรึกษาหารือการวางแผนร่วมกันมีน้อยมาก

2. ผู้นำที่ใช้อำนาจเพื่องานของกลุ่ม คือการทำงานของกลุ่มให้สำเร็จ ความสำเร็จเป็นเป้าหมายสูงสุดของกลุ่ม งานจะสำเร็จหรือไม่ก็ตามไม่มีผลทางอารมณ์ของสมาชิกในกลุ่มเป็นการส่วนตัว

3. ผู้นำที่ใช้อำนาจเพื่องานของสมาชิกในกลุ่ม คือ การทำงานของกลุ่มให้สำเร็จ มีผลต่อสมาชิกในกลุ่ม ถ้างานไม่สำเร็จ สมาชิกในกลุ่มก็ไม่พอใจ งานของกลุ่มก็คืองานของสมาชิกในกลุ่มนั่นเอง

อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าลักษณะการใช้อำนาจของผู้นำจะแตกต่างกันตามวัตถุประสงค์ และงานที่กล่าวมา แต่วิธีการใช้อำนาจจะใช้เมื่อทำหน้าที่เหมือนกัน 6 ประการ คือ

1. การกำหนดวัตถุประสงค์ของกลุ่ม
2. การหาวิธีทำให้กลุ่มบรรลุวัตถุประสงค์
3. การดำรงรักษากลุ่มให้คงอยู่
4. การใช้อำนาจให้กิจกรรมของกลุ่ม และความสัมพันธ์ภายในกลุ่มราบรื่น
5. มีการรักษาความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และการสร้างความพอใจระหว่างสมาชิก
6. การทำงานของกลุ่มดำเนินไปอย่างได้ผลดี

นอกจากผู้นำที่กล่าวมาแล้ว ยังมีผู้นำกลุ่มอีกประเภทหนึ่งที่ไม่แสดงตน และหน้าที่อย่างเป็นทางการซึ่งผู้นำที่กล่าวถึง คือ ผู้นำทางด้านความคิด

ผู้นำทางความคิด

ผู้นำทางความคิดจะเป็นผู้นำที่ไม่เป็นทางการ ทำหน้าที่โดยปราศจากอำนาจบังคับ ต่างกับผู้นำที่เป็นทางการที่มีตำแหน่ง และมีอำนาจในการบริหารกลุ่ม

Rogers และ Svenning (1969) สรุปจากการศึกษาของเขาว่า ผู้นำทางความคิดโดยทั่วไปมี 2 บทบาท คือ บทบาทที่เป็นผู้รับ และบทบาทที่เป็นผู้ให้ บทบาทที่เป็นผู้รับคือ รับข่าวสารจากสื่อมวลชนหรือสื่อระหว่างบุคคล บทบาทที่เป็นผู้ให้ คือ เป็นผู้ถ่ายทอดข่าวสารไปยังบุคคลอื่น ๆ อีกต่อหนึ่ง ซึ่งจะทำให้ผู้นำทางความคิดเป็นที่ยอมรับว่าเป็นผู้ที่มีอิสรระต่อความคิดเห็นของบุคคลอื่น ๆ ภายในระบบสังคม

เสถียร เชนประทับ (2530) เห็นว่า ผู้นำทางความคิด คือ บุคคลใดบุคคลหนึ่งที่มีอิทธิพลโดยวิธีที่ไม่เป็นทางการต่อทัศนคติหรือพฤติกรรมโดยเปิดเผย ของบุคคลอื่น ตามที่บุคคลนั้นต้องการ และอิทธิพลนี้ก็จะเกิดขึ้นบ่อยครั้ง

สรุปได้ว่าผู้นำทางความคิด คือ บุคคลที่สมาชิกในกลุ่มให้การยอมรับนับถือ และเป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของบุคคลในกลุ่มนั้นๆ

Rogers และ Svenning (1969) ผู้นำทางความคิดในระบบสังคมประเพณีโบราณจะมีอายุมากแต่ในระบบสังคม สมัยใหม่ ผู้นำทางความคิดจะมีอายุน้อยกว่าผู้ตามความคิด และลักษณะการเปลี่ยนแปลงในสังคมนั้นในกลุ่มที่เป็นประเพณีโบราณที่สมาชิกของระบบสังคมอยู่โดดเดี่ยวนั้นจะเป็นไปอย่างเชื่องช้า กว่าสังคมแบบทันสมัย ดังนั้นในระบบประเพณีโบราณ ผู้นำทางความคิดจึงไม่มีความจำเป็นที่ต้องมีพฤติกรรมที่มีลักษณะสากล เพราะมีแนวคิดใหม่หรือข่าวสารใหม่ที่ไหลมาจากภายนอกน้อย

คุณลักษณะของผู้นำความคิด

ลักษณะต่างๆ ของผู้นำความคิดนั้นจะมีความต่างกับผู้ตามความคิด ดังนี้

1. การติดต่อกับภายนอก

- ผู้นำทางความคิดสามารถเข้าถึง และติดตามข่าวสารมากกว่าผู้ตามความคิด
- ผู้นำความคิดมีลักษณะสากล หรือลักษณะระหว่างท้องถิ่นมากกว่าผู้ตาม

ความคิด

-มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมมากกว่าผู้ตามความคิด

2. การเข้าถึงผู้นำความคิดสามารถที่จะถ่ายทอดเรื่องราวข่าวสารต่างๆ ไปยังผู้ตามความคิดได้ โดยการพูดคุยกันโดยตรง ผู้นำความคิดมีส่วนร่วมในสังคมมากกว่าผู้ตามความคิด

3. สถานะทางสังคมผู้นำความคิดต้องปฏิบัติตนเองให้เป็นแบบอย่างที่ดีในสังคมนั้นๆ สำหรับในประเพณีโบราณ ผู้นำความคิดจะมีลักษณะการยอมรับสิ่งใหม่ และเปลี่ยนแปลงทัศนคติได้ยาก

ในเรื่องของผู้นำนี้แสดงให้เห็นว่าในการดูแลควบคุมให้กลุ่มสมาชิกสามารถทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ และให้มีระเบียบเรียบร้อยนั้น จำเป็นที่จะต้องมิผู้นำที่ดีคือจะต้องประกอบไปด้วย คุณสมบัติของผู้นำ ลักษณะการปกครองของผู้นำกับสถานการณ์หรือลักษณะของกลุ่ม ความทันสมัย พฤติกรรมการสื่อสาร ตลอดจนการเป็นผู้นำความคิดด้วย ดังนั้นในการศึกษาวิจัยเรื่องการสื่อสารเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งนี้ จึงจำเป็นต้องนำแนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำนี้มาใช้ในการวิเคราะห์เพื่อตอบปัญหาการวิจัยทั้ง 6 ข้อ

เจ้าหน้าที่ส่งเสริม

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมส่วนใหญ่ในปัจจุบันไม่ได้เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญแต่เป็นผลมาจากการมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่ส่งเสริม เจ้าหน้าที่ส่งเสริมอาจเป็นอาสาสมัคร พัฒนาการหรือครู เป็นต้น

เสถียร เขยประทับ (2530) ได้ให้ความหมาย ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมคือ เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานซึ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการเปลี่ยนแปลงพัฒนาชุมชนองค์กรนั้นไปในทิศทางที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมต้องการ โดยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมนี้ทำหน้าที่เหมือนสายใยของการสื่อสารซึ่งเชื่อมระบบสังคมสองสังคมหรือมากกว่าเข้าไว้ด้วยกัน

โดยทั่วไปบทบาทของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมได้แก่

1. การมีส่วนร่วมให้ชาวบ้านในชุมชน เกิดความต้องการที่จะเปลี่ยนแปลง
 2. สร้างความสัมพันธ์กับคนในชุมชนนั้นเพื่อที่จะให้คนในชุมชนพร้อมที่จะก้าวไปสู่การเปลี่ยนแปลง
 3. วินิจฉัยปัญหาของชุมชนนั้น ๆ
 4. ทำให้คนในชุมชนนั้นเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้เป็นไปตามความตั้งใจที่จะเปลี่ยนแปลงที่กำหนดไว้
 5. พยายามรักษาการเปลี่ยนแปลงนั้น และป้องกันมิให้คนในชุมชนยกเลิกการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น
 6. ทำให้บรรลุดัตถุประสงค์จนถึงขั้นที่ไม่ต้องให้ความช่วยเหลือกับชุมชนนั้นอีกต่อไปโดย
- ในการที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมจะทำหน้าที่ให้ดี และบรรลุดัตถุประสงค์ได้นั้น จะต้องขึ้นอยู่กับปัจจัยดังนี้
1. ระดับความพยายามของเจ้าหน้าที่ส่งเสริม เจ้าหน้าที่ส่งเสริมจะต้องมีความพยายามอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นการเข้าถึง การสร้างความสัมพันธ์กับคนในชุมชน การเข้าใจ และอื่น ๆ โดยไม่ย่อท้อ และอดทน
 2. ต้องทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวมหรือของคนในชุมชนเอง มากกว่าผลประโยชน์หรือความต้องการของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมเอง
 3. สิ่งที่ต้องการจะเปลี่ยนแปลงนั้นจะต้อง เข้ากันได้ของคนในชุมชนนั้น
 4. ความสามารถในการดูแลการให้คำปรึกษาความเห็นอกเห็นใจต่อคนในชุมชน การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีของเจ้าหน้าที่ส่งเสริม
 5. ความเหมือนกันระหว่างเจ้าหน้าที่ส่งเสริมกับชาวบ้าน หรือคนในชุมชนที่ต้องการจะเปลี่ยนแปลง
 6. ความสามารถของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมในการขอความร่วมมือกับผู้นำความคิด
 7. ความน่าเชื่อถือของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมในสายตาของคนในชุมชนนั้น
 8. ความสามารถในการประเมินคุณค่าของสิ่งที่จะเปลี่ยนแปลงนั้นกับคนในชุมชน

ในด้านการติดต่อสื่อสารระหว่างเจ้าหน้าที่ส่งเสริมกับคนในชุมชนนั้น ๆ จะประสบความสำเร็จได้ดีแค่ไหน อย่างไร จะต้องมียุปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

1. สถานะทางสังคมสูงกว่ากลุ่มเป้าหมาย แต่มีได้หมายถึงการที่เจ้าหน้าที่จะต้องสร้างความแตกต่างในการสร้างความสัมพันธ์กับชาวบ้าน เจ้าหน้าที่ควรมีสถานะสูงกว่าเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ

2. การเข้ามีส่วนร่วมในสังคมที่มากกว่าในชุมชน

3. มีการศึกษาที่สูงกว่า และการอ่านออกเขียนได้ที่มากกว่าคนในชุมชนนั้น

4. การมีลักษณะสากล หรือลักษณะระหว่างท้องถิ่นในกลุ่มเป้าหมาย

5. ในการที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนั้น เจ้าหน้าที่ส่งเสริมสามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ 2 ลักษณะ คือ การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม และการเปลี่ยนแปลงที่ตัวบุคคล ในการเปลี่ยนแปลงที่ตัวบุคคลนั้น เจ้าหน้าที่ส่งเสริมจะต้องมีส่วนร่วมสัมพันธ์โดยตรงกับคนในชุมชน ส่วนการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมนั้น เจ้าหน้าที่ส่งเสริมจะต้องพยายามหาวิธีที่จะมีผลต่อกลุ่มเป้าหมายทางอ้อม

ความสำคัญของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมต่อการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งนั้นมีความสำคัญมาก เพราะเจ้าหน้าที่จะเป็นผู้นำข่าวสารหรือวิธีการ ใหม่ๆ ในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเข้ามาเผยแพร่และมาปฏิบัติได้

ในการศึกษาวิจัยนี้ผู้ศึกษามีความจำเป็นที่จะต้องนำแบบการปฏิบัติหน้าที่ในการสื่อสารของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลการสื่อสารเพื่อสร้างชุมชนเกาะเกร็ดให้เข้มแข็งได้

2.1.4 แนวคิดทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากสื่อ (Uses and Gratification Theory)

คำนิยาม และความหมาย

การศึกษาเกี่ยวกับสื่อมวลชนโดยทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจ เริ่มต้นเป็นครั้งแรกเมื่อเฮอริซ็อก (Herzog, 1944, อ้างใน รูปนีย์ สุวรรณฉัตรชัย, 2542) ศึกษาจากความพึงพอใจของแม่บ้านที่ได้รับจากการฟังรายการละครวิทยุภาคกลางวัน ในขณะที่เดียวกันการศึกษาลักษณะของสื่อต่อผู้รับสารก็เริ่มส่อเค้าว่า สื่อมวลชนไม่ได้มีอิทธิพลต่อผู้รับสารมากตั่งนักวิชาการในยุคเริ่มแรกได้กล่าวไว้ตัวอย่างเช่น (Lazarsfeld และ Stanton, 1948, อ้างใน รูปนีย์ สุวรรณฉัตรชัย, 2542) พบว่า ในการรณรงค์การเลือกตั้งหาเสียงของประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาเมื่อปี 1948 นั้น การหา

เสียงไม่ได้ทำให้ผู้ลงคะแนนเสียงเปลี่ยนใจในการเลือกผู้สมัครเลย เพียงแต่เป็นการย้ำให้ผู้ลงคะแนนเสียงมั่นใจในการเลือกแต่เดิมของตนมากขึ้นเท่านั้น (ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ, 2534 อ้างใน รูปนีย์ สุวรรณฉัตรชัย, 2542)

จากการค้นพบนี้ทำให้นักนิเทศศาสตร์มองเห็นลักษณะในการรับสารของผู้รับสาร 5
ประการ (Katz, Blumer and Gurevitch. 1974)

1. ผู้รับสารมีลักษณะกระตือรือร้น (Active) และใช้สื่ออย่างมีเป้าหมาย มีความตั้งใจในการแสวงหาข่าวสารข้อมูล ไม่ได้ใช้สื่อตามผู้ส่งสารกำหนดมา
2. เป็นแนวความคิดที่ริเริ่มในการโยกความต้องการและความพึงพอใจของผู้รับสารกับการเลือกใช้สื่อ
3. สื่อมวลชนเป็นเพียงทางเลือกหนึ่ง จึงต้องต่อสู้กับแหล่งข่าวสารอื่นๆ เพื่อตอบสนองความพอใจของผู้รับสาร
4. ผู้รับสารรู้ถึงความต้องการของตนเองในการเลือกใช้สื่อ, ความสนใจ และแรงกระตุ้นที่จะผลักดันให้ใช้สื่อเหล่านั้น
5. ผู้รับสารจะเป็นผู้ตัดสินใจโดยอาศัยพื้นฐานความต้องการของตนเองเป็นหลัก

ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ (2531 : 32) ให้แนวคิดว่า การใช้สื่อเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจนั้นเป็นทฤษฎีที่เน้นความสำคัญของผู้รับสาร ผู้รับสารเป็นผู้ตัดสินใจเลือกใช้ประเภทของสื่อและเนื้อหาที่ตอบสนองความต้องการของแต่ละบุคคลโดยอาศัยพื้นฐานความต้องการของตนเองเป็นหลักซึ่งการตัดสินใจเลือกผู้รับสื่อที่ผู้รับสารจะพิจารณาในแง่ที่ว่า ตนต้องการอะไร จากสื่อใด สารประเภทไหน และสารนั้นตอบสนองความต้องการของตนอย่างไร ถือได้ว่าเป็นการเน้นความสำคัญของผู้รับสารในฐานะผู้กระทำการสื่อสาร โดยผู้รับสารไม่ได้เป็นเพียงผู้รับเอาอิทธิพลจากสื่อมวลชนเท่านั้น

พัชนี เขยจรรยา เมตตา วิวัฒนานุกูล และถิรนนท์ อนุวัชศิริวงศ์ (2538 : 199) เสนอแนวคิดว่าคุณคนเป็นผู้ถูกกระทำ (Passive Person) ที่ต้องเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือทัศนคติไปตามผล (Effects) ที่ได้รับจากสื่อ แต่เมื่อพิจารณาในทางตรงข้าม บุคคลเป็นผู้กระทำ (Active Person) ที่มีความปรารถนาจะเลือกใช้สื่อเพื่อตอบสนองความพอใจส่วนตัว

สวณ คิพแพ็ค และ เมอร์เรย์ (Kippax and Murray, 1980 อ้างใน รูปนีย์ สุวรรณฉัตรชัย, 2542) ได้นำความคิดของแคทซ์ไปศึกษา โดยนอกจากจะเน้นเรื่องการใช้สื่อและความพึงพอใจแล้ว

ยังได้เพิ่มเติมในเรื่องของการรับรู้ในคุณประโยชน์ของสื่อด้วย จุดประสงค์ของการศึกษาคั้งนี้คือ ต้องการหาความสัมพันธ์ของความถี่การใช้สื่อกับความพึงพอใจ และการใช้สื่อกับการรับรู้ในคุณประโยชน์ของสื่อ ผลการศึกษาเป็นดังนี้

1. ปัจจัยด้านตัวบุคคล เช่น เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ เป็นตัวกำหนดการใช้สื่อ และการรับรู้คุณประโยชน์ของสื่อ โดยเฉพาะปัจจัยที่เกี่ยวกับอายุ ปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป จะเลือกใช้สื่อ เพราะคำนึงถึงความสำคัญของสื่อมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีอายุน้อย คือ อายุตั้งแต่ 9-11 ปี และกลุ่มที่มีอายุน้อยจะใช้สื่อเพื่อความบันเทิง ในขณะที่กลุ่มที่มีอายุมากจะใช้สื่อ เพราะความสนใจที่จะรับรู้เรื่องเกี่ยวกับสังคม และความต้องการของตัวเอง

2. คนที่มีระดับการศึกษาสูงจะเลือกใช้สื่อมากกว่าคนที่มีการศึกษาต่ำ

3. จากประเภทของสื่อที่ทำการศึกษา โทรทัศน์ จะถูกเลือกใช้สูงเป็นอันดับหนึ่ง เพราะกลุ่มเป้าหมายเห็นว่า สื่อที่มีประโยชน์โดยให้ข้อมูลต่างๆ ที่เราสนใจ เช่น เกี่ยวกับโลกและเหตุการณ์ภายในประเทศ รวมทั้งให้ความบันเทิงด้วย โดยหนังสือพิมพ์ หนังสือเล่ม วิทยุ และภาพยนตร์ จะถูกเลือกใช้เป็นอันดับรองตามเหตุผลของการเลือกใช้

4. กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่มีการเลือกใช้สื่ออย่างมีจุดมุ่งหมาย และเข้าใจถึงประโยชน์ของสื่อที่มีต่อผู้ใช้

การศึกษาของ คีฟแพ็ค และคณะสามารถสรุปได้ว่า ความต้องการในการใช้สื่อมีความสัมพันธ์กับการรับรู้ในคุณประโยชน์ของสื่อ และปัจจัยด้านตัวบุคคลมีอิทธิพลต่อการเลือกใช้สื่อด้วย

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของเวนเนอร์ (Lawrence A. Wenner, 1985 : 171-193) เกี่ยวกับความพึงพอใจในการบริโภคข่าวสาร (New Gratifications) นั้นสามารถแบ่งความพึงพอใจออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

1. Orientational Gratifications หมายถึง การใช้ข่าวสารเพื่อประโยชน์ทางด้านข้อมูลเพื่อการอ้างอิง เพื่อเป็นแรงเสริมในความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลกับสังคม รูปแบบของความถี่ที่ต้องการที่แสดงออกมา ได้แก่ การติดตามข่าวสาร (Surveillance) หรือการได้มาซึ่งข้อมูลเพื่อช่วยในการตัดสินใจ (Decisional Utility)

2. Social Gratifications เป็นการใช้ข่าวสารเพื่อเชื่อมโยงระหว่างข้อมูลเกี่ยวกับสังคม ซึ่งรับรู้จากข่าวสารกับเครือข่ายส่วนบุคคลของปัจเจกชน เช่น การนำข้อมูลไปใช้ในการสนทนากับผู้อื่นหรือใช้เพื่อการชกแจงใจ

3. Para-social Gratifications หมายถึง กระบวนการใช้ประโยชน์ข่าวสารเพื่อดำรงเอก

ลักษณะของบุคคล หรือเพื่อการอ้างอิงผ่านตัวบุคคลที่เกี่ยวข้องกับสื่อ หรือปรากฏในเนื้อหาของสื่อ

4. Para-orientational Gratifications หมายถึง กระบวนการใช้ข่าวสารเพื่อประโยชน์ในการลดหรือผ่อนคลายความตึงเครียดทางอารมณ์ หรือเพื่อป้องกันตนเอง เช่น เป็นการใช้เวลาให้หมดไปเพื่อความเพลิดเพลิน สนุกสนาน เพื่อหลีกเลี่ยงจากสิ่งที่ไม่พึงพอใจอย่างอื่น เป็นต้น

นอกจากนี้ ศิริชัย ศิริกายะ และกาญจนา แก้วเทพ (2531 อ้างใน รูปนีย์ สุวรรณฉัตรชัย, 2542) ได้ศึกษาชุดตัวแปรของความต้องการที่ผู้รับสารต้องการจากสื่อสารมวลชนที่ McQuail และคณะสร้างไว้ และปรับปรุงขึ้นใหม่ เพื่อความสอดคล้องกับการใช้สื่อมวลชนโดยผู้รับสารดังนี้

1. ความต้องการสารสนเทศ

1.1 เพื่อทราบถึงเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับตนเอง สภาพปัจจุบันที่อยู่รอบตัว และสภาพปัจจุบันของสังคมและโลก

1.2 เป็นเครื่องมือในการแสวงหาข้อแนะนำในทางปฏิบัติ หรือความคิดเห็น และการตัดสินใจ

1.3 สนองต่อความอยากรู้อยากเห็นและสนองต่อความสนใจ

1.4 ให้การเรียนรู้ เป็นการศึกษาด้วยตัวเอง

1.5 สร้างความรู้สึกที่มั่นคง โดยใช้ความรู้ที่ได้มาจากสื่อมวลชน

2. ความต้องการการสร้างควมมีเอกลักษณ์ให้แก่บุคคล

2.1 ให้แรงเสริมแก่ค่านิยมส่วนบุคคล

2.2 ให้ตัวแบบทางพฤติกรรม

2.3 แสดงออกร่วมกับค่านิยมของคนอื่นๆ (ในสื่อมวลชน)

2.4 มองทะลุลึกเข้าไปภายในตัวเอง

3. ความต้องการเพื่อการรวมตัวและปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

3.1 มองทะลุเข้าไปในสภาพแวดล้อมของผู้อื่น

3.2 แสดงออกร่วมกับผู้อื่นและเกิดความรู้สึกในลักษณะที่เป็นเจ้าของ

3.3 นำไปใช้ในการสนทนาและปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

3.4 ใช้แทนเพื่อน

3.5 ช่วยในการดำเนินตามบทบาททางสังคม

3.6 สร้างสายสัมพันธ์กับครอบครัว เพื่อนและสังคม

3.7 ความต้องการความบันเทิง

3.8 การหลีกเลี่ยง หรือหลีกเลี่ยงจากปัญหาต่างๆ

3.9 การผ่อนคลาย

3.10 ได้วัฒนธรรมที่เป็นของแท้และได้รับความสนุกสนานทางสุนทรียะ

3.11 ได้มีอะไรทำเพื่อใช้เวลาให้หมดไป

3.12 ปลดปล่อยอารมณ์

3.13 เป็นการกระตุ้นทางเพศ

กล่าวโดยสรุปแล้วทฤษฎีการใช้สื่อและความพึงพอใจนี้เป็นสิ่งที่ผู้รับสารต้องการใช้สื่อและเลือกเนื้อหาเพื่อความพึงพอใจของตนเองตามลักษณะต่างๆ ของตน สื่อจะมีหน้าที่เพียงสนองความต้องการเท่านั้นแต่จะไม่มีอิทธิพลในการเปลี่ยนทัศนคติของผู้รับสารได้

ในการศึกษาทฤษฎีการใช้สื่อและความพึงพอใจนี้เพื่อใช้ในการตั้งคำถามวิจัย และใช้ประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากกลุ่มเป้าหมายว่ามีการเลือกใช้สื่อตามแบบทฤษฎีหรือไม่อย่างไร

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พิมพ์จันทร์ ใจวงศ์ (2527) เรื่องคุณลักษณะของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมที่มีความสัมพันธ์ต่อการยอมรับวิทยาการแผนใหม่ในการเพาะเลี้ยงกุ้งทะเลของสมาชิกสหกรณ์นิคม ตำบลโคกขาม จังหวัดสมุทรสาคร พบว่า ความน่าเชื่อถือของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับวิทยาการแผนใหม่ในการเพาะเลี้ยงกุ้งทะเลของสมาชิกสหกรณ์นิคม ตำบลโคกขาม จังหวัดสมุทรสาครได้มากที่สุด รองลงมาเป็นตัวแปรเกี่ยวกับการยอมรับให้สมาชิกสหกรณ์นิคมมีส่วนร่วมในการวางแผนการเปลี่ยนแปลง ความพยายามของเจ้าหน้าที่ส่งเสริม และคุณลักษณะที่เหมือนกันระหว่างเจ้าหน้าที่ส่งเสริมกับสมาชิกสหกรณ์ตามลำดับ ทำให้อาจกล่าวได้ว่าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมเป็นสื่อบุคคลที่สามารถชักจูงใจสมาชิกสหกรณ์นิคมให้ยอมรับวิทยาการแผนใหม่ได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เพราะสมาชิกสหกรณ์เห็นว่าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมเป็นแหล่งสารที่มีความน่าเชื่อถือ และเป็นผู้นำไว้วางใจ จึงทำให้การติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เกียรตินิยม ทิปประสาน (2541) เรื่องพฤติกรรมการเปิดรับสื่อ และการแสวงหาข่าวสารเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในโครงการหมู่บ้านจุฬารัตน์พัฒนา 5 ผลการวิจัยพบว่า

1. ลักษณะทางประชากรมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเปิดรับสื่อ และการแสวงหาข่าวสารเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต

2. พฤติกรรมการเปิดรับสื่อมีความสัมพันธ์กับการแสวงหาข่าวสารเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต
3. ประชาชนในโครงการสามารถเปิดรับสื่อได้ตามความต้องการของตนเอง
4. โทรศัพท์และวิทยุกระจายเสียงเป็นสื่อมวลชนที่ประชาชนเปิดรับ และต้องการเปิดรับมากที่สุด
5. ประชาชนมีความต้องการข่าวสารด้านการพัฒนาอาชีพมากที่สุด

ชินษรฐา แจ้งใจ (2543) เรื่องชุมชนเข้มแข็ง กรณีศึกษาชุมชนบางปลากด อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก 2543 พบผลที่ได้จากการศึกษา 2 ประการ

ประการแรก ในการพิจารณาความเข้มแข็งของชุมชนบางปลากด หากจะพิจารณาความเข้มแข็งของชุมชนในรายหมู่บ้านแล้ว พบว่ามีความเข้มแข็งในระดับหนึ่ง คือสามารถพึ่งพาตนเองได้ และมีวิธีจัดการกับปัญหาต่างๆ แต่ถ้ามองในภาพรวมพบว่ายังไม่สามารถจัดได้ว่าเป็นชุมชนเข้มแข็ง

ประการที่สอง ในการพิจารณาปัจจัยหรือเงื่อนไขที่มีผลให้ชุมชนบางปลากดเข้มแข็ง พบว่าปัจจัยโครงสร้างทางสังคม ปัจจัยโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ปัจจัยภาวะการนำ และผู้นำชุมชน ทำให้ชุมชนบางปลากดมีความสามารถในการพึ่งตนเอง และมีศักยภาพ และความพร้อมที่จะพัฒนาตนเองได้ ปัจจัยวัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อ ส่งผลกระทบต่อความเข้มแข็งของชุมชนบางปลากดในระดับปานกลาง ในขณะที่ปัจจัยกระบวนการเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และปัจจัยความสัมพันธ์ของประชาชนกับหน่วยงานของรัฐ ยังไม่สามารถสรุปได้ว่าเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนบางปลากดเข้มแข็ง

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง "การสื่อสารเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งนี้" เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การสำรวจเอกสาร (Documentary Research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (Depth Interview) และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสื่อสารของชุมชนเกาะเกร็ดเป็นหลักว่า มีการสื่อสารภายในอย่างไรจึงสามารถร่วมมือกันประกอบอาชีพ และสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนได้ และมีการใช้การสื่อสารไปสู่ภายนอกอย่างไร มีวิธีการอะไรบ้างจึงทำให้เกาะเกร็ดได้รับความสนใจจากบุคคลภายนอกชุมชน

ในส่วนต่อไปนี้จะกล่าวถึงรายละเอียดของระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพอันประกอบด้วยวิธีการวิจัยข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการนำเสนอข้อมูล

3.1 วิธีวิจัย

3.1.1 การสำรวจเอกสาร (Documentary Research) การเก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูลประเภทเอกสาร ได้แก่ หนังสือ ตำรา เอกสารที่เกี่ยวข้อง แผ่นพับ

3.1.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (Depth Interview) การเก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูลประเภทบุคคล ซึ่งเป็นผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับการสร้างชุมชนเข้มแข็งในเกาะเกร็ด ได้แก่

1. บุคคลภายนอกชุมชน เจ้าหน้าที่ทางราชการที่เข้ามามีส่วนร่วม (เจ้าหน้าที่ส่งเสริม) ได้แก่

- นายวัชรินทร์ โรจนพานิช นายอำเภอเมืองนนทบุรี อดีตนายอำเภอปากเกร็ด

- นายเชนต์ กะรัตน์ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด

2. บุคคลภายในชุมชน

ผู้นำชุมชนทั้ง 7 หมู่บ้านเกาะเกร็ด สามารถแบ่งได้ดังนี้

หมู่ที่ 1 บ้านลาดเกร็ด

- นายสุรจิตต์ ชื่นพันธุ์ ผู้ใหญ่บ้าน
- นายสุรัตน์ บัวศิริญ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน

- นางสุนีย์ ดิษสง่า ประธานกลุ่มหัตถกรรมเครื่องปั้น
ดินเผาเกาะเกร็ด
- นางยุพิน จันทร์หอมกุล ประธานกลุ่มขนมหวาน
- หมู่ที่ 2 บ้านศาลากุลนอก
- นางรวีวรรณ สุขทอง ประธานกลุ่มออมทรัพย์
- หมู่ที่ 3 บ้านศาลากุลใน
- นายสมชาย ทัดซัง ประธานองค์การบริหารส่วน
ตำบลเกาะเกร็ด
- นายเรวัต สุขทอง กำนันตำบลเกาะเกร็ด /
ผู้ใหญ่บ้าน
- พระอธิการบุญสง เจ้าอาวาสวัดศาลากุล
- หมู่ที่ 4 บ้านคลองสระน้ำอ้อย
- นางราตรี จินฉาย ผู้ใหญ่บ้าน
- หมู่ที่ 5 บ้านท่าหน้า
- คุณสุทัศน์ สิ้นหนัง สมาชิกองค์การบริหารส่วน
ตำบลเกาะเกร็ด หมู่ 5
- หมู่ที่ 6 บ้านเสาธงทอง
- นายคำรณ อึ้งขาว ผู้ใหญ่บ้าน
- พระอาจารย์วันชัยยาโม เจ้าอาวาสวัดไผ่ล้อม
- หมู่ที่ 7 บ้านโองอ่าง
- นางเกตุ ศิลป์สืบผล สมาชิกองค์การบริหาร
ส่วนตำบลเกาะเกร็ด หมู่ 7
- นางมรกต บุญสง ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
- พระครูวิมลธรรมาภรณ์ เจ้าอาวาสวัดปรมย์ยิกาวาส

ในการหา key Informants นี้อาจจะสังเกตได้ว่าในบางหมู่นั้นผู้นำไม่ใช่ผู้ใหญ่บ้าน เช่น ในหมู่ที่ 2, 5 และหมู่ที่ 7 เนื่องจากชาวบ้านไม่ค่อยให้ความเชื่อถือผู้ใหญ่บ้านในหมู่นั้นมากนัก ซึ่งใน ส่วนของวิธีนั้นจะอธิบายในวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในตอนต่อไป

สมาชิกในชุมชนเกาะเกร็ด

- นางอนงค์	ผอบทอง	สมาชิกหมู่ 2
- นายมานพ	พาลี	สมาชิกหมู่ 3
- นางอุบล	เรืองโรจน์	สมาชิกหมู่ 4
- นางสาวละม่อม	มีจันทร์	สมาชิกหมู่ 5
- นางวันทนา	รณชา	สมาชิกหมู่ 6
- นายบุญเลิศ	ทับทองคำ	สมาชิกหมู่ 6
รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 23 คน		

3.1.3 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยผู้วิจัยเข้าไปสังเกตการณ์ด้วยตนเอง ทั้งวันเสาร์-อาทิตย์ ที่มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามา วันปกติธรรมดา และเข้าร่วมในการประชุมของหมู่บ้านเกาะเกร็ด

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เริ่มจากการศึกษาข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นข่าวที่เกี่ยวข้องกับการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเกาะเกร็ดไม่ว่าจะเป็น แผ่นพับประชาสัมพันธ์ ไปสเตอร์ สื่อวารสาร ข่าว สารคดี และอื่น ๆ การศึกษาดำรงวิชาการ บทความทางหนังสือสาร และการสร้างชุมชนเข้มแข็ง งานบันทึกการสัมมนา เพื่อสร้างกรอบแนวคิดในการศึกษา และกำหนดแนวทางการตั้งคำถามโดยได้นำคำถามมาขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาและอาจารย์ท่านอื่น ๆ รวมทั้งนักวิชาการที่เกี่ยวข้องหาญเรื่องชุมชนเข้มแข็งก่อน จากนั้นจะลงไปในพื้นที่ทำการสังเกตการทำงานการรวมกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การจัดงานทางวัฒนธรรมของชุมชนเกาะเกร็ดเพื่อเพิ่มเติมในส่วนที่ยังไม่สมบูรณ์ แล้วจึงนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญและนักวิชาการตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง หลังจากนั้นจะเริ่มเก็บข้อมูลซึ่งผู้ศึกษาใช้วิธีการเก็บข้อมูล ดังนี้

ในขั้นแรก : ผู้วิจัยจะทำการเก็บข้อมูลประเภทเอกสาร และนำมาวิเคราะห์ในเบื้องต้นเพื่อใช้ประกอบในการตั้งคำถามสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย และใช้ในการตอบคำถามข้อ 3 และแสดงภูมิหลังของแต่ละหมู่บ้าน รวมถึงการนำไปใช้สรุปอภิปรายผล

ในขั้นที่สอง : การเก็บรวบรวมหลักฐานด้วยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ผู้วิจัยได้เข้าไปมีส่วนร่วมในชุมชนเกาะเกร็ดโดยติดต่อกับทางผู้นำชุมชน ขอเข้าไปร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนในแต่ละส่วนหรือแต่ละหมู่บ้าน

ในขั้นที่สาม : การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ เป้าหมายก็คือ ผู้นำชุมชนเกาะเกร็ดในแต่ละหมู่บ้าน ซึ่งบางหมู่บ้านมีมากกว่า 1 คน (Key Informant) ในการหา Key Informant นั้นผู้ศึกษาใช้วิธีการ Sociometric และ Informants ratings ผสมผสานกัน คือ ใช้การถามสมาชิกของในแต่ละหมู่บ้านว่า เมื่อท่านต้องการคำแนะนำ หรือข่าวสารเกี่ยวกับในเรื่องการรวมกลุ่ม ความสามัคคี การประกอบอาชีพ โดยรวมคือการสร้างความเข้มแข็งในชุมชน ท่านจะปรึกษากับใคร และใครคือผู้นำในหมู่บ้านของท่าน ใช้การสอบถามเป็นจำนวน 15 ครั้งเรือน นอกจากนี้ผู้ศึกษายังใช้วิธีการนำคำถามดังกล่าวไปถามกับผู้นำที่ได้รายชื่อจากสมาชิกในชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน และองค์การบริหารส่วนตำบล แล้วนำคำตอบทั้ง 2 ส่วนนั้นมาประกอบกันเพื่อหากกลุ่มตัวอย่าง ดังที่ได้เสนอไว้ในหัวข้อตอนต้นในบทนี้ ซึ่งวิธีดังกล่าว จะมีความคล้ายคลึงกับการใช้เทคนิคหลักเครือข่าย (Network technique) หรือ หลักก้อนหิมะ (Snowball technique) คือ เข้าไปพบกับผู้นำเพื่อสัมภาษณ์ และขอให้แนะนำผู้นำท่านอื่นที่เกี่ยวข้อง

การสัมภาษณ์จะใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In Depth) ในเรื่องของการร่วมกันในกิจกรรมต่าง ๆ รวมไปถึงการประกอบอาชีพ การรวมกันเป็นชุมชนเข้มแข็ง และการสื่อสารที่ใช้ทั้งภายในและภายนอก ในการสัมภาษณ์เป็นการสัมภาษณ์แบบกึ่งทางการกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ และใช้การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) กับชาวบ้าน ใช้ความเป็นกันเอง ในระหว่างการสัมภาษณ์ เวลาที่ใช้ในการสัมภาษณ์ประมาณ 2 ชั่วโมงครึ่ง นอกจากการจดบันทึกแล้ว ผู้วิจัยได้ขออนุญาตผู้ให้สัมภาษณ์ในการบันทึกเสียงโดยเครื่องบันทึก (วิทยุเทป) ตลอดการสัมภาษณ์ ทั้งนี้เพื่อช่วยในการเก็บข้อมูลไม่ผิดพลาด และได้ข้อมูลอย่างครบถ้วน ผู้ศึกษาจะทำการถอดเทปโดยจะตั้งแต่ประเด็นที่มีความเกี่ยวข้องที่สามารถตอบปัญหาทำการวิจัยในการศึกษาเรื่องนี้ได้ ในส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูลนั้นผู้ศึกษาจะวิเคราะห์โดยนำทฤษฎีในบทที่ 2 นั้นมาประกอบกับข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเพื่อที่จะได้คำตอบในการวิจัยที่ดีที่สุด

ในการไปสัมภาษณ์นั้น ผู้วิจัยจะไปพบเจ้าตัวผู้ให้สัมภาษณ์ก่อนเพื่อทำความรู้จัก ทำการพูดคุยอย่างเป็นกันเอง และอธิบายงานศึกษาวิจัยในครั้งนี้ หลักจากนั้นจะทำการนัดวันเวลาเพื่อที่จะ

ได้มาทำการสัมภาษณ์ตามเวลาที่ผู้ให้สัมภาษณ์สะดวกที่สุด หากผู้ให้สัมภาษณ์มีความสะดวกพร้อมให้สัมภาษณ์ก็จะดำเนินการสัมภาษณ์ทันที

สำหรับแนวคำถามนั้นผู้ศึกษาได้ตั้งไว้ครอบคลุม ทั้งผู้นำสมาชิก และบุคคลภายนอก ซึ่งในการสัมภาษณ์จะคอยฟัง และจับประเด็นเพื่อจะได้สัมภาษณ์ให้ลึกลงไปบริบทต่าง ๆ และเก็บรายละเอียดเพื่อจะได้ตอบปัญหา และอธิบายได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีแนวคำถามของกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 3 กลุ่ม ดังนี้

แนวคำถามสำหรับผู้นำ

1. เกาะเกร็ดในอดีตช่วงปี 2540 เป็นอย่างไร ทั้งอาชีพ, สภาพความเป็นอยู่, วัฒนธรรม, สิ่งแวดล้อม, เศรษฐกิจ, ศาสนา ทำไมถึงสร้างชุมชนเข้มแข็ง
2. ทศนคติของคนเกาะเกร็ดในเป้าหมายของการสร้างชุมชนเข้มแข็ง
3. ขั้นตอนการสร้างชุมชนเข้มแข็ง
4. กลยุทธ์ กลวิธีที่เกี่ยวกับการสื่อสาร การกระจายข่าวสาร การใช้สื่อ ทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชนเป็นอย่างไร
5. บทบาทหน้าที่ของผู้นำชาวบ้าน และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมในการมีส่วนร่วมสร้างชุมชนเข้มแข็ง
6. สภาพความเป็นอยู่เมื่อเป็นชุมชนเข้มแข็งแล้วเป็นอย่างไรในแง่ของ การเลี้ยงตนเองได้ การแสดงความคิดเห็น การเข้าร่วมกิจกรรม ความสามัคคี การช่วยกันรักษาสমบัติส่วนรวม ด้านความปลอดภัย และลักษณะการฟื้นฟูวัฒนธรรม เป็นต้น
7. การสื่อสารในปัจจุบันมีการใช้ติดต่อกันอย่างไรบ้าง
8. ปัญหาที่พบบ่อยในการร่วมกันสร้างชุมชนเข้มแข็ง และมีวิธีแก้ไขปัญหานั้นอย่างไร
9. การมองอนาคตของชุมชนเกาะเกร็ด

คำถามสำหรับชาวบ้าน

1. ทำไมถึงสร้างชุมชนเข้มแข็ง
2. ทศนคติความรู้ในการสร้างชุมชนเข้มแข็งเป็นอย่างไร
3. ขั้นตอนในการรวมกลุ่มเพื่อสร้างความเข้มแข็งในชุมชน
4. มีการใช้การสื่อสารในการสร้างการรวมกลุ่มชุมชนเข้มแข็งอย่างไร
5. การใช้สื่อต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอก

6. บทบาทหน้าที่ ของชาวบ้าน และผู้นำในการสร้างชุมชนเข้มแข็งเป็นอย่างไร
7. สภาพความเป็นอยู่ในปัจจุบันเป็นอย่างไร พอใจหรือไม่ในแต่ละด้าน
8. ท่านพบปัญหาในการสื่อสารอะไรหรือไม่ในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง และแก้ไขอย่างไร
9. มองเกาะเกร็ดในอนาคตเป็นอย่างไร

คำถามสำหรับเจ้าหน้าที่บุคคลภายนอก

1. ท่านมีส่วนช่วยในการสร้างชุมชนเข้มแข็งบนเกาะเกร็ดอย่างไร และทำไมต้องสร้าง
2. ขั้นตอนในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง
3. มีการดูแล และใช้การสื่อสารอะไรบ้าง อย่างไร
4. ท่านเป็นผู้มีส่วนในการตัดสินใจมากหรือน้อยในการพัฒนาชุมชนเกาะเกร็ดอย่างไร
5. ปัจจุบันเมื่อเป็นชุมชนเข้มแข็งแล้วชาวบ้านเป็นอย่างไร
6. ปัญหาที่พบในการสร้างชุมชนเข้มแข็งคืออะไร อย่างไร โดยเฉพาะการสื่อสาร
7. มองอนาคตของชุมชนเกาะเกร็ดเป็นอย่างไร

ในส่วนของคำถามทั้งหมดนี้ เป็นเพียงแนวทางหรือกรอบในการสัมภาษณ์เท่านั้น เพราะในการสัมภาษณ์จริงผู้วิจัยอาจสามารถถามรายละเอียดได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น โดยคำถามที่ใช้ก็เป็นคำถามปลายเปิดให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ตอบได้อย่างเต็มที่ และต่อเนื่อง หากจบการสัมภาษณ์แล้วยังไม่ได้รายละเอียดครบถ้วน ก็จะกลับไปขอสัมภาษณ์อีกครั้งจากผู้ให้สัมภาษณ์ได้

3.3 ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมด ใช้เวลาทั้งสิ้น 2 เดือน คือ เดือนมกราคม 2545 ถึง เดือนกุมภาพันธ์ 2545 ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจะนำจดหมายแนะนำตัวจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตไป จากนั้นผู้วิจัยจะขอเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนเกาะเกร็ด เพื่อสร้างความคุ้นเคยและสังเกต หลังจากนั้นผู้วิจัยจะสัมภาษณ์ หากผู้สัมภาษณ์ไม่เข้าใจคำถาม ก็จะสามารถติดต่อสอบถามผู้วิจัยได้

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การสื่อสารเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งในเกาะเกร็ดนี้ เป็นงานวิจัยที่เน้นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสังเกต และสัมภาษณ์ โดยจะวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบปัญหานำวิจัยทั้ง 5 ข้อ คือ

1. ในทัศนะของชาวบ้านเกาะเกร็ด อะไรคือเป้าหมายในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง และปัจจัยใดที่เป็นเงื่อนไขให้เกิดชุมชนที่เข้มแข็งขึ้น
2. บุคคล 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้นำ, ชาวบ้าน และคนภายนอก ได้มีบทบาทในการสื่อสารเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งอย่างไร และมีการใช้สื่ออะไร และอย่างไร
3. ปัญหาใดคือปัญหาใหญ่ของชุมชนเกาะเกร็ดในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง
4. ชุมชนแต่ละแห่งได้รับประโยชน์ด้านใด และสมาชิกมีความพึงพอใจในประโยชน์เหล่านั้นหรือไม่
5. แนวโน้มในอนาคตของชุมชนแต่ละแห่งในด้าน เศรษฐกิจ วัฒนธรรม สังคม และการสื่อสารจะเป็นอย่างไร

จากข้อมูลที่ได้ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแยกข้อมูลในแต่ละประเด็นตามลำดับ และแยกวิเคราะห์เมื่อสามารถตอบปัญหานำการวิจัยที่ตั้งไว้ได้ครบทุกข้อ

3.5 การนำเสนอข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในประเด็นต่างๆ ในลักษณะพรรณนาความ อธิบายปรากฏการณ์ และสิ่งที่ได้ศึกษาตามหัวข้อทั้ง 5 ข้างต้น โดยจะเลือกนำข้อมูลที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องที่ศึกษาเท่านั้น และในการนำเสนอจะเป็นไปตามลำดับขั้นตอนของปัญหานำวิจัยแต่ละข้อ

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ในบทนี้จะเป็นการแสดงผลการวิจัยที่ผู้ศึกษาได้ไปทำการเก็บข้อมูลมาจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ซึ่งจะนำมาใช้ในการวิเคราะห์ผล เพื่อตอบปัญหาคำถามการวิจัยทั้ง 5 ข้อ คือ ข้อแรก ในทัศนะของชาวบ้านเกาะเกร็ดอะไรคือเป้าหมายของการสร้างชุมชนเข้มแข็ง และปัจจัยใดที่เป็นเงื่อนไขให้เกิดชุมชนที่เข้มแข็งขึ้น ข้อที่สอง บุคคล 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้นำ, ชาวบ้าน และคนภายนอก มีบทบาทในการสื่อสารเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งอย่างไร และมีการใช้สื่ออะไร อย่างไรบ้าง ข้อที่สาม ปัญหาใดคือปัญหาใหญ่ของชุมชนเกาะเกร็ดในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง และมีวิธีการสื่อสารอย่างไรเพื่อแก้ปัญหา ข้อที่ 4 ชุมชนแต่ละแห่งได้รับประโยชน์ด้านใด และสมาชิกมีความพึงพอใจในประโยชน์เหล่านั้นหรือไม่ ข้อสุดท้าย แนวโน้มในอนาคตของชุมชนแต่ละแห่ง ในด้านของ เศรษฐกิจ วัฒนธรรม สังคม การสื่อสาร จะเป็นเช่นไรในบทที่ 5 ได้ ในการแสดงผลการศึกษานี้จะใช้ข้อมูลจากการสังเกต วิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

4.1 ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร และการสังเกต

เกาะเกร็ดมีชื่อเรียกมาในสมัยโบราณว่าบ้านแหลม เป็นเกาะขนาดใหญ่ อยู่กลางแม่น้ำเจ้าพระยามีพื้นที่ 4.54 ตารางกิโลเมตรหรือประมาณ 2,840 ไร่ โดยเกาะตั้งอยู่ทางทิศใต้ของอำเภอปากเกร็ดระยะห่างประมาณ 2 กิโลเมตร

เกาะเกร็ดนี้มีสถานะเป็นตำบลแบ่งเขตการปกครองเป็น 7 หมู่บ้าน อยู่ในเขตพื้นที่อำเภอปากเกร็ดจังหวัดนนทบุรี

ทิศเหนือ	จดตำบลคลองพระอุดม
ทิศใต้	จดตำบลท่าอิฐ
ทิศตะวันออก	จดตำบลปากเกร็ด
ทิศตะวันตก	จดตำบลอ้อมเกร็ด

แต่เดิมเกาะเกร็ดมิได้เป็นเกาะ แต่เป็นส่วนของพื้นดินรูปโค้ง ลักษณะเป็นแหลมยื่นไปตามความโค้งของแม่น้ำเจ้าพระยาจึงมีชื่อเรียกมาแต่ก่อนว่า “บ้านแหลม”

ครั้นถึงสมัยสมเด็จพระเจ้าท้ายสระแห่งกรุงศรีอยุธยา ได้ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ขุดคลองลัด เพื่อให้การสัญจรสะดวกขึ้น คือ “คลองลัดเกร็ดน้อย” ลำคลองกว้าง 6 วา จากตำบลปากอ่าว (ปากเกร็ดในปัจจุบัน) ไปยังแอ่งน้ำผ่านไปตามลำคลองเดิมซึ่งอยู่ระหว่างบ้านปากด่าน และวัดชมภูราย ซึ่งปัจจุบันร้างไปแล้ว ครั้นเวลาผ่านไป ความแรงของสายน้ำทำให้คลองกว้างขึ้น สภาพความเป็นเกาะจึงเห็นเด่นชัดจึงเรียกกันว่า “เกาะศาลากุล” ตามชื่อวันบนเกาะนี้ ต่อมาเมื่อได้ตั้งอำเภอปากเกร็ดขึ้น เกาะศาลากุลจึงได้มีฐานะเป็นตำบล เรียกว่า ตำบลเกาะเกร็ด

เกาะเกร็ดเป็นชุมชนที่มีความเจริญมาตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนปลายเป็นทั้งชุมทางการค้าขาย และเป็นที่ตั้งด่านตรวจเรือต่างๆ ที่จะเดินทางผ่านไปมายังกรุงศรีอยุธยา ซึ่งแม้ในปัจจุบันชาวบ้านยังเรียกบริเวณลัดเกร็ดตอนใต้ว่า บ้านปากด่าน

เมื่อถึงสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ทรงกอบกู้บ้านเมืองขึ้นเป็นอิสระ และสถาปนารุงธนบุรีเป็นราชธานีนั้น ตรงกับสมัยของพระเจ้ามังระ (2305 – 2319) ที่ทรงมีพระดำริจะยกทัพมาตีกรุงธนบุรีให้ราบคาบอีกครั้งเช่นเดียวกับที่กรุงศรีอยุธยาเคยถูกทัพพม่าบดขยี้ทำลายจนย่อยยับมาแล้ว จึงได้เกณฑ์ชาวรามัญมาเข้าร่วมด้วยโดย จับตัวบุคคลในบ้านไปกักขังไว้ และบังคับขู่เข็ญเงินทองแก่ชาวมอญ ทำให้ชาวมอญเกิดความลำบากยากจน จึงรวมกลุ่มกันต่อต้าน เข้าต่อสู้กับทหารพม่าจนในที่สุดทัพมอญไม่สามารถต้านทัพพม่าได้จึงหนีกันลงมาเข้ามาพึ่งไทย สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชโปรดฯ ให้ข้าหลวงไปปรับครวมอญ มาถึงพระนครแล้วทรงพระกรุณาให้ตั้งบ้านเรือนอยู่แขวงเมืองนนท์ที่เกาะเกร็ดบ้าง เมืองสามโคกบ้าง ซึ่งต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 2 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ก็ได้มีชาวมอญอพยพครอบครัว เข้ามาพึ่งพระบารมีอีกครั้ง และโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งภูมิลำเนาอยู่ในแขวง เมืองปทุมธานี เมืองนนทบุรี เมืองนครเขื่อนขันธ์

ในปัจจุบัน ภูมิประเทศตำบลเกาะเกร็ด เป็นเกาะมีน้ำล้อมรอบ พื้นที่ทั่วไปเป็นสวนผลไม้ บริเวณส่วนกลางของเกาะเป็นพื้นที่รกร้างว่างเปล่า มีน้ำท่วมถึงตลอดทั้งเกาะในช่วงฤดูฝน

ในตำบลเกาะเกร็ด แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 7 หมู่บ้าน (1,114 ครัวเรือน) ได้แก่
หมู่ที่ 1 บ้านลัดเกร็ด หมู่ที่ 2 บ้านศาลากุลนอก

หมู่ที่ 3 บ้านศาลากุลใน หมู่ที่ 4 บ้านคลองน้ำอ้อย
หมู่ที่ 5 บ้านท่าหน้า หมู่ที่ 6 บ้านเสารทอง
หมู่ที่ 7 บ้านโอง่าง

ตำบลเกาะเกร็ดมีประชาชนทั้งสิ้น 6,042 คน แยกเป็นชาย 2,850 คน เป็นหญิง 3,192 คน มีความหนาแน่นเฉลี่ย 1,331 คน/ ตารางกิโลเมตร

ตารางที่ 1 ตารางเปรียบเทียบประชากร

หมู่ที่	จำนวนครัวเรือน	ประชากร	
		ชาย	หญิง
1	198	512	605
2	220	598	655
3	167	468	510
4	99	252	232
5	207	470	553
6	142	379	440
7	81	171	197
รวม	1,114	2,850	3,192

ละ 15

ตำบล

จากจำนวนประชากรทั้งหมดของตำบล แยกตามการตั้งถิ่นฐาน และเชื้อชาติได้ดังนี้

-หมู่ที่ 1,6,7 มีประชากรเชื้อชาติมอญร้อยละ 43 ของประชากรทั้งตำบล

-หมู่ที่ 2,3 ประชากรซึ่งอาศัยอยู่บริเวณริมแม่น้ำ มีประชากรที่นับถือ ศาสนาอิสลามร้อยละ

-หมู่ที่ 2,3,4,5 เป็นประชากรเชื้อชาติไทย ไทย-จีน บางส่วนร้อยละ 42 ของประชากรทั้ง

สภาพทางเศรษฐกิจ

อาชีพแต่เก่าก่อนนั้นชาวเกาะเกร็ดเป็นชาวสวน ชาวไทยในหมู่ 2,3,4 และ5 จะประกอบอาชีพนี้กัน โดยส่วนใหญ่แล้วจะเป็นสวนผลไม้ ซึ่งเกาะเกร็ดนี้ได้ชื่อว่าเป็นแหล่งผลไม้สวนชั้นเลิศผล

ไม้ที่มีชื่อเสียงของเกาะเกร็ดได้แก่ ทุเรียน และลิ้นจี่ ซึ่งโด่งดังมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 เรียกกันว่าลิ้นจี่เกาะศาลากุล

มีพื้นที่นาข้าวกลางเกาะ กินอาณาบริเวณบางส่วนของหมู่3 หมู่4 หมู่5และหมู่6 ชาวเกาะเกร็ดส่วนใหญ่เป็นคนไทย

อาชีพที่รองลงมา คือ การทำน้ำตาลโตนด มีการผลิตน้ำตาลเมาซึ่งเป็นรายได้เสริมให้แก่ชาวนาด้วย

เครื่องปั้นดินเผาเป็นอาชีพส่วนใหญ่ของชาวรามัญ ซึ่งมีฝีมือในการทำเครื่องปั้นดินเผา มาแต่โบราณซึ่งมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป ว่าคุณภาพดี และมีความงดงาม แหล่งเครื่องปั้นดินเผาในเกาะเกร็ดจะอยู่ในหมู่ 1,6 และ 7 ซึ่งเป็นหมู่บ้านมอญ แต่มีครอบครัวเครื่องปั้นดินเผาบางส่วนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่หมู่ 5 ซึ่งประชากรส่วนใหญ่เป็นคนไทยทั้งนี้ เพราะก่อนสมัยที่ทางราชการจะแบ่งเขตการปกครองออกเป็นตำบล และหมู่บ้านนั้น ชาวรามัญรุ่นแรกที่อยู่อาศัยในเกาะเกร็ดปลูกบ้านเรือนอยู่เรียงรายกันไปตามแนวลำน้ำ และแบ่งหมู่บ้านของตนออกเป็น 5 หมู่ คือ

1. กวานอาโม (บ้านล่าง) จากวัดฉิมพลี ถึงท่าเรือกลางเกร็ด (ปีระนายตวรจขึ้น) ปัจจุบันอยู่ในพื้นที่หมู่ 1

2. กวานชาตาว (บ้านบน) จากท่าเรือกลางเกร็ด (ปีระนายตวรจขึ้น) ถึงวัดปรมัยปัจจุบันอยู่ในพื้นที่หมู่ 1

3. กวานอาม่าน จากวัดปรมัยถึงวัดไผ่ล้อม ปัจจุบันคือ หมู่ 7

4. กวานใต้ จากวัดไผ่ล้อมถึงวัดเสาธงทอง ปัจจุบัน คือ หมู่ 6

5. กวานอะล้าต จากวัดเสาธงทองถึงวัดมะขามทอง ปัจจุบันอยู่ในพื้นที่หมู่ 5

ทั้ง 5 ชื่อที่กล่าวมา เป็นชื่อหมู่บ้านเดิมที่ติดมาจากเมืองมอญ เพื่อมาตั้งบ้านเรือนในเมืองไทยจึงนำชื่อเดิมมาเรียกหมู่บ้านของตน และทุก "กวาน" ล้วนเป็นหมู่บ้านเครื่องปั้นดินเผา มาแต่เดิมทั้งสิ้น

สภาพทางเศรษฐกิจในปัจจุบันของชาวเกาะเกร็ด

โดยส่วนใหญ่ชาวเกาะเกร็ดจะประกอบอาชีพมากกว่า 1 อาชีพแต่อาชีพหลักของประชากรบนเกาะเกร็ดโดยทั่วไป คือ รับราชการ รัฐวิสาหกิจ และธุรกิจเอกชน รองลงมาได้แก่การทำเกษตรกรรม ทำสวนผลไม้ ค้าขาย และหัตถกรรมในครัวเรือนซึ่งมีอยู่ 3 ชนิด คือ เครื่องปั้นดินเผาแบบมอญครก และกระถางต้นไม้ และยังมีการสานแข่งปลาทุด้วย

พื้นที่ทำเกษตรกรรมในเกาะเกร็ดนั้นมีอยู่ประมาณ 1,266 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 44.57 ของพื้นที่ทั้งหมด เกษตรกรมีที่ดินเป็นของตนเอง คิดได้เป็นร้อยละ 72.80 ของพื้นที่ทำเกษตรกรรม ในการทำเกษตรกรรมนี้จะพบได้ในหมู่ที่ 2,3,4,5 และหมู่ 1 อีกเล็กน้อย ด้านการตลาดมีพ่อค้าในท้องที่มารับซื้อที่สวนเป็นส่วนใหญ่

อาชีพทำเกษตรกรรมในครัวเรือน ทำเครื่องปั้นดินเผาที่มีอยู่ในหมู่ที่ 1,5,6,7 และหมู่ที่ 2 อีกเล็กน้อย

การสานแข่งปลาทุ มีในหมู่ที่ 2,3,4 และ 5 ส่วนการค้าขายนั้น ก็จะมีร้านค้ากระจายอยู่ตามจุดต่างๆ ของชุมชนทั้งชายของชำซึ่งมีหมู่บ้านละ 4-5 ร้าน และการขายของที่ระลึกซึ่งมีร้านเป็นจำนวนมากในบริเวณหมู่ที่ 1,6,7 และหมู่อื่นเล็กน้อย

สภาพสังคมของชาวเกาะเกร็ด

ประชากรส่วนใหญ่สามารถอ่านออกเขียนได้ จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 62 และกำลังศึกษาในระดับต่างๆ อีกร้อยละ 23 ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ คิดเป็นร้อยละ 85 นับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 15

การศึกษา

โรงเรียนมีสอนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มี 2 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนวัดปรมัยยิกาวาส และโรงเรียนวัดศาลากุล ซึ่งอยู่ในหมู่ 7 และหมู่ 3 มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในหมู่ที่ 5 และที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน และห้องสมุดประชาชนรวม 7 แห่ง

สถาบันทางศาสนา

วัด 5 แห่ง ดังนี้

1. วัดฉิมพลี อยู่ในหมู่ที่ 1 พระอาจารย์เฉลิม เป็นเจ้าอาวาส
2. วัดศาลากุล อยู่ในหมู่ที่ 3 พระอธิการบุญสง เป็นเจ้าอาวาส
3. วัดเสารทอง อยู่ในหมู่ที่ 6 พระอาจารย์เน้าเป็นเจ้าอาวาส
4. วัดไผ่ล้อม อยู่ในหมู่ที่ 6 พระอาจารย์วันชัยยาโมเป็นเจ้าอาวาส
5. วัดปรมัยยิกาวาส อยู่ในหมู่ที่ 7 พระครูวิมลธรรมากรเป็นเจ้าอาวาส

การสาธารณสุข

สถานีนานามัยประจำตำบลประจำอยู่หมู่บ้านละ 2 แห่ง

การคมนาคมขนส่ง

1. การคมนาคมทางบก การเดินทางจากภายนอกเข้าเกาะเกร็ดนั้นเดินทางได้โดยใช้เรือเพียงสิ่งเดียวเป็นพาหนะส่วนภายในเกาะนั้นมีถนนสายหลักรอบเกาะ 1 สาย มีถนนซอยแยกย่อยจากถนนสายหลักนี้ 9 สาย พาหนะภายในเกาะมีทั้งการเดินเท้า ใช้รถจักรยาน และรถจักรยานยนต์หรือจักรยานยนต์รับจ้าง ภายในเกาะ

2. การคมนาคมทางน้ำ การเดินทางเข้ามายังเกาะเกร็ดนั้นสามารถเดินทางได้ โดยใช้บริการเรือข้ามฝากเรือเร็ว (สองตอน) เรือหางยาว และเรือด่วนซึ่งให้บริการรออยู่ 2 บริษัท คือ เรือด่วนเจ้าพระยาและเรือด่วนแหลมทอง เรือข้ามฝากมีบริการอยู่ 2 แห่ง คือ

-จากท่าเรือวัดสนามเหนือบนฝั่งอำเภอปากเกร็ดถึงท่าเรือวัดปรมย์ยิกาวาส บนฝั่งเกาะเกร็ด ค่าบริการคนละ 2 บาท ส่วนในช่วงเวลา 18.00-21.30 น. จะเพิ่มค่าบริการเป็นคนละ 3 บาท

-จากท่าเรือวัดกลางเกร็ดบนฝั่งอำเภอปากเกร็ดถึงท่าเรือวัดฉิมพลี ค่าบริการคนละ 2 บาท ในช่วง 16.00 – 21.30 น. ส่วนเวลาอื่นค่าบริการคนละ 1 บาท

การโทรคมนาคม

มีโทรศัพท์เข้าถึงทั้ง 7 หมู่บ้าน และมีโทรศัพท์สาธารณะให้บริการตามวัด และท่าเรือด้วย

การไฟฟ้า

กระจายทั่วถึงทั้งเกาะ ทั้ง 7 หมู่บ้าน

การประปา

ใช้ประปาบาดาล ทั้งตำบลเกาะเกร็ด แต่ในขณะนี้กำลังจะมีการส่งน้ำประปาเข้ามาแล้วโดยจะเริ่มในหมู่บ้านที่ใกล้ที่สุดก่อนได้แก่ หมู่ 1 หมู่ 7 และหมู่ 6

จากการสังเกตนั้น เห็นได้ชัดว่าเกาะเกร็ดเป็นชุมชนที่ใช้ชีวิตแบบสังคมชนบท เพื่อนบ้านให้ความช่วยเหลือสนิทสนมกัน การเดินทางไปมาหาสู่กันในแต่ละหมู่บ้าน โดยใช้จักรยานหรือจักรยานยนต์ ในการสื่อสารนั้นก็ใช้เทคโนโลยีต่างๆ เข้ามาช่วย เช่น โทรศัพท์ โทรศัพท์มือถือ และคอมพิวเตอร์ แต่ละหมู่บ้านจะมีจุดกระจายข่าวสาร เป็นบอร์ดกระดานข่าวประจำหมู่บ้านที่จะปิดประกาศต่างๆ และให้ข้อมูลข่าวสารทั้งมาจากภายในเกาะเกร็ด และจากภายนอก ซึ่งส่วนใหญ่มาจากภายใน

นอกจากนี้จะเป็นข้อมูลข่าวสารจากทางราชการ สัตว์ที่ชาวเกาะเกร็ดนิยมเลี้ยงภายในเกาะได้แก่ สุนัข และไก่

ในเกาะเกร็ดนั้น ทั้ง 7 หมู่บ้าน จะมี 3 หมู่บ้านที่ต่างออกไปคือ หมู่ 1 หมู่ 6 หมู่ 7 ต่างกัน ทางลักษณะบ้าน จะมีความเป็นชนบทน้อยกว่า 4 หมู่บ้านที่เหลือ จะมีความกำลังกับสังคมเมืองและ สังคมชนบท ลักษณะบ้านพัก จะสวยงามกว่า และปลูกสร้างด้วยปูนมากกว่าไม้ มีลักษณะบ้านที่เปิด เป็นร้านค้า มากมายทั้ง ค้าขายวัตถุทางศิลปหัตถกรรม อาหาร และการขายบริการ เช่น นวดแก้ปวด เมื่อย สัตว์เลี้ยงของ 3 หมู่บ้านจะนิยมเลี้ยงสุนัข ซึ่งสุนัขจะเชื่องมากๆ (ยกเว้นบางบ้านในหมู่ 6 เท่านั้น) ความแตกต่างของทั้ง 3 หมู่บ้านนี้อาจเกิดเพราะเป็นจุดที่นักท่องเที่ยวผ่านมากกว่าหมู่บ้านอื่นๆ เพราะจะ เดินได้ไม่ไกลนักจากท่าเรือใหญ่ที่รับส่งนักท่องเที่ยว

การสังเกตการเข้าประชุม

ในการประชุมแต่ละครั้งจะดูลักษณะงานว่าขนาดใหญ่แค่ไหน ถ้าเป็นงานเฉพาะภายใน หมู่ก็จะจัดจตุรมุขชาวบ้านที่ง่าย ๆ เช่น ร้านขายเครื่องดื่ม หรือบ้านคนที่มีพื้นที่มาก หรือวัดในหมู่นั้น โดยมีผู้ใหญ่บ้านหรือ ประธานหรือปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นประธาน แต่ถ้าเป็นงานใหญ่ที่ต้องร่วมแรงร่วมใจทั้งหมู่บ้านหรือต้องการให้ทราบข้อมูลทั้งหมู่บ้านโดยด่วนก็จะจัดประชุมที่วัดปรมัยยิกาวาสหมู่ 7 โดยมีท่านพระครูวิมลธรรมากร เป็นประธานใหญ่ และร่วมรับฟัง ส่วนผู้ที่เปิด ประเด็นก็จะเป็นประธานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) หรือกำนัน เป็นต้น การดำเนินการ ประชุมมีการสอบถาม ปรีศหาคำตอบ หาวิธีการแก้ไขปัญหาต่างๆ โดยให้ชาวบ้านแสดงความคิดเห็น ซึ่งส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นกันน้อย ผู้ที่แสดงความคิดเห็นนั้นมักจะเป็นผู้ที่มีสถานะผู้นำ เช่น ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกอบต. ผู้นำกลุ่มชุมชน เป็นต้น ในการประชุมชนใช้เวลาไม่นานเร่งรัดโดยจะประชุมกันหลังเวลา 18.00น. เป็นต้นไป เมื่อได้ข้อสรุปในที่ประชุมแล้วทุกคนก็จะปฏิบัติตาม

4.2 ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

ในการแจกแจงข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นี้ จะขอเสนอเป็นประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยของแต่ละกลุ่มที่ศึกษาได้ดังต่อไปนี้

1. บุคคลภายในชุมชน

-กลุ่มผู้นำชุมชน และผู้นำความคิด ได้แก่

1) นายสุรจิตต์ ชื่นพันธุ์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1

ผู้ใหญสุรจิตต์ ปัจจุบัน อายุ 50 ปี จบการศึกษา ระดับ ปวช. เป็นชาวไทยเชื้อสายมอญ อาชีพผู้ใหญ่บ้าน ช่างเครื่องปั้นดินเผา นับถือศาสนาพุทธ มีครอบครัวแล้ว เป็นสมาชิกในกลุ่มหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาด้วย โดยครอบครัวผู้ใหญสุรจิตต์ก็เคยเป็นผู้ใหญ่บ้านมาก่อน

2) นางสุนีย์ ดิษสง่า ประธานกลุ่มหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา

คุณป้าสุนีย์ อายุ 58 ปี ชาวไทยเชื้อสายมอญ ศาสนาพุทธ ชาวไทยเชื้อสายมอญ อาชีพ ประธานกลุ่มหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา /เจ้าของร้านจำหน่ายเครื่องปั้นดินเผา มีครอบครัวแล้ว

3) นายสุรัตน์ บัวหิรัญ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1

คุณสุรัตน์ ปัจจุบัน อายุ 45 ปี ชาวไทยเชื้อสายมอญ ศาสนาพุทธ จบการศึกษาปวช.ช่างยนต์ ปวส.สิ่งทอ อาชีพผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เปิดร้านขายของที่ระลึกเครื่องปั้นดินเผา เป็นสมาชิกกลุ่มหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา นับถือศาสนาพุทธ เป็นชาวไทยเชื้อสายมอญ มีครอบครัวแล้ว

4) นางยุพิน จันทร์หอมกุล ประธานกลุ่มขนมหวาน

คุณยุพิน อายุ 45 ปี ชาวไทยเชื้อสายมอญ ศาสนาพุทธ การศึกษาระดับ ปวช. อาชีพ ประธานกลุ่มขนมหวานไทย /ค้าขาย มีครอบครัวแล้ว อดีตเป็นผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 อดีตประธานกลุ่มหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา

5) นางรวีวรรณ สุขทอง ประธานกลุ่มออมทรัพย์

คุณป้ารวีวรรณ หรือ ป้าวี อายุ 65 ปี ศาสนาพุทธ จบการศึกษานอกโรงเรียนเทียบเท่ามัธยม 3 เป็นชาวไทย อาชีพ ประธานกลุ่มออมทรัพย์ / ค้าขาย มีครอบครัวแล้ว

6) นายสมชาย ทัดซัง ประธานองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด

นายสมชาย ทัดซัง ปัจจุบัน อายุ 44 ปี เป็นชาวไทยเชื้อสายมอญ อาชีพ ประธานคณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบลหรืออบต.อำเภอเกาะเกร็ด นับถือศาสนาพุทธ มีครอบครัวแล้ว เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกอบต. ผู้ใหญ่บ้าน และกำนัน มาก่อน

7) นายเรวัต สุขทอง กำนัน และผู้ใหญ่บ้านหมู่ 3 ตำบลเกาะเกร็ด

กำนันเรวัต ปัจจุบันอายุ 39 ปี เป็นชาวไทยเชื้อสายมอญ นับถือศาสนาพุทธ จบการศึกษา ทหารเสนารักษ์ พลพยาบาล อาชีพ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และขายของที่ระลึกเครื่องปั้นดินเผา กำนันมีศักดิ์เป็นน้องชายของนายสมชาย ทัดซัง ประธานอบต.เกาะเกร็ด อดีตกำนันเป็นแพทย์ประจำตำบล, สมาชิกอบต. 2 สมัย และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ปัจจุบันมีครอบครัวแล้ว

- 8) พระอธิการบุญส่ง เจ้าอาวาสวัดศาลากุล
พระอธิการบุญส่ง อายุ 59 ปี บวชมาได้ 14 พรรษา เป็นเจ้าอาวาสวัดเมื่อปี พ.ศ. 2541 ไม่ใช่คนในพื้นที่โดยกำเนิด ท่านเป็นชาวไทยเชื้อสายจีน ที่วัดมีพระจำพรรษาทั้งหมด 11 รูป
- 9) คุณราตรี จินฉาย ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 4
ผู้ใหญ่ราตรี อายุ 30 ปี นับถือศาสนาพุทธ เป็นชาวไทย จบการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 อาชีพ ผู้ใหญ่บ้านและทำสวนผลไม้ มีครอบครัวแล้ว
- 10) คุณสุทัศน์ สิ้นหนั่ง สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลหมู่ 5
คุณสุทัศน์ อายุ 49 ปี จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อาชีพ สมาชิกอบต. และรับจ้างทั่วไป นับถือศาสนาพุทธ เป็นชาวไทย อดีต ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ 5 มีครอบครัวแล้ว
- 11) คุณคำรน อึ้งขาว ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6
ผู้ใหญ่คำรน อายุ 43 ปี นับถือศาสนาพุทธ เป็นชาวไทยเชื้อสายมอญ อาชีพ ผู้ใหญ่บ้านและช่างรับแกะสลักหินอ่อน มีครอบครัวแล้ว
- 12) พระอาจารย์วันชัยยาโม เจ้าอาวาสวัดไผ่ล้อม
พระอาจารย์ ปัจจุบันอายุ 69 ปี บวชมา 18 พรรษา สามารถสวดมนต์ได้ทั้งภาษามอญและภาษาไทย ที่วัดมีพระจำวัดอยู่ทั้งหมด 9 รูป ปัจจุบันท่านป่วยเป็นโรคมะเร็ง
- 13) นาย เกตุ ศิลป์สืบผล สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลหมู่ 7
คุณเกตุ อายุ 43 ปี การศึกษาระดับปวส. นับถือศาสนาพุทธ เป็นชาวไทยเชื้อสายมอญอาชีพ เป็นสมาชิกอบต.หมู่ 7และค้าขายของที่ระลึก สถานภาพโสด
- 14) นางมรกต บุญส่ง ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ 7
คุณมรกต อายุ 53 ปี นับถือศาสนาพุทธ เป็นชาวไทยเชื้อสายมอญ การศึกษา ระดับ ปวส. อาชีพ ผู้ใหญ่บ้านและค้าขายอาหาร (ก๋วยเตี๋ยวหน่อกะลา) มีครอบครัวแล้ว
- 15) พระครูวิมลธรรมาภรณ์ เจ้าอาวาสวัดปรมัยยิกาวาส
พระครูวิมลฯ อายุ 52 ปี เป็นชาวเกาะเกร็ดโดยกำเนิด บวชตั้งแต่ยังเล็ก เป็นชาวไทยเชื้อสายมอญ มีความเชี่ยวชาญในภาษามอญ เป็นพระที่ชาวบ้านเกาะเกร็ดให้ความเคารพ เชื่อฟังเป็นอย่างมาก

-กลุ่มสมาชิกในชุมชน

- 1) นางอนงค์ ผอบทอง สมาชิกหมู่ที่ 2

คุณอนงค์ อายุ 53 ปี นั้บถือศาสนาพุทธ จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 เป็นชาวไทย อาชีพ ทำสวนผักผลไม้และค้าขาย อาหารตามสั่ง ส้มตำไ้ย่าง มีครอบครัวแล้ว

2) นายมานพ พาลี สมาชิกหมู่ 3

คุณมานพ อายุ 18 ปี นั้บถือศาสนาพุทธ เป็นชาวไทย การศึกษามัธยมศึกษาปีที่ 3 สถานภาพ โสด อาชีพ จักรยานยนต์รับจ้างและทำสวนผลไม้ เป็นชาวเกาะเกร็ดแต่กำเนิด

3) นางอุบล เรืองโรจน์ สมาชิกหมู่ที่ 4

คุณอุบล อายุ 36 ปี นั้บถือศาสนาพุทธ เป็นชาวไทย จบการศึกษาระดับ ปวส. อาชีพ ค้าขาย ปัจจุบันมีครอบครัวแล้ว

4) นางสาว ละม่อม มีจันทร์ สมาชิกหมู่ 5

คุณละม่อม อายุ 46 ปี นั้บถือศาสนาพุทธ เป็นชาวไทย จบการศึกษาระดับ ประถม 4 อาชีพรับจ้างทั่วไปบนเกาะเกร็ด

5) นางวันทนา รณชาว สมาชิกหมู่ 6

คุณวันทนา อายุ 45 ปี นั้บถือศาสนาพุทธ เป็นชาวเกาะเกร็ดชาวไทยมอญ จบ การศึกษาระดับประถมศึกษา 6 อาชีพค้าขาย ปัจจุบันมีครอบครัวแล้ว

6) นายบุญเลิศ ทับทองคำ สมาชิกหมู่ที่ 6

คุณบุญเลิศ อายุ 60 ปี นั้บถือศาสนาพุทธ เป็นคนเกาะเกร็ดโดยกำเนิดชาวไทย มอญ จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 อาชีพ รับจ้างทั่วไป มีครอบครัวแล้ว

2. บุคคลภายนอกชุมชน

1) นายวัชรินทร์ โรจนพานิช นายอำเภอเมืองนนทบุรี อดีตนายอำเภอปากเกร็ด

นายอำเภอวัชรินทร์ อายุ 52 ปี นั้บถือศาสนาพุทธ เป็นคนกรุงเทพฯ ลูกครึ่งไทย จีน จบการศึกษาระดับปริญญาโทสาขารัฐศาสตร์ อาชีพ นายอำเภอเมืองนนทบุรี มีครอบครัวแล้ว

2) นายเชินต์ กะรัตน์ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เกาะเกร็ด

ปลัดเชินต์ อายุ 33 ปี นั้บคือศาสนาพุทธ สัญชาติไทย เป็นคนจังหวัดน่าน จบ การศึกษาระดับปริญญาตรี มาเป็นปลัด อบต. ที่เกาะเกร็ดได้ประมาณ 1 ปี อดีตเคยเป็นเจ้าของที่ ดำรวจจังหวัดนนทบุรี

ในการนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสามารถแยกเป็นประเด็นต่างๆ ดังนี้

4.2.1 ประเด็นที่ 1 คือ เป้าหมายของการสร้างชุมชนเข้มแข็ง และปัจจัยที่เป็นเงื่อนไขให้เกิดชุมชนเข้มแข็งตามทัศนะของชาวบ้านเกาะเกร็ด

กลุ่มผู้นำชุมชน และผู้นำความคิด

ในช่วงปี 2539 – 2540 เกาะเกร็ดประสบปัญหาน้ำท่วมหนักอย่างต่อเนื่องซึ่งโดยแท้จริงนั้น เกาะเกร็ดมีน้ำท่วมขัง ทุกปี ปีละไม่ต่ำกว่า 4 เดือน แต่ในช่วงนั้นน้ำท่วมหนักมาก โรงปั้นโรงเผาเครื่องปั้นดินเผาที่แช่อยู่ใต้น้ำได้รับความเสียหายหมด เรียกได้ว่าชาวบ้านหมดตัวกันก็ว่าได้แต่ก็มีชาวบ้านส่วนใหญ่ยังอยู่ได้ เนื่องจากมีลูกหลานทำงานภายนอก ทั้งรับราชการ รัฐวิสาหกิจ และเอกชน ประกอบกับค่าใช้จ่ายภายในบ้านมีไม่มากนักก็เลยพออยู่ได้แต่ก็ลำบาก เมื่อน้ำลดแล้วอุปกรณ์ในการใช้ปั้น ใช้เผาก็เสียหายหมด ชาวสวนชาวไร่ก็ไม่สามารถที่จะเพาะปลูกได้เพราะไม่มีทุนมาปรับปรุงที่ ในปี พ.ศ.2540 นายอำเภอวัชรินทร์ ได้เข้ามาดำรงตำแหน่งนายอำเภอปากเกร็ด และได้เข้ามาดูแลชาวบ้านอย่างใกล้ชิด ท่านได้เข้ามาคุยทำความสนิทสนมกับชาวบ้านทุกคน และเรียกผู้นำผู้ใหญ่บ้าน และองค์การบริหารส่วนตำบลหรือ อบต. เข้ามาประชุมหารือเรื่องการสร้างเกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยว นอกจากนายอำเภอมาแล้วยังได้ให้เจ้าหน้าที่ส่วนต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทั้งด้านอาชีพ ด้านเกษตรกรรม ด้านการจัดการเข้ามาช่วยด้วย ในครั้งแรกไม่มีใครเชื่อเพราะมีผู้มีอำนาจเข้ามาหลายคนแล้วทำไม่ได้ แต่ก็ได้สั่งให้ลูกบ้านปฏิบัติตาม ในครั้งแรกๆ เป็นงานง่ายๆ คือให้ต่างคนต่างดูแลความสะอาดหน้าบ้านของตน ดูแลต้นไม้ที่ทางอำเภอหามาปลูกให้ที่หน้าบ้าน และก็มีโครงการต่างๆ เรื่อยมา ใช้เวลานานมากกว่าคนในหมู่บ้านจะยอมปฏิบัติตาม กว่าจะร่วมมือกันโดยดีก็ต้องผ่านการประชุมหมู่ถึง 6 ครั้ง มีการสร้างความเข้าใจถึงประโยชน์ต่างๆที่ชาวบ้านจะได้รับทั้งในเรื่องของการสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัวของตน การรวมกลุ่มเป็นชุมชนเข้มแข็งจะสามารถสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจนำสินค้าไปขายภายนอกได้และเป็นการเพิ่มรายได้แก่ครอบครัวรายได้เพิ่มขึ้นจากนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยว มีการสร้างอาชีพต่างๆมากมาย ชาวบ้านส่วนใหญ่ต้องการยกฐานะทางเศรษฐกิจให้สูงขึ้นจะได้อยู่กับอย่างไม่ลำบาก

การประชุมใหญ่จะจัดที่วัดปรมย์ยิกาวาสในหมู่ 7 นายอำเภอได้สำรวจวัฒนธรรมต่างๆในเกาะ และเห็นว่าวัฒนธรรมมอญนั้นดีควรที่ลูกหลานมอญจะอนุรักษ์ไว้ซึ่งก็ตรงกับความต้องการของชาวบ้านส่วนใหญ่ ศิลปวัฒนธรรมประเพณี เช่น การละเล่นแบบมอญ ประเพณีแห่น้ำหวาน การรำมอญ การตัดบาตรดอกไม้ การปั้นเครื่องปั้นดินเผาหลากหลายแบบมอญ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ก็จะเป็นจุดขายให้นักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวเกาะเกร็ดด้วย

ชาวบ้านส่วนมากมีความต้องการที่จะสร้างชื่อเสียงให้แก่เกาะเกร็ด การสร้างชุมชนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์นี้จะช่วยทำให้เกิดชุมชนที่เข้มแข็งมีเศรษฐกิจดี และเป็นที่ยู่อักของคนโดยทั่วไป ทำให้ผู้ที่อยู่ในชุมชนมีความรู้สึกว่าคุณสมบัติของชุมชนของตนนั้นยิ่งใหญ่

ความสัมพันธ์ระหว่างพุทธศาสนากับชาวบ้านมีความสัมพันธ์กันมาก ชาวบ้านคนใดอยู่ใกล้วัดใดก็ไปที่นั่น ชาวบ้านจะให้ความเชื่อถือพระมากโดยเฉพาะเจ้าอาวาสวัด ยกตัวอย่างชาวบ้านหมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 7 นิยมไปทำบุญที่วัดปรมาภิไธยมากที่สุดในหมู่บ้าน หมู่ที่ 2 หมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 4 จะนิยมไปทำบุญที่วัดศาลากุล ชาวบ้านหมู่ที่ 5 และ หมู่ที่ 6 ไปวัดเสารทองและวัดไผ่ล้อม แต่โดยมากแล้วชาวบ้านก็จะไปมากกว่าหนึ่งวัดเป็นประจำ ชาวบ้านมักจะไปทำบุญกันสม่ำเสมอและพร้อมเพรียงกันในทุกวันพระ หรือวันสำคัญทางพุทธศาสนา พระท่านจะเทศน์ให้เข้าใจง่ายโดยให้แนวการสอนด้านการประพฤติปฏิบัติตนให้ได้ดี การมีความรักความสามัคคี แนวทางการประกอบอาชีพในเรื่องของความซื่อสัตย์สุจริต และการปฏิบัติตนเป็นเจ้าบ้านที่ดีสำหรับนักท่องเที่ยว เช่น คราวมีเรื่องขัดแย้งของกลุ่มผู้ขายสินค้าด้านการตลาด ต่างฝ่ายต่างลดราคาแข่งกัน ผู้นำชุมชนต่างก็หาวิธีแก้ไขสารพัดและขอความร่วมมือให้พระท่านช่วยตักเตือนชาวบ้าน ท่านก็เทศน์สอนให้สามัคคีกัน ให้ยึดราคาเดียวแข่งกันที่บริการ และการต้อนรับ เวลาใครมีปัญหา ก็สามารถไปปรึกษาพระท่าน พระบางท่านเวลาสวดก็สามารถสวดภาษามอญได้ก็จะสวดภาษามอญ นอกจากนี้พระท่านยังได้ให้ความช่วยเหลือชาวบ้านในด้านการประกอบอาชีพอีกด้วย คือ อนุญาตให้ชาวบ้านใช้พื้นที่ของวัด ในการวางแผงขายสินค้า รถเข็นขายอาหารได้ อนุญาตให้ใช้พื้นที่ศาลาโรงฉันเป็นที่จัดประชุมเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆภายในชุมชนอีกด้วย

ส่วนใหญ่แล้วผู้นำชุมชน และผู้นำความคิดมีความรู้ในการสร้างชุมชนให้เข้มแข็งอยู่แล้ว เมื่อมีท่านนายอำเภอเข้ามาช่วยรู้สึกดีใจมาก และมีกำลังใจเพิ่มขึ้น ต้องการให้คนในชุมชนมีความรักความสามัคคีกัน สามารถที่จะมีรายได้ภายในครัวเรือนได้ และไม่ต้องการให้สภาพแวดล้อมต่างๆ ในชุมชนต้องเสียหรือเปลี่ยนไป ด้านความสัมพันธ์ของแต่ละหมู่บ้านนั้นก็ไม่ได้มีแต่ไม่มากนัก จะติดต่อกันมากกับหมู่บ้านที่ใกล้เคียงกัน เช่นหมู่ที่ 1 หมู่ที่ 2 หมู่ที่ 6 และ หมู่ที่ 7 ระหว่างหมู่ที่ 3 หมู่ที่ 4 และ หมู่ที่ 5 เป็นต้น

การจะร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างๆ มีการวางแผนมีการประชุมกันหลายครั้ง งานที่เป็นงานใหญ่ของเกาะ เช่น งานลอยกระทง นายอำเภอจะลงมาประชุมด้วย สำหรับการแสดงความคิดเห็นของชาวบ้านนั้นจะไม่ค่อยแสดงนัก จะมีแต่ผู้นำด้วยกันที่เสนอ ชาวบ้านก็จะบอกว่าเขาหรือไม่ ซึ่งเมื่อได้ข้อสรุปในที่ประชุมแล้วทุกคนจะเชื่อ และปฏิบัติตามนั้น การเชิญประชุมก็จะให้ผู้ใหญ่

บ้าน กำนัน หรือผู้ช่วยผู้ใหญ่เดินไปบอกแต่ละบ้านว่าจะมีการประชุม ให้มาตามวันและเวลาดังที่แจ้ง
ไปด้วย

การคมนาคมในเกาะเกร็ดนั้นนิยมใช้ การเดินกันในการส่งข่าวสารต่างๆ รถจักรยานยนต์
และจักรยาน ถ้าบ้านไหนพอมีฐานะก็จะใช้รถจักรยานยนต์ จักรยานยนต์รับจ้างก็มีอยู่ 2 จุด
ใหญ่ คือ ท่าเรือวัดปรมัยยิกาวาสกับท่าเรือหมู่ที่ 2 คนที่รับจ้างนี้ก็เป็นคนในชุมชนทั้งสิ้น แต่ส่วนใหญ่
ก็จะใช้ไปมาหาสู่กันด้วยวิธีการเดินเพราะอยู่ไม่ห่างกันมาก

ที่เกาะเกร็ดประสบความสำเร็จ เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้นั้นก็มีการหลายฝ่ายช่วยเหลือ
เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย หรือททท.ก็มาสนับสนุนในการจัดทำสื่อ ต่างๆ เช่น ป้ายผ้า
โปสเตอร์ จัดระบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ ให้ความรู้แก่ชาวบ้านด้านการท่องเที่ยว นายอำเภอและ
เจ้าอาวาสวัด ก็คอยอบรมให้ชาวบ้านรู้จักการเป็นเจ้าบ้านที่ดี การเคหะแห่งชาติที่เข้ามาจัดทำถนน
หนทางให้ มีหนังสือพิมพ์ หนังสือต่างๆ รายการ TV มาทำข่าว อย่างต่อเนื่อง ชื่อเสียงของเกาะเกร็ด
ในการท่องเที่ยวก็ดีขึ้นจนเป็นที่รู้จักกัน เวลาที่มีนักท่องเที่ยวมาทำข่าวก็ให้ข้อมูลอย่างดี ทั้งนี้เพราะนาย
อำเภอ และเจ้าอาวาสวัด รวมไปถึงกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำคนอื่นๆ ก็คอยบอกชาวบ้านอยู่เสมอ
ว่าจะต้องเป็นมิตรที่ดีเต็มใจช่วยเหลือในงานของเขา และชาวบ้านก็จะได้ประโยชน์ด้วย การที่มีนัก
ข่าวเข้ามาทำข่าวนั้น นายอำเภอ วัชรินทร์ เป็น ผู้ตามนักข่าวเข้ามาทำข่าวเอง ชาวบ้านไม่ได้เป็นผู้ส่ง
จดหมายไป รวมถึงการขอให้หน่วยงานอื่นๆ เข้ามาช่วยด้วย

ข้อแตกต่างที่พบของกลุ่มนี้

จากการศึกษาพบว่ากลุ่มผู้นำชุมชนในหมู่ที่ 3 หมู่ที่ 4 และ หมู่ที่ 5 มีความเห็นแทบจะไม่
แตกต่างกันแต่มีบางข้อที่กลุ่มนี้ไม่ได้กล่าวถึงเลย ก็คือเรื่องของการฟื้นฟูวัฒนธรรม

กลุ่มสมาชิกในชุมชน

แต่ก่อนชาวบ้านก็ประสบกับภาวะน้ำท่วมอยู่เป็นประจำทุกปี ชาวบ้านจะต้องเสียค่าใช้จ่าย
ในการเตรียมทรายเพื่อป้องกันน้ำท่วมกันเอง งบประมาณจากรัฐก็มีให้บ้างแต่ไม่มาก น้ำท่วมก็
ลำบากในการดำเนินชีวิต และประกอบอาชีพของชาวบ้าน ต่อมาปี พ.ศ.2539 – 2540 เกาะเกร็ด
ประสบปัญหาน้ำท่วมหนักอย่างต่อเนื่อง สวนไร่ นา โรงปั้นต่างๆ ต่างก็เสียหายมีชาวบ้านที่สิ้นเนื้อ
ประดาตัวไปก็มาก แต่ก็มีชาวบ้านส่วนใหญ่ที่ยังอยู่ได้เพราะมีลูกหลานทำงานภายนอก ทั้งรับราชการ

การ รัฐวิสาหกิจ และเอกชน ประกอบกับค่าใช้จ่ายภายในบ้านมีไม่มากนักก็เลยพออยู่ได้แต่ก็ลำบาก รายได้จากการค้าขายก็ไม่ดี ในปี พ.ศ. 2540 นายอำเภอวัชรินทร์เข้ามาดำรงตำแหน่ง นายอำเภอปากเกร็ดได้เข้ามาดูแลด้วยตนเอง และยังได้พาเจ้าหน้าที่มาช่วยดูแลด้วย ท่านได้เข้ามาคุยทำความเข้าใจ สนทนากับชาวบ้าน และเรียกกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน และองค์การบริหารส่วนตำบลหรือ อบต. เข้ามาประชุมกันหารือในการที่จะสร้างเกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยว ในครั้งแรกไม่มีใครเชื่อ เพราะมีผู้มีอำนาจเข้ามาหลายคนแล้วทำไม่ได้ แต่เมื่อนานวันเข้าชาวบ้านได้เห็นผลงานจริง และ นายอำเภอมีความจริงใจในการพัฒนาจึงเชื่อถือ ทั้งนี้ชาวบ้านส่วนใหญ่คิดว่าเมื่อเปลี่ยนเกาะเกร็ด เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ และเป็นชุมชนเข้มแข็งแล้วจะสามารถช่วยให้เศรษฐกิจของตนดีขึ้น แต่ ละครัวเรือนมีรายได้มากขึ้นจากการมาของนักท่องเที่ยวภายนอก โดยมาจากการค้าขายต่างๆ ใน ส่วนของชาวบ้านเองยังไม่มี ความเข้าใจในการพัฒนาชุมชนให้เป็นชุมชนท่องเที่ยวดีนัก แต่ทราบว่า ถ้าปฏิบัติตามแล้วจะช่วยสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจของเกาะ และคนในเกาะให้ดีขึ้นได้ ชาวบ้าน กำลังลำบากเป็นส่วนใหญ่ก็เลยลองดู ชาวบ้านให้ความร่วมมือดีเพราะแต่ละคนก็อยากที่จะมีฐานะที่ ดีขึ้น ชาวบ้านที่มีอาชีพปั้นเครื่องปั้นดินเผาที่ดีใจที่ได้มีการรื้อฟื้นศิลปะของชุมชนขึ้นมาใหม่ มีการนำ วัฒนธรรมศิลปะดั้งเดิมของชาวมอญมาแสดง และสอนแก่คนรุ่นหลัง นำกิจกรรมเก่าของชาวมอญ มาใช้อย่างเต็มที่ ซึ่งชาวบ้านพอใจมาก

ในการทำกิจกรรมต่างๆ ก็มีการเรียกประชุมกันหลายครั้ง ยิ่งเป็นงานใหญ่ นายอำเภอจะ ลงมาประชุมด้วย สำหรับการแสดงความคิดเห็นของชาวบ้านนั้นจะไม่ค่อยแสดงนัก จะมีแต่ผู้นำด้วย กันที่เสนอ ชาวบ้านก็จะบอกว่าเห็นด้วยหรือไม่ ซึ่งเมื่อได้ข้อสรุปในที่ประชุมแล้วทุกคนจะเชื่อ และ ปฏิบัติตาม งานใหญ่มักเป็นงานที่เน้นประเพณีชาวมอญ เช่นถ้าเป็นงานบุญในวันสำคัญทางพุทธ ศาสนาก็จะแยกกันจัด การจัดกิจกรรมในเกาะเกร็ดนั้นการจัดอยู่เรื่อยๆ ส่วนใหญ่จะเป็นการจัดตาม ประเพณีโบราณ เช่น วันสงกรานต์ วันลอยกระทง และประเพณีทางศาสนา ได้แก่ เข้าพรรษา ทอด กฐิน เป็นต้น ในการจัดกิจกรรมต่างๆ นี้ก็จะมีการแจกหนังสือเวียน และบอกต่อๆ กันให้มาร่วม ประชุมจัดงาน จะมีทั้งจัดใหญ่รวมทุกหมู่บ้าน และการจัดแยกด้วย การจัดงานก็เป็นการสร้างชื่อ เสี่ยงให้ชาวเกาะเกร็ดเป็นที่รู้จักด้วย ต้องการให้คนรู้จักเกาะเกร็ดในแง่ที่ดีทางวัฒนธรรม และสภาพ แวดล้อม

ความสัมพันธ์ระหว่างพุทธศาสนากับชาวบ้านมีความสัมพันธ์กันมาก ชาวบ้านให้ความ เชื่อมือศรัทธาพระพุทธศาสนา ชาวบ้านมักไปทำบุญกันเสมออย่างพร้อมเพรียงกันในทุกวันพระและ วันสำคัญทางพุทธศาสนา โดยเฉพาะกำนันจะไม่ขาดเรื่องงานบุญเลย ชาวบ้านจะเชื่อฟังเคารพพระ วัตที่ไปมากก็จะเป็นวัดที่อยู่ใกล้บ้าน แต่ชาวบ้านก็จะไปวัดที่ตรงกับศิลปะวัฒนธรรมของตน เช่น หมู่

1 หมู่ 6 และหมู่ 7 ก็จะไปวัดมอญเป็นส่วนใหญ่ ได้แก่ วัดเสารงทอง วัดไผ่ล้อมและวัดปรมัยยิกาวาส ส่วนหมู่ที่ 2 หมู่ที่ 3 หมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 5 ก็จะไปวัดไทยกันมากได้แก่ วัดศาลากุล เป็นต้น พระยังให้ความช่วยเหลือกับชาวบ้านในด้านการประกอบอาชีพอีกด้วย คือ อนุญาตให้ชาวบ้านใช้พื้นที่ของวัดในการจัดกิจกรรมต่างๆ ได้ ในการวางแผนขายสินค้า รถเข็นขายอาหารได้ ในการเทศนาทุกวันพระเจ้าอาวาสท่านก็จะเทศน์เกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติตนเองในสังคม การมีความรักความสามัคคี แนวทางการประกอบอาชีพ ความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตแก่ชาวบ้าน

การคมนาคมที่นิยมใช้การเดินเป็นหลัก เนื่องจากสะดวก และบ้านแต่ละหลังไม่ห่างกันมากนัก ถ้าบ้านไหนพอมีฐานะก็จะใช้รถจักรยานยนต์ จักรยานยนต์รับจ้างก็มีอยู่ 2 จุดใหญ่ คือท่าเรือวัดปรมัยยิกาวาสกับท่าเรือหมู่ที่ 2 คนที่รับจ้างนี้ก็เป็นคนในชุมชนทั้งสิ้น

ความสัมพันธ์ของชาวบ้านนั้นมีความสามัคคีกันในระดับหนึ่งสามารถช่วยเหลือกันในงานต่างๆ ได้ดี ในเรื่องของการสื่อสารนั้นก็ติดต่อคบหากันระหว่างหมู่ที่ใกล้เคียงกัน เช่น หมู่ที่ 1 กับหมู่ที่ 2 และ 7 หมู่ที่ 3 กับหมู่ที่ 2 และ 4 สาเหตุเพราะอยู่ใกล้ และความคล้ายกันทางวัฒนธรรม

บุคคลภายนอกมีส่วนช่วยเหลือทำให้เกาะเกร็ดประสบความสำเร็จ เป็นแหล่งท่องเที่ยวและชุมชนเข้มแข็ง หน่วยงานต่างๆ ได้แก่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยหรือ ททท.ก็ให้การสนับสนุนในการจัดทำ ป้ายผ้า โปสเตอร์ จัดระบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ ให้ความรู้แก่ชาวบ้านด้านการท่องเที่ยว การเคหะแห่งชาติที่เข้ามาจัดทำถนนหนทางให้ มีหนังสือพิมพ์ หนังสือต่างๆ รายการ TV มาทำข่าว อย่างต่อเนื่อง ชื่อเสียงของเกาะเกร็ด ในการท่องเที่ยวก็ดีขึ้นจนเป็นที่รู้จักกัน เวลาที่มีนักท่องเที่ยวมาทำข่าวก็ให้ข้อมูลอย่างดี มีการอบรมชาวบ้านในการเป็นเจ้าบ้านที่ดีโดยกำนัน เจ้าอาวาส ผู้ใหญ่บ้าน และนายอำเภออยู่เสมอในที่ประชุม

ข้อแตกต่างที่พบของกลุ่มนี้

ไม่พบความแตกต่างของข้อมูลในประเด็นนี้

กลุ่มบุคคลภายนอก

เกิดน้ำท่วมอย่างหนักที่เกาะเกร็ด ในปี พ.ศ.2539 นายอำเภอได้ไปแจกของกินของใช้ให้เมื่อมาดูสถานที่จึงทำให้เกิดความคิดว่าน่าจะสร้างเกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของ

ประเทศไทย จึงเริ่มเรียกกลุ่มผู้นำมาก่อนสร้างความเข้าใจ และหาข้อมูลของในแต่ละหมู่บ้าน และคุยกับเจ้าอาวาสเพื่อชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ และไปบอกต่อกับชาวบ้านได้ ชาวบ้านส่วนใหญ่เห็นด้วยในเรื่องของการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และเข้มแข็ง จะทำให้เศรษฐกิจในแต่ละครัวเรือนดีขึ้น ชาวบ้านมีความต้องการค้าขาย ชาวบ้านที่มีอาชีพเป็นช่างปั้นอยู่ก่อนก็มาปรับปรุงพื้นที่ ขยายอาชีพช่างให้มากขึ้นให้ชาวบ้านกลับมาทำกันใหม่เป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชน และเป็นการรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมของชุมชนเกาะเกร็ดด้วย นอกจากนี้ต้องชี้ให้ชาวบ้านเห็นว่าชุมชนจะมีชื่อเสียง เป็นเกียรติสืบไปให้ลูกหลาน นายอำเภอท่านก็ได้ทยอยเริ่มงานให้แก่ชาวบ้าน จากเล็กไปมาก ดังนี้ กิจกรรมแรกที่เริ่มจัดขึ้นเพื่อให้ชาวบ้านได้เห็นจริง คือ จัดทำสวนสาธารณะหลังวัดปรมัยยิกาวาสให้สวยงามน่ามอง ต่อมาขอความร่วมมือจาก เจ้าหน้าที่ราชการ เกษตรอำเภอมาช่วย โครงการผักสวนครัวรั้วกินได้กับชาวบ้าน จัดให้มีภาคเกษตรมาร่วมสอนให้ความรู้กับชาวบ้านในทุกหมู่บ้าน ต่อมาก็เริ่มจัดทำป้ายแสดงที่ตั้งโรงปั้นศูนย์เครื่องปั้นดินเผาเกาะเกร็ด สิ่งต่อมาให้ชาวบ้านทุกคนช่วยกันดูแลต้นไม้ฟาง และความสะอาดหน้าบ้านของแต่ละคน มีการจัดให้มีตลาดขายสินค้า ราคาถูก ทั้งของอุปโภคบริโภคให้แก่ชาวบ้านเกาะเกร็ดในทุกวันอาทิตย์ และเปิดเกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเต็มตัวในงานอเมซิ่งเกาะเกร็ด

ชาวบ้านมีความสัมพันธ์กับศาสนามาก ทุกวันพระก็จะพากันไปทำบุญกันในวันธรรมดาก็จะผลัดกันตักบาตรหรือบางบ้านก็ใส่บาตรทุกวัน ในวันธรรมดามีชาวบ้านไปอยู่ที่วัดก็หลายคน ลักษณะการเข้าวัดของชาวบ้านก็จะแบ่งกันไปตามความสะดวกของสถานที่กับเชื้อชาติ ชาวไทยก็จะเข้าวัดไทย ชาวมอญก็จะเข้าวัดมอญ แต่เวลาที่มีประเพณีร่วมกันก็ไปพลัดกันใส่บาตรทุกวัดพระจะมีอิทธิพลกับชาวบ้านมากโดยเฉพาะเจ้าอาวาสวัด ที่เป็นเช่นนั้นเพราะพระให้ความช่วยเหลือชาวบ้านดี อนุเคราะห์ด้านที่ทำกิน ให้แก่งคิดข้อคิดที่เป็นจริงนำไปปฏิบัติได้ มีความจริงใจและอยู่กับชาวบ้านมานาน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนเกาะเกร็ดกับชาวบ้าน ยกเว้นวัดฉิมพลีที่ชาวบ้านไม่ชอบมาก เพราะเจ้าอาวาสเป็นพระเจ้าอารมณ์ และมีนิสัยไม่ต้องการสูงส่งกับใครเวลาที่มีชาวบ้านเข้าไปติดต่อในเรื่องอะไรก็ตามมักถูกไล่ออกมาอย่างไม่ใยดี พระรูปอื่นก็อยู่กับท่านไม่ได้ ถูกท่านไล่ออกมาหมด ปัจจุบันวัดฉิมพลีจึงมีพระจำวัดอยู่เพียง 1 รูป คือ เจ้าอาวาส แต่ชาวบ้านก็ยังใส่บาตรท่านอยู่เพราะสงสาร

ในการประชุมต่างๆ นั้นชาวบ้านก็มีส่วนร่วมด้วยในการตัดสินใจกำหนด ผู้ใหญ่บ้านจะเป็นประธานการประชุมในเรื่องของการเชิญผู้นำนั้นมีมาก ผู้ที่จะเป็นผู้นำของชาวบ้านได้นั้นจะต้องเป็นผู้ที่มีบารมี มีบุญคุณกับชาวบ้าน หรือต้นตระกูลเป็นผู้นำมาก่อน เวลาเลือกตั้งชาวบ้านก็จะเลือกกัน

ตามคืบเคย ส่วนการเลือกตั้งจากภายนอกชาวบ้านก็ค่อนข้างที่จะเลือกตามผู้นำ การไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งของชาวบ้านอยู่ที่ 60%

การจัดกิจกรรมในเกาะเกร็ดมีมากทั้งกีฬา และกิจกรรมทางวัฒนธรรม ทางด้านกีฬาที่มีการแข่งขันกีฬาระหว่างหมู่บ้าน ได้แก่ ฟุตบอล และตะกร้อ จะจัดขึ้นปีละ 1 ครั้ง แล้วแต่ช่วงที่สะดวก ส่วนใหญ่จะจัดใกล้วันงานประเพณีต่างๆ ซึ่ง อบต.เป็นผู้จัดขึ้น และเรียกประชุมชาวบ้านถามความสมัครใจในการเข้าร่วมซึ่งก็ได้รับความร่วมมืออย่างดีเสมอมา กิจกรรมทางประเพณีวัฒนธรรม ได้แก่ งานสงกรานต์ ลอยกระทง เป็นต้น ซึ่งงานเหล่านี้ถือเป็นงานใหญ่ที่จะต้องมีการประชุมใหญ่ร่วมกันทาง อบต. ก็เข้าร่วมทุกครั้งไม่ขาด กิจกรรมนี้ชาวบ้านจะจัดขึ้นเองในการจัดงานไม่ได้ขอความช่วยเหลือจากบุคคลภายนอก เงินทุนก็จากทาง อบต. ส่วนหนึ่ง และชาวบ้านก็เรียกรายกันมาเองด้วย

ในเกาะเกร็ดนี้มีกลุ่มชาวบ้านที่รวมตัวกันเพื่อสร้างกลุ่มเข้มแข็งมากมาย ได้แก่ กลุ่มหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา กลุ่มขนมหวาน และกลุ่มออมทรัพย์ ซึ่งกลุ่มต่างๆ เหล่านี้สามารถบริหารจัดการกันเองโดยไม่ต้องพึ่งกลุ่มอื่นหรือองค์กรใดช่วยเลย ปัจจุบันมีการขอความช่วยเหลือจากองค์การบริหารส่วนตำบล หรือ อบต. บ้างในเรื่องของเงินทุน กลุ่มที่เข้มแข็งที่สุด และอยู่ยาวนานที่สุดคือกลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มนี้ อบต. ไม่ต้องช่วยอะไรเลย กลุ่มที่รองมาคือ กลุ่มหัตถกรรมฯ มีการบริหารจัดการดีแล้วแต่ต้องช่วยด้านงบประมาณ และการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพเพิ่มเติม กลุ่มสุดท้าย คือ กลุ่มขนมหวาน ที่จัดตั้งได้ไม่นานแต่ก็มีการบริหารจัดการกันดี และไม่ได้ขอความช่วยเหลืออะไรจาก อบต. เลยแต่ อบต. ก็ลงมาช่วยดูแล

ข้อแตกต่างที่พบในกลุ่มนี้

ไม่พบข้อแตกต่างของกลุ่มนี้ในประเด็นนี้

4.2.2 ประเด็นที่ 2 บทบาทในการสื่อสารของบุคคล 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้นำ สมาชิก และคนภายนอก ในการสร้างการสื่อสาร และการใช้สื่อเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง

กลุ่มผู้นำชุมชนและผู้นำความคิด

เมื่อนายอำเภอวัชรินทร์ ท่านเข้ามาดำรงตำแหน่ง นายอำเภอปากเกร็ด และได้เข้ามาดูแลด้วยตนเอง และได้พาเจ้าหน้าที่มาช่วยดูแลด้วยท่านได้เข้ามาคุยทำความเข้าใจกับชาวบ้าน และเรียกผู้นำผู้ใหญ่บ้าน และองค์การบริหารส่วนตำบลหรือ อบต. เข้ามาประชุมกันหารือในการที่จะสร้าง เกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยว ในครั้งแรกไม่มีใครเชื่อเพราะคิดว่าทำไม่ได้ยังมองภาพให้เป็น การท่องเที่ยวไม่ออก เริ่มแรกได้ให้งานง่ายๆ แก่ชาวบ้านในการดูแลต้นเฟื่องฟ้า และถนนหน้าบ้านให้ งานให้สะอาด ต่อมาจึงจัดงานเปิดตลาดขายสินค้าราคาถูกที่ลานวัดปรมัยยิกาวาส มีทั้งชาวบ้าน จากภายใน และภายนอกมาร่วมมาหาซื้อสินค้า และจากนั้นก็จัดงานเรื่อยๆ มา ในการเรียกชาวบ้าน มาประชุมตัวชาวบ้านเองยังไม่มี ความเข้าใจในการพัฒนาด้านนี้แต่ทราบว่าจะปฏิบัติตามแล้วจะช่วย สภาพแวดล้อม และเศรษฐกิจของเกาะ และคนในเกาะให้ดีขึ้นได้ ชาวบ้านกำลังลำบากก็เลยปฏิบัติตาม ตามตามคำแนะนำของผู้นำ เริ่มแรกไม่เข้าใจจะต้องใช้การประชุมหลายครั้งได้ประมาณ 10 ครั้ง และมีประชุมเสริมที่ผู้นำในแต่ละหมู่เรียกเองด้วย การประชุมในครั้งแรกเน้นแบบขอร้องให้ชาวบ้านร่วมมือ ต่อมาก็เริ่มอธิบายให้เห็นถึงข้อดี ทูมในการจัดกิจกรรมต่างๆนายอำเภอท่านก็หามาช่วยจากทาง ภาครัฐบ้าง จากการขออนุญาตอื่นๆบ้าง การประชุมใหญ่ก็จะจัดที่วัดปรมัยยิกาวาส ในหมู่ 7 เพราะ ชาวบ้านเดินทางสะดวกและทางวัดมีสถานที่มาก นายอำเภอก็จะมาเป็นประธานเองทั้งนี้จะเชิญท่าน เจ้าอาวาส คือ พระครูวิมลธรรมมาภรณ์มาร่วมฟังด้วยทุกครั้ง ถ้าเป็นกระประชุมเล็กก็จะจัดที่ศูนย์ พัฒนาชุมชนองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ดหรือบริเวณบ้านของสมาชิกในหมู่บ้านที่มีบริเวณ เพียงพอ ในการประชุมก็จะเป็นการหารือเพื่อแก้ไขปัญหาหรือนำความรู้ข่าวสารมาเผยแพร่ เช่น มีข้อมูลจากทางราชการ ทางสาธารณสุข ปัญหาภายในหมู่บ้านให้ช่วยดูแลแก้ไข เป็นต้น ซึ่งรวมถึงการ ทำความเข้าใจกับชาวบ้านในเรื่องของการจัดการท่องเที่ยว

การประชุมแต่ก่อนนั้นมีการประชุมกันบ่อยมาก ปัจจุบันประชุมบ่อยลงผู้ใหญ่บ้านที่ อำเภอปากเกร็ดทุกหมู่บ้าน และประธานกลุ่มเข้มแข็งจะไปประชุมที่อำเภอ 1 ครั้ง/เดือน ส่วนการประชุมของภายในหมู่บ้านของแต่ละหมู่บ้าน 2 ครั้ง/เดือน และถ้ามีประเด็นอะไรใหม่หรือมีความ สำคัญก็จะจัดทำประชาคมหมู่บ้าน เช่น การตั้งกองทุนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้าน เรื่องจากอำเภอ และแต่ละหมู่ก็ไปจัดประชุมกับสมาชิกในหมู่บ้านทั้งหมดที่ ๆ ทางหมู่สะดวก และ เป็นที่จัดประชุมบ่อย ๆ และก็คัดเลือกประธานคณะกรรมการการรับผิดชอบโดยมีองค์การบริหาร ส่วนตำบล หรือ อบต. เป็นผู้ดูแลเกือบทุกขั้นตอน จากการสมัครเข้ารับตำแหน่ง และโหวตเสียงจาก ชาวบ้าน

การแบ่งหน้าที่ของคนในหมู่บ้านนั้นก็เริ่มจากผู้นำหลักนโยบายมาออกแก่ผู้นำของแต่ละหมู่บ้าน ในช่วงการสร้างชุมชนเข้มแข็งนั้น เริ่มจากการแบ่งกลุ่มตามความถนัดเช่น การฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมก็จะเป็นกลุ่มของช่างฝีมือ และผู้สูงอายุ ส่วนในเรื่องการรณรงค์ต่างๆ ก็จะเป็นกลุ่มของผู้ใหญ่บ้าน และผู้มีอายุวัยกลางคน มีการจัดทั้งประชุมใหญ่ และประชุมย่อยโดยให้ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำขอความร่วมมือชักจูงใจให้มาร่วมมือกัน ในคราวการสร้างเกาะเกร็ดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นก็เช่นเดียวกันชาวบ้านก็ให้ความร่วมมือดีทุกงาน จนสำเร็จลุล่วงไปได้ ในการกระจายข่าวสารให้ลูกบ้านทราบนั้นใช้สื่อบุคคลโดยวิธีให้ผู้ใหญ่บ้านหรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหรือสมาชิก อบต. เดินบอกแก่สมาชิกว่าจะมีงานอะไร มีการประชุมที่ไหนเวลาใด ในหมู่บ้านมีหนังสือเวียนอยู่แต่ไม่ค่อยได้ใช้เพราะคิดว่าไปเองดีกว่าได้พบได้พูดคุยกัน หนังสือเวียนจะใช้เมื่อข่าวสารที่จะสื่อไม่สำคัญเท่าไรนัก ความสัมพันธ์ของชาวบ้านนั้นมีความสามัคคีกันในระดับหนึ่งสามารถช่วยเหลือกันในงานต่างๆ ได้ดี ในเรื่องของการสื่อสารระหว่างหมู่บ้านนั้นก็ติดต่อคบหากันระหว่างหมู่ที่อยู่ใกล้กันความคล้ายกันทางวัฒนธรรม เช่น หมู่ 2, 3, 4 และ 5 หรือ หมู่ 6, 7, 1 เรื่องการสื่อสารกันก็เป็นข่าวสารภายในเกาะการช่วยเหลือกันในเรื่องต่างๆ เรื่องส่วนตัวทุกข์สุขดิบ และเรื่องที่ผ่านมาทางราชการสื่อที่ใช้ก็ได้แก่ สื่อบุคคล โทรศัพท์ แต่ส่วนใหญ่จะใช้สื่อบุคคลมากกว่าเพราะมีเวลาไปคุยถึงที่ เวลาที่ไปก็จะช่วง เย็น 17.00น. เป็นต้นไป หรือถ้าใครไม่ทำงานข้างนอก ก็ไปพบได้ตลอดเวลา หากชาวบ้านมีปัญหาจะมาปรึกษากับ เจ้าอาวาส กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือ ผู้ช่วยผู้ใหญ่ กระดานข่าวสารประจำหมู่บ้านนั้นจะ三板อกข่าวสารทั่วไปของทางราชการการติดป้ายรณรงค์ต่างๆ ในการใช้สื่อไปสู่ภายนอกชุมชนนั้น มีบ้างแต่จะใช้สื่อบุคคลไปพูดมากกว่า เช่นไปพบเพื่อนก็ประชาสัมพันธ์เกาะไปในตัวด้วย

ในการทำกิจกรรมต่างๆ ก็มีการวางแผนต้องประชุมกันหลายครั้ง ถ้าเป็นงานใหญ่ การประชุมใหญ่ นายอำเภอจะลงมาประชุมด้วย สำหรับการแสดงความคิดเห็นของชาวบ้านนั้นจะไม่ค่อยแสดงนักจะมีแต่ผู้นำด้วยกันที่เสนอ ชาวบ้านก็จะบอกว่าเอาหรือไม่ ซึ่งเมื่อได้ข้อสรุปในที่ประชุมแล้วทุกคนจะเชื่อ และปฏิบัติตาม การจัดกิจกรรมในเกาะเกร็ดนั้นการจัดอยู่เรื่อยๆ ส่วนใหญ่จะเป็นการจัดตามประเพณีโบราณ เช่น วันสงกรานต์ วันลอยกระทง และประเพณีทางศาสนา ได้แก่ เข้าพรรษา ทอดกฐิน เป็นต้น ในการจัดกิจกรรมต่างๆ นี้ก็จะมีการแจกหนังสือเวียนและบอกต่อกันให้มาร่วมประชุมจัดงาน จะมีทั้งจัดใหญ่รวมทุกหมู่บ้าน และการจัดแยกด้วยซึ่งวิธีการก็จะเหมือนกัน ส่วนสื่อที่จะใช้เชิญชวนบุคคลภายนอกนั้นก็จะเป็นป้ายผ้าที่ช่วยกันเขียน จะติดไว้ที่ท่าเรือของวัดปรมัยยิกาวาส และท่าเรือหมู่ 2 ส่วนโปสเตอร์ที่ติดอยู่ในจังหวัดนนทบุรีนั้น ทางอำเภอเป็นผู้จัดทำให้ซึ่งทางอบต.และกำนันจะเป็นผู้แจ้งไป

สำหรับกลุ่มเข้มแข็งต่างๆ ปัจจุบัน อบต.ก็คอยดูแลสนับสนุนอยู่แล้วทั้งช่วยเหลือในการจัดหางบประมาณ การช่วยเหลือในด้านการประสานงานในการขยายธุรกิจ เป็นต้น และทางอบต. ก็ จะเข้าร่วมประชุมใหญ่ของแต่ละกลุ่มด้วย ซึ่งการสื่อสารของแต่ละกลุ่มนั้นก็จะเป็นแบบชาวบ้าน แบบเดียวกับชุมชนเกาะเกร็ด

การใช้สื่อต่างๆ เข้ามาช่วยพัฒนาเกาะเกร็ดนั้น ทางอบต. และชุมชน ไม่ได้เป็นคนจัดทำ หรือได้ดูสื่อ เพราะไม่มีเวลา และชาวบ้านก็ไม่มีความรู้ สื่อที่เห็นส่วนใหญ่่นั้นเกิดจาก บุคคลภายนอก ทำให้ทั้งนั้น ทั้งเมื่อคราว ททท. เข้ามาจัดงานให้หรือโปสเตอร์ป้ายประกาศต่างๆ ทางท่าเรือก็จัดทำ กันเอง แผ่นพับนำเที่ยวเป็นของทางราชการจัดหัตถนันทบุรีเป็นผู้จัดทำโดยข้อมูลนั้นก็เข้ามาสอบถามคนในหมู่บ้านมาถ่ายภาพ และก็ไปจัดทำกันโดยที่ชาวบ้านไม่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการ สื่อไปสู่ภายนอก สื่อที่มีในหมู่บ้านได้แก่ แผ่นพับประชาสัมพันธ์เกาะ โปสเตอร์ประชาสัมพันธ์งาน ต่างๆ ในเกาะ หนังสือเวียน สื่อบุคคล กระดานข่าวประจำหมู่บ้าน ฤกษ์กระดาดพลาสดิกที่ใช้บรรจุ สินค้าให้แก่ลูกค้า โดยถุนี่ทางกลุ่มหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาจะทำกันมาแล้วจัดจำหน่ายให้ร้านค้า ในเกาะเกร็ดที่ขายขนมหวาน และเครื่องปั้นดินเผาหรือสินค้าหัตถกรรม ในราคาถูก ส่วนสื่ออื่นๆ ที่ ชาวบ้านทุกคนช่วยกันได้ คือ ใช้สื่อบุคคลเป็นหลักในการกระจายข่าวด้วยวิธีการเดินบอกต่อๆ กัน สื่อที่ออกไปสู่ภายนอกนั้นก็ยังมีทั้ง สื่อบุคคลที่ชาวบ้านทุกคนทำหน้าที่กระจายข่าวเวลาไปนอก เกาะ เช่น การพูดเชิญชวนเพื่อนมาเที่ยว เป็นต้น แผ่นพับจากทางอำเภอ และของท่าเรือเกาะเกร็ด โปสเตอร์ประชาสัมพันธ์จากทางอำเภอ สื่อโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร และอื่นๆ ที่เกิดจาก สื่อมวลชน และนักวิชาการมาทำข่าว ทำรายการ หรือทำวิจัย ต่างๆ นั้นไม่ได้เกิดจากการผลิตภายใน เกาะเกร็ดแต่คนในชุมชนเป็นผู้ให้ข้อมูล

ข้อแตกต่างที่พบในกลุ่มนี้

ในกลุ่มนี้ไม่พบข้อมูลที่แตกต่างในเรื่องของบทบาท และหน้าที่ในการสื่อสารรวมถึงสื่อที่ ใช้ด้วย

กลุ่มสมาชิกในชุมชน

เมื่อปี พ.ศ.2540 นายอำเภอวัชรินทร์ เป็นนายอำเภอปากเกร็ดได้เข้ามาช่วยดูแลด้วยตนเอง ท่านได้เข้ามาคุยทำความเข้าใจความสนิทสนมกับชาวบ้านทุกคน มีการเรียกรวมกลุ่มแต่ละหมู่บ้านแจก หนังสือเชิญให้ผู้นำผู้ใหญ่บ้าน และ องค์การบริหารส่วนตำบลหรือ อบต. มาประชุมกันหารือในการที่

จะสร้างเกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเริ่มที่วัดปรมัยยิกาวาสก่อน และจึงกระจายการประชุมให้กว้างออกไป ในครั้งแรกก็ไม่มีใครเชื่อเพราะเคยมีเจ้าหน้าที่ภาครัฐมาแล้วทำไม่ได้ ชาวบ้านก็ปฏิบัติตามตามคำแนะนำของนายอำเภอ และผู้ใหญ่มีการประชุมกันสร้างความเข้าใจกันหลายครั้ง ใช้วิธีการจับกลุ่มชาวบ้านให้ทำงานเป็นกลุ่มก่อน งานที่ได้รับมอบหมายครั้งแรก คือให้ช่วยกันดูแลพื้นที่ใกล้บ้านให้สะอาดตา ดูแลต้นไม้ที่ทางอำเภอหามาปลูกให้ที่หน้าบ้าน

การจัดกิจกรรมในเกาะเกร็ดนั้นการจัดอยู่เรื่อยๆ ส่วนใหญ่จะเป็นการจัดตามประเพณีโบราณ เช่น วันสงกรานต์ซึ่งจะต่างจากที่อื่นเพราะจะมีการทรงเจ้าด้วย วันลอยกระทง และประเพณีทางศาสนา ได้แก่ เข้าพรรษา ทอดกฐิน การตักบาตรทางน้ำในวันออกพรรษา ประเพณีรำมอญ เป็นต้น ในการจัดกิจกรรมต่างๆ นี้ก็จะมีการแจกหนังสือเวียน และบอกต่อๆ กันให้มาร่วมประชุมจัดงาน จะมีทั้งจัดใหญ่รวมทุกหมู่บ้าน และการจัดแยกด้วยซึ่งวิธีการก็จะเหมือนกัน ส่วนสื่อที่จะใช้เชิญชวนนั้นก็จะเป็นป้ายผ้าที่ช่วยกันเขียน จะติดไว้ที่ท่าเรือของวัดปรมัยยิกาวาส ส่วนโปสเตอร์ที่ติดอยู่ในจังหวัดนนทบุรีนั้น ทางอำเภอเป็นผู้จัดทำให้ซึ่งทางเกาะเกร็ดแจ้งไว้ในการประชุมประจำเดือนนั้น

ปัจจุบันก็มีการประชุมกัน การประชุมระดับผู้ใหญ่บ้านที่อำเภอปากเกร็ด 1 ครั้ง/เดือน การประชุมของภายในหมู่บ้านของแต่ละหมู่บ้านเป็นการประชุมย่อยก็จะมีบ่อยครั้ง ไม่แน่นอน ผู้ใหญ่จะมาร่วมประชุมทุกครั้ง ถ้าเป็นเมื่อก่อน นายอำเภอก็มาด้วย ถ้ามีประเด็นอะไรใหม่หรือมีความสำคัญก็จะจัดทำประชาคมหมู่บ้าน เช่น การตั้งกองทุนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้านเรื่องจากอำเภอ และแต่ละหมู่ก็ไปจัดประชุม ทางหมู่ที่ 1 ได้จัดประชุมกับสมาชิกในหมู่บ้านทั้งหมดที่วัดปรมัยยิกาวาส และก็คัดเลือกประธานคณะกรรมการการรับมิดชอบ จากการสมัครเข้ารับตำแหน่งและโหวตเสียงจากชาวบ้าน จนขณะนี้เสร็จสิ้นไปแล้วมีการกู้เงินเพื่อนำไปพัฒนาเรียบร้อย

โดยส่วนใหญ่การทำงานเริ่มจากผู้นำหลักนโยบายมาบอกแก่ผู้นำของแต่ละหมู่บ้าน มีการจัดทั้งประชุมใหญ่ และประชุมย่อยโดยผู้ใหญ่บ้านจะมาขอความร่วมมือชาวบ้านในงานต่างๆ ในคราวการสร้างเกาะเกร็ดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นก็เช่นเดียวกันชาวบ้านก็ให้ความร่วมมือดีทุกงานจนสำเร็จลุล่วงไปได้ ในการกระจายข่าวสารให้ลูกบ้านทราบนั้นใช้สื่อบุคคลโดยวิธีให้ผู้ใหญ่บ้านหรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านเดินบอกแก่สมาชิกว่าจะมีงานอะไร มีการประชุมที่ไหนเวลาใด ในหมู่บ้านมีหนังสือเวียนอยู่แต่ไม่ค่อยได้ใช้เพราะคิดว่าเป็นเรื่องดีที่ ได้พบได้พูดคุยกัน ส่วนใหญ่จะใช้หนังสือเวียนเมื่อข่าวสารที่จะสื่อไม่สำคัญ ส่วนกระดานข่าวสารประจำหมู่บ้านนั้นจะใช้บอกข่าวสารทั่วไปของทางราชการการติดป้ายรณรงค์ต่างๆ ในการใช้สื่อไปสู่ภายนอกชุมชนนั้น มีบ้างแต่จะใช้สื่อบุคคล

ไปพูดมากกว่า เช่น ไปพบเพื่อนก็ประชาสัมพันธ์เกาะไปในตัวด้วย ชาวบ้านมีความต้องการก็จะแสดงให้เห็นอย่างเมื่อช่วงปี พ.ศ.2538 ทางราชการคิดจะตัดถนนในเกาะเกร็ด สร้างสะพานข้ามเกาะ ชาวบ้าน รวมตัวกันต่อต้านไม่ให้สร้างเพราะจะทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ที่สงบเสียบของตนเปลี่ยนไปจากเดิม กลัวจะร่วนวาย จึงไปรวมกลุ่มกันคัดค้านที่อำเภอปากเกร็ด ในที่สุดโครงการนั้นก็ตกไป ในการต่อต้านนี้เกิดขึ้นจากการรวมตัวของชาวบ้านทุกหมู่เองไม่ได้เกิดจากมีใครยุยง แสดงให้เห็นถึงความสามัคคีของชาวบ้านในการตัดสินใจเปลี่ยนแปลงสังคมชุมชนของตน โดยปกติชาวบ้านจะเชื่อฟังผู้ใหญ่บ้านเป็นอย่างดี และก็จะเชื่อเจ้าหน้าที่จากรัฐด้วย

สื่อที่มีในหมู่บ้านได้แก่ บอร์ดแจ้งข่าว แผ่นพับ โปสเตอร์ หนังสือเวียน สื่อบุคคล กระจกตาชดูพลาสดิกที่ใช้บรรจุสินค้าให้แก่ลูกค้า โดยเรื่องนี้ทางกลุ่มหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาจะทำการมาแล้วจัดจำหน่ายให้ร้านค้าในเกาะเกร็ดที่ขายขนมหวาน และเครื่องปั้นดินเผาหรือสินค้าหัตถกรรม ในราคาถูก

สื่อที่ออกไปสู่ภายนอกนั้นก็ยังมีทั้ง แผ่นพับ โปสเตอร์ สื่อโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร และอื่นๆนั้นไม่ได้เกิดจากการผลิตภายในเกาะเกร็ดแต่คนในชุมชนเป็นผู้ให้ข้อมูล และเมื่อชาวบ้านได้ออกไปนอกเกาะก็มักจะพูดถึงเกาะเกร็ดในเชิงบวก การชักจูงคนอื่นให้มาเที่ยว

ข้อแตกต่างที่พบจากกลุ่มนี้

พบข้อแตกต่างของข้อมูลในเรื่องของความรู้ในการประชุมกลุ่มย่อย และการร่วมกิจกรรมใหญ่ของเกาะเกร็ด พบว่า หมู่บ้านที่ 2 หมู่บ้านที่ 3 หมู่บ้านที่ 4 และหมู่บ้านที่ 5 มีอัตราการประชุมกิจกรรมกลุ่มย่อย ประชุมเรื่องของปัญหาที่เกิดขึ้น และวิธีแก้ไข รวมถึงการร่วมประชุมในกิจกรรมใหญ่เป็นจำนวนน้อยครั้งกว่า หมู่บ้านที่ 1 หมู่บ้านที่ 6 และหมู่บ้านที่ 7 ทั้งนี้จากการศึกษาพบว่า มีเหตุเนื่องจาก ความแตกต่างทางเชื้อชาติระหว่างไทย และมอญ ระยะทางที่ใช้ในการเดินทาง และการประกอบอาชีพ

กลุ่มบุคคลภายนอก

หลังจากที่นายอำเภอได้ไปแจกของกินของใช้ให้แก่ชาวบ้านในช่วงน้ำท่วม ก็ยังไม่ได้เข้าไปทำการพูดคุยกับชาวบ้าน รอจนถึงปลายเดือนธันวาคม จึงเริ่มเข้าไปนั่งคุยกับชาวบ้านในเกาะเกร็ด ก็เริ่มแรกจะเน้นคุยกับกลุ่มผู้นำก่อน หมู่ 7 หมู่ 1 หมู่ 6 และเจ้าอาวาสวัดต่างๆ เพื่อหาข้อมูล และ

สร้างความเข้าใจให้กับกลุ่มผู้นำเพื่อที่จะได้ไปอธิบายต่อ ซึ่งผู้นำบางคนก็ไม่ได้ไปผู้นำจริงๆ ก็ต้องใช้เวลาในส่วนนี้นานพอควร เมื่อเริ่มสนิทคุ้นเคยก็ถามปัญหาของชาวบ้าน ผู้นำก็พาไปชมสถานที่ต่างๆ ที่จะหาข้อมูล ซึ่งในช่วงแรกนายอำเภอได้ลงมาสำรวจก่อนแล้วอย่างคร่าวๆ เห็นว่า พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ ผู้นำ และชาวบ้านก็ได้พามาดู โรงปั้นเก่าๆ ที่เสียหายจากน้ำท่วมผู้ที่มีอาชีพปั้นเครื่องปั้น ผู้ที่มีอาชีพเกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้าน ชาวบ้านในขณะนั้นประสบกับปัญหาเศรษฐกิจย่ำแย่ คนที่ขายเครื่องปั้นดินเผา ก็ต้องนำไปขายภายนอกเกาะเสียค่าขนส่ง ต้องซื้อวัสดุอุปกรณ์ คือ ดินมาจากภายนอก เช่น ซื้อมาจากจังหวัดปทุมธานี การค้าขายไม่ค่อยได้ ชาวบ้านเกือบทุกคนเป็นหนี้เป็นสิน ต่อมาในปี 2540 ช่วงเดือนมกราคม-กุมภาพันธ์ ได้เข้าไปที่เกาะเกร็ดอีกครั้งเมื่อไปสังเกตวิถีชีวิตของชาวบ้าน ชาวบ้านมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบเรียบง่ายมาก และยังขาดสาระในการใช้ชีวิตใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ เช่นกลางวันก็นั่งคุยนั่งเล่นกัน พอตกลงกลางคืนก็ตั้งวงดื่มเหล้า และอยู่กันค่อนข้างที่จะแออัด ถนนหนทางสกปรก ต่อมาในช่วงเดือนเมษายน นายอำเภอก็มาร่วมงานประเพณีสงกรานต์ที่เกาะเกร็ด ก็สังเกตว่ามีนักท่องเที่ยวจากภายนอกเข้ามาไหว้พระมาก แต่ไม่มีร้านค้าหรือบริการใดเลยให้แก่ผู้เข้ามาในเกาะ จึงทำให้เกิดความคิดว่าน่าจะสร้างเกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของประเทศไทย จึงเริ่มเรียกกลุ่มผู้นำมาก่อนสร้างความเข้าใจ และหาข้อมูลของในแต่ละหมู่บ้าน และคุยกับเจ้าอาวาสเพื่อชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ และไปบอกต่อกับชาวบ้านได้

หลังจากนั้นก็มีการให้ผู้ใหญ่บ้านนัดชาวบ้านมาประชุมใหญ่พร้อมกันที่วัดปรมย์ยิกาวาส ก็ไปขออนุญาตท่านพระครูวิมลธรรมมาภรณ์ ซึ่งท่านอนุญาต และมาร่วมรับฟังด้วย รวมจำนวนผู้เข้าประชุมในครั้งนั้นประมาณ 300 คนได้ ซึ่งผลออกมาคือชาวบ้านไม่ค่อยเห็นด้วย และเงียบไม่มีข้อคิดเห็นแสดง จึงกลับไปเริ่มหาข้อมูลพื้นที่เกาะเกร็ดเพิ่มเติมว่าทำไมชาวบ้านไม่ยอมทำ ทั้งที่เกาะเกร็ดไม่ไกลจากตัวเมืองกรุงเทพฯ มากนัก ธรรมชาติก็ยังคงสวยงามอยู่ มีวัฒนธรรมแบบเก่าให้เห็นโดยเฉพาะวัฒนธรรมมอญที่หาดูยาก ในการลงพื้นที่ครั้งนี้ นายอำเภอแต่งกายแบบธรรมดา และเข้าถึงชาวบ้านมากขึ้นพยายามเข้าไปทุกบ้านทุกหมู่แต่จะเข้าหมู่ 1,6, และ 7 บ่อยกว่า เพราะเห็นว่าสามารถเริ่มงานได้ง่ายที่สุด เนื่องจากมีความพร้อมจากวัดตูดิบ ได้แก่ วัฒนธรรมศิลปะมอญ วิชาชีพจากภูมิปัญญาชาวบ้าน สภาพแวดล้อมชนบท ในการเข้าพบพูดคุยกับชาวบ้านนั้น นายอำเภอท่านแต่งกายอย่างสุภาพชนธรรมดา แรกๆ ชาวบ้านจำไม่ได้ไม่รู้จักทำให้ชาวบ้านพูดคุยได้สนิทใจ และเชื่อใจมาก ในการหาข้อมูลครั้งนี้ทำให้ทราบว่ามีเจ้าหน้าที่จากภายนอกมาช่วยทำการท่องเที่ยวทุกปี แต่จะทำเฉพาะประเพณีสำคัญๆ เช่น ประเพณีสงกรานต์ ซึ่งเข้ามาทำงานจัดงานในช่วงสั้นๆ แล้วจบไป ผลประโยชน์ส่วนใหญ่จะเป็นของทาง เจ้าหน้าที่ราชการ ชาวบ้านไม่ได้รับเท่าไรนักเหมือนจัดงานทำผลงาน “เอาหน้า” เหตุนี้เองเมื่อพูดถึงการจัดการท่องเที่ยวชาวบ้านจึงไม่ชอบไม่เห็นด้วย นอกจาก

เหตุผลดังกล่าวที่ทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการขาดความร่วมมือของชาวบ้าน ในการจัดชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ นั้นยังมีประเด็นสำคัญอีก 2 ประเด็น คือ

1.กลุ่มผู้นำที่นายอำเภอเข้าไปหาข้อมูล และให้ชักชวนขอความร่วมมือจากชาวบ้านนั้น ไม่ใช่ผู้นำที่แท้จริง ไม่มีอิทธิพลอะไรจริงต่อชาวบ้านตามที่วาดอ้าง และ 2.ประชาชนไม่รู้เรื่องราวการทำงานประสานงานต่างๆ กับทางราชการ ซึ่งแม้แต่ผู้นำชาวบ้านเองบางคนก็ไม่ทราบ และไม่เข้าใจถึงชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ดีพอ จึงอธิบายไปผิดๆ และขอความร่วมมือกับภาครัฐไม่ได้

นายอำเภอวัชรินทร์ ศึกษาอยู่ 3-4 เดือน จึงทราบ และเข้าใจเหตุผลทั้งหมด ต่อมาเริ่มจัดประชุมอีกครั้งหนึ่งซึ่งจำนวนในการประชุมพบว่าเพิ่มขึ้นประมาณ 3 เท่าจากครั้งแรกผลที่ได้รับก็ดีขึ้นมีผู้เห็นด้วย และเริ่มเสนอความคิดเห็นบ้างแต่ก็ยังถือว่าน้อยมาก กิจกรรมแรกที่เริ่มจัดขึ้นเพื่อให้ชาวบ้านได้เห็นจริง คือ จัดทำสวนสาธารณะหลังวัดปรมัยยิกาวาส ที่ชาวบ้านจะต้องเดินผ่านกันทุกวัน โดยก่อนจัดทำก็ได้ขออนุญาตท่านเจ้าอาวาส แล้วรู้สึกที่ชาวบ้าน พอใจกันดี มีมาขอต้นไม้จากเจ้าอาวาสนำไปปลูก ในช่วงเย็นๆ ก็จะมานั่งเล่นในบริเวณนั้น โดยในการจัดทำครั้งนี้ขอความร่วมมือจาก เจ้าหน้าที่ราชการ เกษตรอำเภอในมาช่วยต่อมาก็ริเริ่ม โครงการผักสวนครัวรั้วกินได้กับชาวบ้าน ในครั้งนี้ก็ให้ชาวบ้านในชุมชนเป็นผู้จัดทำเป็นคนงานไม่จ้างคนจากภายนอกโดยมีเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน ภาคเกษตรมาร่วมสอนให้ความรู้กับชาวบ้านในทุกหมู่บ้าน โดยเฉพาะหมู่ 2,3,4 และ 5 ที่มีอาชีพหลักทางการเกษตร ต่อมาก็เริ่มจัดทำป้ายแสดงที่ตั้งนายอำเภอก็นำออกมา และติดให้เองเมื่อมาติดให้ชาวบ้านโรงปั่นเครื่องปั่นดินเผาที่ยังเหลืออยู่นั้นไม่เอา จะนำป้ายออก นายอำเภอจึงสั่งให้ผู้ใหญ่บ้านนำไปติด และมีคำสั่งห้ามนำลงมา ที่ทำนี้ก็เพื่อให้คนภายนอกที่เข้ามาในเกาะเกร็ดได้เห็นกัน หลังจากนั้นนายอำเภอได้ปรึกษากับประธาน และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล หรือ อบต. นำงบประมาณ 20,000 บาท ชื้อต้นเฟื่องฟ้าจากภายนอก มาจัดเป็นกระถางตั้งไว้หน้าบ้านในแต่ละบ้านของแต่ละหมู่ กระจายเฉลี่ยกันให้ได้ แล้วเรียกประชุมสั่ง ให้ชาวบ้านทุกคนช่วยกันดูแลต้นเฟื่องฟ้า และความสะอาดหน้าบ้านของแต่ละคนซึ่งแต่ก่อนถนนดูสกปรกเพราะจะมีอุจจาระสุนัขเต็มไปหมดต่างคนไม่มีใครอยากดูแลซึ่งชาวบ้านให้ความร่วมมือดี เพราะจะทำให้หน้าบ้านดูสวยงาม ในการทำงานกิจกรรมทุกครั้งมีการประชุมก่อนทั้งสิ้น

ต่อมาไม่นาน นายอำเภอได้จัดให้มีตลาดขายสินค้า ราคาถูก ทั้งของอุปโภคบริโภคให้แก่ชาวบ้านเกาะเกร็ดในทุกวันอาทิตย์ เวลา 8.00น.- 12.00น. มีทั้งของดิบของสด ซึ่งนายอำเภอไปทำการติดต่อมาขายเอง ชาวบ้านพอใจเป็นอย่างมาก และมีคนจากภายนอกเข้ามาซื้อด้วยนายอำเภอให้จัดทำป้ายประกาศตลาดนัดนี้ติดไว้ที่ภายนอกเกาะบริเวณจังหวัดนนทบุรีไม่นานนายอำเภอก็ได้ให้ชาวบ้านที่มีอาชีพปั่นเครื่องปั่นดินเผา รวมตัวกันอีกครั้งจัดทำสินค้า และมาขายในร้านเดียวกัน

ก่อน ให้มีสินค้าวางโชว์จำนวนมาก โดยใช้บ้านของช่างปั้นที่มีทำเล และขนาดเหมาะสม มีคนภายนอกเข้ามาเที่ยวในวันที่มีตลาดนัด และผ่านมาเห็นก็เริ่มซื้อของที่ระลึก เครื่องปั้นดินเผาที่ติดมือกลับบ้าน และก็เริ่มมีชาวบ้านหลังอื่นๆ เห็นก็ทำการค้าขายเพิ่มขึ้นตาม

นายอำเภอได้จัดประชุมใหญ่ถึงเรื่องการเปิดเกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยว ภายใต้ชื่อ อเมซิ่งเกาะเกร็ด ซึ่งจะมีสื่อมวลชนเข้ามาทำข่าวด้วย ชาวบ้านที่มาประชุมก็เห็นด้วย และให้ความร่วมมือในการจัดงานประสาธนาเป็นอย่างดี

เปิดงานอเมซิ่ง เกาะเกร็ด 16 ตุลาคม 2540 ได้เชิญผู้ว่าราชการจังหวัดนนทบุรี มาเปิดงานโดยให้ชาวบ้าน เป็นผู้กล่าวรายงานเองที่ทำเช่นนี้เพราะเห็นว่าชาวบ้านควรมีส่วนร่วมเพราะเป็นพื้นที่ของชาวบ้านทำให้เกิดความภาคภูมิใจ มีสื่อมวลชนมาร่วมงาน ทั้ง โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ ประมาณ 90 คน ก่อนหน้าที่จะเปิดงานนี้ก็มีคนส่งข่าวประชาสัมพันธ์ไปยังสำนักข่าวต่างๆ งานในครั้งนี้อะไรก็ไม่ใหญ่โตแต่ก็เรียกได้ว่าประสบความสำเร็จไปขั้นหนึ่งแล้ว ชาวบ้านก็มีกำลังใจร่วมมือกับทางนายอำเภอ จากนั้นกิจกรรมต่อกมาก็ได้ทำการเปิดป้ายเป็นแหล่งหมู่บ้านศูนย์เครื่องปั้นดินเผา นายอำเภอได้เชิญผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยมาชม ก็มีสื่อมวลชนติดตามมาอีก ทั้งนี้การเชิญสื่อมวลชนนั้นนายอำเภอท่านใช้ความสนิทสนมตัวกับสื่อเนื่องจากภูมิหลังท่านเคยดำรงตำแหน่ง หัวหน้าฝ่ายประชาสัมพันธ์ กรมการปกครองมาก่อน

หลังจากนั้นแล้วสื่อมวลชนก็เริ่มออกข่าวเกี่ยวกับเกาะเกร็ดมาเรื่อยๆ เมื่อมีสื่อมวลชนมาสัมภาษณ์ นายอำเภอท่านก็ให้ไปสัมภาษณ์ชาวบ้านแทน และแนะนำบุคคลที่ให้สัมภาษณ์ ได้โดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาชาวบ้านทำให้ชาวบ้านรู้สึกมีความสำคัญในสังคม

วันที่ถือเป็นการเปิดตัวชุมชนเกาะเกร็ดให้กลายเป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จริงๆ คือ วันที่ 27 ธันวาคม 2540 งานอเมซิ่งไทยแลนด์ที่สนามหลวง ที่หมู่บ้านมีการประชุมกันใหญ่รวมทุกหมู่บ้านที่วัดปรมย์ยิกาวาส โดยขอความร่วมมือกับชาวบ้าน ผู้นำชุมชนให้ส่งตัวแทนไปร่วมงานจำนวนประมาณ 350 คน มีทั้งไปเดินพาเหรด และจัดบุชขายสินค้าของชาวเกาะเกร็ด งานในครั้งนี้อย่างส่วนราชการ และ ททท. เป็นผู้ขอมาเอง ถือเป็นการยืนยันความสำเร็จของชาวเกาะเกร็ดแล้ว

เมื่อเริ่มเข้าปีใหม่ ปี 2541 มีการจัดระบบการท่องเที่ยวใหม่ โดยได้จัดประชุมใหญ่รวมและประชุมในส่วนของผู้นำทั้งชาวบ้าน ผู้ใหญ่กำนัน พระ ให้สอนชาวบ้านให้รู้จักต้อนรับนักท่องเที่ยว

เที่ยวสร้างทัศนคติเป็นเจ้าบ้านที่ดี มีการเปิดร้านค้าเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากเห็นประโยชน์แล้ว มีการดูแลถนนหนทางจัดสร้างใหม่ โดยอบต.ใช้งบประมาณประสานงานกับการเคหะมาทำถนนยาวรอบเกาะ

นายอำเภอกับทางวัด และชาวบ้านก็เริ่มจัดตั้งพิพิธภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา และของเก่าแก่ขึ้น โดยมีชาวบ้านเป็นลูกมือเป็นผู้ช่วย และนำเรื่องการสร้างกลุ่มเข้มแข็งมาปรึกษากับผู้นำชุมชนจัดเรียกประชุมชาวบ้านชาวบ้านเห็นด้วยมาก และเห็นถึงประโยชน์ จึงตกลงในรวมกลุ่มหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาชุมชนเกาะเกร็ดขึ้นสมาชิกทุกคนจะต้องเป็นผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับเครื่องปั้นดินเผาไม่ว่าจะขายหรือจะปั้นก็ได้ ในช่วงแรกก็ให้ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 1 เป็นประธาน และนายอำเภอคอยดูแลให้คำปรึกษาต่อมาไม่นานก็ปล่อยให้ดำเนินงานกันเองได้ กิจกรรมก็มีอย่างต่อเนื่อง มีการจัดทำพระประจำจังหวัด การจัดประกวดเครื่องปั้นดินเผา จัดโปรโมทในเรื่องต่างๆ ส่วนสื่อประชาสัมพันธ์ ได้แก่ แผ่นพับ เอกสารโปสเตอร์ ทางอำเภอเป็นผู้จัดทำให้ ส่วนสื่อทางโทรทัศน์ก็ขอความร่วมมือจากนักข่าวสื่อมวลชน

การประชุมนั้นจำเป็นมากทั้งการประชุมใหญ่ และการประชุมย่อยเพราะจะเป็นศูนย์กลางในการสื่อสารให้กับทุกคนได้ทราบ มีการประชุมใหญ่กันเกือบทุกเดือน เกี่ยวกับเรื่องสภาพแวดล้อมของเกาะเกร็ด ยาเสพติด การสร้างภาพลักษณ์ของชุมชน ความมีน้ำใจเสียสละ นายอำเภอใช้ความผูกพันกับชาวบ้านเป็นสื่อในการส่งข่าวข้อความให้ปฏิบัติตามซึ่งชาวบ้านก็ทำได้ดี

ในการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ต่างๆ นั้นนายอำเภอก็จะใช้งบของรัฐส่วนหนึ่ง และส่วนตัวที่หามาได้ส่วนหนึ่ง ทั้งขอสปอนเซอร์จากบริษัทต่างๆ และขอความร่วมมือจากส่วนราชการมาจัดทำอบต. ก็ช่วยด้วยมีทั้ง แผ่นพับ ป้ายผ้า เอกสาร ป้ายไม้ เทคนิคในการประชาสัมพันธ์ของนายอำเภอนั้นคือ เวลาที่มีงานท่านจะเชิญคนที่มีความสำคัญในสังคมมาเปิดเป็นประธาน และแจ้งสื่อมวลชนทำให้ได้รับความสนใจจากสื่อมวลชนด้วย เช่น เชิญผู้ว่าราชการจังหวัด พลตรีสนั่น หรือเมื่อคราวที่มีการแข่งกีฬาเอเชียนเกมส์ ท่านก็ได้ให้นักกีฬาจากประเทศต่างๆ ลงเรือมาเที่ยวเกาะเกร็ดทำให้นักข่าวสนใจ และตามมาทำข่าวด้วย

การสื่อสารของชาวบ้านส่วนใหญ่ คือ การทักทายกันด้วยวาจา เดินไปเยี่ยมไปหากันมีการใช้โทรศัพท์บ้างแต่ส่วนมากเดินไปคุยถึงบ้าน ภายในหมู่บ้านก็มีจดหมายเวียนเชิญประชุมแต่ก็ไม่

ค่อยใช้เช่นกัน โดยมากจะเดินไปบอกกันปากต่อปาก มีสื่อโปสเตอร์ และติดบอร์ดไว้ประกาศข่าวสาร หมู่ละ 1 จุด

ในปัจจุบัน การจัดประชุมมีบ่อยครั้งมีประชุมประจำเดือนของผู้ใหญ่บ้าน กำนัน และ อบต. ต้องไปประชุมที่อำเภอปากเกร็ดเดือนละ 1 ครั้ง เนื้อหาในการประชุมก็เกี่ยวกับการพัฒนาเกาะเกร็ด การระดมความคิดเห็นแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และความเป็นไปภายในหมู่ ภายในหมู่บ้านแต่ละหมู่ ของเกาะเกร็ดเองก็จะมีประชุมหลัก เดือนละ 1-2 ครั้ง แล้วแต่หมู่ ก็จะเป็นการพบปะพูดคุยกัน ธรรมดา ใครมีประเด็นอะไรจะเสนอก็ได้ ชาวบ้านสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี แต่ถ้ามีเรื่องสำคัญก็จะเรียกประชุมทันที ในการเรียกประชุม ถ้าเป็นเรื่องที่ อบต. แจ้งมาก็จะให้หนังสือเวียนเป็นหลัก แต่ถ้าเป็นเรื่องที่ผู้ใหญ่เรียก ผู้ใหญ่จะเดินเองตามบ้านแต่ละบ้าน ให้มาร่วมประชุม ผู้ที่เข้าประชุมก็มีจำนวนพอสมควรแล้วแต่เรื่องที่ประชุมด้วย เช่นการทำประชาคมหมู่บ้าน จะทั้งเดินบอก ทั้งสั่งจดหมายเวียน

สื่อต่างๆ ที่เกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ในเกาะเกร็ดนี้ จะสามารถเห็นได้ในช่วงเวลาใกล้มีงานต่างๆ เช่น โปสเตอร์ ป้ายผ้า เอกสาร แผ่นพับ สื่อมวลชนซึ่งสิ่งที่กล่าวมาชาวเกาะเกร็ดไม่ได้ไปเรียกมา แต่ทางผู้ดูแลท่าเรือข้ามฝากเกาะเกร็ดเป็นผู้จัดทำเองเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว ป้ายต่างๆ เหล่านี้ทำเองจากฝีมือชาวบ้านเป็นส่วนใหญ่โดยเขียนที่วัดปริมฯ เอกสาร และแผ่นพับทางจังหวัดนนทบุรีเป็นผู้จัดทำให้เอง ชาวบ้านก็ไม่มีใครทราบ สื่อมวลชนที่มาทำข่าวนั้น ทาง อบต. จะเป็นผู้แจ้งเชิญให้มาทำข่าว และก็มีที่มาทำข่าวเอง และอบต.ก็จะแนะนำไปว่าหาข้อมูลได้ที่ใคร การผลิตหนังสือเกี่ยวกับเกาะเกร็ดนั้น เกิดจากมีนักวิชาการเข้ามาศึกษาทำวิจัยในพื้นที่ และขออนุญาตนำไปเผยแพร่ วัสดุจำพวกถุงกระดาษพลาสติกที่มีโลโก้ผลิตภัณฑ์ 1 ตำบล ของเกาะเกร็ด นั้นจัดทำโดยกลุ่มหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา เพิ่งจะเริ่มจัดทำได้ไม่นานนี้ โดยจะนำมาจำหน่ายให้ผู้ค้าขายสินค้าในเกาะเกร็ด ในราคาประหยัดและจะนำรายได้เข้ากลุ่ม

ข้อแตกต่างที่พบของกลุ่มนี้

ไม่พบข้อแตกต่างของกลุ่มในประเด็นนี้

4.2.3 ประเด็นที่ 3 ปัญหาใหญ่ในการสร้างชุมชนเกาะเกร็ดให้เข้มแข็ง และวิธีการสื่อสารเพื่อแก้ปัญหา

กลุ่มผู้นำชุมชน และผู้นำความคิด

สำหรับปัญหาที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านหรือภายในเกาะเกร็ดนั้นมีน้อย เพราะส่วนใหญ่เมื่อมี ปัญหาขัดแย้ง กำนัน ผู้ใหญ่บ้านหรือประธานองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) หรือ ท่านเจ้าอาวาส ก็จะมาจัดการให้ยอมความกันไม่ต้องถึงตำรวจ ทั้งนี้เพราะคนเกาะเกร็ดมีความรักความสามัคคีกันมานานเป็นคนนับถือพระ มีงานอะไรในชุมชนก็ช่วยเหลือกัน โดยลักษณะนิสัยของชาวบ้านแล้วก็เชื่อผู้นำเป็นส่วนใหญ่ด้วย แต่อย่างไรก็ดีก็มีปัญหาในการดำเนินการเช่นกันปัญหาที่พบก็ได้แก่

ชาวบ้านไม่เข้าใจการทำงานของภาครัฐ และมีอคติกับรัฐเนื่องจากในอดีตเคยมีหน่วยงานจากราชการหลายหน่วยงานเข้ามาในเชิงพัฒนาแต่กลายเป็นหาประโยชน์ใส่ตัว ไม่จริงจังในการแก้ปัญหาให้ชาวบ้าน ต่อมาพอจะเริ่มพัฒนาจริงๆ จึงเกิดปัญหาขึ้น แก้ไขได้โดยที่ใช้เวลาานานให้ชาวบ้านเห็นผลงานของนายอำเภอจริงๆ แล้วเกิดความศรัทธา และให้ความรู้ความเข้าใจเสียใหม่โดยมี กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เจ้าอาวาส เป็นสื่อกลาง

ปัญหาด้านงบประมาณในการดำเนินการ ปัญหานี้มีผลต่อกิจกรรมต่างๆ ที่จะจัดขึ้นในเกาะเกร็ดทั้งเรื่องกิจกรรม และงบในการพัฒนาชุมชน และกลุ่มเข้มแข็งให้อยู่รอดได้ เกาะเกร็ดมีการพัฒนามีกิจกรรมต่างๆ มากมายได้งบประมาณจากการร่วมมือร่วมใจกันส่วนหนึ่ง คือ ชาวบ้านร่วมใจบริจาค การได้รับเงินทุนจากรัฐบาลส่วนหนึ่ง นายอำเภอได้ไปหาจากบริษัทเอกชนอื่นๆ อีกส่วนหนึ่ง

ปัญหาความไม่สะดวกในการรวมกลุ่มกันเพราะสมาชิกแต่ละคนก็มีทั้งงานหลัก และงานรองกันมากมาย ในการนัดเวลาให้อยู่พร้อมกันเกือบทั้งหมดนั้นยากมากแม้ในวัน เสาร์ และอาทิตย์ เพราะในวันหยุดต่างก็ต้องรับนักท่องเที่ยว ทำให้การรับทราบข้อมูลข่าวสาร และการเพิ่มกิจกรรมใหม่ๆ รวมถึงการประสานความสามัคคี การสร้างความเข้าใจในชุมชนเป็นไปได้ยาก ดังนั้นจึงประชุมหารือกันในแต่ละหมู่บ้านต่างเลือกวันที่คิดว่าตนเองสะดวกมาแล้วโหวตกัน และต้องยอมปฏิบัติตามมติในที่ประชุมด้วย ซึ่งก็ได้ผล และวันที่เลือกกัน คือ วันอาทิตย์ เวลา หลัง 17.00 น.

การขาดความร่วมมือในบางครั้งซึ่งข้อนี้ก็มิให้เห็นได้แต่ก็ไม่มากนัก ส่วนใหญ่นั้นคนที่มีการศึกษาสูงจะไม่ค่อยยอมออกมาช่วยกันในกิจกรรมกลุ่ม ต้องให้ผู้ใหญ่บ้าน และกำนัน หรือบางทีก็สมาชิก อบต. เข้าไปพูดก็ทำให้ ชาวบ้านในกลุ่มนั้นมีส่วนร่วมมากขึ้น

การไม่มาเข้าร่วมในกิจกรรมของชุมชนเนื่องจากกังวลในธุรกิจ แต่ก่อนนั้นขณะที่ชุมชนอยู่ในขั้นพัฒนาที่มีส่วนร่วมดี แต่ขณะนี้เมื่อชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวแล้วก็สนใจแต่การทำธุรกิจเพียงอย่างเดียวก็ต้องแก้ไขกันด้วยการทำความเข้าใจใหม่จัดประชุม และขอความร่วมมือจากสมาชิกในหมู่บ้าน

ปัญหาการแข่งขันกันเองทางการตลาดของคนในชุมชน เป็นการแข่งการค้ากันเอง ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ ทำให้ขาดความสามัคคีในชุมชน สินค้าก็ขายไม่ได้ราคา และยังมีปัญหาการขาดความร่วมมือร่วมใจอีก ครั้งนั้นนายอำเภอก็ได้เรียกมาประชุมอบรมในเรื่องนี้ และเจ้าอาวาสวัดปรมาัยฯ ท่านพระครูวิมลธรรมมาภรณ์ ก็ได้เทศน์สั่งสอนกันอีกในเรื่องให้มีความสามัคคีกัน ขอให้มีความสามัคคีขึ้นเดียวกันมีเพียงราคาเดียวสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักท่องเที่ยว ทำให้สามารถแก้ปัญหาไปได้

ปัญหาการอนุรักษ์วัฒนธรรม ในข้อนี้จะมีปัญหาในตอนแรกเริ่มฟื้นฟู ชุมชนเกาะเกร็ดใหม่ๆ เพราะหาผู้ที่ยังเข้าถึง และสามารถถ่ายทอดศิลปะนั้นได้น้อยเต็มที ศิลปะส่วนใหญ่เป็นแบบชาวมอญ ได้แก่ การละเล่นแบบมอญ ประเพณีแห่น้ำหวาน การรำมอญ การตักบาตรดอกไม้ เพลงมอญต่างๆ การปั้นเครื่องปั้นดินเผาหลากหลายแบบมอญ เป็นต้น ซึ่งผู้ที่ยังคงศาสตร์ และศิลป์นี้ไว้ก็มีอายุมากแล้ว จึงต้องทำการสอน และถ่ายทอดให้แก่เด็กรุ่นหลังเป็นการรีบด่วน ทั้งคนหนุ่มสาว และเด็กด้วย

ปัญหาปัญหานากลัว่อีกปัญหาหนึ่ง คือ ปัญหายาเสพติดที่ระบาดอยู่ในพื้นที่แต่ก็มีการประชุมแก้ไข ซึ่งทางราชการ และกรมตำรวจมีความจริงจังในการแก้ไขปัญหานี้โดยจัดประชุมใหญ่ขอความร่วมมือกับชาวบ้านนำผู้ที่ติดยาไปบำบัดฟื้นฟูสภาพจิตใจให้เลิกยาเสพติดให้ได้แล้วไม่หันกลับไปเสพอีกซึ่งก็ได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านดีมากเพราะก็มีคนที่ต้องการหายจำนวนมากสมัครใจไปเองก็มี แบบที่ไปเคาะตามประตูบ้านเลยก็มี และหลังจากที่ไปบำบัดแล้วยังมีการติดตามผลด้วยเป็นเวลา 1 ปี นอกจากนี้ยังเน้นการสร้างทำความเข้าใจให้เกิดขึ้นในครอบครัวเป็นการป้องกันยาเสพติดได้อีกทางหนึ่งด้วย โดยจะมีเจ้าหน้าที่มาอธิบายชาวบ้านที่เป็นผู้ปกครองฟัง

ข้อแตกต่างที่พบจากกลุ่มนี้

ข้อแตกต่างที่พบนั้นเป็นข้อแตกต่างในเรื่องปัญหาด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ซึ่งจะเกิดขึ้นเพียง 3 หมู่บ้านที่เป็นหมู่บ้านมอญเท่านั้น ได้แก่ หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 6 และ หมู่ที่ 7 นอกนั้นเป็นหมู่บ้านไทยที่มีประเพณีไทยทั่วไป

กลุ่มสมาชิกในชุมชน

ปัญหาที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านหรือภายในเกาะเกร็ดนั้นมีน้อย เพราะส่วนใหญ่เมื่อมีปัญหาขัดแย้งก็มี กำนัน ผู้ใหญ่บ้านหรือประธานองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) หรือ ท่านเจ้าอาวาส ก็จะมาจัดการให้ยอมความกันไม่ต้องถึงตำรวจ ทั้งนี้เพราะคนเกาะเกร็ดมีความรักความสามัคคีกันมานานเป็นคนนับถือพระ มีงานอะไรในชุมชนก็ช่วยเหลือกัน โดยลักษณะนิสัยของชาวบ้านแล้วก็เชื่อผู้นำเป็นส่วนใหญ่ด้วย แต่อย่างไรก็ดีก็มีปัญหาในการดำเนินการเช่นกันปัญหาที่พบก็ได้แก่

ชาวบ้านไม่เชื่อถือภาครัฐ และมีอคติเนื่องจากในอดีตเคยมีหน่วยงานจากราชการหลายหน่วยงานเข้ามาในเชิงพัฒนาแต่กลายเป็นหาประโยชน์ส่วนตัว ไม่จริงจังในการแก้ปัญหาให้ชาวบ้าน ต่อมาแก้ไขได้โดยนายอำเภอวัชรินทร์ ใช้เวลานานให้ชาวบ้านเห็นผลงานของนายอำเภอจริงๆ แล้วเกิดความศรัทธา และให้ความรู้ความเข้าใจเสียใหม่โดยมีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เจ้าอาวาส เป็นสื่อกลาง

ปัญหาด้านผู้นำ คือ กลุ่มผู้นำในพื้นที่ไม่ใช่ผู้นำแท้จริง ทำให้การกระจายข่าวสารต่างเป็นไปไม่ได้ช้า และปัญหาบางปัญหาก็ไม่ได้ถูกแก้ไข การขอความร่วมมือก็ได้น้อย สมาชิกในหมู่นั้นก็ต้องพึ่งผู้นำคนใหม่ที่พึ่งพาได้ เช่น ในหมู่ที่ 2 เรื่อง การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้านรับเรื่องจากอำเภอและแต่ละหมู่บ้านก็ไปจัดประชุม ทางหมู่ที่ 2 ได้จัดประชุมกับสมาชิกในหมู่บ้านทั้งหมดที่ทำกรอบต. และก็คัดเลือกประธานคณะกรรมการการรับผิดชอบ จากการสมัครเข้ารับตำแหน่ง และโหวตเสียงจากชาวบ้าน จนขณะนี้ยังไม่เสร็จสิ้นไปซึ่งช้ากว่าหมู่บ้านอื่นมากที่เป็นเช่นนี้เนื่องจาก ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2 นี้ไม่ค่อยได้เข้าประชุม และมาดูแลชาวบ้านให้ดีเท่าที่ควรเพราะผู้ใหญ่ก็ทำธุรกิจส่วนตัวอยู่ภายนอกเกาะ และชาวบ้านที่ไม่เข้าใจในเรื่องการดำเนินงานต่างๆ ก็มีมาก ทำให้การจัดตั้งกรรมการยังไม่สมบูรณ์ ชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่เชื่อถือศรัทธาผู้ใหญ่บ้านนัก เวลาที่ใครมีปัญหาจะไปปรึกษา ป้าระวี ประธานกลุ่มออมทรัพย์ หรือ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หรือมาร้องขอแก่ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล หรือ อบต. หรือกำนันได้เลย เพราะมีที่ทำกร อบต. อยู่ที่หมู่ 2 นี้ ส่วนใหญ่ในการประชุมก็เพื่อแจ้งข่าว ให้ข้อมูลในเรื่องต่างๆ ทั้งทางราชการ สาธารณสุข และการแก้ไขปัญหา

ปัญหาด้านงบประมาณในการดำเนินการ ปัญหานี้มีผลต่อกิจกรรมต่างๆ ที่จะจัดขึ้นใน เกาะเกร็ดทั้งเรื่องกิจกรรม และงบในการพัฒนาชุมชน และกลุ่มเข้มแข็งให้อยู่รอดได้ เกาะเกร็ดมีการพัฒนามีกิจกรรมต่างๆ มากมายได้งบมาจากการร่วมมือร่วมใจกันส่วนหนึ่ง คือ ชาวบ้านร่วมใจบริจาค การได้รับเงินทุนจากรัฐบาลส่วนหนึ่ง นายอำเภอได้ไปหาจากบริษัทเอกชนอื่นๆ อีกส่วนหนึ่ง

ปัญหาความไม่สะดวกในการรวมกลุ่มกันเพราะเนื่องจากสมาชิกแต่ละคนก็มีทั้งงานหลัก และงานรองกันมากมาย ในการนัดเวลาให้อยู่พร้อมกันเกือบทั้งหมดนั้นยากมากแม้ในวัน เสาร์ และ อาทิตย์ เพราะในวันหยุดต่างก็ต้องรับนักท่องเที่ยว ทำให้การรับทราบข้อมูลข่าวสาร และการเพิ่มกิจกรรมใหม่ๆ รวมถึงการประสานความสามัคคี การสร้างความเข้าใจในชุมชนเป็นไปได้ยาก ดังนั้นจึงประชุมหารือกันในแต่ละหมู่บ้านต่างเลือกวันที่คิดว่าตนเองสะดวกมาแล้วโหวตกันโดยต้องยอมรับตามมติในที่ประชุมด้วย ซึ่งก็ได้ผล และวันที่เลือกกัน คือ วันอาทิตย์ เวลา หลัง 17.00 น.

ปัญหาการขาดความร่วมมือในบางครั้งซึ่งข้อนี้ก็ให้เห็นได้แต่ก็ไม่มากนัก ส่วนใหญ่นั้น คนที่มีการศึกษาสูงจะไม่ค่อยยอมออกมาช่วยกันในกิจกรรมกลุ่ม ต้องให้ผู้ใหญ่บ้าน และกำนัน หรือ บางทีก็สมาชิก อบต. เข้าไปพูดก็ทำให้ ชาวบ้านในกลุ่มนั้นมีส่วนร่วมมากขึ้น การไม่มาเข้าร่วมในกิจกรรมของชุมชนเนื่องจากกังวลในธุรกิจ แต่ก่อนนั้นขณะที่ชุมชนอยู่ในขั้นพัฒนามีส่วนร่วมดี แต่ขณะนี้เมื่อชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวแล้วก็สนใจแต่การทำธุรกิจเพียงอย่างเดียวก็ต้องแก้ไขกันด้วยการทำความเข้าใจใหม่จัดประชุม และขอความร่วมมือจากสมาชิกในหมู่บ้าน

ปัญหาการแข่งขันกันเองทางการตลาดของคนในชุมชน เป็นการแข่งการค้ากันเอง ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ ทำให้ขาดความสามัคคีในชุมชน สินค้าก็ขายไม่ได้ราคา และยังมีปัญหาการขาดความร่วมมือร่วมใจอีก ครั้งนี้นายอำเภอก็ได้เรียกมาประชุมอบรมในเรื่องนี้ และเจ้าอาวาส วัดปรเมัยฯ ท่านพระครูวิมลธรรมมาภรณ์ก็ได้เทศน์สั่งสอนกันอีก ในเรื่องให้มีความสามัคคีกันให้มีราคาสินค้าชนิดเดียวกันมีเพียงราคาเดียวสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักท่องเที่ยว ทำให้สามารถแก้ปัญหาไปได้

ปัญหาการอนุรักษ์วัฒนธรรมในข้อนี้จะมีปัญหาในตอนแรกเริ่มฟื้นฟู ชุมชนเกาะเกร็ดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพราะหาผู้ที่ยังเข้าถึง และสามารถถ่ายทอดศิลปะนั้นได้น้อยเต็มที ศิลปะส่วนใหญ่เป็นแบบชาวมอญ ได้แก่ การละเล่นแบบมอญ ประเพณีแห่น้ำหวาน การรำมอญ การตักบาตรดอกไม้ เพลงมอญต่างๆ การปั้นเครื่องปั้นดินเผา ลวดลายแบบมอญ เป็นต้น ซึ่งผู้ที่ยังคง

ศาสตร์ และศิลป์นี้ไว้ก็มีอายุมากแล้ว จึงต้องทำการสอนและถ่ายทอดให้แก่เด็กรุ่นหลังเป็นการสืบต่อคน ทั้งคนหนุ่มสาวและเด็กด้วย

อีกปัญหาที่น่ากลัวคือ ปัญหายาเสพติดที่ระบาดอยู่ในพื้นที่แต่ก็มีการประชุมแก้ไข ซึ่งทางราชการ และกรมตำรวจมีความจริงจังในการแก้ไขปัญหาโดยจัดประชุมใหญ่ขอความร่วมมือกับชาวบ้านนำผู้ที่ติดยาไปบำบัดฟื้นฟูสภาพจิตใจให้เลิกยาเสพติดให้ได้แล้วไม่หันกลับไปเสพอีกซึ่งก็ได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านดีมากเพราะก็มีคนที่ต้องการหายจำนวนมากสมัครใจไปเองก็มี แบบที่ไปเคาะตามประตูบ้านเลยก็มี และหลังจากที่ไปบำบัดแล้วยังมีการติดตามผลด้วยเป็นเวลา 1 ปี นอกจากนี้ยังเน้นการสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นในครอบครัวเป็นการป้องกันยาเสพติดได้อีกทางหนึ่งด้วย โดยจะมีเจ้าหน้าที่มาอธิบายชาวบ้านที่เป็นผู้ปกครองฟัง

ข้อแตกต่างที่พบจากกลุ่มนี้

ปัญหาในบางหมู่บ้านมีความแตกต่างกันทางด้านความหนักของปัญหา ปัญหาในเรื่องของผู้นำแท้จริงนั้นจะเกิดขึ้นในหมู่ที่ 2 หมู่ที่ 5 และหมู่ที่ 7 เท่านั้น ในที่นี้หมายถึงผู้ใหญ่บ้านเนื่องจาก ไม่มีเวลามาดูแลสมาชิกในหมู่บ้านได้ แต่สำหรับหมู่ที่ 7 นั้น เป็นเพราะผู้ใหญ่อายุมากแล้วชาวบ้านเลือกโดยความไว้เนื้อเชื่อใจ แต่ในเรื่องของการทำงานนั้นผู้ช่วยผู้ใหญ่จะมีบทบาทมากกว่า และปัญหาในเรื่องการแข่งขันทางการตลาดนั้น เกิดขึ้นในหมู่ที่ 2 หมู่ที่ 3 หมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 5 น้อยมากต่างจาก 3 หมู่บ้านมอญ ที่อยู่ด้านหน้าของเกาะนั้น และปัญหาในเรื่องของการอนุรักษ์วัฒนธรรมศิลปะแบบชาวมอญซึ่งจะเกิดขึ้นในเฉพาะหมู่บ้านมอญเท่านั้น

กลุ่มบุคคลภายนอก

ปัญหาที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านหรือภายในเกาะเกร็ดนั้นมีน้อย เพราะส่วนใหญ่เมื่อมีปัญหาขัดแย้งก็มี กำนัน ผู้ใหญ่บ้านหรือประธานองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) หรือ ท่านเจ้าอาวาส ก็จะมาจัดการให้ยอมความกันไม่ต้องถึงตำรวจ ทั้งนี้เพราะคนเกาะเกร็ดมีความรักความสามัคคีกันมานานเป็นคนนับถือพระเจ้า มีงานอะไรในชุมชนก็ช่วยเหลือกัน โดยลักษณะนิสัยของชาวบ้านแล้วก็เชื่อผู้นำเป็นส่วนใหญ่ด้วย แต่อย่างไรก็ดีก็มีปัญหาในการดำเนินการเช่นกันปัญหาที่พบก็ได้แก่

ชาวบ้านไม่เชื่อถือภาครัฐ และมีอคติเนื่องจากมีเจ้าหน้าที่จากภายนอกมาช่วยทำการท่องเที่ยวทุกปีแต่จะทำเฉพาะประเพณีสำคัญๆ เช่น ประเพณีสงกรานต์ เข้ามาทำงานจัดงานในช่วงสั้นๆ แล้วจบไป หน่วยงานจากราชการหลายหน่วยงานเข้ามาในเชิงพัฒนาแต่กลายเป็นหาประโยชน์

ใส่ตัว ไม่จริงจังในการแก้ปัญหาให้ชาวบ้าน ชาวบ้านไม่ได้รับเท่าไรนักเหมือนจัดงานทำผลงาน “เอาหน้า” เหตุนี้เองเมื่อพูดถึงการจัดการท่องเที่ยวชาวบ้านจึงไม่ชอบไม่เห็นด้วย นอกจากเหตุผลดังกล่าวที่ทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการขาดความร่วมมือของชาวบ้าน 1. ไม่ใช่ผู้นำที่แท้จริง ไม่มีอิทธิพลอะไรจริงต่อชาวบ้านตามที่วาดอ้าง และ 2. ประชาชนไม่รู้เรื่องราวการทำงานประสานงานต่างๆ กับทางราชการ ซึ่งแม้แต่ผู้นำชาวบ้านเองบางคนก็ไม่ทราบ และไม่เข้าใจถึงชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ดีพอ จึงอธิบายไปผิดๆ และขอความร่วมมือกับภาครัฐไม่ได้ ปัญหาด้านผู้นำนี้ จะทำให้การกระจายข่าวสารต่างๆ ได้ช้า และปัญหาบางปัญหาก็กไม่ได้ถูกแก้ไข การขอความร่วมมือก็ได้น้อย ต่อมาแก้ไขได้โดยนายอำเภอวัชรินทร์ ใช้เวลานานในการเสาะหาผู้นำที่แท้จริงโดยการลงไปคลุกคลีอยู่กับชาวบ้าน แสดงผลงานให้ชาวบ้านเห็นแล้วเกิดความศรัทธา และให้ความรู้ความเข้าใจเสียใหม่กับกลุ่มผู้นำ ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เจ้าอาวาส ทำหน้าที่เป็นสื่อกลาง พร้อมส่งเจ้าหน้าที่ส่งเสริมช่วยสร้างความเข้าใจในบางจุดด้วย และให้กลุ่มผู้นำนั้นช่วยขยายความเข้าใจให้แก่ชาวบ้าน โดยการอธิบายอย่างละเอียด คุยตัวต่อตัว

ปัญหาด้านงบประมาณในการดำเนินการ ปัญหานี้มีผลต่อกิจกรรมต่างๆ ที่จะจัดขึ้นในเกาะเกร็ดทั้งเรื่องกิจกรรม และงบในการพัฒนาชุมชน และกลุ่มเข้มแข็งให้อยู่รอดได้ เกาะเกร็ดมีการพัฒนามีกิจกรรมต่างๆ มากมายได้งบประมาณจากการร่วมมือร่วมใจกันส่วนหนึ่ง คือ ชาวบ้านร่วมใจบริจาค การได้รับเงินทุนจากรัฐบาลส่วนหนึ่ง ทางด้านนายอำเภอได้ไปหาจากบริษัทเอกชนอื่น ๆ ใช้ความสนิทสนมส่วนตัวกับบริษัทต่าง ๆ มาช่วยอีกแรงหนึ่ง

ปัญหาความไม่สะดวกในการรวมกลุ่มกันเพราะเนื่องจาก สมาชิกแต่ละคนก็มีทั้งงานหลัก และงานรองกันมากมาย ในการนัดเวลาให้อยู่พร้อมกันเกือบทั้งหมดนั้นยากมากแม้ในวัน เสาร์ และอาทิตย์ เพราะในวันหยุดต่างก็ต้องรับนักท่องเที่ยว ทำให้การรับทราบข้อมูลข่าวสาร และการเพิ่มกิจกรรมใหม่ๆ รวมถึงการประสานความสามัคคี การสร้างความเข้าใจในชุมชนเป็นไปได้ยาก ดังนั้นจึงการประชุมหารือกันของแต่ละหมู่บ้านต่างเลือกวันที่คิดว่าตนเองสะดวกมาแล้วโหวตกันทั้งประชุมใหญ่ และย่อย ทั้งนี้ทุกคนต้องยอมรับตามมติในที่ประชุมด้วย ซึ่งก็ได้ผล และวันที่เลือกกันคือ วันอาทิตย์ เวลา หลัง 17.00 น.

ปัญหาการขาดความร่วมมือในบางครั้งซึ่งข้อนี้ก็มีให้เห็นได้แต่ก็ไม่มากนัก ส่วนใหญ่นั้นคนที่มีการศึกษาสูงจะไม่ค่อยยอมออกมาช่วยกันในกิจกรรมกลุ่ม ต้องให้ผู้ใหญ่บ้าน และกำนัน หรือบางทีก็สมาชิก อบต. เข้าไปพูดก็ทำให้ ชาวบ้านในกลุ่มนั้นมีส่วนร่วมมากขึ้น การไม่มาเข้าร่วมในกิจ

กรรมของชุมชนเนื่องจากกังวลในธุรกิจ แต่ก่อนนั้นขณะที่ชุมชนอยู่ในขั้นพัฒนามีส่วนร่วมดี แต่ขณะนี้เมื่อชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวแล้วก็สนใจแต่การทำธุรกิจเพียงอย่างเดียวก็ต้องแก้ไขกันด้วยการทำความเข้าใจใหม่จัดประชุม และขอความร่วมมือจากสมาชิกในหมู่บ้าน

ปัญหาการแข่งขันทางการตลาดกันเองของคนในชุมชน เป็นการแข่งการค้ากันเอง ปัญหาที่เกิดขึ้นชัดเจน คือ ทำให้ขาดความสามัคคีในชุมชน สินค้าก็ขายไม่ได้ราคา และยังมีปัญหาการขาดความร่วมมือร่วมใจอีก ครั้งนั้นนายอำเภอก็ได้เรียกมาประชุมอบรมในเรื่องนี้ และเจ้าอาวาสวัดปรมาัยฯ ท่านพระครูวิมลธรรมมาภรณ์ ก็ได้เทศน์สั่งสอนกันอีกในเรื่องให้มีความสามัคคีกันให้มีราคาเพียงราคาเดียวสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักท่องเที่ยว ทำให้สามารถแก้ไขปัญหาไปได้

ปัญหาการอนุรักษ์วัฒนธรรม ในข้อนี้จะมีปัญหาในตอนแรกเริ่มฟื้นฟูชุมชนเกาะเกร็ดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพราะหาผู้ที่ยังเข้าใจ และสามารถถ่ายทอดศิลปะนั้นได้น้อยเต็มที ศิลปะส่วนใหญ่เป็นแบบชาวมอญ ได้แก่ การละเล่นแบบมอญ ประเพณีแห่น้ำหวาน การรำมอญ การตักบาตรดอกไม้ เพลงมอญต่างๆ การปั้นเครื่องปั้นดินเผาหลายแบบมอญ เป็นต้น ซึ่งผู้ที่ยังคงศาสตร์ และศิลปะนี้ไว้ก็มีอายุมากแล้ว จึงต้องทำการสอน และถ่ายทอดให้แก่เด็กรุ่นหลังเป็นการรีบด่วน ทั้งคนหนุ่มสาว และเด็กด้วย

ปัญหาปัญหาน่ากลัวอีกหนึ่ง คือ ปัญหายาเสพติดที่ระบาดอยู่ในพื้นที่แต่ก็มีการประชุมแก้ไข ซึ่งทางราชการ และกรมตำรวจมีความจริงจังในการแก้ไขปัญหาโดยจัดประชุมใหญ่ขอความร่วมมือกับชาวบ้านนำผู้ที่ติดยาไปบำบัดฟื้นฟูสภาพจิตใจให้เลิกยาเสพติดให้ได้แล้วไม่หันกลับไปเสพอีกซึ่งก็ได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านดีมากเพราะก็มีคนที่ต้องการหายจำนวนมากสมัครใจไปเองก็มี แบบที่ไปเคาะตามประตูบ้านเลยก็มี และหลังจากที่ไปบำบัดแล้วยังมีการติดตามผลด้วยเป็นเวลา 1 ปี นอกจากนี้ยังเน้นการสร้างทำความเข้าใจให้เกิดขึ้นในครอบครัวเป็นการป้องกันยาเสพติดได้อีกทางหนึ่งด้วย โดยจะมีเจ้าหน้าที่มาอธิบายชาวบ้านที่เป็นผู้ปกครองฟัง

ข้อแตกต่างที่พบจากกลุ่มนี้

ไม่พบความเห็นที่มีความแตกต่างของกลุ่มนี้

4.2.4 ประเด็นที่ 4 ประโยชน์และความพึงพอใจของชุมชนแต่ละแห่งได้รับในเกาะเกร็ด

กลุ่มผู้นำชุมชน และผู้นำความคิด

ปัจจุบันนี้ชาวบ้านมีความพึงพอใจอย่างมากในฐานะของตนและอาชีพที่ทำอยู่ปัจจุบัน มีการสร้างอาชีพมากมายหลังเกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยว มีทั้งค้าขายศิลปะของที่ระลึก ร้านอาหาร และการขายบริการ เช่น การนำเที่ยว การบริการนวดเพื่อสุขภาพ เป็นต้น อาชีพที่เป็นของดั้งเดิมก็ฟื้นฟูกลับมาได้แก่ช่างปั้นดินเผา ชาวบ้านที่มีความขยันทำกินก็ไม่มีใครเดือดร้อนเรื่องเงิน ในแต่ละบ้านก็จะมีการตกแต่งบ้านให้เป็นร้านค้าให้สวยงามเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว ชาวบ้านส่วนใหญ่ก็จะเปิดร้านขายของเล็กๆ หน้าบ้านตน ทำไร่ทำสวนทำนา ไปทำงานนอกเกาะบ้างเป็นส่วนใหญ่หรือบางคนก็จะเห็นผลิตภัณฑ์ที่ได้ไปขายบริเวณท่าเรือในวันหยุด

การดูแลสมบัติสาธารณะของชาวบ้านนั้นก็ช่วยกันดูแลดี ชาวบ้านเชื่อฟัง และนำไปปฏิบัติตาม ส่วนใหญ่ก็จะดูแลหน้าบ้านของตนเองให้สะอาดอยู่เสมอ และในวันพระวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาหรือเวลายามงานที่ใช้พื้นที่วัดชาวบ้านก็จะไปช่วยกันทำความสะอาดลานวัด เห็นว่ามีความสามัคคีในหมู่บ้าน ต่างคนต่างช่วยกันดูแลกัน และกันทำให้ไม่มีปัญหาอะไรยุ่งยากแต่โดยส่วนใหญ่ในวันธรรมดา ทางอบต.ก็มีการจ้างแรงงานซึ่งเป็นคนภายในหมู่บ้านมาทำความสะอาดอยู่แล้ว ส่วนเรื่องขยะมูลฝอยนั้นก็เคยมีปัญหาแต่ชาวบ้านส่วนใหญ่เห็นเป็นเรื่องปกติไม่ใช่ปัญหาในการแก้ไขก็มีการรณรงค์จากสาธารณสุข จากที่ว่าการกรุงเทพมหานคร การนำขยะไปรีไซเคิล การจัดเก็บไปเผาที่อื่นซึ่งปัจจุบัน อบต.เป็นผู้ดูแล และนำความรู้ใหม่ๆ มาเผยแพร่ให้กับชาวบ้าน สมาชิกอบต.ก็เป็นคนในหมู่บ้านเอง ทำให้เห็นว่าปัญหานี้หมดไป

ข้อแตกต่างที่พบจากกลุ่มนี้

ในความพึงพอใจและประโยชน์ที่ได้รับนั้น หมู่ที่ 3 หมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 5 มีน้อยกว่า หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 2 หมู่ที่ 6 และหมู่ที่ 7 เพราะการค้าจะไม่รุ่งเรืองเท่าหมู่ที่อยู่ด้านหน้าของเกาะได้ ความสะดวกสบายในการเดินทางก็แตกต่างกัน รวมไปถึงการสาธารณสุข เช่น การประปา และโทรศัพท์ ก็ยังไม่ทั่วเท่า แต่โดยรวมก็มีความพอใจอยู่มาก

กลุ่มสมาชิกในชุมชน

ปัจจุบันนี้ชาวบ้านมีความพึงพอใจอย่างมากในฐานะของตน และอาชีพที่ทำอยู่ปัจจุบัน มีการสร้างอาชีพมากมายหลังเกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยว มีทั้งการค้าขายศิลปะของที่ระลึก ร้านอาหาร

อาหาร และการขายบริการ เช่น การนำเที่ยว การบริการนวดเพื่อสุขภาพ เป็นต้น อาชีพที่เป็นของดั้งเดิมก็ฟื้นฟูกลับมาได้แก่ช่างปั้นดินเผา ชาวบ้านที่มีความขยันทำกินก็ไม่มีใครเดือดร้อนเรื่องเงิน ในแต่ละบ้านก็จะมีรถแท็กซี่บ้านให้เป็นร้านค้าให้สวยงามเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว ชาวบ้านส่วนใหญ่ก็จะเปิดร้านขายของเล็กๆ หน้าบ้านตน ทำไร่นาทำสวนทำนา ไปทำงานนอกเกาะบ้างเป็นส่วนใหญ่หรือบางคนก็จะเห็นผลิตภัณฑ์ที่ได้ไปขายบริเวณท่าเรือในวันหยุด การดูแลสุขภาพธรรมชาติของชาวบ้านนั้นก็ช่วยกันดูแลดีชาวบ้านเชื่อฟัง และนำไปปฏิบัติตาม ส่วนใหญ่ก็จะดูแลหน้าบ้านของตนเองให้สะอาดอยู่เสมอ และในวันพระวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาหรือเวลาว่างที่ใช้พื้นที่วัดชาวบ้านก็จะไปช่วยกันทำความสะอาดลานวัด เห็นว่ามีความสามัคคีในหมู่บ้าน ต่างคนต่างช่วยกันดูแลกันและกัน ทำให้ไม่มีปัญหาอะไรยุ่งยาก ส่วนเรื่องขยะมูลฝอยนั้นชาวบ้านส่วนใหญ่เห็นเป็นเรื่องปกติไม่ใช่ปัญหา ในการแก้ไขก็มีการรณรงค์จากสาธารณสุข จากที่ว่าการกรุงเทพมหานคร การนำขยะไปรีไซเคิล การจัดเก็บไปเผาที่อื่นซึ่งปัจจุบัน อบต.เป็นผู้ดูแล และนำความรู้ใหม่ๆ มาเผยแพร่ให้กับชาวบ้าน สมาชิกอบต.ก็เป็นคนในหมู่บ้านเอง

ข้อแตกต่างที่พบจากกลุ่ม

ในความพึงพอใจ และประโยชน์ที่ได้รับนั้น หมู่ที่ 3 หมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 5 มีน้อยกว่า หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 2 หมู่ที่ 6 และหมู่ที่ 7 เพราะการค้าจะไม่รุ่งเรืองเท่าหมู่ที่อยู่ด้านหน้าของเกาะได้ มีการกล่าวว่ามีกลุ่มคนบางกลุ่มกีดกันเพื่อไม่ให้เกิดการท่องเที่ยวกระจายมายังหมู่ที่อยู่ด้านในเกาะโดยการพูดขู่นักท่องเที่ยวว่า อันตราย และไม่มีอะไรให้ชม ความสะอาดสวยงามในการเดินทางก็แตกต่างกัน รวมไปถึงการสาธารณสุข เช่น การประปา และโทรศัพท์ ก็ยังไม่ทั่วเท่า

กลุ่มบุคคลภายนอก

ปัจจุบันการท่องเที่ยวส่งผลให้ชาวบ้านมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทางด้านเศรษฐกิจการเงินที่เกิดจากการค้าขาย ทั้งการขายของที่ระลึก เครื่องปั้นดินเผา อาหารขึ้นชื่อ ข้าวแช่รามัญ ทอดมัน หน่อกะลา การให้บริการ เช่น การเป็นไกด์นำเที่ยว การบริการนวดฝ่าเท้า นวดแผนโบราณ ทั้งหมดนี้คือ อาชีพที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวทั้งสิ้น ทางด้านสภาพแวดล้อมชาวบ้านยังคงมีสภาพแวดล้อมที่สวยงาม ไม่ถูกทำลายจากนักท่องเที่ยว เพราะมีการวางระบบการท่องเที่ยวเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ ให้นักท่องเที่ยวร่วมดูแลธรรมชาติไปด้วย หากไปถามชาวบ้านก็จะพบว่า "ไม่มีใครต้องการจะเปลี่ยนสภาพแวดล้อมเช่นนี้กับวิถีชีวิตนี้" ชาวบ้านส่วนใหญ่ให้ความพอใจกับผลที่ได้รับนี้ ในหมู่อื่นๆ ที่มีอาชีพเป็นเกษตรกรแม้เศรษฐกิจไม่ดีเท่ากับหมู่ที่จัดท่องเที่ยว แต่ก็มีความพอใจในด้านสภาพแวดล้อม

ล้อม และเศรษฐกิจมากเช่นเดียวกัน ความสัมพันธ์ของชาวบ้าน และผู้นำยังคงแน่นแฟ้น มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในกิจกรรมต่างๆ ได้ดีมากทั้งงานส่วนรวม และงานส่วนตัว เช่น งานบุญ งานศพ เป็นต้น

ชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่อยากจะเปลี่ยนยังอยากที่จะมีวิถีชีวิตอย่างนี้อยู่ไปอีกนานๆ และไม่ต้องการความเปลี่ยนแปลงทางด้านวัตถุนิยมให้เกิดขึ้นบนเกาะเกร็ด

ข้อแตกต่างที่พบจากกลุ่มนี้

ในความพึงพอใจ และประโยชน์ที่ได้รับนั้น หมู่ที่ 3 หมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 5 มีน้อยกว่า หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 2 หมู่ที่ 6 และหมู่ที่ 7 เพราะการค้าจะไม่รุ่งเรืองเท่าหมู่ที่อยู่ด้านหน้าของเกาะได้ ความสะดวกสบายในการเดินทางก็แตกต่างกัน รวมไปถึงการสาธารณสุข เช่น การประปา และโทรศัพท์ ก็ยังไม่ทั่วเท่า แต่โดยรวมก็มีความพอใจอยู่มาก

4.2.5 ประเด็นที่ 5 ทิศทาง เศรษฐกิจ ศิลปวัฒนธรรม สังคม และการสื่อสารของชุมชนเกาะเกร็ดในอนาคต

กลุ่มผู้นำชุมชน และผู้นำความคิด

การถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมประเพณีโบราณนั้น ในแต่ละบ้านก็จะสอนลูกหลานของตนให้รู้จักไว้ ส่วนใหญ่เด็กก็จะเรียนรู้เองจากผู้ใหญ่ ในการปั้นเครื่องปั้นดินเผาเด็กที่สนใจจะมาขอฝึกเอง ไม่ได้มีการเปิดสอนเป็นโรงเรียน เด็กคนใดอยากมีวิชาติดตัวก็มาฝากตัวเข้าเป็นศิษย์แบบโบราณ ผู้สอนจะไม่คิดค่าใช้จ่ายในการสอนแต่ผู้เรียนจะต้องเคารพเชื่อฟังปรนนิบัติรับใช้ให้ความสะดวกแก่ครูผู้สอนวิชา

แนวโน้มในอนาคตของชุมชนนั้น น่าจะมีผู้ที่ให้ความร่วมมือกันอย่างเต็มที่ และคิดว่าคงจะคงสภาพแวดล้อมเช่นนี้ต่อไปเพราะมีความสุขพอใจกันอยู่แล้ว ด้านการนำเทคโนโลยีมาใช้ก็มามากแต่ก็ต้องไม่ลืมของเก่าชาวบ้านสมัยโบราณของชาวเกาะเกร็ด เพราะไม่อยากจะให้มีการเปลี่ยนแปลงสภาพสิ่งแวดล้อมที่เป็นอยู่อยากให้อย่างนี้ไว้ตลอดไป อยากให้ทางรัฐเข้ามาช่วยด้านอาชีพเพิ่มศูนย์ที่อบรมอาชีพให้มากยิ่งขึ้นเพื่อให้กลุ่มแม่บ้าน และบุคคลที่มีเวลาว่างได้เรียนรู้เพื่อที่จะหารายได้เพิ่มให้ครอบครัวได้

ในอนาคตชาวบ้านก็จะสามารถช่วยเหลือตนเองได้มากขึ้น มีความต้องการที่จะเพิ่มแหล่งท่องเที่ยวในเกาะเกร็ดให้นักท่องเที่ยวสามารถเที่ยวได้ทั้งเกาะ ไม่แต่เฉพาะด้านหน้าเกาะ อยากเพิ่มสวนผลไม้สวนผักให้เป็นเรือนเพาะชำ จะได้กระจายเงินตราให้แก่หมู่บ้านอื่น ๆ ด้วย อยากให้รัฐเข้าช่วยด้านการตลาดต่างประเทศให้มองถึงอนาคตในการขยายมากกว่าการวางสินค้า เช่น ให้สินค้าของชุมชนเป็นสินค้า 1 ผลิตภัณฑ์ 1 ตำบล อยากให้ตลาดภายในประเทศให้มากขึ้น หรือ ตลาดต่างประเทศให้มากกว่า

การช่วยด้านการป้องกันน้ำท่วมเพราะเห็นว่าเกาะสามารถพัฒนาไปได้อีกมากและรวดเร็วหากน้ำไม่ท่วม

ข้อแตกต่างที่พบในกลุ่มนี้

มีความแตกต่างกันบ้างเล็กน้อยในแง่มุมมองของปัญหาของแต่ละหมู่ ในหมู่ที่ 1 , 6 และ หมู่ที่ 7 ก็เน้นไม่ต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงอะไรมาก และอยากขยายตลาดไปสู่ภายนอก ส่วนหมู่ที่ 2 , 3 , 4 และ 5 นั้น ต้องการให้ขยายการท่องเที่ยว กระจายรายได้ให้ทั่วทั้งเกาะ ปรับปรุงในส่วนต่างๆ ให้เท่าเทียมกันเพิ่มความเข้มแข็งให้ชุมชน

กลุ่มสมาชิก

ในอนาคตไม่ต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงสภาพสิ่งแวดล้อมที่เป็นอยู่อยากให้คงอย่างนี้ไว้ ทั้งสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ การท่องเที่ยว และความรักความเหนียวแน่นของคนในชุมชน อยากให้มีการสร้างสนามเด็กเล่นหรือสวนสาธารณะให้ทั่วเกาะ เพื่อเป็นการสร้างจุดพักผ่อนท่องเที่ยวมากขึ้น

ความคิดในการเพิ่มเติมแหล่งท่องเที่ยวในเกาะเกร็ดได้มากขึ้น ขยายไปได้ทุกหมู่บ้าน เป็นการกระจายรายได้ให้มากขึ้น และด้านสาธารณูปโภค อยากให้มีน้ำประปาได้ครบทุกหมู่บ้านซึ่งปัจจุบันจะมีแค่หมู่ 1 กับ 7 เท่านั้น และค่าใช้จ่ายในการติดตั้งเดินท่อประปายังสูงมาก ไม่มีปัญหาอะไรกับการใช้น้ำบาดลแต่ก็อยากจะทำน้ำประปาบ้าง

ข้อแตกต่างที่พบในกลุ่มนี้

มีความแตกต่างกันบ้างเล็กน้อยในแง่มุมมองของปัญหาของแต่ละหมู่ ในหมู่ที่ 1 , 6 และ หมู่ที่ 7 ก็เน้นไม่ต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงอะไรมาก และอยากขยายตลาดไปสู่ภายนอก ส่วนหมู่ที่ 2

, 3 , 4 และ 5 นั้น ต้องการให้ขยายการท่องเที่ยว กระจายรายได้ให้ทั่วทั้งเกาะ ปรับปรุงในส่วนต่างๆ ให้เท่าเทียมกันเพิ่มความเข้มแข็งให้ชุมชน

กลุ่มบุคคลภายนอก

ในอนาคตเกาะเกร็ดจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยืนยาว ถ้ารักษาวัฒนธรรมได้ ชาวบ้านต้องการสงวนไว้ให้คนมาศึกษา และต่อไปชาวบ้านน่าจะเข้มแข็งกันเองได้ ไม่ต้องมีภาครัฐเข้าช่วยดูแลแล้วในอนาคต การท่องเที่ยวในเกาะเกร็ดจะสามารถกระจายได้ทุกหมู่บ้าน ชาวบ้านจะได้มีอาชีพเพิ่มขึ้น และมีรายได้สูงขึ้น ต้องการที่จะสร้างห้องสมุดประชาชนขึ้นเพื่อให้ชาวบ้านได้รักการอ่าน หนังสือ ทนข่าวสาร และเก็บข้อมูลประจำท้องถิ่น ขณะนี้กำลังประสานงานกับภาครัฐในการจัดทำเว็บไซต์ของเกาะเกร็ดเองโดยเฉพาะซึ่งมีทั้งบุคคลภายในเป็นผู้ว่าจ้าง และมีกลุ่มนักศึกษาระดับอุดมศึกษาจากมหาวิทยาลัยต่างๆ มาดูแลให้ด้วย และประมาณปี 46 โครงการอินเทอร์เน็ตตำบลน่าจะกระจายได้ทุกหมู่บ้าน ความต้องการที่จะเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสารกับชาวบ้านโดยการนำหอกระจายข่าวมาติดตั้งอีกครั้งซึ่งแต่ก่อนก็มีใช้แต่พอชำรุดก็ไม่มียงบประมาณซ่อมจึงทิ้งเรื่องไว้ และต้องการเพิ่มเนื้อที่สาธารณะที่ให้เยาวชนสามารถออกกำลังกายได้อย่างเต็มที่

ข้อแตกต่างที่พบในกลุ่มนี้

ไม่พบข้อแตกต่างในกลุ่มนี้

จากผลการวิจัยที่ได้จากการศึกษาในบทที่ 4 นี้ จะนำไปสู่การวิเคราะห์ข้อมูล และการอภิปรายผลในบทที่ 5 ซึ่งในการวิเคราะห์ข้อมูลนั้นมีความจำเป็นที่จะต้องนำข้อมูลในบางประเด็นมาเชื่อมโยงกันเพื่อที่จะสามารถหาข้อสรุป และได้ผลการวิเคราะห์ในการตอบปัญหานำวิจัยได้อย่างถูกต้อง และครบถ้วน

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่องการสื่อสารเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งในเกาะเกร็ดนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ทำให้ชุมชนเกาะเกร็ดเกิดเป็นชุมชนเข้มแข็ง และเป้าหมายของชุมชนในทัศนะของชาวบ้าน และศึกษาบุคคล 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้นำ, ชาวบ้าน และบุคคลภายนอก ว่ามีบทบาทในการสื่อสารเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งอย่างไร มีการใช้สื่ออะไรบ้าง ทั้งยังศึกษาว่าชุมชนเกาะเกร็ดประสบปัญหาในเรื่องใดในการที่จะสร้างชุมชนเข้มแข็ง และมีวิธีการสื่อสารเพื่อแก้ปัญหาอย่างไร ซึ่งเนื้อหาในบทนี้จะเป็นการวิเคราะห์ผลเพื่อตอบปัญหานำการวิจัยทั้ง 5 ข้อ คือ ข้อแรก ในทัศนะของชาวบ้าน เกาะเกร็ดอะไรคือเป้าหมายของการสร้างชุมชนเข้มแข็ง และปัจจัยใดที่เป็นเงื่อนไขให้เกิดชุมชนที่เข้มแข็งขึ้น ข้อที่สอง บุคคล 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้นำ, ชาวบ้าน และคนภายนอก มีบทบาทในการสื่อสารเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งอย่างไร และมีการใช้สื่ออะไร อย่งไรบ้าง ข้อที่สาม ปัญหาใดคือปัญหาใหญ่ของชุมชนเกาะเกร็ดในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง และมีวิธีการสื่อสารเพื่อแก้ปัญหาอย่างไร ข้อที่ 4 ชุมชนแต่ละแห่งได้รับประโยชน์ด้านใด และสมาชิกมีความพึงพอใจในประโยชน์เหล่านั้นหรือไม่ ข้อสุดท้าย แนวโน้มในอนาคตของชุมชนแต่ละแห่ง ในด้านต่างๆ เช่น เศรษฐกิจ วัฒนธรรม สังคม การสื่อสาร จะเป็นเช่นไร โดยในการอธิบายทั้ง 5 ข้อนี้ จะใช้ข้อมูลจากการสังเกต วิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ด้วย

5.1 สรุปผลการวิจัย

ในด้านเศรษฐกิจ ศิลปวัฒนธรรม และประเพณี ด้านสังคม และการสื่อสาร ลักษณะของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้นำชาวบ้านในชุมชนเกาะเกร็ด จำนวน 15 คน ชาวบ้านเกาะเกร็ด จำนวน 6 คน บุคคลภายนอก ได้แก่ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมของรัฐ จำนวน 2 คน รวม 23 คน ในการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลนั้นได้จากการสังเกตทั้งอย่างมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วมมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบข้อมูลปัญหาวิจัยข้อที่ 1 ในทัศนะของชาวบ้านเกาะเกร็ดอะไรคือ
เป้าหมายของการสร้างชุมชนเข้มแข็งและปัจจัยใดที่เป็นเงื่อนไขให้เกิดชุมชนที่เข้มแข็ง

กลุ่มที่ใช้ในการศึกษา	เป้าหมายในการสร้าง ชุมชนเข้มแข็ง	ปัจจัยที่เป็นเงื่อนไข ในการก่อให้เกิด	ข้อแตกต่างที่ พบ
<p>บุคคลภายในชุมชน</p> <p>1.กลุ่มผู้นำชุมชนและผู้นำความคิด</p>	<ul style="list-style-type: none"> -ต้องการสร้างรายได้ที่เพิ่มขึ้นให้แก่ครอบครัวของตนเอง -ต้องการฟื้นฟูสภาพเศรษฐกิจที่ตกต่ำในช่วงปี 2540 -ต้องการรักษาสภาพแวดล้อมให้สวยงามและมีความเป็นธรรมชาติ -ต้องการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมแบบของตนให้คงอยู่ -อยากให้เกาะเกร็ดมีชื่อเสียง 	<ul style="list-style-type: none"> -ความสามัคคีของคนในชุมชน ชาวบ้านให้ความร่วมมือดีมาก -มีหน่วยงานจากภาครัฐ เข้ามาพัฒนาและหน่วยงานภายนอกเข้ามาช่วยเหลือในด้านการประชาสัมพันธ์ -เป็นชุมชนที่ยึดถือในพุทธศาสนา -เป็นชุมชนที่มีแหล่งทรัพยากรพร้อม -การเข้าถึงในการสื่อสารความหมาย 	<p>ไม่พบความเห็นที่มีความแตกต่างของกลุ่มนี้</p>

ตารางที่ 2 (ต่อ)

กลุ่มที่ใช้ในการศึกษา	เป้าหมายในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง	ปัจจัยที่เป็นเงื่อนไขในการก่อให้เกิด	ข้อแตกต่างที่พบ
2.กลุ่มสมาชิกในชุมชนเกาะเกร็ด	-ต้องการความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสภาพแวดล้อม -อยากให้ศิลปะของท้องถิ่นคงอยู่ตลอดไป	-การมีผู้นำที่ดี -ความสามัคคีของสมาชิกในหมู่บ้าน -ยึดหลักคำสอนในศาสนาพุทธ -มีเจ้าหน้าที่รัฐและบุคคลภายนอกเข้ามาช่วยประชาสัมพันธ์	ไม่พบข้อแตกต่างของกลุ่มนี้

ในทัศนะของชาวบ้านเกาะเกร็ดนั้น เป้าหมายของการสร้างชุมชนเข้มแข็งได้แก่

- ความสามารถที่จะสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัวให้สามารถอยู่กินได้อย่างไม่ลำบาก
- การฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมแบบมอญให้กลับมา ได้แก่ ศิลปะเครื่องปั้นดินเผา การรำมอญ การละเล่นแบบมอญ และพิธีกรรมทางศาสนาของชาวมอญ เป็นต้น
- ความต้องการในการสร้างชื่อเสียงในตำบลเกาะเกร็ด และปัจจัยที่เป็นเงื่อนไขให้เกิดชุมชนเข้มแข็งได้นั้น คือ การมีบุคคลภายนอกเข้ามาช่วยกระตุ้น การให้ข่าวสาร ได้แก่ นายอำเภอ ปลัดอำเภอ การบริหารส่วนตำบล สำนักงานพัฒนาอาชีพชุมชน เป็นต้น
- การมีผู้นำชาวบ้านที่ดีที่มีความประพฤติ และคุณสมบัติครบถ้วน สามารถดูแลชาวบ้านได้
- ความร่วมมือร่วมใจของชาวบ้านในการประกอบกิจกรรมต่างๆ
- มีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในชุมชน

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบข้อมูลปัญหานำวิจัยข้อที่ 2 บุคคล 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้นำ ชาวบ้าน และคนภายนอกมีบทบาทในการสื่อสารเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง และมีการใช้สื่อได้อย่างไร

กลุ่มที่ใช้ในการศึกษา	บทบาทการสื่อสาร			
	การสื่อสารภายใน ชุมชน		การสื่อสารภายนอกชุมชน	
	สื่อที่ใช้	วัตถุประสงค์ที่ใช้	สื่อที่ใช้	วัตถุประสงค์ที่ใช้
บุคคลภายในชุมชน 1.กลุ่มผู้นำชุมชนและผู้นำความคิด	-สื่อบุคคล การเดินส่งข่าว -สื่อสิ่งพิมพ์จดหมายเวียน ป้ายประกาศ ตีตบอर्ड การเขียนบอร์ด	-ใช้ในการเชิญชวนทั้งในการประชุม เติมนจดหมายเวียน การเชิญชวนขอความร่วมมือในเรื่องต่างๆ ทั้งเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน การอนุรักษ์วัฒนธรรม การรักษาสภาพแวดล้อม การสร้างความเข้าใจให้กับชาวบ้านเรื่องงานประเพณีต่างๆ ให้ข้อมูลข่าวสารในการแก้ไข ปัญหา การพูดคุยสร้างความสนิทสนม -ใช้ในการส่งข้อมูลข่าวสารภายในหมู่บ้าน การนัดประชุม และบอกรายละเอียดของวาระการประชุม	-สื่อบุคคล -หีบห่อบรรจุภัณฑ์ที่มีตราสินค้าชุมชน เกาะเกร็ด -ป้ายผ้ากำหนดการในการจัดงาน	-ใช้เมื่อได้ออกไปนอกเกาะเวลาไปพบใครที่ไหนมีโอกาสก็จะเชิญชวนให้คนภายนอกเข้ามาเที่ยวที่เกาะเกร็ด -เป็นสิ่งที่กลุ่มหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาของชาวบ้านเกาะเกร็ดจัดทำขึ้นเพื่อไว้จำหน่ายให้กับชาวบ้านที่มีสินค้าขายนักท่องเที่ยว ไว้บรรจุผลิตภัณฑ์เพื่อแสดงถึงตราสินค้าของเกาะเกร็ด -ใช้ประชาสัมพันธ์งานต่างๆ ในเกาะเกร็ดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวติดไว้ที่ทำเรือวัดปรมย์ยิกาวาส

ตารางที่ 3 (ต่อ)

กลุ่มที่ใช้ในการศึกษา	บทบาทการสื่อสาร			
	การสื่อสารภายใน ชุมชน		การสื่อสารภายนอกชุมชน	
	สื่อที่ใช้	วัตถุประสงค์ที่ใช้	สื่อที่ใช้	วัตถุประสงค์ที่ใช้
2.กลุ่มสมาชิกในชุมชนเกาะเกร็ด	-สื่อบุคคล	-การรับข่าวสารจากผู้นำไปถ่ายทอดให้กับสมาชิกคนอื่นที่ไม่ได้เข้าร่วมประชุม -การสื่อสารกับผู้นำหรือผู้ให้ข่าวสารเมื่อไม่เข้าใจในเนื้อหาที่ได้รับ -บทบาทในการแสดงหรือเสนอความคิดเห็นของผู้นำ -การแสดงความต้องการให้เห็นถึงการรักษาสภาพแวดล้อม การยอมรับและปฏิเสณวกรรมใหม่ๆ ที่เข้าในชุมชน ร่วมกับเจ้าหน้าที่รัฐ และผู้นำของชุมชน	-สื่อบุคคล	-ใช้เมื่อได้ออกไปนอกเกาะเวลาไปพบใครที่ไหน ทั้งญาติ และเพื่อนๆ มีโอกาสก็จะเชิญชวนให้คนภายนอกเข้ามาเที่ยวที่เกาะเกร็ด
บุคคลภายนอกชุมชน -เจ้าหน้าที่จากรัฐ นายอำเภอและปลัดอบต.	-สื่อบุคคล	-ใช้แสดงถึงความเข้าใจในเรื่องต่างๆ ทั้งในเรื่องการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง การสร้างให้เป็นชุมชนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์	-สื่อบุคคล	-ใช้ในการเข้าร่วมประชุม การนำงบประมาณจากทางภาครัฐ และเอกชน เข้ามาช่วยเหลือ

ตารางที่ 3 (ต่อ)

กลุ่มที่ใช้ในการศึกษา	บทบาทการสื่อสาร			
	การสื่อสารภายใน ชุมชน		การสื่อสารภายนอกชุมชน	
	สื่อที่ใช้	วัตถุประสงค์ที่ใช้	สื่อที่ใช้	วัตถุประสงค์ที่ใช้
	<p>-การนำพื้นที่สาธารณะมาใช้</p>	<p>-การสร้างความสัมพันธ์กับชาวบ้านสร้างความเป็นกันเอง ความไว้วางใจ เชื่อใจ</p> <p>-เพื่อทำให้มีสถานที่เป็นจุดศูนย์รวมชาวบ้านได้ในการทำกิจกรรมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการประชุม การร่วมมือประกอบงาน ประเพณีต่างๆ ทั้งทางศาสนา และวัฒนธรรม เช่นการใช้พื้นที่วัด ลานวัดจัดเป็นที่ประชุมของชุมชน จัดพื้นที่ว่างให้เป็นตลาดนัดเพื่อคนในชุมชน จะได้ออกมาเลือกซื้อของ และมาพบปะพูดคุยกัน สร้างความสัมพันธ์ให้เพิ่มมากขึ้น</p>	<p>-แผ่นป้ายไม้แสดงเส้นทาง และสถานที่ท่องเที่ยวในเกาะเกร็ด</p> <p>-โปสเตอร์ประชาสัมพันธ์</p>	<p>-การใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัว และตำแหน่งหน้าที่ในการนำเจ้าหน้าที่หน่วยอื่นเข้ามาช่วยเหลือ เกาะเกร็ด เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเข้ามาช่วยจัดการท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่พัฒนาอำเภอเข้ามาช่วยในเรื่องการสร้างกลุ่มเข้มแข็ง เจ้าหน้าที่จากภาคเกษตรเข้ามาช่วยชาวบ้านที่ประกอบอาชีพทางการเกษตร เป็นต้น</p> <p>-สร้างขึ้นเพื่อบอกเส้นทาง และสถานที่ให้แก่บุคคลภายนอก</p> <p>-ใช้ประชาสัมพันธ์เกาะเกร็ดจัดขึ้นเพื่อแจ้งนักท่องเที่ยวทราบ</p>

ตารางที่ 3 (ต่อ)

กลุ่มที่ใช้ในการศึกษา	บทบาทการสื่อสาร			
	การสื่อสารภายใน ชุมชน		การสื่อสารภายนอกชุมชน	
	สื่อที่ใช้	วัตถุประสงค์ที่ใช้	สื่อที่ใช้	วัตถุประสงค์ที่ใช้
			<p>-แผ่นพับ</p> <p>การท่องเที่ยว</p> <p>-สื่อมวลชน</p>	<p>โดยนำไปติดไว้ในจังหวัดนนทบุรี ตามสถานที่ราชการ ที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย</p> <p>-จัดทำขึ้นเพื่อให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวในการมาเที่ยวที่จังหวัดนนทบุรี และเกาะเกร็ด เนื้อหาภายในเกิดจากการสังเกตของทางราชการ ชาวบ้านไม่ได้มีส่วนร่วมในการจัดทำ</p> <p>-ได้แก่ รายการสารคดีทางโทรทัศน์ รายการท่องเที่ยว ชาวต่างๆ บทความทางนิตยสาร และหนังสือพิมพ์ สิ่งเหล่านี้เกิดจากบุคคลภายนอกทั้งสิ้นโดยนายอำเภอท่านเป็นผู้ที่เรียกมาในช่วงแรก ต่อมาบุคคลภายนอกก็มาทำซ้ำๆกันเอง</p>

ตารางที่ 3 (ต่อ)

กลุ่มที่ใช้ใน การศึกษา	บทบาทการสื่อสาร			
	การสื่อสารภายใน ชุมชน		การสื่อสารภายนอกชุมชน	
	สื่อที่ใช้	วัตถุประสงค์ที่ใช้	สื่อที่ใช้	วัตถุประสงค์ที่ใช้
			<p>-สื่อคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต</p> <p>-หนังสือ ประวัติ เกาะเกร็ด</p> <p>-ตำรา เอกสาร วิชาการ</p>	<p>-เป็นผลงานจากบริษัท การทำเว็บไซต์ต่างๆ และ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยที่มาสังเกต ถ่ายภาพ และนำไปจัดทำเอง</p> <p>-เป็นสิ่งที่ทางราชการ นายอำเภอ นักวิชาการที่เข้ามาวิจัยเกาะเกร็ดร่วมกับชาวบ้านจัดทำขึ้นเพื่อเป็นข้อมูลสำหรับศึกษา สำหรับผู้ที่สนใจเชิงวิจัย และผู้ที่ต้องการมาท่องเที่ยว</p> <p>-เกิดจากบุคคลภายนอกที่เป็นนักวิชาการมาทำการศึกษาวิจัย มีทั้ง อาจารย์ และนิสิต นักศึกษา มาสัมภาษณ์คนในชุมชน</p>

บทบาทของผู้นำในการสื่อสารเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งนั้น

-เป็นผู้ให้ข่าวสารต่างๆ เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง เช่น การส่งเสริมให้ชาวบ้านจัดทำกิจกรรมต่างๆ การอธิบายถึงการบริหารเงินกองทุนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท เป็นต้น

-ให้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดงานประเพณีต่างๆ การเพิ่มเติมกิจกรรมหรือหน้าที่เสริม การแบ่งหน้าที่ให้สมาชิก

-ให้ข้อมูลข่าวสารเพื่อแก้ปัญหา ให้ข้อมูลเพื่อชาวบ้านจะนำไปใช้ในการตัดสินใจในการหาข้อสรุปในกลุ่มได้

-ส่งสารที่สนับสนุน และส่งเสริม ความสัมพันธ์ ความสามัคคี การให้ความบันเทิง การพบปะพูดคุยกระชับมิตร การใช้จิตวิทยา คำพูดโน้มน้าวใจ ให้ชาวบ้านรู้สึกดี

-การให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการให้คำแนะนำสำหรับการแก้ปัญหาส่วนบุคคล

-การเรียกให้คนในชุมชนเกิดการรวมตัว เช่น การเรียกประชุม เป็นต้น

บทบาทของชาวบ้านในการสื่อสารเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง

-การรับข่าวสารจากผู้นำ และถ่ายทอดไปยังสมาชิกอื่น

-บทบาทในการสื่อสารกับผู้นำ

-บทบาทในการเสนอข้อมูลข่าวสารการแสดงความคิดเห็น

-บทบาทในการแสดงถึงความต้องการรักษาสภาพแวดล้อมได้ การยอมรับหรือปฏิเสธสิ่งที่จะเข้ามาเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมเดิมในชุมชน

-บทบาทในการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจร่วมกับรัฐบาลในการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับเกาะเกร็ดในงานประชุมต่างๆ การเลือกตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล การประชาสัมพันธ์หาข้อตกลงต่างๆ

บทบาทในการสื่อสารของบุคคลภายนอก

-บทบาทในการให้ข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงให้เป็นชุมชนเข้มแข็ง เป็นการนำแนวคิดทางปฏิบัติใหม่มาให้คนในชุมชนปฏิบัติ กระตุ้นให้คนในชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลง

-บทบาทในการติดต่อสื่อสารกับบุคคลภายนอกอื่น การขอความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ และเอกชนให้เข้ามามีบทบาทช่วยเหลือชาวบ้าน

-บทบาทในการกระจายข่าวสารจากในชุมชนเกาะเกร็ดไปสู่ภายนอกการประชาสัมพันธ์ชุมชนเกาะเกร็ดไปสู่ภายนอก เช่น การทำแผ่นพับประชาสัมพันธ์เกาะเกร็ด

สื่อที่ใช้ในการสร้างชุมชนเกาะเกร็ดให้เข้มแข็ง

-สื่อบุคคล เป็นสื่อที่ใช้มากที่สุด มีประสิทธิผลที่สุด และมีการใช้บ่อยที่สุดในการสร้างความเข้าใจ การให้เกิดการยอมรับในข้อตกลงต่างๆ โดยมีผู้นำ และบุคคลภายนอกเป็นสื่อ

-หนังสือเวียน และจดหมายเชิญประชุม จะใช้ประกอบกับสื่อบุคคล เมื่อมีการประชุมใหญ่ในเกาะเกร็ด

-การใช้บอร์ดข่าวสารในการประกาศเรื่องราวต่างๆ ที่กำลังจะเกิดขึ้น แจ้งข่าวให้ทราบ มีอยู่ทุกหมู่บ้าน คนในชุมชนสามารถหาข่าวสารที่นั่นได้

-การนำพื้นที่สาธารณะมาใช้ให้เกิดประโยชน์ คือ นำพื้นที่ว่างหน้าลานวัดปรมัยยิกาวาสมาปรับปรุง ทำพื้นที่ให้เรียบ และจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น ตลาด งานบันเทิงต่างๆ จัดอบรมอาชีพ ทำให้คนในชุมชนมีการสื่อสารกันมากขึ้น

-แผ่นป้ายไม้ที่แสดงเส้นทางในการเดินชมเกาะเกร็ด บอกแหล่งที่ตั้งของสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ภายในเกาะเกร็ด

-ป้ายผ้าบอกข่าวสารการจัดกิจกรรมการจัดงานแก่บุคคลภายนอกได้โดยแสดงไว้ที่ท่าเรือเกาะเกร็ด เพื่อให้นักท่องเที่ยวเห็นได้

-โปสเตอร์ การทำประชาสัมพันธ์ ซึ่งจัดทำโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ แต่เนื้อหานั้นได้กลั่นกรองมาจากคนในชุมชนแล้ว ติดไว้ทั้งในบริเวณเกาะเกร็ด และในเขตจังหวัดนนทบุรี ตามสถานที่ราชการ ตลาด และสถานที่จอดรถประจำทาง

-แผ่นพับ จัดทำโดยบุคคล 2 กลุ่ม กลุ่มแรก คือ ผู้ควบคุมธุรกิจเรือข้ามฝากเรือนำเที่ยว เนื้อหาภายในนั้นไม่ได้มาจากการประชุมวางแผนกัน แต่เกิดจากบุคคลคนเดียว จะมีการแจกตามท่า น้ำลงเรือ จะแจกในช่วงใกล้งานประเพณีชาวเกาะเกร็ด กลุ่มที่ 2 ทางอำเภอเป็นผู้จัดทำโดยมีเนื้อหาข้างในตรวจสอบแล้วว่าถูกต้องจากคนในชุมชนเอง

-นิตยสาร สารคดี หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ฯลฯ สื่อเหล่านี้เกิดจากการที่มีบุคคลภายนอกเข้ามาศึกษาค้นคว้า และนำออกไปเผยแพร่สู่ภายนอก

-อินเตอร์เน็ต คอมพิวเตอร์ เช่นเดียวกับสื่อ นิตยสาร สารคดี ฯลฯ เป็นผลงานของบุคคลภายนอก คนในชุมชนไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการผลิต

-หีบห่อบรรจุภัณฑ์ มีชื่อตราสินค้าชุมชนเกาะเกร็ดแสดงให้เห็นเป็นการทำประชาสัมพันธ์ และการตลาด อย่างง่ายๆ ด้วยความร่วมมือร่วมใจของคนในชุมชน สินค้าทุกชิ้นในเกาะเกร็ดนี้จะอยู่ภายใต้ตราสินค้านี้ทั้งสิ้น

-หนังสือประวัติเกาะเกร็ด เป็นความร่วมมือร่วมใจของเจ้าหน้าที่รัฐและชาวบ้านเกาะเกร็ดเขียนขึ้นมา เพื่อเป็นข้อมูลให้แก่ผู้ที่ต้องการศึกษาค้นคว้า หรือจะมาเที่ยวในเกาะเกร็ดนี้

โดยมีจำหน่ายที่วัดในเกาะเกร็ด และร้านหนังสือท่องเที่ยว

-ตำราเอกสารทางวิชาการ เกิดจากการที่มีบุคคลภายนอกทราบข่าว แล้วเกิดความ ต้องการที่จะทำการศึกษาวิจัย จึงเข้ามาในเกาะเกร็ดแล้วนำความรู้ที่ได้ไปเผยแพร่ภายนอกชุมชน เกาะเกร็ดนี้ทำให้ผู้คนที่ได้อ่านเกิดความสนใจ และอยากมาชมด้วย

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบข้อมูลปัญหานำวิจัยข้อที่ 3 ปัญหาใดคือปัญหาใหญ่ในแต่ละชุมชนในการ สร้างชุมชนเข้มแข็ง และมีวิธีการสื่อสารเพื่อแก้ปัญหาอย่างไร

ปัญหาต่างๆที่พบ		
หมู่บ้านที่ เกิดปัญหา	ลักษณะของปัญหา	วิธีการแก้ไขปัญหา
-ทุกหมู่บ้าน	-ชาวบ้านไม่ศรัทธาเชื่อถือเจ้าหน้าที่ จากภาครัฐที่จะเข้ามามีส่วนช่วย พัฒนาเกาะเกร็ด เนื่องจากในอดีตเคย มีหน่วยงานจากภาครัฐเข้ามาแล้วหา ประโยชน์มากกว่าให้ประโยชน์แก่ชาวบ้าน -ชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่เข้าใจในการทำงานของภาครัฐทำให้เกิดอคติ และ ไม่สามารถมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เพื่อการพัฒนาได้ -งบประมาณไม่พอเพียงในการพัฒนา และการจัดกิจกรรมต่างๆในหมู่บ้าน -ในเรื่องของยาเสพติด	-ใช้สื่อบุคคล คือมีนายอำเภอ เจ้าหน้าที่ ส่งเสริมมาทำความเข้าใจ อธิบายให้หัวหน้าชุมชนทราบแล้วให้ไปกระจายความ เข้าใจต่อ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชาวบ้านทั้งส่วนตัว และปฏิบัติงานให้มีผล งานจริง -ใช้สื่อบุคคล คือมีนายอำเภอ เจ้าหน้าที่ ส่งเสริมมาทำความเข้าใจ อธิบายให้หัวหน้าชุมชนทราบแล้วให้ไปกระจายความ เข้าใจต่อพร้อมกับปิดอบรมในเรื่องนี้ด้วย -จัดประชุมชาวบ้าน แบ่งหน้าที่สร้างความเข้าใจในการแยกย้ายกันไปหาทุน มาเสริมจากวิธีต่างๆ เช่น การรณรงค์ การขอจากหน่วยงานภายนอก ภาครัฐ และเอกชน ร้านค้าต่างๆ -เจ้าหน้าที่ของรัฐได้จัดให้มีการประชุม เพื่อแก้ไขปัญหา ขอความร่วมมือจาก

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ปัญหาต่างๆที่พบ		
หมู่บ้านที่ เกิดปัญหา	ลักษณะของปัญหา	วิธีการแก้ไขปัญหา
-หมู่บ้านที่ 1 หมู่บ้านที่ 2 หมู่บ้านที่ 6 หมู่บ้านที่ 7	-ความไม่สะดวกในการรวมกลุ่มกัน ประกอบกิจกรรมส่วนรวม เพราะต่าง คนต่างมีงานมาก -กลุ่มผู้นำในพื้นที่ ไม่ใช่กลุ่มผู้นำที่มี อิทธิพลกับชาวบ้านอย่างแท้จริง -ชาวบ้านที่มีการศึกษาสูง มักไม่ค่อย ให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรม ต่างๆ	ชาวบ้านในการดูแลบุตรหลานให้ห่าง ไกลจากยาเสพติด มีการจัดอบรมต่างๆ และขอให้ผู้นำที่ติดยามาบำบัด -จัดให้มีการประชุมเลือกวันเวลาที่ทุกคน จะสะดวกที่สุดในการประชุม -ทำการสำรวจสัมผัสภาษาชาวบ้าน เพื่อ หาผู้นำที่แท้จริง -ผู้นำและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมเข้าไปพูดคุย เป็นการส่วนตัวในการขอความร่วมมือใน การจัดกิจกรรม ชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ที่ เกิดขึ้น
-หมู่บ้านที่ 1 หมู่บ้านที่ 6 หมู่บ้านที่ 7	-การฟื้นฟูวัฒนธรรมที่กำลังจะสูญสิ้น ไป -ชาวบ้านแข่งขันการค้ากันเองโดยสู้กัน ทางด้านราคา	-จัดการประชุมกลุ่มหาผู้นำทางด้าน วัฒนธรรม และจัดให้มีการสอนให้กับคน รุ่นใหม่ และนำประเพณีวัฒนธรรมแต่ ดั้งเดิมมาใช้ในโอกาสทุกโอกาสที่ สามารถใช้ได้ -จัดประชุมทำความเข้าใจ โดยให้ทั้งผู้นำ ผู้นำความคิด นายอำเภอเป็นผู้ให้ความ เข้าใจด้านการค้า ความสามัคคี และมีกา รอบรมส่วนตัวด้วย

ปัญหาข้อแรก คือ ปัญหาในการสร้างศรัทธาของเจ้าหน้าที่ส่งเสริม เป็นการทำให้ชาว
บ้านเชื่อถือก่อน จึงจะสามารถดำเนินการในส่วนอื่นๆ ได้สามารถแก้ไขปัญหาโดยการสื่อสารทำ

ความเข้าใจกับผู้นำ สร้างความสัมพันธ์ที่ดี แล้วผู้นำนำไปบอกเล่าต่อแก่ชาวบ้าน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชาวบ้านในทุกหมู่บ้านด้วย ลงมือทำงานจริงจังให้คนในชุมชนเห็น

ปัญหาที่สอง คือ กลุ่มผู้นำในพื้นที่นั้นไม่ใช่กลุ่มผู้นำที่แท้จริง ทำให้การกระจายข่าวสาร และการขอความร่วมมือกับชาวบ้านไม่ประสบความสำเร็จ แก้ไขโดยต้องทำการสำรวจสัมภาษณ์ชาวบ้านใหม่เพื่อหาผู้นำที่แท้จริง

ปัญหาที่สาม คือ ชาวบ้านที่มีการศึกษาสูงมักไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมต่างๆ แก้ไขปัญหาโดย ให้ผู้นำและเจ้าหน้าที่ส่งเสริม เข้าไปทำการพูดคุย ชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ของตนเอง และส่วนรวม

ปัญหาที่สี่ คือ ชาวบ้านไม่เข้าใจการทำงานภาครัฐ ทำให้เกิดอคติ และไม่สามารถร่วมการตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาหรือหาข้อตกลงได้ แก้ไขปัญหาโดย การใช้สื่อบุคคล ผู้นำ เจ้าหน้าที่ส่งเสริม จัดการประชุมอบรมสร้างความเข้าใจเสียใหม่

ปัญหาที่ห้า คือ ความไม่สะดวกในการรวมกลุ่มกันประกอบกิจกรรมของชาวบ้าน เพราะต่างคนก็ต่างมีงานมาก แก้ไขปัญหาโดยจัดการประชุมลงมติดังกัน

ปัญหาที่หก คือ ปัญหาการฟื้นฟูวัฒนธรรมที่ใกล้สาบสูญ มีชาวบ้านจำนวนน้อยมากที่ยังคงดำรงศิลปวัฒนธรรมมอญไว้ได้ แก้ไขปัญหาโดย จัดการประชุมกลุ่มหาผู้นำทางด้านวัฒนธรรม และให้มีการสอนคนรุ่นใหม่ให้นำประเพณีเดิมมาใช้อีกครั้ง

ปัญหาที่เจ็ด คือ งบประมาณไม่เพียงพอในกิจกรรมต่างๆ ที่สนับสนุนการสร้างชุมชนเข้มแข็ง แก้ไขปัญหาโดย การจัดประชุมเพื่อแบ่งหน้าที่ และสร้างความเข้าใจในการแยกย้ายกันออกหางบประมาณมาเสริมงบประมาณจากรัฐ

ปัญหาที่แปด คือ การแข่งขันในตลาดขายนักท่องเที่ยวในชุมชนเกาะเกร็ด มีการแข่งขันการค้าขายโดยมีความแตกต่างทางราคาเป็นตัวแปรหลัก ทำให้ขาดความสามัคคี และราคาสินค้าไม่ดีด้วย แก้ไขปัญหาโดยการจัดประชุมทำความเข้าใจ โดยผู้นำ และเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้ดูแลมีการใช้สื่อบุคคลอบรมเฉพาะกลุ่มด้วย

ปัญหาข้อสุดท้าย คือ ปัญหาในเรื่องยาเสพติดที่จะมีภัยต่อการสร้างชุมชนเข้มแข็งในระยะยาวมีกลุ่มวัยรุ่นยาเสพติดนี้ในบางแห่งของชุมชนเกาะเกร็ด แก้ไขปัญหาโดยเจ้าหน้าที่รัฐจัดการประชุม ชี้แจงให้เห็นถึงปัญหาและขอความร่วมมือชาวบ้านในการป้องกันสร้างความเข้าใจแก่บุตรหลาน และขอให้นำผู้ที่ติดไปบำบัดทั้งหมด ซึ่งก็ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี

ตารางที่ 5 เปรียบเทียบข้อมูลปัญหาหน้าวิจัยข้อที่ 4 ประโยชน์ที่ชุมชนแต่ละแห่งได้รับ และความพึงพอใจของสมาชิก

หมู่ที่	ประโยชน์ที่ได้รับ	ความพึงพอใจ
-หมู่บ้านที่ 1 หมู่บ้านที่ 6 หมู่บ้านที่ 7	-มีอาชีพที่เกิดขึ้นหลากหลาย เพิ่มขึ้น มากมาย ทั้ง การค้าขาย การขายใน ลักษณะการให้บริการ เป็นต้น -ราคาที่ดินที่อยู่มีราคาสูงขึ้น -สภาพแวดล้อมดีขึ้น สะอาดสวยงาม ขึ้น -คนในชุมชนมีความสามัคคีมากขึ้น -ได้รับการฟื้นฟูวัฒนธรรมให้กลับมา -เกาะเกร็ดมีชื่อเสียงมากขึ้น	-มีความพึงพอใจทางด้านเศรษฐกิจ ปัจจุบันไม่ได้เดือดร้อนมีความพอเพียง อยู่สบายๆ -ความพึงพอใจในสภาพแวดล้อมที่ สวยงามอบอุ่น -พอใจในสัมพันธภาพอันดีงามของ คนในชุมชนเกาะเกร็ด -ความพึงพอใจในศิลปวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามของตนที่จะคงอยู่ ไปไม่นาน -ความพึงพอใจในชื่อเสียงที่ได้รับ จากบุคคลภายนอกในเรื่องการสร้าง ชุมชนให้เข้มแข็งได้
-หมู่บ้านที่ 2 หมู่บ้านที่ 3 หมู่บ้านที่ 4 หมู่บ้านที่ 5	-สามารถนำผลิตภัณฑ์ ผลผลิตจาก สวนจากไร่ของตนมาขายได้ที่บริเวณ ท่าน้ำ การตั้งร้านขายอาหาร -การเพิ่มความสามัคคี การรวมกลุ่ม และระบบการประชุมที่มีประสิทธิ ภาพช่วยการตัดสินใจในการแก้ไข ปัญหาร่วมกัน -มีสภาพแวดล้อมที่สวยงาม ร่มรื่น	-ความพึงพอใจทางเศรษฐกิจ การมี รายได้พออยู่พอกิน -ความพึงพอใจในการรวมกลุ่มการ แก้ไขปัญหา -ความพึงพอใจในสภาพสังคมที่เป็น อยู่ ลักษณะความเป็นอยู่อย่าง ชนบท

จากผลการวิจัยสามารถอธิบายประโยชน์ของชุมชน และความพึงพอใจของสมาชิกในชุมชนได้ออกเป็น 2 ส่วน ด้วยกัน ดังนี้

ส่วนแรก คือ หมู่ที่ 1 บ้านลัดเกร็ด หมู่ที่ 6 บ้านเสาชงทอง และหมู่ที่ 7 บ้านโอง่าง ซึ่งได้รับประโยชน์ในด้าน

-การประกอบอาชีพที่มีหลากหลาย อาชีพค้าขายที่ธุรกิจดำเนินไปได้อย่างดี การขายของที่ระลึก ราคาพื้นที่ที่ดินเพิ่มขึ้น

-การมีสภาพแวดล้อมที่ดี จากการปรับปรุงพื้นที่ของหน่วยงานในภาครัฐ

-การเพิ่มความสามัคคีของคนในชุมชน ทำกิจกรรมร่วมกันมากขึ้น สนับสนุนกันมากขึ้น

-การฟื้นฟูวัฒนธรรมมอญให้กลับมา

-การสร้างชื่อเสียงให้แก่ตนเอง และชุมชน ให้เป็นแบบอย่างแก่ชุมชนอื่นๆ

ซึ่งประโยชน์ดังกล่าวนี้ คนในชุมชนมีความพึงพอใจอย่างมาก และไม่ต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งต้องการให้ทุกสิ่งในปัจจุบันในเวลานี้คงสภาพนี้ต่างๆ ไป ดังนี้

-ความพึงพอใจทางเศรษฐกิจ ปัจจุบันไม่เดือดร้อนพออยู่พอกินอย่างสบายๆ

-ความพึงพอใจสภาพแวดล้อมที่อบอุ่นสัมพันธภาพอันดีงามของคนในชุมชนเกาะเกร็ด

-ความพึงพอใจในศิลปวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามของตนที่จะคงอยู่ไปอีกนาน

-ความพึงพอใจในชื่อเสียงที่ได้รับจากบุคคลภายนอกเรื่องการสร้างชุมชนให้เข้มแข็งได้

ส่วนที่สอง คือ หมู่ที่ 2 บ้านศาลากุลนอก หมู่ที่ 3 บ้านศาลากุลใน หมู่ที่ 4 บ้านคลองสระน้ำอ้อย และหมู่ที่ 5 บ้านท่าน้ำ ซึ่งได้รับประโยชน์ดังนี้

-การประกอบอาชีพในการที่จะนำผลิตภัณฑ์จากสวนของตนไปขายได้ การตั้งร้านอาหาร

-การเพิ่มความสามัคคี การรวมกลุ่ม และระบบการประชุมที่มีประสิทธิภาพในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาร่วมกัน

ใจแก้ไขปัญหาร่วมกัน

ในด้านความพึงพอใจนั้น ได้แก่

-ความพึงพอใจทางเศรษฐกิจ มีรายได้พออยู่พอกิน

-ความพึงพอใจในสภาพสังคมที่เป็นอยู่ อย่างสังคมชนบท

-ความพึงพอใจในการรวมกลุ่มกันในการแก้ไขปัญหา

ตารางที่ 6 เปรียบเทียบข้อมูลปัญหาวิจัยข้อที่ 5 แนวโน้มในอนาคตของชุมชนเกาะเกร็ดในด้าน
เศรษฐกิจ ศิลปวัฒนธรรม สังคม และทางใช้การสื่อสาร

กลุ่มที่ศึกษา	แนวโน้มในอนาคต			
	เศรษฐกิจ	ศิลปวัฒนธรรม	สังคม	การสื่อสาร
<p>บุคคลภายในชุมชน</p> <p>1.กลุ่มผู้นำชุมชนและผู้นำความคิด</p>	<p>-มีแนวโน้มที่ดีสูงขึ้น เนื่องจากปริมาณนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวเกาะเกร็ดมีมาก</p> <p>-การค้าขายตัวอย่งรวดเร็วทั้งขายอาหาร ขายของที่ระลึก</p> <p>-การกู้เงินลงทุนก็มีเพิ่มมากขึ้นจากกองทุนกลุ่มออมทรัพย์และกองทุนจากรัฐบาล</p> <p>-เกาะเกร็ดสามารถที่จะเปิดให้ท่องเที่ยวได้รอบเกาะของแต่ละหมู่บ้าน</p>	<p>-จะมีการเพิ่มมากขึ้นสำหรับคนรุ่นใหม่ที่จะร่วมอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรม</p> <p>-มีความสม่ำเสมอในการจัดงานประเพณีทางวัฒนธรรม</p>	<p>-สภาพแวดล้อมยังคงสภาพอย่างนี้ต่อไปอีกนาน เพราะคนในสังคมยังต้องการดำรงไว้เช่นนี้</p> <p>-ยังคงมีลักษณะชุมชนชนบทอยู่ การช่วยเหลือกันของเพื่อนบ้าน</p>	<p>-การสื่อสารยังต้องเน้นการสื่อสารแบบเผชิญหน้ากันต่อไป สื่อบุคคลยังมีความจำเป็นมาก</p> <p>-ชาวบ้านจะมีการศึกษาสูงขึ้น และจะเป็นผู้ส่งสารมากกว่าผู้รับสาร</p> <p>-การสื่อสารก็จะมีความขึ้นกว่านี้ เนื่องจากในแต่ละหมู่บ้านก็ต้องสื่อสารกันมากขึ้น</p>

ตารางที่ 6 (ต่อ)

กลุ่มที่ศึกษา	แนวโน้มในอนาคต			
	เศรษฐกิจ	ศิลปวัฒนธรรม	สังคม	การสื่อสาร
2.กลุ่มสมาชิกในชุมชนเกาะเกร็ด	-เศรษฐกิจดีขึ้น เพราะการค้ามีการขยายตัวสูงขึ้นเรื่อยๆ -มีอัตราการกู้เงินเพื่อการลงทุนมากขึ้น -มีการขยายการท่องเที่ยวให้สามารถเที่ยวได้รอบเกาะเกร็ด	-มีการเพิ่มจำนวนผู้ที่ร่วมอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชน ท้องถิ่นมากขึ้น รวมถึงภูมิปัญญาชาวบ้านด้วย -ขยายการสอนเกี่ยวศิลปวัฒนธรรมมอญซึ่งเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นให้แก่เยาวชนในเกาะเกร็ดที่สนใจ	-สภาพแวดล้อมยังคงไม่เปลี่ยนแปลงเนื่องจากชาวบ้านส่วนใหญ่ยังต้องการให้เป็นอย่างเดิมนี่ -ลักษณะความสัมพันธ์ของคนในหมู่บ้านก็ยังคงเดิมไม่เปลี่ยนแปลงยังรักและให้ความช่วยเหลือกันอย่างสม่ำเสมอ	-ลักษณะการสื่อสารยังคงใช้สื่อบุคคลเป็นหลักและใช้การสื่อสารแบบเผชิญหน้าอยู่ -ยังคงให้ความสำคัญแก่การเชื่อฟังผู้นำมาก
บุคคลภายนอกชุมชน -เจ้าหน้าที่จากรัฐนายอำเภอและปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล	-สภาพเศรษฐกิจของชาวเกาะเกร็ดจะดีขึ้น	-มีผู้ที่ร่วมสนใจในการอนุรักษ์ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นมากขึ้น	-สภาพแวดล้อมยังคงสวยงามและร่มรื่นต่อไป	-การสื่อสารเป็นการสื่อสารที่ชาวบ้านจะมีส่วนร่วมมากขึ้นทั้ง

ตารางที่ 6 (ต่อ)

กลุ่มที่ศึกษา	แนวโน้มในอนาคต			
	เศรษฐกิจ	ศิลปวัฒนธรรม	สังคม	การสื่อสาร
	<p>-การค้าขายก็จะมีมากขึ้น ทั้งขายอาหาร ขายสินค้าที่ระลึก การขายแบบให้บริการ และสินค้าที่ใช้ฝีมือศิลปะ</p> <p>-การขายพื้นที่การท่องเที่ยวให้มากขึ้นสามารถให้นักท่องเที่ยวเที่ยวได้ทั่วเกาะเกร็ด</p>		<p>-ลักษณะความสัมพันธ์ของคนในหมู่บ้านยังคงเป็นสิ่งคมชนบทที่เน้นในการพึ่งพาอาศัยกันช่วยกันประกอบกิจกรรมต่างๆ ของส่วนรวม</p>	<p>การเสนอแนวคิดและการแสดงความคิดเห็นในเรื่องที่เกี่ยวกับพื้นที่ของตน</p> <p>-มีส่วนร่วมในการตัดสินใจกับภาครัฐมากขึ้น</p> <p>-เน้นสื่อบุคคลเป็นหลักในการให้ข้อมูลข่าวสารแก่คนในชุมชน</p> <p>-มีการประชุมกันมากขึ้น</p>

จากการวิจัยสามารถสรุปแนวโน้มในอนาคตของชุมชนเกาะเกร็ด ในด้านต่างๆ ดังนี้

ด้านเศรษฐกิจ

จะมีแนวโน้มสูงขึ้นเนื่องจากจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้น การกระจายข่าวสารมีผลต่อการรับรู้ของนักท่องเที่ยวจากภายนอก การค้าขายก็จะดีตามไปด้วยไม่ว่าจะขายเครื่องปั้นดินเผา อาหาร ของที่ระลึก เป็นต้น งบประมาณจากรัฐก็จะมาที่เกาะเกร็ดมากขึ้น และยังมีเงินกองทุนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท ให้ชาวบ้านกู้เงิน และปรับพื้นที่ของตนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวขึ้นได้ การกระจายรายได้ก็จะกว้างออกไปภายในชุมชนเกาะเกร็ด

ด้านศิลปวัฒนธรรม และประเพณี

มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นโดยการมองจากปัจจุบันนี้เป็นเกณฑ์ที่มีการนำเยาวชนภายในเกาะเกร็ดมาเรียนรู้ ศึกษาศิลปวัฒนธรรมชาวมอญในด้านต่างๆ ประเพณีก็มีการจัดขึ้นทุกครั้งมีได้ขาดเลย

ด้านสังคม

สภาพที่เป็นอยู่ในตอนนี้ก็ยังคงไว้อีกนาน เพราะคนในสังคมมีความพึงพอใจกับสภาพสังคมเช่นนี้ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การช่วยกันดูแลชุมชน เป็นลักษณะของชุมชนไทยโบราณที่ชาวเกาะเกร็ดต้องการ และจะคงไว้ต่อไป

ด้านการสื่อสาร

รูปแบบการสื่อสารดังที่กล่าวไปแล้วก็ยังคงมีในชุมชนเกาะเกร็ด ผู้นำยังคงเป็นผู้ที่สามารถสื่อสารโน้มน้าวใจชาวบ้านได้เป็นอย่างดี ชาวบ้านเชื่อฟังผู้นำของตน การกระจายข่าวสาร และการสร้างความเข้าใจก็ยังคงเป็นหน้าที่หลักของผู้นำ แต่ในอนาคตก็จะมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการสื่อสาร คือ ชาวบ้าน สมาชิกในชุมชน จะมีการส่งสารมากกว่ารับสาร มีการแสดงความคิดเห็น และข้อโต้แย้งมากขึ้น เริ่มนำหลักการวิเคราะห์สารเข้ามาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.2 การอภิปรายผลการวิจัย

1. ในทัศนะของชาวบ้านเกาะเกร็ดอะไรคือเป้าหมายของการสร้างชุมชนเข้มแข็ง และปัจจัยใดที่เป็นเงื่อนไขให้เกิดชุมชนที่เข้มแข็งขึ้น

จากผลการวิเคราะห์พบว่าในด้วทัศนะคติของชาวบ้านเองส่วนใหญ่ไม่มีความเข้าใจหรือเป้าหมายในการสร้างชุมชนที่เข้มแข็ง ถึงแม้พื้นฐานของคนในหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้านนั้นจะมีความสามัคคีก็ตามแต่ในการดำรงชีพนั้น ต่างคนต่างทำกินไม่ได้พึ่งพาอาศัยกัน เพียงแต่คงไว้ซึ่งความเป็นเพื่อนบ้านที่ดีต่อกันเท่านั้น ผู้ที่มีความเข้าใจในการสร้างชุมชนเข้มแข็งก็จะได้แก่กลุ่มผู้นำ และผู้นำความคิด ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นบุคคลคนเดียวกัน เนื่องจากชาวบ้านจะเชื่อถือผู้ที่มีลักษณะผู้นำความคิด ซึ่งไม่ได้ดูที่การศึกษาหรือฐานะเป็นหลัก แต่จะให้ความคุ้นเคย และการพึ่งพากันมาตั้งแต่สมัยอดีตบรรพบุรุษของสกุลนั้น และถ้าเป็นคนใหม่ก็จะดูที่ผลงานกับความจริงจัง เมื่อคนเหล่านั้นสมัครสมาชิกเข้าชิงตำแหน่งผู้นำหมู่บ้านในการเลือกตั้ง ก็มักจะได้รับเลือกอยู่เสมอซึ่งงานวิจัยของ

สุภาพ สุนทรนาถ (2525) ที่เห็นว่า ความสัมพันธ์ทางครอบครัว และเครือญาติเป็นพื้นฐานสำคัญที่ทำให้เกิดความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม ศาสนา ฯลฯ ในระดับหมู่บ้านหรือชุมชน และ สกฤณา ฉันทดิลก (2541) ระบบเครือญาติยังคงเป็นความสัมพันธ์ขั้นพื้นฐานอย่างหนึ่งของการให้ และรับความช่วยเหลือซึ่งกันและกันของคนในเครือญาติกัน แต่ความช่วยเหลือนั้นจะขยายวงกว้างออกไปมากกว่าการขอแรงแบบในสังคมเกษตรกรรม โดยอาจอยู่ในรูปของการยืมเงิน การใช้เส้นสายในกรณีต่างๆ

ในปี 2540 การสร้างชุมชนเข้มแข็งเริ่มที่จะเป็นรูปธรรมเห็นชัด และคนในชุมชนเกาะเกิร์ต เริ่มเข้าใจว่า ชุมชนเข้มแข็งคืออะไร มีความหมายเช่นไร และต้องปฏิบัติอย่างไร

จากการศึกษาวิจัยพบว่า ในการรวมตัวของกลุ่มชาวบ้านนั้นมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ Marvin E. Shaw (หลุยส์จาปาเทศ, 2522) ที่กล่าวถึงสาเหตุของคนที่มาเข้าร่วมกลุ่มกันเพื่อ

1. ความน่าสนใจอันเกิดจากความสัมพันธ์ส่วนตัว (Interpersonal Attraction) Shaw คนในชุมชนมีส่วนร่วมสร้างความใกล้ชิดสนิทสนมกัน การติดต่อบ่อยๆ จนกระทั่งเกิดผลแห่งการมีปฏิกริยาร่วมกันในการปฏิบัติแก่กัน เกิดความรักชอบกันเป็นส่วนตัว อันอาจเกิดจากความเหมือนกัน ในทาง ทักษะคิด รูปร่าง ความสามารถ ฯลฯ การมีลักษณะท่าทาง และบุคลิกที่น่าศรัทธาก็เป็นได้
2. กิจกรรมของกลุ่ม (Group Activities) กิจกรรมของสมาชิกกลุ่มหรือผู้เข้าไปร่วมกลุ่มกับกิจกรรมที่กลุ่มจัดนั้นสอดคล้องพ้องกับความสนใจของชาวบ้านในชุมชน
3. เป้าหมายของกลุ่ม (Group Goal) การมีเป้าหมายของกลุ่มที่น่าสนใจ หรือเป้าหมายเดียวกันในคนอาชีพเดียวกัน มีความสนใจเหมือนกันชาวบ้านมีความชอบในเป้าหมายของกลุ่ม
4. ความเป็นสมาชิกของกลุ่ม (Group Membership) ในการเป็นสมาชิกของกลุ่มใดก็ตาม สมาชิกย่อมได้รับรางวัลอยู่ด้วยเสมออย่างน้อยก็คือ ความใกล้ชิดสนิทสนมกัน เป็นพี่น้องกัน มีการดรภาพอย่างไม่เคยคิดมาก่อน ความสบายใจ ชื่อเสียง (prestige) จะติดตามมา การยอมรับกันในกลุ่ม สิทธิในกลุ่ม ฯลฯ ในการมุ่งใจการเป็นสมาชิกของกลุ่มในแน่นแฟ้น

ซึ่งเป้าหมายหลักในทัศนะของชาวบ้านชุมชนเกาะเกิร์ตในการจะสร้างชุมชนเข้มแข็งคือ

1. ความสามารถที่จะสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว ให้สามารถอยู่กินกันอย่างไม่ลำบาก ได้โดยอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การทำแต่พอกินของชาวบ้านหลายๆ คนที่ออกจากงานหลักภายนอกชุมชน กลับมาใช้ชีวิตในรูปแบบไทยชนบท คือ การอยู่ประสาชาวบ้าน ประกอบอาชีพที่บรรพบุรุษทิ้งไว้ รื้อฟื้นศิลปะต่างๆ ไม่ใช่จ่ายสุรุ่ยสุร่าย แต่ถ้าจะมองว่าชาวบ้านชุมชนเกาะเกิร์ตมีเครื่องใช้

ไฟฟ้าเพื่ออำนวยความสะดวก และทันสมัยหรือไม่ คำตอบคือมี ทั้งโทรทัศน์ เครื่องซักผ้า ไมโครเวฟ และคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต แต่รูปแบบรูปร่างของชีวิตแบบดั้งเดิมยังคงอยู่ไม่เปลี่ยนแปลง เพียงแต่มีเครื่องมือสมัยใหม่มาประกอบการดำรงชีพเท่านั้น

2. การฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมแบบมอญ คนในชุมชนเกาะเกร็ดเห็นคุณค่าในการที่ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมที่ใกล้จะสูญสิ้นแล้วนั้นให้กลับมาโดยการให้คุณค่าแก่ผู้ที่มีความรู้ในศิลปนั้น และทำการสอนให้กับเด็กรุ่นใหม่ มีการนำมาแสดงในวันสำคัญต่างๆ ตามประเพณีโบราณ ได้แก่ ประเพณีสงกรานต์ จะมีการกวนกาดละแม ข้าวเหนียวแดง และข้าวเหนียวแก้ว ที่ขาดไม่ได้คือ ชะนอมจิน(ขนมจีน) และเป็งจังกาบ(ข้าวแช่) เพื่อจะนำไปถวายแด่พระสงฆ์ในตอนเช้า การละเล่นจะมีการเล่นสะบ้า และแสดงทะเลยมมอญ มีพิธีการแห่ทางหงส์ไปที่วัดด้วย

ประเพณีวันออกพรรษา จะมีการตักบาตรทางน้ำ การตักบาตรดอกไม้

ประเพณีการรำมอญ เรียกว่า บัวทะเลเป็น

ประเพณีการรำเจ้า พิธีการเข้าทรงของเทพดาที่ชาวเกาะเกร็ดนับถือ เพื่อทำนายเคราะห์ให้ชาวบ้าน

การเล่นเพลงเจ้าขาว ในเทศกาลทอดกฐิน

และสิ่งที่ขาดไม่ได้คือ การเป็นช่างปั้นเครื่องปั้นดินเผา ศิลปะแบบมอญโบราณ กระจ่าง, ครก, โอง (ซึ่งปัจจุบันเลิกผลิตแล้ว เพราะทำได้ยาก และเสี่ยงต่อการแตกง่าย)

สาเหตุที่ชาวเกาะเกร็ดมีเป้าหมายในการฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมตามแบบบรรพบุรุษนี้ เนื่องจากสาเหตุที่ต้องการอนุรักษ์ไว้เพื่อให้ลูกหลานสามารถภูมิใจในเชื้อชาติของตน และมีผู้สืบทอดแล้วยังต้องการที่จะให้บุคคลภายนอกเกาะเกร็ดได้เห็นและมาเยี่ยมชม มาท่องเที่ยวเกาะเกร็ดมากขึ้น ในการฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมนี้ผู้ศึกษาวิจัยพบว่า มีการทำขึ้นเพียง 3 หมู่บ้านเท่านั้น คือ หมู่ที่ 1 บ้านลาดเกร็ด หมู่ที่ 6 บ้านเสาธงทอง และหมู่ที่ 7 บ้านโองอ่าง ที่เป็นเช่นนี้เพราะ ทั้ง 3 หมู่บ้านนี้ เป็นคนไทยเชื้อสายมอญ มีอาชีพส่วนใหญ่ดั้งเดิมเป็นช่างปั้นเครื่องปั้นดินเผา ต่างจากหมู่บ้านที่เหลืออีก 4 หมู่ที่เป็นคนไทย และอิสลาม ที่มีอาชีพส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร อีกทั้ง หมู่บ้านมอญทั้ง 3 หมู่ นั้น ล้วนอยู่ด้าน ที่เรียกว่าประตูของเกาะ เพราะเมื่อมีผู้คนข้ามเกาะไปก็จะไปพบกับหมู่ที่ 7 และ 1 ก่อนได้ง่าย ๆ เพราะฉะนั้นในข้อนี้จึงถือได้ว่าไม่ครอบคลุมทั้งหมด แต่เป็นข้อหนึ่งที่ผู้ศึกษาวิจัยค้นพบ

3. ต้องการสร้างชื่อเสียงให้แก่เกาะเกร็ด ในข้อนี้พบจากการที่คนในชุมชนมีการรวมกลุ่มกันขึ้นเป็นกลุ่มเข้มแข็ง เพื่อช่วยเหลือกันทางด้านเศรษฐกิจ ชื่อเสียงนี้ก็ ได้แก่ การเป็นศูนย์เครื่องปั้นดินเผาของจังหวัดนนทบุรี การมีผลิตภัณฑ์ 1 ผลิตภัณฑ์ 1 ตำบล จาก นโยบายของรัฐบาล การก่อตั้งกลุ่มออมทรัพย์ ของคุณรวีวรรณ สุขทอง กลุ่มหัตถกรรม เครื่องปั้นดินเผา ของคุณสุนีย์ ดิษสง่า ที่

ข้างบ้านทุกคนเป็นสมาชิกกลุ่ม เหล่านี้ ปัจจุบันมีผู้นำที่ให้ความสนใจติดต่อขอเข้ามาดูงานในชุมชนนี้มากมาย ทั้งคนภายในประเทศ หน่วยงานของรัฐ และเอกชน และต่างประเทศด้วย

จากทั้ง 3 เป้าหมายของชุมชนเกาะเกร็ดนี้ จะเห็นว่าล้วนสำเร็จแล้วทั้งสิ้น และวัตถุประสงค์เหล่านี้ก็จะนำพาให้คนในชุมชนเกาะเกร็ดมีกำลังใจที่จะพาคนในชุมชนช่วยกันรักษาไว้ นอกจากนี้จะทำให้มีนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจชมต้องการที่จะไปเที่ยวชมมากยิ่งขึ้นอีกด้วย

ปัจจัยที่เป็นเงื่อนไขให้เกิดชุมชนเข้มแข็ง

จากการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยพบว่า มีปัจจัยที่ทำให้เกิดชุมชนเข้มแข็งเกาะเกร็ดเข้มแข็งคือ

1. มีบุคคลภายนอกเข้ามาช่วย
2. ผู้นำที่ดี
3. ความร่วมมือของชาวบ้าน
4. การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ

1. มีบุคคลภายนอกเข้ามาช่วย

ในการที่ชุมชนเกาะเกร็ดเข้มแข็งนี้ บุคคลภายนอกมีอิทธิพลมากก็คือ นายอำเภอปากเกร็ดซึ่งในขณะนั้นเป็นหน้าที่ของนายอำเภอวัชรินทร์ ใจจนพานิช เป็นผู้เข้ามาช่วยเหลือ หลักจากภัยน้ำท่วมหนักที่ทำให้ชาวเกาะเกร็ดไม่สามารถประกอบอาชีพได้ นายอำเภอได้เข้ามาลงดูแลพื้นที่อยู่ตลอดเวลา ซึ่งสังคมขณะนั้นชาวบ้านเกือบจะต่างคนต่างอยู่ แต่ก็มีความสัมพันธ์กันฉันท์เพื่อนบ้านที่ดี รายได้เศรษฐกิจโดยเฉลี่ยต่อคนก็ไม่มากนัก นายอำเภอเห็นว่าเกาะเกร็ด น่าจะเป็นสถานที่ท่องเที่ยวได้ด้วยความคิดของสภาพแวดล้อม จึงได้เรียกผู้นำ ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบล และผู้นำความคิด มาประชุมหารือกัน จัดชุมชนเกาะเกร็ดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ในครั้งแรกไม่มีใครเชื่อว่าจะทำได้เพราะในอดีตมีนายอำเภอมหาหลายคนที่ต้องการจะจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเช่นนี้ แล้วก็ไม่มาสานงานต่อจนทำให้ชาวบ้านท้อ หลังจากนั้นนายอำเภอได้เข้าไปพบกับผู้นำความคิดของชาวบ้านได้แก่ พระครูวิมลธรรมมาภรณ์ เจ้าอาวาสวัดปรมย์นิกรวาส พระอธิการบุญส่ง เจ้าอาวาสวัดศาลากุล พระอาจารย์วันชัยทโม เจ้าอาวาสวัดไผ่ล้อม พระอาจารย์เน้า เจ้าอาวาสวัดเสารทอง เพื่ออธิบายถึงแนวคิดที่จะจัดทำและขอปรับปรุงพื้นที่วัดเพื่อให้เป็นประโยชน์แก่ชาวบ้าน ต่อมานายอำเภอก็ได้ศึกษาพื้นที่เกาะเกร็ด เกือบทุกวัน มาทั้งในเวลางานและหลังเลิกงาน จนทำให้ชาวบ้านรู้สึกเลื่อมใส มีการจัดการประชุมมากขึ้นกว่าแต่ก่อนการประชุมหรือแก้ไขปัญหา และปรับปรุงในสิ่งต่างๆ ในการจัดประชุมครั้งแรกๆ ชาวบ้านยังไม่ค่อยเข้าร่วมนัก

จนถึงครั้งที่ 4 มีชาวบ้านมามากขึ้น ทั้งนี้เพราะการกระจายข่าวของผู้นำ และความเลื่อมใสศรัทธา ส่วนตัวของชาวบ้านที่มีต่อนายอำเภอ จนต่อมาได้มีการจัดกิจกรรมต่างๆ เรื่อยมา กิจกรรมแรกที่นายอำเภอจัดให้ชาวบ้านคือ การเปิดตลาดสัญจรสินค้าอุปโภค บริโภคราคาถูก ในปี 2540 ที่ขายสินค้ามากมายโดยนายอำเภอจัดหาผู้ขายมาจากภายนอกไม่ว่าจะเป็น เนื้อหมู ไก่ อาหารกระป๋อง เสื้อผ้า และอื่นๆ โดยจัดขายในพื้นที่ของวัดปรมัยยิกาวาส เป็นการเปิดกิจกรรมของชาวเกาะเกร็ด และมีบุคคลภายนอกมาซื้อมาขายด้วย กิจกรรมนี้มีการจัดเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ทุกวันเสาร์-อาทิตย์ ในช่วงเวลา 07.00-09.00 น. มีการจัดประกวดเครื่องปั้นดินเผา มีการขอความร่วมมือจากชาวบ้าน อบรม.มาทำถนนใหม่ ให้ชาวบ้านช่วยกันดูแลถนนหนทาง จัดทำป้ายต่างๆ ป้ายเครื่องปั้นดินเผา ป้ายกลุ่มต่างๆ เพื่อให้ผู้มาเยือนรู้ ได้ขอความร่วมมือจากชาวบ้านเกาะเกร็ด ต่อมาทางภาครัฐได้ขอชาวบ้านไปร่วมในงานอเมซิ่งไทยแลนด์ วันที่ 27 ธันวาคม 2540 ซึ่งก็ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี และก่อนหน้านั้น ในวันที่ 16 ตุลาคม 2540 เกาะเกร็ดได้จัดงานอเมซิ่งเกาะเกร็ดด้วย และหลังจากนั้นก็เป็นการเปิดตัวเกาะเกร็ดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวอย่างเป็นทางการ

ปัจจัยในข้อนี้มีส่วนที่ตรงกับแนวคิดในการพัฒนาชุมชนของ เสถียร เขยประทับ (2530) ซึ่งเห็นว่าเจ้าหน้าที่ส่งเสริม คือ เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานซึ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการเปลี่ยนแปลงพัฒนาชุมชนองค์กรนั้นไปในทิศทางที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมต้องการ โดยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมทำหน้าที่เหมือนสายใยของการสื่อสารซึ่งเชื่อมระบบสังคมสองสังคมหรือมากกว่าเข้าไว้ด้วยกัน โดยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมนี้มีบทบาททำให้ชาวบ้านในชุมชนเกาะเกร็ด เกิดความต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงชุมชนให้เป็นชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และมีความเข้มแข็งในด้านต่างๆ มีการสร้างความสัมพันธ์กับคนในชุมชนนั้นเพื่อที่จะให้คนในชุมชนพร้อมที่จะก้าวไปสู่การเปลี่ยนแปลงได้ ซึ่งก่อนที่จะดำเนินการจะเห็นได้ว่ามีการวินิจฉัยปัญหาของชุมชนนั้น ๆ และสร้างความสัมพันธ์ทำให้คนในชุมชนนั้นเกิดความตั้งใจจริงที่จะเปลี่ยนแปลงด้วยตนเอง และพยายามรักษาการเปลี่ยนแปลงนั้นโดยปลูกฝังทางจิตใจกับกลุ่มผู้นำกับชาวบ้าน และพยายามป้องกันมิให้คนในชุมชนยกเลิกการเปลี่ยนแปลงนั้น

การที่ชุมชนสามารถพัฒนามาได้นี้ นายอำเภอวัชรินทร์ และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมก็ใช้ความพยายามอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นการเข้าถึง การสร้างความสัมพันธ์กับคนในชุมชน การเข้าใจ และอื่นๆ โดยไม่ย่อท้อผนวกความอดทน แสดงให้คนในชุมชนเห็นว่าทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวมหรือของคนในชุมชนเอง มากกว่าผลประโยชน์หรือความต้องการของตน โดยการเปลี่ยนแปลงก็เปลี่ยนแปลงโดยสามารถเข้ากันได้กับคนในชุมชนเกาะเกร็ดในด้านการใช้ชีวิตความเป็นอยู่ การรื้อฟื้นวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิม นอกจากนี้ยังสามารถให้การดูแลให้คำปรึกษาแสดงความเห็นออกเห็นใจต่อคนในชุม

ชนนับเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีของเจ้าหน้าที่ส่งเสริม โดยพยายามสร้างความเหมือนกันระหว่างเจ้าหน้าที่(นายอำเภอ)ส่งเสริมกับชาวบ้านหรือคนในชุมชนเกาะเกร็ดที่ต้องการจะเปลี่ยนแปลง ทำให้เกิดความสามารถในการขอความร่วมมือกับผู้นำความคิด และชาวบ้านได้ เพราะสายตาของคนในชุมชนให้ความเชื่อถือนายอำเภอ ทั้งนี้ก่อนการทำงานนั้นนายอำเภอยังใช้เวลาในการหาข้อมูล และสรุปผลเพื่อประเมินคุณค่าของสิ่งที่จะเปลี่ยนแปลงนั้นกับคนในชุมชนว่าคุ้มกันหรือไม่

สาเหตุที่นายอำเภอประสบความสำเร็จในด้านการติดต่อสื่อสารระหว่างคนในชุมชนนั้น ซึ่งจะประสบความสำเร็จได้ดียวกันนั้นจะต้องมีปัจจัยต่างๆ ดังนี้

1. นายอำเภอมีสถานะทางสังคมสูงกว่าชาวบ้าน แต่ไม่ได้สร้างความแตกต่างในการสร้างความสัมพันธ์กับชาวบ้าน แต่มีสถานะสูงกว่าเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ
2. เข้าไปมีส่วนร่วมในสังคมมาก
3. มีการศึกษาที่สูงกว่า และการอ่านออกเขียนได้ที่มากกว่าคนในชุมชนนั้น
4. การมีลักษณะสากล หรือลักษณะระหว่างท้องถิ่นในกลุ่มเป้าหมาย

ในเรื่องของบุคคลภายนอกนี้ ซึ่งให้เห็นถึงแม้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมเข้ามาช่วย เป็นการสื่อสารจากภายนอกเข้ามากระตุ้น และมีส่วนช่วยให้ชุมชนเกาะเกร็ดเข้มแข็งได้ จะเห็นได้จากแนวคิดเรื่องของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมส่วนใหญ่นี้เป็นเพราะการมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่ส่งเสริม ซึ่งก็คือ นายอำเภอวัชรินทร์ และองค์การบริหารส่วนตำบลนั่นเอง นายอำเภอวัชรินทร์สามารถเปลี่ยนแปลงชุมชนเกาะเกร็ดได้ทั้ง 2 ลักษณะคือ เปลี่ยนสภาพแวดล้อมของชุมชนเกาะเกร็ดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดนนทบุรีและเปลี่ยนตัวชาวบ้านให้มีความกระตือรือร้น การทำงานเพื่อส่วนรวม และยังมีความต้องการที่จะรักษาวัฒนธรรมตนไว้ได้

นอกจากนายอำเภอ และองค์การบริหารส่วนตำบลจะมีส่วนช่วยแล้ว บุคคลภายนอกอื่น เช่น นักสื่อมวลชน นักหนังสือพิมพ์ นักวิทยุ ผู้จัดรายการโทรทัศน์ สารคดี ก็มีส่วนช่วยมากๆ ด้วย ในการจัดงานแต่ละครั้ง นายอำเภออดีตเคยเป็นหัวหน้าฝ่ายประชาสัมพันธ์กรมการปกครองมาก่อน จึงใช้ความคุ้นเคยส่วนตัว เรียกนักข่าว นักหนังสือพิมพ์ วารสารต่างๆ มาทำข่าวได้ และนายอำเภอยังได้พาบุคคลสำคัญมาเที่ยวเยี่ยมชมที่เกาะเกร็ดด้วย เช่น อดีตนายกรัฐมนตรีนายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรีคนปัจจุบัน พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร รัฐมนตรี ผู้ว่าราชการจังหวัด ทูตต่างประเทศ นักกีฬานานาชาติ เป็นต้น ซึ่งบุคคลเหล่านี้จะเป็นสื่อจากภายนอกเข้ามา และนำข่าวสารข้อมูลเกาะเกร็ดไปเผยแพร่ต่อภายนอกได้เป็นอย่างดี

2. ผู้นำที่ดี

ในการสร้างชุมชน เกาะเกร็ดให้เข้มแข็งนั้นพบว่าผู้นำมีส่วนสำคัญในการรับข่าวสารต่างๆ จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมมาเผยแพร่ให้แก่คนในชุมชนแต่ละหมู่บ้าน และเป็นທີ່ปรึกษาให้คำแนะนำแก่ลูกบ้านได้ โดยผู้นำในเกาะเกร็ดมีคุณลักษณะของผู้นำตามแนวคิดผู้นำคือ การมีสติปัญญาสูงกว่าคนอื่น คอยให้การช่วยเหลือชี้แนะหนทางแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ การมีความเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่าลูกบ้าน กล้าคิดกล้าทำ และมีลักษณะการเปิดเผยต่อสาธารณะ คือมีความกล้าแสดงออกมากกว่าชาวบ้านทั้งในด้านการแสดงความคิดเห็น และการกระทำโดยมีการปกครองแบบประชาธิปไตยในการออกความเห็น

ผู้นำที่มีตำแหน่งนั้นมีลักษณะของการเป็นผู้นำความคิดอีกด้วย เป็นการผนวกความสามารถของผู้นำทั้งสองประเภทไว้ด้วยกัน คือ เป็นบุคคลที่มีความสามารถในด้าน ความคิดริเริ่ม การจูงใจ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความน่าเชื่อถือต่อบุคคลภายในกลุ่ม และสามารถนำกลุ่มให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้ โดยทั่วไปมี 2 บทบาท คือ บทบาทที่เป็นผู้รับ คือ รับข่าวสารจากสื่อมวลชนหรือสื่อระหว่างบุคคล และบทบาทที่เป็นผู้ให้ คือ เป็นผู้ถ่ายทอดข่าวสารไปยังบุคคลอื่นๆ อีกต่อหนึ่ง ซึ่งจะทำให้ผู้นำทางความคิดเป็นที่ยอมรับว่าเป็นผู้ที่มีอิสระต่อความคิดเห็นของบุคคล อื่นๆ ภายในระบบสังคม ผู้นำที่เกาะเกร็ดส่วนใหญ่จะเป็นบุคคลที่สมาชิกในกลุ่มให้การยอมรับนับถือและเป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของบุคคลในกลุ่มนั้นๆ ซึ่งผู้นำในส่วนใหญ่นี้ จะได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น

ผู้นำชุมชนเกาะเกร็ดมีลักษณะของผู้นำความคิดสอดคล้องกับทฤษฎีผู้นำของ Alec Inkeles (อ้างใน กาญจนา แก้วเทพ, 2543) ผู้นำมีความพร้อมที่จะพบประสบการณ์ใหม่ มีใจในการเปิดกว้างในการเปลี่ยนแปลง และรับสิ่งใหม่เห็นคุณค่าของเวลา มีการวางแผนการดำเนินชีวิตมีความเชื่อในความสามารถของมนุษย์ เชื่อถือหลักเหตุผล ตระหนักในความมีศักดิ์ศรีของผู้อื่น เชื่อในวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีความยุติธรรม มีความสามารถในการขยายขอบเขตความคิดเห็น คาดคะเนและเข้าใจบทบาทของผู้อื่น สนใจข่าวสารมากกว่าชาวบ้าน มีความทะเยอทะยานในการศึกษาและอาชีพ นอกจากนี้ผู้นำในเกาะเกร็ดยังมีลักษณะความต่างกับชาวบ้านการติดต่อกับโลกภายนอก การเข้าถึง และสถานภาพทางสังคม ดังนี้

การติดต่อกับภายนอกนั้น ผู้นำมีการพาข่าวสารติดต่อกับภายนอก เช่น การติดต่อหน่วยงานทางราชการ มาช่วยเสริมศักยภาพในการผลิตเครื่องปั้นดินเผา เช่น กลุ่มหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาติดต่อกับกรมวิทยาศาสตร์ เพื่อให้มาช่วยเปิดสอนอบรมการนำพลาสติกมาเคลือบดินเผาเพื่อความคงทนสวยงามยิ่งขึ้น การที่มีบุคคลภายนอกขอเข้ามาศึกษาดูงานกลุ่มเข้มแข็งต่างๆ เช่น คณะนักเรียนจากโรงเรียนต่างๆ มาขอดูงาน กลุ่มนักศึกษานานาชาติขอเข้ามาทัศนศึกษา มีกลุ่มแม่บ้านอื่นๆ เข้ามาขอดูรูปแบบการสร้างชุมชนเข้มแข็ง การทำการประชาสัมพันธ์เกาะในที่ประชุม หรือการพบปะกับบุคคลภายนอกโดยใช้สื่อบุคคล เป็นต้น ผู้นำมีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมมากกว่าชาวบ้าน โดยทั่วไปจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแก้ไขปัญหาในพื้นที่ นอกจากผู้ใหญ่บ้านกำนัน ก็จะเข้าไปประชุมที่อำเภออย่างสม่ำเสมอ เพื่อรับข่าวสารมาบอกแก่ชาวบ้านด้วย

-เรื่องของการเข้าถึง ผู้นำในชุมชนสามารถที่จะถ่ายทอดเรื่องราวข่าวสารที่ได้รับไปยังผู้ตามความคิดได้ โดยการพูดคุยกันโดยตรงกับชาวบ้านลูกบ้านได้ และในการประชุมผู้นำก็มีส่วนร่วมในการประชุมอย่างสม่ำเสมอ

-สถานะทางสังคม ผู้นำปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในชุมชนเกาะเกร็ดคือ กำนันปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างของชาวบ้านโดยไม่แคะต้องอบายมุข เลื่อมใสในพุทธศาสนา ตักบาตรทุกวันพระ เป็นศาสนิกชนที่ดี ไม่ขาดศาสนกิจ และเอาใจใส่ตรวจตราลูกบ้านสม่ำเสมอ ทำให้ชาวบ้านลูกบ้านให้ความนับถือเกรงใจมาก

3. ความร่วมมือของชาวบ้าน

ในการสร้างชุมชนเข้มแข็งนั้นชาวบ้านให้ความร่วมมือดีมาก แม้ในช่วงแรกๆ ชาวบ้านจะยังไม่ให้ความสนใจก็ตาม แต่เมื่อเห็นแล้วว่าผู้นำมีความตั้งใจจริงร่วมมืออย่างเต็มที่ ทั้งในการประชุมใครว่างก็มาไม่ขาด ในการร่วมกิจกรรมก็ช่วยกันเต็มที่แม้การเลือกตั้งออกเสียงโหวตภายในหมู่บ้านก็มาได้ขาด เมื่อผู้นำขอให้ทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ก็จะออกมาช่วยกัน เช่น งานประเพณีสงกรานต์ เมื่อมีการประชุมแบ่งงานกันจากผู้ใหญ่บ้านแล้ว ก็จะทำงานในส่วนที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มที่ในวันงานก็จะออกมาร่วมงานกันอย่างยิ่งใหญ่ว่าใครทำได้ใครทำขนมอะไรก็ได้ทำขนมในเรื่องค่าใช้จ่ายก็เป็นกองกลาง คนไทยก็จะมาร่วมงานกับชาวมอญด้วย จะมีเพียงบ้านของชาวอิสลามกลุ่มน้อยที่อาศัยอยู่ในหมู่ 2 และหมู่ 3 เท่านั้นที่ไม่เคยออกมาร่วมงานประเพณี แต่ถ้าเป็นงานของทางราชการก็จะให้ผู้ใหญ่ และกำนันเป็นผู้ทำธุระให้ และยอมรับมติดจากที่ประชุมใหญ่

ในกิจกรรมที่เกี่ยวกับทางราชการ เช่น การบำบัด และปราบปรามยาเสพติด ชาวบ้านเมื่อทราบแล้วก็จะให้ความร่วมมือกับทางราชการ หาผู้ที่ติดยาในหมู่บ้าน และส่งไปบำบัดอบรมทันที เมื่อมีผู้ใดเห็นก็จะแจ้งผู้ใหญ่ และกำนันทันทีเพื่อดำเนินการ

การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท ภายในหมู่บ้านก็จัดทำกันเองได้เรียบร้อยยกเว้น หมู่ 2 ที่ช้าที่สุด เนื่องจากขาดความจริงจังในการทำงานของผู้ใหญ่บ้าน และขัดแย้งกันในเรื่องอัตราดอกเบี้ย ทั้งนี้อาจมีผลมาจากผู้ใหญ่บ้านหมู่ 2 มีความขัดแย้งกับองค์การบริหารส่วนตำบลและผู้ใหญ่บ้านในหมู่ 2 นี้ ก็มีใช้ผู้นำทางความคิดของชาวบ้านอีกด้วย ทั้งนี้เพราะผู้ใหญ่บ้านหมู่ 2 มีธุรกิจส่วนตัวอยู่นอกเกาะจึงไม่ค่อยได้อยู่ดูแลนัก ประจวบกับชาวบ้านในหมู่นี้มีที่ตั้งทำการขององค์การบริหารส่วนตำบลอยู่ใกล้ๆ จึงไปติดต่อกับองค์การบริหารส่วนตำบล และกำนันที่เข้ามาทุกวัน แทนที่จะปรึกษาผู้ใหญ่บ้าน ในการจัดตั้ง ผู้ใหญ่, กำนัน จะนำเรื่องมาบอกและให้ชาวบ้านจัดคณะกรรมการขึ้นมา 15 คน เพื่อทำการเขียนโครงการ เสนอขอการกู้ยืมเงินให้กับชาวบ้าน ส่งไปยังอำเภอ และเมื่อเรื่องผ่านก็สามารถให้ชาวบ้านใช้เงินกู้ได้ ซึ่งการกู้การตรวจสอบนี้ก็จะให้กรรมการทั้ง 15 คน นั้น ซึ่งส่วนใหญ่ก็คือกลุ่มผู้นำนั่นเองเป็นผู้ดูแล

ในการให้ความร่วมมือนี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิไลรัจส์ กฤษณะภักดี (อ้างใน ประทุม ฤกษ์กลาง, 2534) ที่ศึกษาวิจัยในเรื่องกลุ่มในสังคมไทย และสรุปว่าปัจจัยที่ทำให้ดำรงอยู่ได้นานและมั่นคง คือ

1. ชาวเกาะเกร็ดมีปัจจัยด้านสังคม เช่น ความต้องการเข้าสังคม ต้องการเพื่อน การพึ่งพาอาศัย และช่วยกันทำงานเป็นกลุ่ม
2. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ คือ มีหมู่บ้านที่มีกิจกรรมด้านเศรษฐกิจสอดคล้องคล้ายคลึงกัน การมีประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ได้แก่ หมู่ที่ 1, 6, 7 เป็นชาวมอญเน้นอาชีพทางช่าง เครื่องปั้นดินเผา, การค้าขาย และหมู่ที่ 2, 3, 4, 5 เป็นกลุ่มของชาวเกษตรกรที่เพาะปลูกเป็นส่วนใหญ่
3. ปัจจัยด้านชีวภาพ และจิตวิทยา เช่น มีความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ ต้องการให้เพื่อนบ้านยอมรับในความสามารถและความมีชื่อเสียงแต่ไม่พบว่าปัจจัยด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาเกี่ยวข้อง ในการติดต่อสัมพันธ์ทางสังคมนั้นจะเน้นการสื่อสารแบบดั้งเดิม คือ การสื่อสารแบบเผชิญหน้า การคมนาคมส่วนใหญ่ก็ยังใช้เดิน

นอกจากนี้ ยังมีความสอดคล้องกับ World Health Organization (อ้างใน เวทีนี้ สตะเว

ทิน, 2542 : 25-26) ได้เสนอปัจจัยพื้นฐานในการระดมการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 3 ประการ เพื่อความร่วมมือ คือ

1. ปัจจัยของสิ่งจูงใจ จากสภาพความเป็นจริงของชาวบ้านที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง ทั้งในแง่การร่วมแรง ร่วมทรัพยากรหรืออื่นๆ นั้นมีอยู่ 2 ประการคือ

-ชาวบ้านมองเห็นว่าตนจะได้รับประโยชน์ตอบแทนในสิ่งที่ตนทำไป ซึ่งถือเป็นเรื่องกระตุ้นให้เกิดมีสิ่งจูงใจ

-การได้รับการบอกกล่าวหรือชักชวนจากเพื่อนให้เข้าร่วมโดยมีสิ่งจูงใจ เป็นตัวนำ ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องการก่อให้เกิดมีสิ่งจูงใจ ซึ่งสิ่งจูงใจนั้นก็ ได้แก่ รายได้ที่เพิ่มมากขึ้น การฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น

2. ปัจจัยพื้นฐานทางโครงสร้างของช่องทางในการเข้าร่วมของชาวเกาะเกร็ดมีลักษณะดังนี้ คือ

-เปิดโอกาสให้ทุกๆ คน และทุกๆ กลุ่มในชุมชนมีโอกาสเข้าร่วมในกิจกรรมของเกาะเกร็ด ไม่ว่าจะเป็นงานทางวัฒนธรรมประเพณี หรืองานของรัฐ โดยการเข้าร่วมอาจอยู่ในรูปของการมีตัวแทนหรือเข้าร่วมโดยตรงก็ได้

-มีกำหนดเวลาที่แน่ชัดในการจัดงานทำงาน การประชุม เพื่อผู้เข้าร่วมจะสามารถกำหนดเงื่อนไขของตนเองได้ตามสภาพเป็นจริงของตน

-มีการกำหนดลักษณะกิจกรรมที่แน่นอนว่าจะทำอะไร

ส่วนปัจจัยอำนาจในการส่งเสริมกิจกรรมของการมีส่วนร่วม โดยปกติในกิจกรรมหนึ่ง ๆ แม้ว่าประชาชนจะเห็นด้วยได้มีโอกาสเข้าร่วม แต่ก็ไม่อาจกำหนดเป้าหมาย วิธีการหรือผลประโยชน์ของกิจกรรม แต่จะขึ้นอยู่กับการกำหนด และการจัดสรรของเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งไม่อาจจะก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมที่แท้จริง ข้อนี้ที่เกาะเกร็ดไม่พบเนื่องจากนายอำเภอวัชรินทร์ได้จัดประชุมกับชาวบ้าน และรับฟังความเห็นส่วนใหญ่จากทุกคนไม่ว่าจะเป็นผู้นำ หรือผู้ตาม เพราะฉะนั้นผลที่เกิดในกิจกรรมนั้นย่อมเกิดจากชาวบ้านเอง แต่อาจจะมีในช่วงแรกคือ ช่วงที่สร้างศรัทธาที่ผลงานจะเกิดจากนายอำเภอหรือเจ้าหน้าที่ส่งเสริม เช่นการทำพื้นที่สาธารณะหลังลานวัดปรมัยยิกาวาส การนำต้นไม้มาปลูกเพิ่มความร่มรื่น การเปิดตลาดสินค้าราคาถูก เป็นต้น

ผลการศึกษาที่พบนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ สุจินต์ ดาววีระกุล (2527) เรื่องปัจจัยของการเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนา พบว่าปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ สถานภาพในครอบครัว ตำแหน่งทางสังคมในหมู่บ้าน การรู้สึกว่าคุณเองมีความสำคัญต่อหมู่บ้าน และการมีความ

กระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาหมู่บ้าน ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ อาชีพ รายได้ และการเป็นเจ้าของที่ดินทำกิน ไม่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาหมู่บ้าน และปัจจัยทางด้านสังคม ได้แก่ ความต้องการ และการได้รับการชักชวนจากกรรมการหมู่บ้าน เพื่อนบ้าน นายอำเภอ และพัฒนากรอำเภอ มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาหมู่บ้าน และการศึกษาของ สนิท ขาวสะอาด (2539) เกี่ยวกับปัจจัยสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการประปาหมู่บ้าน พบว่า ปัจจัยด้านผู้นำทางสังคม และผู้นำในครอบครัว ปัจจัยด้านการจัดการของเจ้าหน้าที่รัฐในด้านการนิเทศงาน ปัจจัยด้านสังคม และเศรษฐกิจ และผลประโยชน์ที่ประชาชนได้รับเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการสาธารณะท้องถิ่น

โดยสรุปแล้วปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการรวมกลุ่มสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ปัจจัย คือ

1. ปัจจัยภายในตัวบุคคล ซึ่งเกิดจากความต้องการ ความคาดหวัง ความรู้สึกร่วม ประสงค์ในสิ่งต่างๆ ที่มีความต้องการที่จะรวมเป็นชุมชนเข้มแข็ง และ
2. ปัจจัยภายนอกตัวบุคคล ซึ่งเกิดจากแรงผลักดันจากบุคคลอื่น เช่น ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ส่งเสริมบุคคลภายนอก หรือภาวะบีบคั้น ได้แก่ สังคมในกลุ่ม หรือในชุมชนที่ตนอยู่

4. การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ

การสื่อสารนี้มีอิทธิพลอย่างมาก เพราะชุมชนเข้มแข็งนี้จะเกิดขึ้นไม่ได้เลยหากขาดความรู้ความเข้าใจ ที่ว่าการสื่อสารมีประสิทธิภาพนี้เพราะการสื่อสารนี้ใช้สื่อบุคคล ซึ่งเป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดเหลือในสื่อทั้งหมด ทั้งตัวสื่อบุคคลเองก็ยังเป็นสื่อที่ชาวบ้านให้ความเชื่อถืออีกด้วย

รูปแบบการสื่อสารนั้นภาพรวมคือ เจ้าหน้าที่รัฐ สื่อสารกับคนในพื้นที่ โดยเลือกที่จะสื่อสารกับผู้นำชุมชนก่อน โดยจะทำการสอบถามหาข้อมูลว่าในแต่ละหมู่บ้านใครคือผู้นำ และผู้นำความคิด หลังจากทราบแล้วก็เข้าไปทำความเข้าใจ ทำความเข้าใจในเป้าหมายการสร้างชุมชนท่องเที่ยว และชุมชนเข้มแข็ง สื่อที่ใช้คือสื่อบุคคล เมื่อผู้นำชุมชนยอมรับแล้ว ก็จะแยกย้ายกันไปทำความเข้าใจ และขอความร่วมมือกับลูกบ้านของแต่ละคน และเจ้าหน้าที่รัฐก็ลงไปสร้างความคุ้นเคยด้วย หลังจากนั้นก็มีการจัดประชุมกันเรื่อยมาเพื่อสร้างความเข้าใจ ความสำคัญ และเป้าหมายของชุมชน ในการประชุมจะให้ผู้นำเป็นผู้ที่ไปตามลูกบ้านของตนมาให้พร้อมเพียง ซึ่งจะมีชาวบ้านนอกเหนือจากผู้นำชุมชนมาประชุมกันประมาณ 60% หรือเกินครึ่งหนึ่งของชาวบ้านทั้งหมด ซึ่งถือว่าได้รับ

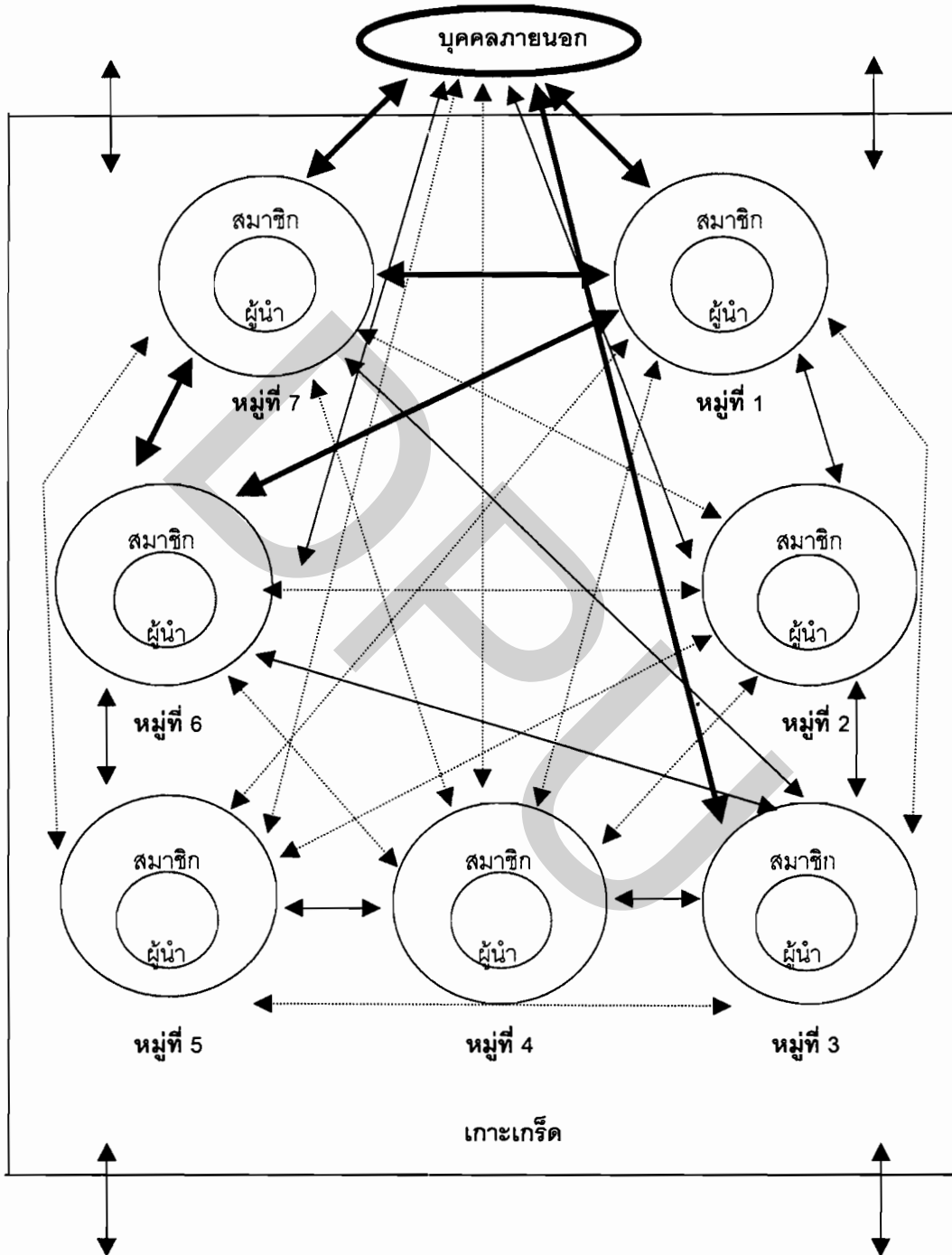
ความร่วมมือเป็นอย่างดีแล้ว เพราะผู้ที่มาถือเป็นตัวแทนของครัวเรือน ที่เมื่อทราบข่าวสารก็จะนำไปเผยแพร่ต่อไป ส่วนใหญ่ถ้าเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับทางศาสนา ประเพณีดั้งเดิม จะจัดประชุมที่ศาลา วัดปรมัยยิกาวาส แต่หากเป็นเรื่องทางราชการ จะจัดที่วัดศาลากุล ทั้งนี้เพราะวัดปรมัยยิกาวาส ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 7 ซึ่งเป็นที่ที่สะดวกต่อคนมอญแทบทั้งสิ้น คนไทยส่วนใหญ่เมื่อมีกิจกรรมก็จะมาร่วมงานเฉยๆ ส่วนวัดศาลากุลนั้นตั้งอยู่ทางหมู่ 3 ของเกาะ จะอยู่ใกล้กับสถานที่ตั้งสำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด และกระทรวงสาธารณสุข จึงสะดวกต่อการประชุม หรือสถานที่ทำงานชั่วคราวของการปฏิบัติงานราชการ เช่น การปลูกฝี การฉีดวัคซีนป้องกันโรคต่างๆ เป็นต้น ส่วนการประชุมโดยทั่วไปของแต่ละหมู่บ้านก็จะหาสถานที่ตามความเหมาะสม เช่น ศาลาวัด ลานกว้าง ร้านค้า

ในการเรียกประชุมนั้นผู้ใหญ่บ้านหรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านก็จะไปเรียกตามบ้านที่มีความเป็นผู้นำที่จะสามารถช่วยกระจายข่าวได้ บางหมู่บ้านก็เดินเองจนครบ แต่ถ้าเป็นการประชุมใหญ่ที่ต้องรวมกันทั้ง 7 หมู่บ้าน ก็จะใช้จดหมายเชิญประชุม หนังสือเวียน ติดป้ายประกาศ ซึ่งวิธีนี้ก็ใช้ในงานจัดประชาคมตำบล ประชุมคณะกรรมการตำบลเงินกองทุนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท การจัดงานประเพณีสงกรานต์ เป็นต้น การที่ใช้การเดินทางเป็นหลักนั้น เพราะพื้นที่ในเกาะเกร็ดมีจำนวนไม่มากนักในแต่ละหมู่บ้านก็มีผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลดูแลอยู่ ลักษณะความเป็นอยู่เป็นระบบเครือญาติ จึงสะดวกที่จะไปบอกข่าวด้วยตนเอง

ในการประชุมก็จะมีเรื่องราวต่างๆ ทั้งปัญหาข่าวสารใหม่จากทางราชการ เป็นต้น ซึ่งหัวข้อเรื่องเหล่านี้บางครั้งก็ผ่านมาทางองค์การบริหารส่วนตำบล ในการประชุมชาวบ้านสามารถเสนอความคิดเห็นได้อย่างเสรี แต่โดยส่วนใหญ่แล้วจะเห็นด้วยกับผู้นำ การประชุมไม่ค่อยมีความขัดแย้ง เนื่องจาก ชาวบ้าน ศรัทธา และเชื่อถือในตัวของผู้ นำมาก อีกทั้งยังไม่มีความรู้มากพอที่จะตัดสินใจด้วย เมื่อฟังเหตุผลของผู้นำว่าดีแล้วก็จะเห็นด้วย แต่ถ้ามีการขอความคิดเห็นเพิ่มเติม ชาวบ้านก็ยินดี และแสดงออกถึงความมีส่วนร่วมอย่างมากทีเดียว เช่น การประชุมขอความร่วมมือในการจัดกิจกรรมต่างๆ มีคนอาสามากมาย และแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมอย่างไม่เคอะเขิน

รูปแบบการสื่อสารในชุมชนเกาะเกร็ดทั้ง 7 หมู่บ้านนั้น จากการศึกษาวิจัย สามารถเขียนเป็นแบบจำลองได้ดังนี้

รูปแบบการสื่อสารในชุมชนเกาะเกร็ดทั้ง 7 หมู่บ้าน จากการศึกษาวิจัย สามารถเขียนแบบจำลองได้ดังนี้

ภาพที่ 3

กรอบแนวคิดการวิจัยการสื่อสารเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง

จากแนวคิดในการสื่อสารเพื่อชุมชน ร่วมกับผลการศึกษา สามารถสร้างแบบจำลองได้ จะเห็นว่าลักษณะความหนา และเข้มของลูกศรในภาพ หมายถึง ความถี่ในการติดต่อสื่อสารกัน ในการสื่อสารเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งในเกาะเกร็ดนั้น จะเห็นทิศทางการไหลเป็นแบบหลายทาง ทั้งจาก แนวตั้ง (Top-down) ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริม แนวราบ (Horizontal) กับคนในชุมชน และจากคนในชุมชน ไปหาเจ้าหน้าที่ส่งเสริม (Bottom-up) ทำให้สื่อสารกันได้หมด และเป็นการสื่อสารแบบสองทาง (Two – way communication) ด้วยการสื่อสารระหว่างบุคคล การสื่อสารจึงมีประสิทธิภาพมาก การสร้างความเข้มแข็งนี้เริ่มจากมีบุคคลภายนอกสื่อสารเข้ามายังผู้นำ แล้วผู้นำก็จะกระจายข้อมูลข่าวสารนั้นให้กับสมาชิก จะเห็นได้ว่าลูกศรมีสีที่หนา แสดงถึงความถี่ในการสื่อสาร เมื่อการสื่อสารเป็นไปอย่างต่อเนื่องก็จะเห็นเส้นเชื่อมโยง จากทุกหมู่บ้านมารวมกันที่ตรงกลาง นั้นหมายถึง การร่วมมือกันแก้ไขปัญหา ช่วยกันสร้างชุมชนเข้มแข็งให้เกิดขึ้น บุคคลภายนอกก็จะเข้ามา และนำข่าวสารข้อมูล กระจายออกไปสู่ภายนอก และก็มีบางส่วนที่กระจายจออกไปสู่ภายนอกเองจากคนในชุมชน เกาะเกร็ด แต่ในแบบจำลองจะเห็นลูกศรมากมายที่เป็นเส้นประ นั้นหมายถึง การสื่อสารของในแต่ละหมู่บ้าน มีการสื่อสารกันน้อย ยกเว้น หมู่ 1, 6, 7 ที่มีการติดต่อสื่อสารกันมาก ที่เป็นเช่นนี้เพราะ หมู่ 1, 6, 7 นั้นมีพื้นที่ใกล้กัน เป็นชาวมอญ เหมือนกัน และมีวิถีชีวิตที่คล้ายกัน คือ เป็นช่างปั้นเครื่องปั้นดินเผามาแต่เดิม เพราะฉะนั้นในการจัดงานประเพณีมอญต่างๆ ทั้ง 3 หมู่ นี้ ก็จะทำให้ความร่วมมือกัน อย่างดี ส่วนในหมู่อื่นนั้น เป็นชาวไทยและไทยมุสลิม มีอาชีพดั้งเดิมคือเป็นเกษตรกร บางส่วนออกไปทำงานนอกเกาะ ดังนั้นจึงมีความต่างกับหมู่ที่ 1, 6, 7 และแม้ในหมู่ที่มีอาชีพคล้ายคลึงกัน คือ หมู่ 2, 3, 4, 5 นั้น ก็ไม่ค่อยได้ติดต่อสื่อสารกันเท่าไรนัก เพราะไม่ค่อยมีกิจกรรมร่วมกัน แต่เมื่อถึงวันประเพณีสำคัญทุกหมู่บ้าน ก็จะทำให้ความร่วมมือมาร่วมกิจกรรมกันอย่างดี

การสื่อสารเพื่อการเปลี่ยนแปลงชุมชนเกาะเกร็ดนี้ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว และเป็นชุมชนเข้มแข็งนั้น จากแนวคิดการสื่อสารในการเปลี่ยนแปลงชุมชน (เสถียร เขยประทับ, 2530) จากการศึกษาพบว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงที่มาจากภายนอกระบบสังคม อย่างมีความตั้งใจที่จะเปลี่ยนแปลง เพราะนายอำเภอเข้ามาดูแล และกระตุ้นให้ชาวบ้านมีความต้องการที่จะเปลี่ยนแปลง โดยนำความรู้ ข้อมูลต่างๆ เข้ามาเผยแพร่ในชุมชน

ในเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดชุมชนเข้มแข็งนี้ การสื่อสารถือเป็นหัวใจที่สำคัญ เพราะการสื่อสารเป็นสิ่งที่ช่วยสร้างให้คนในแต่ละหมู่บ้านเกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน สามารถปฏิบัติงานไปตามหน้าที่ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในสิ่งเดียวกันได้ในที่สุด

ในการสื่อสารเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งในเรื่องของชุมชนนี้ ผู้วิจัยพบว่า ชุมชนเกาะเกร็ดมีความเข้มแข็งแค่เพียงบางส่วน เนื่องจากไม่ใช่ทุกชุมชนที่มีความเข้มแข็ง เช่น กลุ่มชาวมุสลิมที่ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องในการสร้างความเข้มแข็งของเกาะเลยก็ว่าได้ เนื่องจากความแตกต่างทางศาสนา ประเพณี หรือจะเป็นกลุ่มชาวไทยที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่ไม่ใช่หมู่บ้านมอญ

2. บุคคล 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้นำ ชาวบ้าน และคนภายนอก มีบทบาทในการสื่อสารเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งอย่างไร และมีการใช้สื่ออะไร และอย่างไรบ้าง

ในการอภิปรายปัญหานำวิจัยข้อนี้พบว่ามีความสอดคล้องกับทฤษฎี และแนวคิดในเรื่องการสื่อสารเพื่อชุมชน (กาญจนา แก้วเทพ, 2543) นั้น ลักษณะการสื่อสารเป็นการสื่อสารแบบสองทาง (Two – way communication) ผู้นำสามารถให้ข้อมูลข่าวสารกับชาวบ้าน และเมื่อชาวบ้านมีข้อสงสัยก็สามารถถามได้ทันทีทำให้เกิดการโต้ตอบกันตลอดเวลาในลักษณะที่ไม่เป็นทางการ จะทำให้ชาวบ้านรู้สึกสื่อสารได้โดยเปิดเผย ทิศทางการไหลของข่าวสารนั้น จะไหลมาในสองลักษณะคือ แบบมาจากบนลงล่าง (Top-up) และแบบแนวนอน (Horizontal) คือ จากเจ้าหน้าที่ของรัฐมายังผู้นำ และจากผู้นำมายังชาวบ้าน ชาวบ้านสามารถย้อนกลับไปยังผู้นำ และผู้นำไปยังเจ้าหน้าที่ของรัฐได้โดยง่าย การสื่อสารที่เกิดขึ้นนี้ดำเนินการเพื่อตอบสนองความต้องการของชาวบ้านคนในชุมชนเอง ที่ต้องการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง เป็นชุมชนท่องเที่ยว

สาเหตุของทิศทางการไหลของการสื่อสารเป็นแบบมาจากบนลงล่าง และแบบแนวนอน มีลักษณะการสื่อสารแบบสองทางนั้น เพราะชาวบ้านมีความคุ้นเคยกับผู้นำความคิดเป็นอย่างดี บางคนเห็นกันมาแต่เด็ก สภาพครอบครัวมีลักษณะเกี่ยวข้องกันเป็นเครือญาติ เพราะฉะนั้นทำให้ชาวบ้าน สามารถที่จะพูดได้อย่างไม่เคอะเขินในปัญหาหรือข้อมูลต่างๆ ตรงกับผลงานวิจัยของ สุภาพสุนทรภาสัท (2525) ที่เน้นว่า ความสัมพันธ์ทางครอบครัว และเครือญาติเป็นพื้นฐานสำคัญที่ทำให้เกิดความร่วมมือในทุกด้านของการพัฒนา ทั้งเศรษฐกิจ สังคม ฯลฯ

เพราะฉะนั้นจะเห็นได้ว่าผลการวิจัยนี้มีความสอดคล้องกับแนวคิดในการสื่อสารเพื่อชุมชนแทบทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการสื่อสารแบบสองทาง ทิศทางการไหลที่เป็นแนวระนาบ เป้าหมายการสื่อสารเพื่อชุมชนที่มีความเกี่ยวข้องกับคนในชุมชนในระดับทั้ง 2 ระดับ คือ ระดับชุมชนเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน และระดับสังคมส่วนรวม นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสังคม และวัฒนธรรมที่กำลังเลือนหายไปให้กลับฟื้นคืนมาอีกครั้งหนึ่ง การสื่อสารที่เกิดขึ้น การดำเนินการตาม

ความต้องการของคนในชุมชน ด้านหน้าที่ของการสื่อสารเพื่อชุมชนนั้น ก็ได้มีการแสดงหน้าที่อย่างเต็มที่ ตามหลักทฤษฎีหน้าที่การสื่อสารของ วินดahl (Windahl et.s, 1992) ที่ระบุว่าหน้าที่การสื่อสารชุมชนจะต้องมีทั้งหน้าที่ในการแสดงออก (Expressive Function) คนในชุมชนเกาะเกร็ดสามารถแสดงถึงความเป็นชุมชนของตนเองได้ในศิลปวัฒนธรรมแบบมอญ การสื่อสารกับหน้าที่ทางสังคม (Social Function) เป็นการทำให้คนในชุมชนมีการเรียนรู้ มีความรู้สึกร่วมกัน เป็นอย่างเดียวกันในการที่จะสร้างชุมชนเป็นชุมชนท่องเที่ยว และมีความเข้มแข็งในการรวมกลุ่มกันเพื่อพัฒนาสังคมของตนเอง หน้าที่ในการให้ข้อมูลข่าวสาร (Information Function) เป็นไปอย่างรวดเร็ว และมีขั้นตอนกล่าวคือ เมื่อผู้นำนำเรื่องราวมาบอกกล่าวชาวบ้านแล้ว ชาวสารนั้นก็แพร่กระจายกันอย่างรวดเร็ว เช่น ในเรื่อง การจัดงานประเพณี การรณรงค์อนุรักษ์ต่างๆ เป็นต้น ชาวบ้านสามารถนำปัญหานั้นมาพูดคุยปรึกษาหาแนวทางป้องกัน และหาทางออกได้ ลักษณะการใช้สื่อนี้มีความเหมาะสมคือใช้สื่อบุคคล และความสนิทสนมส่วนตัว ทำให้สามารถได้ตอบ และถ่ายทอดข่าวสารกันได้ง่าย ส่วนด้านบทบาทระดับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้นั้น อยู่ในระดับร่วมในฐานะผู้วางแผน และกำหนดนโยบาย ทั้งยังมีส่วนในการเป็นผู้ส่งสารด้วย

จากทฤษฎีการใช้ประโยชน์ และความพึงพอใจจากสื่อ พบว่า ชุมชนเกาะเกร็ดใช้สื่อและความพึงพอใจในการเลือกเนื้อหาเพื่อความพึงพอใจของตนเองตามลักษณะต่างๆ ของตน สื่อจะมีหน้าที่เพียงสนองความต้องการเท่านั้นแต่จะไม่มีอิทธิพลในการเปลี่ยนทัศนคติของผู้รับสารได้ (Lawrence A. Wenner, 1985 : 171-193) เกี่ยวกับความพึงพอใจในการบริโภคข่าวสาร (New Gratifications) นั้นสามารถแบ่งความพึงพอใจออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

1. Orientational Gratifications ชาวเกาะเกร็ดใช้ข่าวสารเพื่อประโยชน์ทางด้านข้อมูลเพื่อการอ้างอิง เพื่อเป็นแรงเสริมในความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลกับสังคม รูปแบบของความที่ต้องการที่แสดงออกมา ได้แก่ การติดตามข่าวสาร (Surveillance) หรือการได้มาซึ่งข้อมูลเพื่อช่วยในการตัดสินใจ (Decisional Utility) ในการทำกิจกรรมหนึ่ง ๆ จากผู้นำที่ตนเชื่อถือ

2. Social Gratifications คนชุมชนเกาะเกร็ดใช้ข่าวสารเพื่อเชื่อมโยงระหว่างข้อมูลเกี่ยวกับสังคมซึ่งรับรู้จากข่าวสารกับเครือข่ายส่วนบุคคลของปัจเจกชน เช่น การนำข้อมูลไปใช้ในการสนทนากับผู้อื่นหรือใช้เพื่อการชกแจงใจให้เห็นด้วย

3. Para-social Gratifications มีการใช้กระบวนการใช้ประโยชน์ข่าวสารเพื่อดำรงเอกลักษณ์ของบุคคล หรือเพื่อการอ้างอิงผ่านตัวบุคคลที่เกี่ยวข้องกับสื่อ หรือปรากฏในเนื้อหาของสื่อ เช่น การอ้างถึงผู้นำ หรือประธานกลุ่ม

4. Para-orientational Gratifications คนในชุมชนใช้ข่าวสารเพื่อประโยชน์ในการผ่อนคลายความตึงเครียดทางอารมณ์ เช่น เป็นการใช้เวลาให้หมดไปเพื่อความเพลิดเพลิน สนุกสนานไปกับการสนทนากับเพื่อนบ้าน ส่วนทางด้านสื่อที่ใช้ไปสู่นอกชุมชนนั้นไม่มีความสอดคล้องตามทฤษฎีดังกล่าว เนื่องจากคนในชุมชน ไม่ได้เป็นผู้จัดดูแลสื่อเอง

บทบาทการสื่อสารของผู้นำ

1. เป็นผู้ให้ข่าวสารต่างๆ เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง เนื่องจากที่กล่าวมาในตอนต้นแล้วว่า ผู้นำกับผู้นำความคิดนั้น จะได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นหลัก ฉะนั้น ก็จะเป็นผู้รับข่าวสารบ้านเมืองต่าง ๆ มาประกาศให้แก่คนในชุมชนทราบในแต่ละหมู่บ้านด้วย หรือใช้ในการเรียกประชุมในแต่ละหมู่บ้าน ข่าวสารจะเป็นข่าวสารจากทางราชการ เช่น โครงการกวาดล้างยาเสพติด กองทุนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท เป็นต้น

2. การสื่อสารเพื่อเตรียมความพร้อม ข่าวสารเหล่านี้ไม่ได้มาจากภายนอกเกาะเกร็ดแต่มาจากภายในเกาะเกร็ดเอง เช่น งานประเพณีสงกรานต์ การเข้าพรรษา ออกพรรษา งานทอดกฐิน งานวันปีใหม่ และอื่นๆ ซึ่งผู้นำจะเป็นผู้พิจารณาเองว่าสมควรที่จะเรียกประชุมเพื่อเตรียมงานกันหรือยัง สาเหตุที่เรื่องเหล่านี้จำเป็นต้องให้ผู้นำเรียกนั้น เป็นเพราะชาวบ้านมีความเชื่อถือในตัวผู้นำมาก ประกอบกับตัวผู้นำเองประพุดิตตนเองเป็นแบบอย่างที่ดีอยู่เสมอ ชาวบ้านจึงให้ผู้นำเป็นแม่ข่ายในกิจกรรมเหล่านี้

3. ข่าวสารที่เกี่ยวกับการเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหา เมื่อชาวบ้านมีปัญหาจะไปหาผู้นำในหมู่ของตนเพื่อขอคำแนะนำในการแก้ไขปัญหา ถ้าเป็นปัญหาส่วนบุคคล ผู้นำก็สามารถที่จะให้คำแนะนำได้ แต่ถ้าเป็นปัญหาของส่วนรวมนั้นผู้นำก็จะทำการเรียกประชุมชาวบ้าน เพื่อสำรวจว่ามีความคิดเห็นอย่างไร ในเรื่องดังกล่าว และจะมติดำเนินการตัดสินใจ

4. ส่งสารที่สนับสนุนและส่งเสริมความสัมพันธ์ ความสามัคคี ในข้อนี้ก็จะแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ส่วนตัวของชาวบ้าน และผู้นำ เมื่อผู้นำมีการจัดกิจกรรมส่วนตัว หรือชาวบ้านมีการจัดกิจกรรมส่วนตัว ก็จะมีการติดต่อกันเพื่อขอคำแนะนำ ขอความร่วมมือ การกระจายข่าวสารสู่คนอื่นๆ เช่น ประเพณีงานบวช งานแต่งงาน งานศพ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีข่าวสารเกี่ยวกับการเล่าความเป็นอยู่ของกันและกันอีกด้วย

5. ข้อมูลที่เกี่ยวกับการชี้แนะ แนะนำในปัญหาการครองชีวิต ในหัวข้อนี้ส่วนใหญ่จะเป็นบทบาทของผู้นำที่เป็นพระสงฆ์ เพราะจะมีชาวบ้านมาขอคำแนะนำในเรื่องต่างๆ มากมาย นอกจากนี้ในการเทศน์แต่ละครั้ง ก็จะมีการแนะนำถึงวิธีทำกิน ความสามัคคี การดูแลรักษาสมบัติของส่วนรวมด้วยทุกครั้ง

6. การเรียกประชุม จัดวาระการประชุม เพื่อให้ชาวบ้านมาร่วมผู้นำใช้วิธีการเดินที่ละบ้านในบางครั้งก็ใช้จดหมายหรือหนังสือเวียน

บทบาทในการสื่อสารของชาวบ้าน

ในเรื่องบทบาทการสื่อสารของกลุ่มชาวบ้าน ซึ่งเป็นผู้ตามความคิดนี้มีประเด็นหลักอยู่ที่ การให้ความร่วมมือ และเรื่องการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (กาญจนา แก้วเทพ, 2542) ซึ่งพบว่าระดับการมีส่วนร่วมของชาวบ้านนั้นอยู่ในระดับ การมีฐานะเป็นผู้รับสาร ผู้ใช้สาร และมีส่วนในฐานะร่วมผลิต ร่วมแสดง

จากการวิจัยพบว่าโดยทั่วไปบทบาทในการสื่อสารของชาวบ้านได้แก่

1. การรับข่าวสารจากผู้นำ และถ่ายทอดไปยังสมาชิกคนอื่น ในการประชุมชาวบ้านจะมาประชุมกันตามที่ผู้นำมาแจ้งไป และจะนำข้อมูลข่าวสารนั้นไปทำการพูดคุย สนทนากันพร้อมทั้งนำเรื่องราวที่ได้ประชุมตกลงกันไว้แล้วนั้นไปบอกต่อยังบุคคลที่ไม่สามารถมาเข้าร่วมประชุมได้ โดยที่ผู้นำไม่ต้องออกคำสั่ง
2. บทบาทในการสื่อสารกลับสู่ผู้นำ เมื่อชาวบ้านรับข่าวสารจากผู้นำมาแล้วก็จะมีปฏิกิริยาโต้กลับ (Feed Back) เพื่อให้ผู้นำทราบถึงการตัดสินใจว่ายอมรับหรือไม่ อาจเป็นได้ทั้งการแสดงสีหน้า ท่าทาง และคำพูด
3. บทบาทในการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร ในบางครั้งชาวบ้านก็เป็นผู้เสนอปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนแก่ผู้นำนั้น เพื่อให้ผู้นำดำเนินการแก้ไข หรือจัดประชุมเพื่อหาแนวทางแก้ไขได้ หรือเป็นการเสนอความคิดเห็นในเรื่องใดเรื่องหนึ่งแก่ผู้นำได้ ดังเช่น ในการแสดงความคิดเห็นในเรื่องกองทุนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท ว่าควรมีอัตราดอกเบี้ยเท่าไร เป็นต้น
4. บทบาทในการแสดงถึงความต้องการรักษาสภาพแวดล้อม ในบทบาทนี้มีเกิดขึ้นไม่บ่อยนัก นอกจากมีเรื่องราวที่ใหญ่ในระดับส่วนรวมทั้งหมด เช่น ในปี พ.ศ.2538 ที่ชาวบ้านร่วมมือกันในการต่อต้านรัฐบาลไม่ให้สร้างสะพานเดินรถข้ามมาในเกาะเกร็ด ซึ่งในช่วงนั้นชาวบ้านได้แสดงความไม่พอใจ โดยไปประท้วงกันถึงที่ว่าการอำเภอจังหวัดนนทบุรี และปัญหานี้ก็เป็นปัญหาที่ชาวบ้าน และผู้นำร่วมมือกันมาก โดยที่ผู้นำไม่ได้เป็นผู้นำความคิดหรือชี้แนะเลย
5. บทบาทที่แสดงถึงการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ร่วมกับทางราชการ เช่น การทำประชาสงฆ์คมหมู่บ้าน เป็นต้น

บทบาทในการสื่อสารของบุคคลภายนอก

บทบาทในการสื่อสารของบุคคลภายนอก ก็ได้แก่ นายอำเภอ องค์การบริหารส่วนตำบล และเจ้าหน้าที่ทางราชการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง จากการเปลี่ยนแปลงของชุมชนเกาะเกร็ดนี้มิใช่การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากภายในชุมชน แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากภายนอก จากแนวคิดการสื่อสารในการเปลี่ยนแปลงชุมชน (เสถียร เชยประทับ, 2530) คือ มีเจ้าหน้าที่จากภาครัฐเข้ามาช่วยจากการศึกษาวิจัยพบว่า บทบาทในการสื่อสารของบุคคลภายนอก คือ

1. บทบาทการสื่อสารที่ทำให้คนในชุมชนเกิดความต้องการที่จะเปลี่ยนแปลง เมื่อนายอำเภอเข้ามา และทำการสำรวจพื้นที่นั้น ก็ได้สังเกตเห็นว่าเกาะเกร็ดสามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ และจะทำให้เศรษฐกิจของคนในชุมชนดีขึ้น ชุมชนก็จะเป็นชุมชนที่เข้มแข็งได้ ในตอนแรกชาวบ้านยังไม่เชื่อว่าจะทำได้จริง แต่เมื่อนายอำเภอ ได้เรียกประชุมชาวบ้านทำความเข้าใจ และให้เจ้าหน้าที่ในส่วนต่างๆ เข้ามาช่วยดูแลแล้วทำให้ชาวบ้านเริ่มจะเชื่อ และเกิดความต้องการที่จะเปลี่ยนแปลง

2. ใช้การสื่อสารสร้างความสัมพันธ์กับชาวบ้าน เพื่อที่จะให้ชาวบ้านพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลง นายอำเภอได้ลงมาพื้นที่เองเกือบทุกวัน ลงมาที่เกาะเกร็ดอย่างไม่เป็นทางการเพื่อพูดคุยทำความเข้าใจกับกลุ่มผู้นำ ชาวบ้าน เพื่อสร้างความสัมพันธ์และศึกษาถึงข้อมูลพื้นที่ทำอยู่อย่างนี้เป็นเวลา 4 เดือน จึงสนิทสนมกับชาวบ้าน และกลุ่มผู้นำเป็นอย่างดี

3. วิจัยปัญหาของคนในชุมชน ในช่วงที่อยู่กับชาวบ้านถึง 4 เดือนนั้น นายอำเภอก็ได้ศึกษาถึงความเชื่อวัฒนธรรมประเพณี ปัญหาต่างๆ ในชุมชนเกาะเกร็ดไปด้วยจากการสอบถามพูดคุย และการสังเกต จึงสามารถจับประเด็น และสรุปปัญหาเพื่อจะมานำเสนอในที่ประชุมของชาวบ้านได้เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหานั้น

4. ทำให้คนในชุมชนเกิดความตั้งใจจริงที่จะเปลี่ยนแปลง เพื่อเรียกประชุมใหญ่ และนำปัญหามาหาข้อแก้ไขในที่ประชุมแล้ว ก็มีทางแก้ไขด้วยการลงความเห็นของชาวบ้าน และได้ทำความเข้าใจให้แก่ผู้ที่ยังไม่เข้าใจอีกด้วย ให้ชาวบ้านรักในภูมิปัญญาของตนเอง และดูแลสมบัติของส่วนรวม มีการสร้างป้ายศูนย์เครื่องปั้นดินเผา โดยใช้งบทางราชการ ป้ายสถานที่ท่องเที่ยวเกาะเกร็ด จัดตลาดสัญจรขายสินค้าราคาถูกที่วัดปรมย์ยิวการวาส และเริ่มมีบุคคลจากภายนอกเข้ามา

5. ทำให้คนในชุมชนนั้น เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้เป็นไปตามความตั้งใจที่จะเปลี่ยนแปลง ในตอนนี้ชาวบ้านต่างช่วยกันดูแลสถานที่สาธารณะมีการเปลี่ยนแปลง จัดป้ายพักอาศัยต่อเติมดัดแปลงให้กลายเป็นร้านค้า มีการซื้อศิลปวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมมากขึ้น มีผู้ที่สนใจเรียน และสนใจสอนชาวบ้านที่เคยทำงานข้างนอก ก็เริ่มกลับมาในชุมชน และบางคนก็ออกจากงานเพื่อมาอยู่ในชุมชนแบบถาวร ชาวบ้านมีการค้าขายมากขึ้น ทั้งของที่ระลึก และอาหารเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยว มี

การจัดเรือเพื่อพาเที่ยวรอบเกาะ ซึ่งการประชุมเพื่อปรับปรุง และจัดกิจกรรมต่างๆ ก็ยังคงมีอยู่เสมอ จนกระทั่งเปิดตัวในวันที่ 16 ตุลาคม 2540 งานอเมซิ่งเกาะเกร็ด ถือเป็นเปิดตัวชุมชนเกาะเกร็ด เป็นชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างแท้จริง มีการรวมตัวของชาวบ้านในกลุ่มต่างๆ เพิ่มขึ้นจากเดิม มีกลุ่มออมทรัพย์ ก็มีกลุ่มหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา กลุ่มขนมหวาน เป็นต้น นายอำเภอได้นำนักข่าว นักหนังสือพิมพ์ นิตยสารต่างๆ รายการโทรทัศน์ และวิทยุเข้ามาทำข่าวอยู่เสมอ เนื่องจากแต่ก่อน นายอำเภอท่านได้เคยเป็นประชาสัมพันธ์ของกรมการปกครอง มาก่อน ท่านจึงมีความสามารถในการเชิญนักข่าว หรือสื่อมาทำข่าวได้มาก นอกจากนี้ยังติดต่อกับบุคคลสำคัญในสังคมให้เข้ามาเที่ยวในเกาะเกร็ด เมื่อมาแล้วก็จะเป็นข่าวไปได้โดยปริยาย สิ่งเหล่านี้เป็นการโฆษณาเกาะเกร็ดโดยที่คนในเกาะเกร็ดไม่ต้องเสียงบประมาณในการโฆษณาเลยแม้แต่น้อย

6. บทบาทในการรักษาการเปลี่ยนแปลงนั้น นายอำเภอยังคงมีการติดต่อสื่อ และบุคคลภายนอกให้เข้ามาเที่ยวเกาะเกร็ดอยู่เสมอ ทั้งยังคอยนำข่าวสารข้อมูลใหม่ๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวอีกด้วย เพื่อเป็นการกระตุ้นให้คนในเกาะเกร็ดยังคงได้ ซึ่งปฏิบัตินี้

6.1 บทบาทในการสื่อสารที่ทำให้วัตถุประสงค์นั้น บรรลุได้ถึงขั้นที่ไม่ต้องคอยให้ความช่วยเหลือใดๆ กับชุมชนอีกต่อไป บทบาทในข้อนี้จะถือว่าสำเร็จก็ยังไม่เชิงเพราะปัจจุบันเกาะเกร็ดเป็นที่รู้จักมากจนไม่จำเป็นต้องให้ความช่วยเหลือในด้านการเชิญสื่อมวลชนมาแสดงหรือโปรโมทเกาะแล้วก็ตาม แต่ในด้านการบริหารการช่วยเหลือทวงงบประมาณนั้นเกาะเกร็ดยังคงต้องพึ่งทางหน่วยงานราชการอยู่ อีกทั้งข้อแนะนำต่างๆ ที่จะช่วยพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น ก็ยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่อง เช่น ในเรื่องของการกำจัดยาเสพติด การตั้งกองทุนหมู่บ้าน เป็นต้น

นอกจากบทบาทที่กล่าวไปแล้วนั้นผู้ศึกษายังสามารถสรุปบทบาทของบุคคลภายนอกที่นอกที่เข้ามาสร้างชุมชนให้เข้มแข็งได้

6.2 บทบาทในการให้ข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงให้เป็นชุมชนเข้มแข็ง ในการประชุมทุกครั้งประเด็นในการประชุมมักจะเกี่ยวกับการสร้างชุมชนเข้มแข็ง เช่น การสร้างความสามัคคี การให้ช่วยเหลือในการทำงานส่วนรวม การจัดกิจกรรมต่างๆ เป็นต้น ซึ่งจะได้แก่ นายอำเภอ องค์กรบริหารส่วนตำบล พัฒนาการที่เลี้ยงอาชีพ การเข้ามาสอนอบรมเทคนิคในการประกอบอาชีพ ดังเช่น การเคลือบพลาสติกใส บนเครื่องปั้นดินเผา เพื่อความคงทนยิ่งขึ้น

6.3 บทบาทในการติดต่อกับบุคคลภายนอก คือ การติดต่อกับหน่วยงานอื่นทั้งภาครัฐและเอกชนให้เข้ามาช่วยเหลือชุมชนเกาะเกร็ดในด้านต่างๆ เช่น กรมวิทยาศาสตร์มาช่วยในการอบรมอาชีพ นักข่าวมาทำข่าว ทำประชาสัมพันธ์จากหน่วยงาน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย หรือ

การจัดของงบประมาณภาครัฐ เป็นต้น ซึ่งบุคคลภายนอกนี้ ได้แก่ นายอำเภอ องค์การบริหารส่วนตำบล พัฒนาพี่เลี้ยงอาชีพ

6.4 บทบาทในการกระจายข่าวสารจากในชุมชนเกาะเกร็ดไปสู่ภายนอกบทบาทนี้คือเป็นบุคคลภายนอกเข้ามาทำข่าว และนำไปเผยแพร่ตนเอง ซึ่งในช่วงแรกเป็นผลมาจาก นายอำเภอ แต่ในช่วงหลังก็มีนักข่าวเข้ามาทำข่าวเอง นอกจากนี้ยังมีนักศึกษา นักวิชาการที่เข้ามาศึกษาทำวิจัย และนำไปเผยแพร่สู่ภายนอกอีกด้วย บุคคลภายนอกในข้อนี้ได้แก่ นักข่าว นักเขียน นักเขียนบทโทรทัศน์ ดารานักแสดง บุคคลสำคัญในสังคม นักศึกษา นักวิชาการที่มาทำวิจัย และนักท่องเที่ยว เป็นต้น บทบาทในส่วนนี้เจ้าหน้าที่ของรัฐก็ถือว่าใช้เช่นเดียวกัน เพราะมีการทำป้ายโฆษณาแหล่งท่องเที่ยวในเกาะเกร็ดให้คนภายนอก ได้เห็นกัน

ตารางที่ 7. เปรียบเทียบการแสดงบทบาทของกลุ่มบุคคลทั้ง 3 กลุ่ม ในการสื่อสารเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง

ประเภทบุคคล	บทบาทในการสื่อสาร	สื่อที่ใช้	วิธีการ
1. ผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน, ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน, สมาชิก องค์การบริหารส่วนตำบล (พระผู้นำความคิด)	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นผู้ให้ข่าวสารต่างๆ เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง - ข่าวสารในการเตรียมงานประเพณีต่างๆ - ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการต้องการแก้ไขปัญหาดังกล่าว - ข่าวสารที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ความสามัคคี - การจัดวาระการประชุมการเรียกประชุม - การให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการชี้แนะการแนะนำเรื่องปัญหาชีวิตการดำเนินอาชีพ 	<ul style="list-style-type: none"> - สื่อบุคคล - สื่อบุคคล - หนังสือเวียน - จดหมายเชิญ - สื่อบุคคล - จดหมายเชิญ - สื่อบุคคล - สื่อบุคคล - หนังสือเวียน - จดหมาย - สื่อบุคคล 	<ul style="list-style-type: none"> - การพูดคุยพบปะส่วนบุคคล - การประชุม - การประชุม - การพูดคุยส่วนบุคคล - การประชุม - การพูดคุยส่วนบุคคล - การประชุม - เดินตามบ้านและกระจายกันเรียก - ส่งจดหมาย หรือหนังสือเวียน - การพูดคุยส่วนตัว - การพึ่งเทศน์ ฟังธรรม

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ประเภทบุคคล	บทบาทในการสื่อสาร	สื่อที่ใช้	วิธีการ
2.ชาวบ้าน	<ul style="list-style-type: none"> - การรับข่าวสารจากผู้นำ และถ่ายทอดไปยังสมาชิกคนอื่น - บทบาทในการสื่อสารกลับสู่ผู้นำ (feed back) - บทบาทในการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร - บทบาทในการแสดงถึงความต้องการรักษาสภาพแวดล้อม - บทบาทในการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องต่างๆ ร่วมกับทางราชการ 	<ul style="list-style-type: none"> - สื่อบุคคล - สื่อบุคคล - สื่อบุคคล - สื่อบุคคล - สื่อบุคคล 	<ul style="list-style-type: none"> - การพบปะพูดคุยส่วนบุคคล - ในการประชุม - ในการประชุม - การพบปะส่วนบุคคล - ในการประชุม - การพบปะส่วนบุคคล - การพบปะส่วนบุคคล - ในการประชุม - และอาจเป็นที่อื่นๆ ได้ เช่น ที่ว่าการอำเภอ เป็นต้น - การจัดทำประชาสังคมหมู่บ้าน
3.บุคคลภายนอกเจ้าหน้าที่รัฐ	<ul style="list-style-type: none"> - บทบาทในการให้ข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงให้เป็นชุมชนเข้มแข็ง 	<ul style="list-style-type: none"> - สื่อบุคคล 	<ul style="list-style-type: none"> - พบกับผู้นำชุมชนก่อน สร้างความสัมพันธ์ ทำความเข้าใจ เพื่อที่จะให้ผู้นำช่วยเป็นแรงถ่ายทอดอีกต่อหนึ่งเข้าทำ ความคุ้นเคย พบปะกับชาวบ้านให้เวลากับชาวบ้านให้นาน สร้างความศรัทธาให้ชาวบ้านเห็นว่าทำจริง พูดทำ ความเข้าใจกับชาวบ้าน จัดการประชุมบ่อยครั้ง เพื่อพูดทำความเข้าใจ

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ประเภทบุคคล	บทบาทในการสื่อสาร	สื่อที่ใช้	วิธีการ
	<p>-บทบาทในการติดต่อสื่อสารกับบุคคลหรือหน่วยงานอื่นๆ ทั้งภาครัฐ และเอกชนให้เข้ามาช่วยเหลือในการกระจายข่าวสาร เกาะเกร็ดไปสู่ภายนอก</p> <p>- บทบาทในการกระจายข่าวสารภายในชุมชนเกาะเกร็ดไปสู่ภายนอก</p>	<p>-สื่อบุคคล</p> <p>-จดหมายเชิญ</p> <p>-ป้ายไม้</p> <p>-โฆษณาแหล่งเครื่องปั้นดินเผา</p> <p>-สื่อบุคคล</p>	<p>-เชิญสื่อมวลชน</p> <p>- ใช้วิธีนำบุคคลที่มีความสำคัญในสังคมมาเที่ยว สื่อมวลชนก็ตามมาเอง</p> <p>- การขอความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน</p> <p>- ติดไว้ที่ทำเรือข้ามฝากเกาะเกร็ด</p> <p>-พูดแนะนำบุคคลที่รู้จักให้มาเที่ยว</p>
<p>-นักข่าวนักเขียน</p> <p>รายการสารคดี</p> <p>รายการโทรทัศน์</p> <p>รายการวิทยุ</p>	<p>- การกระจายข่าวสารชุมชนเกาะเกร็ดไปสู่ภายนอกชุมชน</p>	<p>- สื่อสิ่งพิมพ์</p> <p>วารสาร</p> <p>หนังสือพิมพ์</p> <p>นิตยสาร อื่นๆ</p> <p>- สื่อโทรทัศน์</p> <p>- สื่อวิทยุ</p>	<p>- เขียนบทความ</p> <p>- ทำสื่ूपรายการพาเที่ยว</p> <p>- ทำสื่ूपรายการอนุรักษ์วัฒนธรรม</p>
<p>-นักวิชาการ</p> <p>นักศึกษา</p>	<p>-การกระจายข่าวสารชุมชนเกาะเกร็ดไปสู่ภายนอกชุมชน</p>	<p>-ผลงานวิจัย</p>	<p>- การบรรยายพิเศษ</p> <p>- การจัดทำรูปเล่มกระจายตามหน่วยงานต่างๆ</p>

ในเรื่องบทบาทการสื่อสารของบุคคลภายนอกนี้ชี้ให้เห็นว่าเป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญในการกระตุ้นให้เกิดชุมชนเข้มแข็งในเกาะเกร็ดได้มาก และการสื่อสารส่วนใหญ่ที่ใช้ก็จะเน้นการใช้สื่อบุคคลมาก และมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดด้วย

สื่อและวิธีที่ใช้ในการสร้างชุมชนเกาะเกร็ดให้เข้มแข็ง

สื่อที่ใช้ในการสื่อสารเพื่อสร้างชุมชนเกาะเกร็ดให้เข้มแข็งนั้นมีไม่มากนัก และใช้เพียงแต่สื่อพื้นฐานที่ไม่สิ้นเปลืองแต่อย่างใด แต่ผลที่ได้กลับมีประสิทธิภาพสูงสุดก็ว่าได้ จากการศึกษาวิจัย ผู้ศึกษาพบว่าสื่อเหล่านั้น ได้แก่

1. สื่อบุคคล สื่อบุคคลจัดเป็นสื่อที่เก่าแก่ที่สุด และมีประสิทธิภาพสูงสุดตามแนวคิดและทฤษฎีของนักสื่อสารหลายๆ ท่าน สื่อบุคคลนี้มีบทบาทมากทั้งระหว่าง บุคคลภายนอกกับผู้นำ บุคคลภายนอกกับชาวบ้าน บุคคลภายในกับบุคคลภายในเอง ผู้นำ กับชาวบ้าน ผู้นำกับผู้นำชาวบ้าน กับชาวบ้าน เป็นต้น

ตั้งแต่เริ่มแรกที่มีบุคคลภายนอกจากภาครัฐเข้ามาสร้างความสัมพันธ์กับชาวบ้านก็ใช้สื่อบุคคลมาตลอด สื่อบุคคลนี้สร้างความเข้าใจให้แก่ผู้อื่นได้ดีที่สุดเพราะในระหว่างการสื่อสารนั้นสามารถพูดโต้ตอบกันได้สามารถถามเพื่อแก้ไขข้อสงสัยได้ เป็นการสื่อสารแบบสองทาง (two-way Communication) (กาญจนา แก้วเทพ, 2543) จนปัจจุบันในเกาะเกร็ดสื่อบุคคลก็ยังคงใช้เป็นหลักในการสื่อสารเพื่อการพัฒนากันในเรื่องต่างๆ

สื่อบุคคลนี้จะถูกนำมาใช้เกือบทุกเรื่องทั้งการสร้างความสัมพันธ์กับชาวบ้านการพูดคุย ธรรมดา การปรึกษาหารือขอคำแนะนำ การอบรมสั่งสอน การสืบทอดวัฒนธรรมให้แก่ลูกหลาน การจัดการประชุมหารือหาข้อแก้ไข การติดต่อนัดหมายการประชุมภายในหมู่บ้าน การถ่ายทอดข่าวสารซึ่งกันและกันในเรื่องต่างๆ เป็นต้น สื่อบุคคลในที่นี้ได้แก่ นายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่ พระ เจ้าหน้าที องค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ช่วยผู้ใหญ่ เป็นต้น

2. หนังสือเวียน และจดหมายเชิญประชุม เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในภายหลังจากชุมชนเกาะเกร็ดเป็นชุมชนเข้มแข็งแล้ว มีการใช้ในการประชุมใหญ่ๆ นี้เชิญประชุมทั้ง 7 หมู่บ้าน และองค์การบริหารส่วนตำบลด้วย เช่น ในการจัดงานประเพณี สงกรานต์ งานปีใหม่ เป็นต้น จะให้ผู้ใหญ่บ้านแต่ละหมู่บ้านนำไปเวียนหรือแจกจ่ายที่หมู่บ้านของตนเอง

3. บอร์ดข่าวสาร เป็นบอร์ดกระดานประกาศข่าวสารต่างๆ ที่ทางราชการมาสร้างไว้ให้ในแต่ละหมู่บ้าน จะประกาศข่าวสารของในหมู่บ้านเอง และของทางราชการด้วย บางครั้งก็ใช้ร่วมกับสื่อบุคคล และหนังสือเวียน เช่น ประกาศของกระทรวงสาธารณสุข การรับวัคซีนป้องกันโรค ฉีดยา

พิษสุนัขบ้าให้แก่สุนัข การรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด ประกาศการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท เป็นต้น

4. การนำพื้นที่สาธารณะมาใช้ประโยชน์ เป็นสื่อกลางในการพบปะของคนในชุมชน สื่อนี้สามารถยกตัวอย่างได้ดังนี้ ในการสร้างชุมชนเข้มแข็งนั้นจากการประชุมของชาวบ้านโดยมีนายอำเภอเป็นผู้ดูแลได้ตกลง และขออนุญาตใช้พื้นที่ลานกว้างหน้าวัดต่างๆ เช่น วัดปรมย์ยิกาวาส วัดศาลากุล วัดไผ่ล้อม วัดเสาชิงช้า ปรับปรุงพื้นที่ให้เป็นลานกว้างสะอาด และขอใช้ในกิจกรรมต่างๆ เช่น การเปิดตลาดขายสินค้าราคาถูก การทำเป็นพื้นที่ค้าขายให้ชาวบ้านทำกิน ใช้ในการประชุม เป็นต้น ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดการใช้พื้นที่สาธารณะให้เกิดประโยชน์ในลักษณะของชุมชนในบทที่ 2 ทำให้เกิดพื้นที่ที่คนในชุมชนสามารถมาพบปะพูดคุยกัน สร้างความสัมพันธ์และความสามัคคีได้

นอกจากนี้ยังมีสื่ออื่นๆ ที่มีไว้เพื่อสื่อสาร กับบุคคลภายนอก ดังนี้

1. ป้ายไม้แสดงที่ตั้งแหล่งท่องเที่ยวในเกาะเกร็ด สื่อนี้เป็นสื่อที่ทำเพื่อส่งไปยังบุคคลภายนอก เป็นสื่อที่ให้นักท่องเที่ยวเข้ามาชม และสามารถเดินไปท่องเที่ยวได้ถูกจุด ในตอนแรกป้ายไม้มีเพียง 2 ป้ายเท่านั้น และหลังจากชาวบ้านเห็นประโยชน์แล้วจึงจัดทำกันมากขึ้นเรื่อยๆ

2. ป้ายผ้าโฆษณาบอกข่าว เป็นป้ายผ้าที่เขียนในลักษณะเชิญชวนให้คนภายนอก นักท่องเที่ยวทราบกำหนดวันงาน และการแสดงหรือกิจกรรมที่จัดขึ้น จัดทำโดยผู้นำ และชาวบ้าน

3. โปสเตอร์ มีลักษณะเนื้อหา และจุดมุ่งหมายเหมือนป้ายผ้า แต่จะนำไปติดไว้ภายนอกเกาะเกร็ดด้วย ได้แก่ ภายในจังหวัดนนทบุรี ตลาด หน่วยงานราชการ ทำรถโดยสาร เป็นต้น โดยมีองค์การบริหารส่วนตำบล หรือผู้ทำกิจการเรือโดยสารเกาะเกร็ดเป็นผู้กระทำ แต่ในส่วนของเนื้อหา นั้นทางชาวบ้าน และองค์การบริหารส่วนตำบลไม่ได้มีส่วนร่วมดูแลด้วย

4. แผ่นพับ มีลักษณะเดียวกับป้ายผ้า และโปสเตอร์แต่จะให้รายละเอียดที่มากกว่า แผ่นพับนี้มีเนื้อหาอยู่ 2 ประเภท คือ ประเภทแรกจะเป็นการโฆษณาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเกาะเกร็ดซึ่งจัดทำโดยที่ว่าการอำเภอปากเกร็ด และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ประเภทที่สองจะจัดทำขึ้นตามเทศกาลหรือกิจกรรมที่จะจัดในเวลาอันใกล้เท่านั้น โดยมีผู้ทำธุรกิจเรือโดยสารเป็นผู้จัดทำเอง ในประเภทแรกนั้นทางอำเภอจะลงมาสำรวจ และจัดทำ เพราะฉะนั้นในเนื้อหาของแผ่นพับจะมีชาวบ้าน ผู้นำในเกาะเกร็ดดูแลเนื้อหาด้วย ส่วนประเภทที่สองนั้น เนื้อหาภายในแผ่นพับเกิดจากบุคคลคนเดียวไม่มีการทำการตกลงหรือประชุมขอความเห็นใดๆ

5. สื่อมวลชน ได้แก่ นิตยสาร สารคดี หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ในข้อนี้สาเหตุที่นำเอาสื่อเหล่านี้มากล่าวรวมกันเพราะสื่อเหล่านี้มีวัตถุประสงค์ และการจัดทำอย่างเดียวกัน ชาวต่างชาติ หรือบทความ สารคดีที่ลง เป็นผลงานของบุคคลภายนอกที่เข้ามาทำข่าวภายในเกาะ และนำออกไปสู่

ภายนอกโดยมีเจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย นายอำเภอ เป็นผู้เชิญมา หรือสื่อ มาทำข่าวเนื่องจากมีบุคคลที่สำคัญหรือเป็นที่นิยมในสังคมมาเที่ยวที่เกาะ แต่ในปัจจุบันนี้ไม่จำเป็นต้องมีคนไปเชิญก็มีสื่อมวลชนมาทำข่าวอยู่เป็นระยะ

6. อินเทอร์เน็ตคอมพิวเตอร์ เป็นสื่อที่บุคคลภายนอกเข้ามาหาข้อมูลได้แต่ในสิ่งนี้มี ได้ทำโดยคนในชุมชนเกาะเกร็ด เป็นสื่อที่บุคคลภายนอกเข้ามาสำรวจพื้นที่ และนำข้อมูลที่ได้ผสม ผสานกับหนังสือเกาะเกร็ด มาทำข้อมูลลงในอินเทอร์เน็ต เพราะฉะนั้นในส่วนของเนื้อหาที่ชาวเกาะ เกร็ดก็ไม่ได้มีส่วนดูแลอีกเช่นกัน

7. หีบห่อบรรจุภัณฑ์ ตีตราผลิตภัณฑ์จากเกาะเกร็ด เป็นสื่อที่คนในชุมชนเกาะเกร็ดจัด ทำขึ้นมาทำกันเอง โดยมีกลุ่มหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาเป็นผู้ทำมาแล้วมาจัดจำหน่ายให้แก่คนในชุม ชนที่มีอาชีพค้าขาย ซึ่งมีการพูดคุยกันก่อนแล้วว่าจะคิดผลกำไรเป็นเงิน 0.50 บาท เพื่อนำเงินรายได้ เข้ากลุ่มเป็นทุนต่อไป

8. หนังสือเกาะเกร็ด เป็นหนังสือที่นายอำเภอวัชรินทร์ได้ทำการรวบรวมถึงประวัติการ ก่อตั้งชนชาติมอญที่เกาะเกร็ด การเกิดวิฤติ การรวมกลุ่มของคนในชุมชน ประเพณีและวัฒนธรรม ต่างๆ ของชาวมอญ ไว้ให้ผู้ที่มีความสนใจได้นำไปศึกษา และเป็นคู่มือในการท่องเที่ยวได้

9. หนังสือ และเอกสารทางวิชาการ เป็นสิ่งที่บุคคลภายนอกจัดทำ เช่นเดียวกัน เช่น คณะครูอาจารย์ นักศึกษาที่เข้ามาทำการวิจัยในเกาะเกร็ด และเข้ามาขอข้อมูลกับคนในชุมชน จึงถือ ได้ว่างานนี้ได้ผ่านตาของคนในชุมชนแล้ว เพราะฉะนั้นข้อมูลที่ได้และเผยแพร่ไปนั้นก็จะ เป็นสิ่งที่ ประชาสัมพันธ์ชุมชนเกาะเกร็ดไปในตัวด้วย

ในเรื่องสื่อที่ใช้ในการสร้างชุมชนเกาะเกร็ดให้เข้มแข็งนี้สื่อตัวแรกถึงตัวที่สี่นั้นเป็นการ สร้างความเข้มแข็ง ให้มีความสมัครสมานสามัคคีดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนสื่อตัวที่ 5 ขึ้นไปนั้นจะเป็นสื่อที่เป็นการสื่อสารกับภายนอก เช่น บุคคลภายนอก นักท่องเที่ยว ให้รู้จักเกาะเกร็ด ให้เกิดความอยากมาเที่ยวเกาะเกร็ด เมื่อมีผู้คนมาเที่ยวมากก็จะทำให้รายได้ของคนในเกาะเกร็ดดี ขึ้น และจากการศึกษาพบว่าสื่อที่ออกไปสู่ภายนอกนั้นไม่ถึงเป็นสื่อของชุมชนตามแนวคิดการสื่อสาร เพื่อชุมชน (กาญจนา แก้วเทพ, 2543) เนื่องจากสื่อที่ชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วม (Participates) ใน หลายๆ บทบาท ไม่ว่าจะเป็นผู้วางแผนการใช้สื่อ ผู้ผลิต ผู้แสดง ฯลฯ ตัวตนของชุมชนต้องกำหนด ของชุมชนเอง มิใช่เป็นผู้อื่นมาทำให้ชุมชน แต่ปัจจุบันชาวบ้าน และผู้นำชุมชนส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นผู้ จัดทำสื่อเหล่านี้เลย ผู้ที่ได้รับผลประโยชน์เป็นผู้จัดทำเฉพาะกลุ่ม และเป็นของทางราชการจัดทำให้ เท่านั้น

3. ปัญหาใดคือปัญหาใหญ่ในแต่ละชุมชน ในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง และมีวิธีการสื่อสารเพื่อแก้ปัญหาอย่างไร

ในชุมชนเกาะเกร็ดนี้ถือเป็นชุมชนเข้มแข็งอีกชุมชนหนึ่ง ในปัจจุบันที่สามารถอยู่ได้อย่างพออยู่พอกิน ปัจจุบันคนในเกาะเกร็ดนี้หากไม่เกียจคร้านทำกินก็ไม่มีใครอด แต่จะถึงขั้นมีรายได้ใช้จ่ายฟุ่มเฟือยนั้น พอมีบ้างแต่ไม่มากนัก สิ่งที่พบตามมาในการศึกษาในครั้งนี้ คือ ภายในชุมชนเกาะเกร็ดมีปัญหาน้อยมากจนเกือบจะเรียกได้ว่าไม่มีปัญหาใดเลยที่เป็นเรื่องหนักหนาในขณะนี้ตามทัศนะของคนในชุมชน แต่ถ้าลองมองย้อนไปขณะสร้างชุมชนเข้มแข็งจะมีปัญหาใดหรือไม่

ปัญหาแรก คือ การสร้างความศรัทธาให้เกิดแก่ชาวบ้าน และผู้นำชาวบ้านของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ปัญหานี้เป็นปัญหาที่ยิ่งใหญ่มากเพราะเมื่อเจ้าหน้าที่รัฐไปขอความร่วมมือกลับไม่ได้รับความร่วมมือ เนื่องจากในอดีตนั้นมีเจ้าหน้าที่รัฐมากมายที่เข้ามาในพื้นที่เกาะเกร็ดแล้วก็คิดจะนำบอกกับชาวบ้านอย่างดี แล้วก็หายไป เป็นอย่างนี้อยู่หลายคนจนชาวบ้านเบื่อ จนเมื่อนายอำเภอวัชรินทร์ เข้ามาที่นี่ ชาวบ้านก็คิดว่าคงจะเป็นเหมือนเดิม จึงไม่ให้ความร่วมมือ ทำให้การทำงานลำบากมาก

การแก้ไขปัญหานี้ นายอำเภอจึงศึกษาข้อมูลจากชาวบ้านด้วยการสัมภาษณ์ (สื่อบุคคล การสื่อสารแบบสองทาง) หาข้อมูลเมื่อทราบแล้วจึงได้จัดประชุมเรียกแต่ผู้นำชาวบ้านมาก่อนเพื่อให้เข้าใจกันดี (เป็นการสื่อสารกลุ่มย่อย) และแยกย้ายไปทำความเข้าใจกับชาวบ้าน นอกจากนั้น นายอำเภอเองก็ยังลงพื้นที่พูดคุยกับชาวบ้านอย่างไม่เป็นทางการ แต่งกายธรรมดาทั่วไป ทำให้ชาวบ้านสนิทสนม และรู้สึกชอบใจในการไม่ถือตัว ประกอบกับมีการเรียกประชุมบ่อยครั้งเพื่อจัดสรรแบ่งหน้าที่การทำงาน ทำกิจกรรมอยู่เสมอสม่ำเสมอให้ชาวบ้านเห็นเป็นรูปธรรม จึงได้รับความร่วมมือมากขึ้นเรื่อยๆ กระบวนการนี้กินเวลาไปถึง 4 เดือนกว่าจะสำเร็จ

ปัญหาประการที่สอง คือ กลุ่มผู้นำที่เห็นนั้นไม่ใช่ผู้นำความคิดที่แท้จริงทำให้ต้องเสียเวลาหา และทำความเข้าใจกับผู้นำใหม่ ผู้นำในขณะนั้น ชาวบ้านเลือกกันโดยดูความอาวุโสเป็นเกณฑ์หลัก ไม่ได้ดูตามคุณสมบัติอื่นๆ ที่ผู้นำพึงจะมี ทำให้เมื่อกระจายงานไปแล้วผู้นำทำงานอย่างไม่มีประสิทธิภาพ ให้ไปอธิบายทำความเข้าใจกับชาวบ้านก็ทำไม่ได้บ้าง ชาวบ้านไม่ฟังบ้าง ทำให้การทำงานติดขัด และล่าช้า

การแก้ไขปัญหานั้น จึงได้ทำการวิเคราะห์ที่ศึกษาใหม่จากชาวบ้าน สอบถามชาวบ้านว่า ใครคือผู้ที่เขาให้ความเชื่อถือ และรับฟังคำแนะนำอย่างแท้จริง (สื่อบุคคล) เมื่อได้รายชื่อแล้วก็เข้าไปทำความรู้จัก สร้างความสัมพันธ์ และสร้างความเข้าใจในการสร้างชุมชนท่องเที่ยว และชุมชนเข้มแข็ง เพื่อไปอธิบายกับชาวบ้านได้

ปัญหาประการที่สาม ความไม่สามารถทำความเข้าใจกับผู้ที่มีการศึกษาสูงบางคนได้ เพราะเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าการช่วยงานในกลุ่ม ในการรวมกลุ่มกันเพื่อดำเนินกิจกรรมนั้น จะต้องมาสะดุดเมื่อมีบุคคลบางกลุ่มไม่ให้ความร่วมมือและช่วยเหลือ มาเข้าร่วมการประชุมบ่อยครั้ง กิจกรรมก็ไม่เข้าร่วม การทำงานในช่วงนั้นทำให้ชาวบ้าน ต้องอึดอัดหลายคน การทำงานก็จะมีเรื่องของอคติต่างๆ เข้ามา ชาวบ้านเริ่มจะไม่ช่วยงานส่วนรวมมากขึ้น งานในช่วงนั้นก็ชะงัก และขาดประสิทธิภาพเท่าที่ควร

การแก้ไขปัญหานี้ ใช้วิธีการจัดอธิบาย ทำความเข้าใจแก่ผู้นำชุมชนเพื่อที่จะไปอธิบายกับผู้ที่เกี่ยวข้องทำงานส่วนรวม ให้เกิดความเข้าใจ ไม่ท้อใจทิ้งไปเสียก่อน แล้วก็ไปทำความเข้าใจกับคนในกลุ่มนั้น ว่าผลประโยชน์ที่ได้รับนั้นแท้จริงก็ขึ้นอยู่กับตนเอง ไม่ใช่ตกไปอยู่กับใครที่ไหน ต้องทำความเข้าใจขอความร่วมมือหลายครั้ง ก็มีพัฒนาการที่ดีขึ้นแต่ก็ยังไม่เต็ม 100% (สื่อบุคคลแสดงให้เห็นถึงประโยชน์)

ปัญหาประการที่สี่ ชาวบ้านยังขาดความเข้าใจในรัฐที่ดีพอ ทั้งในเรื่องโครงการ หน่วยงานต่างๆ และระบบราชการเพราะในช่วงนั้นชาวบ้านไม่ใส่ใจในการทำงานของเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐนั้น และทางรัฐบาลเองก็ไม่ได้ดูแลชาวบ้านให้ดีเท่าที่ควร ดังนั้นพอมาเริ่มตั้งกลุ่มชุมชนขึ้นให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของรัฐมากขึ้น เช่น การทำประชาสังคม การตั้งคณะกรรมการกองทุน การตั้งกลุ่มเพื่อสร้างความเข้มแข็ง จึงทำให้ผลงานออกมาไม่ดีพอนัก

การแก้ไขปัญหานี้ ให้เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ลงมาช่วยดูแลจัดประชุม และอธิบายทำความเข้าใจเสียใหม่ โดยมีผู้นำชุมชนเข้าร่วมด้วย และเป็นเสียงในการชักถามแทนชาวบ้าน เพราะชาวบ้านก็ยังคงไม่กล้าสอบถาม (สื่อบุคคล) ผลที่ปรากฏชาวบ้านมีความรู้ ความเข้าใจมากขึ้น กล้าเสนอความคิดเห็นในที่ประชุมมากขึ้นด้วย

ปัญหาประการที่ห้า ความไม่สะดวกในการรวมกลุ่มกัน เนื่องจากชาวบ้านต่างคนต่างก็มีอาชีพอยู่แล้ว ฉะนั้นจึงเป็นเรื่องยากที่จะให้ทุกคนมีเวลาตรงกัน มาประกอบกิจกรรมร่วมกัน เช่น การประชุม การร่วมทำกิจกรรมต่างๆ การช่วยกันดูแลรักษาความสะอาด เป็นต้น ผลที่ปรากฏคือ เมื่อมีการรวมกลุ่มกัน คนให้ความร่วมมือกันน้อยทำให้ในการจัดประชุมไม่ได้ผลเท่าที่ควร ชาวบ้าน ผู้นำขาดประชุม ทำให้ไม่เข้าใจในงานอย่างแท้จริง

การแก้ไขปัญหาคือ มีการตกลงกันว่าจะเลือกเวลาใดในการประชุมที่สะดวกที่สุด (การสื่อสารกลุ่มย่อย) ผลปรากฏว่าทุกคนตกลงกันเลือกประชุม และร่วมกันทำกิจกรรมในวันเสาร์-อาทิตย์ ตั้งแต่เวลา 18.00 น เป็นต้นไป ตั้งแต่นั้นการรวมกลุ่มของคนในชุมชนเกาะเกร็ดก็มีความสุขสม่ำเสมอ และสามารถกลายเป็นชุมชนเข้มแข็งในที่สุด

ปัญหาประการที่หก การฟื้นฟูวัฒนธรรมมอญที่ใกล้สูญสูญ ปัญหาข้อนี้เป็นปัญหาที่ค่อนข้างหนักมาก เพราะในตอนนั้นแทบจะไม่มีใครปั้นเครื่องปั้นดินเผากันอีกแล้ว มีเหลืออยู่เพียง 2 แห่งเท่านั้น ในวัฒนธรรมมอญด้านอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นประเพณีมอญโบราณ การละเล่นของชาวมอญก็เช่นเดียวกัน มีผู้ที่รู้คือผู้สูงอายุเท่านั้น ไม่ค่อยมีเด็กรุ่นใหม่ที่จะสืบทอด หากเป็นเช่นนี้ต่อไปวัฒนธรรมประเพณีเหล่านี้คงต้องสูญสิ้นเป็นแน่

การแก้ไขปัญหาระดมความคิด และกำลังสมองในหมู่บ้านมาหาทางแก้ไข จากการประชุม (การสื่อสารกลุ่มย่อย) สรุปได้ว่า จะจัดสอนวัฒนธรรมมอญนี้ให้แก่เด็กๆ ทั้งในโรงเรียน และตามบ้านฟรี หากผู้ปกครองหรือโรงเรียนใดสนใจก็ติดต่อมาได้ ในส่วนของค่าใช้จ่ายในการเดินทางก็ไม่คิด การปั้นเครื่องปั้นดินเผา ก็เช่นเดียวกัน ให้โอกาสเด็กรุ่นใหม่ที่สนใจมาเรียนมาศึกษาขอให้ความตั้งใจจริงก็จะสอนให้ฟรี ส่วนวัฒนธรรมการละเล่นตามประเพณีโบราณนั้นก็ตกลงกันว่าจะจัดขึ้นใหม่ ไม่ให้ขาดเพื่อที่จะอนุรักษ์ประเพณีแบบมอญนี้ต่อไป

ปัญหาประการที่เจ็ด เรื่องของงบประมาณที่ใช้เรื่องนี้เป็นเรื่องที่ลำบากพอสมควร เพราะงบประมาณจากภาครัฐไม่เพียงพอในการที่ปรับปรุงพัฒนาชุมชนได้เป็นอย่างดี ในการที่จะเรียกรายจากชาวบ้านก็ไม่พอเพียง จึงถือเป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่ง

การแก้ไขปัญหาคือ ได้ทำการประชุมหารือถึงหนทางในการหางบก็ได้ข้อตกลงจากการประชุมว่า ทางนายอำเภอจะหางบประมาณจากการหาผู้สนับสนุนส่วนหนึ่ง ทางชาวบ้าน และผู้นำก็

จะช่วยกันบริจาคเรียไรรอีกส่วนหนึ่ง และใช้งบประมาณของทางราชการส่วนหนึ่ง ซึ่งในการจะได้ข้อสรุปเช่นนี้มีใช้เรื่องง่าย จะต้องประชุมทำความเข้าใจ แสดงความตั้งใจจริง และช่วยเหลือกันด้วยใจจริงเท่านั้น ฉะนั้นในการแก้ไขปัญหาในข้อนี้สื่อบุคคลมีอิทธิพลมาก

ปัญหาประการที่แปด การตัดราคาขายของที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยว มีการแข่งขันกันเกิดขึ้น ต่างคนต่างต้องการขายสินค้าให้ได้มากๆ จึงเป็นปัญหาของกลุ่มทำให้เกิดความขัดแย้งซึ่งกันและกัน ผู้ที่มาเที่ยวเองก็ไม่พอใจนักที่ซื้อสินค้าราคาแพงกว่าสินค้าที่ตนเองไปพบในภายหลัง นอกจากนี้ยังเป็นการกดราคาสินค้าภายในชุมชนให้ต่ำลงด้วย

การแก้ไขปัญหา ใช้วิธีการเรียกประชุมหมู่บ้าน และกลุ่มหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา เพื่อทำข้อตกลงในการตั้งราคาขายให้เป็นราคาเดียวกันทั้งเกาะ (ใช้การลงมติการสื่อสารกลุ่มย่อย) ชาวบ้านก็ยอมตกลงด้วยคะแนนเสียงส่วนมาก และเชื่อตามผู้นำ

ปัญหาประการสุดท้าย คือปัญหายาเสพติด เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นแต่ไม่รุนแรงนักเพราะมีผู้ติดในจำนวนน้อย แต่ก็ปัญหาในชุมชน และถ้าปล่อยไว้ก็อาจจะลุกลามได้

การแก้ไขปัญหา มีหน่วยงานราชการ เข้ามาเรียกประชุมตำบล และสร้างความเข้าใจในปัญหาในการแก้ไข ชาวบ้านให้ความร่วมมือในการจัดพาบุตรหลานหรือคนรู้จักที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดมาทำการบำบัดให้ความร่วมมือกับทางราชการดีมาก

เห็นได้ว่าการแก้ปัญหาในชุมชนส่วนใหญ่มีความเกี่ยวข้องกับทฤษฎี และแนวคิดต่างๆ ที่ใช้ในบทที่ 2 ได้แก่ ทฤษฎี และแนวคิดการสื่อสารเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง (กาญจนา แก้วเทพ, 2543) เป็นการสื่อสารสองทาง โดยมีทิศทางการไหลแบบหลายทางเข้ามาช่วย เป็นการสื่อสารระหว่างบุคคล แบบเผชิญหน้ากัน ทำให้ชาวบ้านสามารถที่จะสร้างความเข้าใจกันได้โดยง่าย มีการจัดกลุ่มย่อยเพื่อแก้ปัญหา การจัดทำประชาสังคมที่ร่วมกันดูแลชุมชนของตน การรื้อฟื้นชุมชน (Community rebuilding) เช่น ในการที่คนในชุมชนร่วมกันต่อต้านการสร้างสะพานข้ามเกาะเกร็ดเมื่อปี 2538 และการมีส่วนร่วมในการจัดการกองทุนของรัฐบาล

การที่คนในชุมชนเกาะเกร็ดมีส่วนร่วมในเรื่องต่างได้นั้น มีความสอดคล้องกับแนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของรอมพี ยา แดฟ (Rom P. Yasav อ่างในเฟื่องฟ้า คณานุรักษ์, 2530) คือ

เป็นการร่วมมือของประชาชนโดยความตั้งใจหรือสมัครใจ โดยไม่ถูกบังคับซึ่งกระบวนการความร่วมมือของประชาชนนั้นต้องมีความรู้สึกรักในชุมชน มีการเข้าร่วมในการตัดสินใจตกลงใจ มีการเข้าร่วมในการดำเนินงานของแผน และพัฒนาโครงการในการประชุมของแต่ละหมู่บ้าน ชาวบ้านมีการเข้าร่วมในการติดตาม และประเมินผลโครงการ และแผนงานการพัฒนา มีการเข้าร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนาของชุมชนเกาะเกร็ดเอง

การที่จะพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพนั้นของการรวมกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาของ ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ (2527) ซึ่งมีความตรงกับผลที่พบจากการศึกษาคือ

1. ชาวบ้านเป็นตัวหลักในการแก้ปัญหาของตัวเอง องค์กรภายนอกเป็นเพียงตัวกระตุ้นและเสริมหรือสนับสนุนเท่านั้น เพราะเมื่อมีปัญหาจะมีการเรียกประชุม และช่วยกันหาข้อแก้ไข
2. กิจกรรมการพัฒนาเริ่มจากพื้นฐานของชุมชน คือ ทำให้ชาวบ้านเกิดความต้องการที่จะเปลี่ยนแปลง

จากแนวคิดดังกล่าวจะเห็นว่าการมีส่วนร่วมสามารถของคนในชุมชนเกาะเกร็ดมีความถูกต้องในกระบวนการพัฒนาครบทั้ง 5 ประเด็น คือ

1. ร่วมคิด ในการจัดงาน การประชุมเพื่อแก้ปัญหา
2. ร่วมกันตัดสินใจ ในกิจกรรมต่างๆ ของสังคม ในการประชุมเพื่อแก้ปัญหา
3. ร่วมปฏิบัติการ ในการร่วมกันรับมติที่ประชุมไปปฏิบัติ
4. ร่วมรับประโยชน์ ในการช่วยกันพัฒนาแต่ก็มีความแตกต่างกันว่า บางชุมชนได้มาก บางชุมชนได้น้อยตามลักษณะของพื้นที่
5. ร่วมประเมินผล ร่วมกันในการดูแล รับผิดชอบ และปรับปรุงแก้ไขในกิจกรรมต่างๆ ที่ผ่านพ้นไปแล้ว

มีข้อสังเกตถึงความแตกต่าง คือ ถ้าเป็นชาวเกาะเกร็ดที่เป็นชาวไทยมุสลิม จะไม่ค่อยได้มีส่วนร่วมในงานมากนัก เพราะมีความแตกต่างกันทางประเพณี และวัฒนธรรม

จากปัญหาทั้ง 9 ประการนั้น เห็นว่าในการแก้ไขปัญหาล้วนแต่ใช้การสื่อสารเป็นหลักสำคัญ สื่อบุคคลเป็นสื่อที่สำคัญยิ่งในการสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน ทำให้เข้าใจ และสามารถหาแนวทางแก้ไขปัญหาได้ การประชุม และการรวมกลุ่มก็มีผลมากเป็นการสื่อสารในกลุ่มย่อยที่คนในชุมชนต้องการหาข้อสรุป ในการแก้ปัญหาจากความคิดเห็นส่วนรวม และความเห็นของผู้นำ

4. ชุมชนแต่ละแห่งได้รับประโยชน์ด้านใด และสมาชิกมีความพึงพอใจในประโยชน์เหล่านั้นหรือไม่

ชุมชนแต่ละแห่งได้รับประโยชน์ในด้านใด

จากการศึกษาวิจัยพบว่า ชุมชนในแต่ละส่วนมีการได้รับประโยชน์แตกต่างกัน ซึ่งในการอธิบายนั้นจะขอนำชุมชนที่มีความเหมือนกันคล้ายคลึงกันมาอธิบายพร้อมกัน ได้แก่

ประโยชน์ที่หมู่ 1 บ้านลัดเกร็ด หมู่ 6บ้านเสาธงทอง และหมู่ 7 บ้านโอง่างได้รับ และประโยชน์ที่หมู่ 2 บ้านศาลากุลนอก หมู่ 3 บ้านศาลากุลใน หมู่ 4 ชานคลองสระน้ำอ้อย และหมู่ 5 บ้านท่าหน้า ได้รับ สาเหตุที่นำมารวมกันเพราะในหมู่ 1, หมู่6 และหมู่7 นั้นมีความเหมือนกันทางเชื้อชาติคนมอญเหมือนกัน ที่ตั้งอยู่ใกล้กันและเป็นหมู่บ้าน ด้านหน้าของเกาะที่คอยต้อนรับนักท่องเที่ยว ก่อนหมู่อื่นด้วย ส่วนใหญ่ที่เหลือนั้นจะเป็นชาวไทยเสียเกือบทั้งหมด มีอาชีพเกษตรกรรม รับจ้าง รับราชการ เป็นต้น

ประโยชน์ที่ได้ ได้แก่

1. การที่ได้รับประโยชน์ทางอาชีพ เมื่อชุมชนเกาะเกร็ดเป็นชุมชนการท่องเที่ยว และชุมชนเข้มแข็งนั้น ชาวบ้านที่อยู่ใน 3 หมู่นี้สามารถประกอบอาชีพได้มากมาย ได้แก่ การค้าขายของที่ระลึก เครื่องปั้นดินเผา อาหารต่างๆ ทั้งอาหารพื้นบ้านชาวมอญ (ข้าวแช่) อาหารขึ้นชื่อของเกาะ (ทอดมันหน่อกะลา ก๋วยเตี๋ยวหน่อกะลา) หรือการให้เช่าหน้าบ้านที่พักอาศัยของคน แก่ผู้ที่สนใจทำการค้าขาย

2. การได้รับการปรับปรุงพื้นที่สภาพแวดล้อมที่ดี เมื่อชุมชนเกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยวแล้ว ก็มีการจัดสรรงบประมาณของรัฐบาลมาปรับปรุงพื้นที่บริเวณหมู่ 1 หมู่ 6 หมู่ 7 ก่อนเนื่องจากเป็นจุดที่นักท่องเที่ยวสามารถเดินเที่ยวได้อย่างพอดีไม่เหนื่อยเกินไป

3. ความสามัคคีของคนในชุมชน ความสัมพันธ์แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น เมื่อมีการสร้างชุมชนเข้มแข็งนี้ มีการจัดตั้งกลุ่มเข้มแข็งเกิดขึ้น เช่น กลุ่มหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา ซึ่งคนใน 3 หมู่นี้ มีอาชีพดั้งเดิมเป็นช่างปั้นอยู่แล้วจึงสามารถมารวมกลุ่มกัน และทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพสามารถขยายกลุ่มได้รวดเร็ว คนในกลุ่มใช้เวลาว่างมาทำกิจกรรมร่วมกันมากขึ้น

4. การได้ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิม และสามารถสืบทอดต่อไปยังรุ่นลูกหลาน และ

ภูมิใจที่จะไปบอกกับใครว่าเป็นคนเกาะเกร็ด เพราะในการสร้างชุมชนท่องเที่ยว และชุมชนเข้มแข็ง นั้นเป็นที่กล่าวขวัญถึงบุคคลภายนอกด้วย ซึ่งบุคคลภายนอกนั้นก็ได้รับสื่อต่างๆ ที่ออกมาจากเกาะเกร็ดนั่นเอง

ความพึงพอใจของคนในหมู่ 1 บ้านลัดเกร็ด หมู่ 6 บ้านเสาธงทอง และหมู่ 7 บ้านโอง่าง

1. ชาวบ้านมีความพึงพอใจมากในปัจจุบัน ซึ่งสามารถแบ่งเป็นข้อต่างๆ ได้ดังนี้ความพึงพอใจในเรื่องของเศรษฐกิจ ปัจจุบันมีรายได้ที่ค่อนข้างดีสามารถเลี้ยงตนเองได้อย่างไม่ลำบาก บางครอบครัวลาออกจากการประจำที่ทำ มาอาศัยและทำธุรกิจค้าขายในชุมชนเกาะเกร็ดอย่างเดียวก็มี กล่าวได้ว่า “ถ้าคนในชุมชนไม่เกียจคร้านไม่มีคำว่าลำบากในเกาะเกร็ด” เป็นคำพูดจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้นำชุมชน นางสุนีย์ ดิษฐง่า ประธานกลุ่มหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา

2. ความพึงพอใจในสภาพแวดล้อมสังคม คนในชุมชนมีความต้องการที่จะใช้ชีวิตที่มีความเรียบง่ายแบบนี้ต่อไปเรื่อยๆ ไม่ต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนบ้าน ลักษณะการพึ่งพาอาศัยช่วยกันดูแลชุมชน เป็นต้น

3. ความพึงพอใจด้านประเพณี และวัฒนธรรม ความพึงพอใจด้านนี้ เป็นความพึงพอใจที่เห็นประเพณี และวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนได้กลับมาคล้ายมีย้อนอดีตอีกครั้ง ทำให้รู้สึกภาคภูมิใจกับการเป็นชาวมอญ และสามารถแสดงให้ผู้อื่นบุคคลภายนอกได้เห็น

4. ความพึงพอใจในชื่อเสียงเกียรติยศ ความภูมิใจที่เป็นคนเกาะเกร็ด มีความภูมิใจในการมีส่วนร่วมในการสร้างชุมชนเข้มแข็งขึ้น

ประโยชน์ที่หมู่ 2 บ้านศาลากุลนอก หมู่ 3 บ้านศาลากุลใน หมู่ 4 บ้านคลองสระน้ำอ้อย และหมู่ 5 บ้านท่าน้ำได้รับชาวบ้านในหมู่นี้ ได้รับประโยชน์น้อยกว่าชาวบ้านใน 3 หมู่แรกที่กล่าวไปแล้วในเรื่องต่างๆ ดังนี้

1. การได้รับประโยชน์ทางอาชีพ ได้รับน้อยมากเนื่องจากพื้นที่ในชุมชนอยู่ลึกเข้าไปในเกาะทำให้นักท่องเที่ยวเดินเข้าไปไม่ถึงแล้ว แม้นักท่องเที่ยวจะสามารถเข้าไปได้แต่สภาพภายในมีลักษณะเป็นสวนธรรมชาติไม่ถึงดูนักท่องเที่ยวเท่าไรนัก จึงทำให้ชาวบ้านในหมู่เหล่านี้ ไม่นิยมที่จะเปิดบ้านเป็นร้านค้าเท่าไรนัก ร้านค้าส่วนใหญ่ในแถบนี้จะเป็นร้านอาหาร และร้านขายของชำเท่านั้น ไม่มีของที่ระลึกจำหน่าย แต่ก็ได้รับประโยชน์คือ ผู้ที่มีสวนผลไม้ก็สามารถนำผลผลิตขึ้นไปขายที่ด้านหน้าของหมู่ 1 หมู่ 6 และหมู่ 7 เพื่อขายนักท่องเที่ยวได้เช่นกัน ในส่วนของความสามัคคีและการรวมกลุ่มนั้นก็ยังมีบ้าง เพื่อแจ้งข่าวสาร และหาข้อแก้ไขในประเด็นต่างๆ แต่ก็ไม่บ่อยครั้งเท่ากับ 3 หมู่ข้างต้น เพราะไม่มีกิจกรรมที่ทำให้เกิดการรวมกลุ่มมากมายนัก

2. ความเข้มแข็งในสังคม ในการรวมกลุ่มกันเพื่อแก้ไขปัญหา การมีส่วนร่วมความรู้ที่ได้รับ ในการหาหนทางแก้ไขปัญหา กล่าวโดยรวมแล้วใน 4 หมู่นี้ หลังจากมีการสื่อสารเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งแล้ว ทางสังคม และชุมชนมีสภาพดีขึ้นจากแต่ก่อนมากทั้งระบบการดำเนินการประสานงานกับภาครัฐ และเรื่องต่างๆ แต่ก็ยังไม่ได้รับประโยชน์เท่ากับ 3 หมู่แรกที่กล่าวไปแล้ว

ความพึงพอใจของคนในหมู่ 2 บ้านศาลากุลนอก หมู่ 3 บ้านศาลากุลใน หมู่ 4 บ้านคลองสระน้ำอ้อย และหมู่ 5 บ้านท่าน้ำ จากการศึกษาวิจัยพบว่าคนในชุมชนนี้ มีความพึงพอใจในระดับหนึ่งที่สามารถพลิกผัน กลุ่มของตนมาได้จนถึงปัจจุบันนี้ สภาพต่างๆ ในชุมชน และครอบครัวดีขึ้น

1. ความพึงพอใจทางเศรษฐกิจ ก็มีแต่ไม่มากนักถือว่าอยู่ในระดับพออยู่พอกิน
2. ความพึงพอใจในสังคมที่เป็นอยู่นั้นมีความพึงพอใจมาก และอยากจะคงรักษาความเป็นอยู่สภาพแวดล้อมแบบชนบทนี้ตลอดไป เพราะไม่มีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตเดิมที่เคยเป็นมาตั้งแต่บรรพบุรุษ
3. มีความพึงพอใจในการรวมกลุ่มการมีประชาสังคม การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การรวมกลุ่มกันเพื่อหาทางแก้ไขปัญหา

ในเรื่องประโยชน์ และความพึงพอใจนั้นจะเห็นว่าไม่ได้กล่าวถึงวัฒนธรรมประเพณีเลย เป็นเพราะการฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีนั้น มีการฟื้นฟูวัฒนธรรมมอญเท่านั้น เพราะวัฒนธรรมมอญมีจุดขายให้แก่นักท่องเที่ยวได้ดีกว่า และเป็นสิ่งที่หาดูได้ยาก อย่างไรก็ตามแม้เป็นวัฒนธรรมประเพณีแบบมอญนี้ก็ถือว่าเป็นพิธีกรรมทางศาสนาพุทธ ฉะนั้นชาวบ้านในหมู่นี้ก็มักที่จะไปร่วมงานอยู่สม่ำเสมอ

สรุปแล้วจะเห็นได้ว่าคนในชุมชนเกาะเกร็ดนั้นต่างก็ได้รับประโยชน์ และความพึงพอใจจากชุมชนเข้มแข็งที่เกิดขึ้นในด้านต่างๆ เพียงแต่มีข้อแตกต่างกันเท่านั้น แต่ก็ถือได้ว่าได้รับประโยชน์ด้วยกันทั้งสิ้น และคนในชุมชนก็มีความพึงพอใจอีกด้วย

5. แนวโน้มในอนาคตของชุมชนเกาะเกร็ดในด้าน เศรษฐกิจ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี สังคม และการใช้การสื่อสารเป็นอย่างไร

ในการตอบปัญหานำวิจัยข้อนี้ผู้ศึกษาวิจัยได้วิเคราะห์จากการสังเกตในพื้นที่เกาะเกร็ด และการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ มาวิเคราะห์ร่วมกัน สามารถอธิบายผลการวิจัยในด้านต่างๆ ดังนี้

ด้านเศรษฐกิจ

แนวโน้มทางด้านเศรษฐกิจของชุมชนเกาะเกร็ดนั้นมีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างแน่นอนรายได้ของคนในชุมชนจะมีมาก เพราะเกาะเกร็ดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ที่ยังรักษาสภาพแวดล้อมให้คงอยู่อย่างที่เป็นมาในอดีต นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติ กำลังนิยมที่จะเข้ามาเที่ยวในลักษณะนี้ ประกอบกับปัจจุบันรายได้หลักของประเทศได้มาจากการท่องเที่ยว ฉะนั้นแนวโน้มในอนาคตอัตราการเพิ่มของนักท่องเที่ยวจะมีมาก (แผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศ, 2540) คนในชุมชนได้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านจากรัฐบาล หมู่บ้านละ 1 ล้านบาท มาเพื่อปรับปรุงหน้าบ้านให้เป็นร้านค้า และนำมาลงทุนในการผลิตสินค้าออกมาจำหน่ายด้วย นอกจากนี้ สื่อการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับชุมชนเกาะเกร็ดก็มีมาก ทำให้เกาะเกร็ดเป็นที่รู้จักมากขึ้น มีผู้ที่ยอยากมาเที่ยวเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งสถานที่ที่ใกล้กรุงเทพมหานครมากด้วย ทำให้ใช้เวลาในการเดินทางน้อย สะดวกกับผู้ที่ต้องการหาสถานที่พักผ่อนในวันหยุด

นอกจากที่กล่าวมาแล้วคนในชุมชนเกาะเกร็ดยังมีความคิดที่จะขยายพื้นที่การท่องเที่ยวของเกาะให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินเที่ยวได้รอบเกาะโดยไม่เก็บ จะมีการจัดสวนในหมู่ที่เป็นเกษตรกรรม คือ หมู่2, หมู่3, หมู่4, และหมู่5 จัดสวนให้น่าชม มีความคิดจะจัดสวนให้เยี่ยมชม เช่น สวนทุเรียนพันธ์ต่างๆ และสวนผลไม้ที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าชม และทานผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติในสวนนั้นได้ทันที ซึ่งหากทำสำเร็จคาดว่าจะยอดนักท่องเที่ยวจะเพิ่มขึ้นอีกมากมายทีเดียว

ด้านศิลปวัฒนธรรม และประเพณี

แนวโน้มด้านวัฒนธรรมในชุมชนเกาะเกร็ดนั้น ขณะนี้ชาวบ้าน และผู้นำเองก็ยังคงกังวลว่าจะไม่มีผู้ที่จะสืบทอดต่อไป แม้ในปัจจุบันจะมีความกระตือรือร้นในการฝึกหัดให้เด็กรุ่นใหม่ๆ อยู่ก็ตาม แต่ก็ยังคงมีจำนวนน้อยอยู่ที่สนใจ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกระแสความนิยมของโลกตะวันตก ทำให้เด็กวัยรุ่น หรือเยาวชนมีความต้องการที่จะมีวัฒนธรรมแบบนั้นจึงอาจจะไม่ใส่ใจในวัฒนธรรมของตนเองได้ อย่างไรก็ตามสิ่งที่กล่าวนี้เป็นเพียงอนาคตที่คนในชุมชนเกาะเกร็ดหวาดหวั่นเท่านั้นยังไม่

เกิดขึ้นจริงทั้งหมดในปัจจุบัน แต่ถ้าหากมีการอบรมให้แก่เยาวชนรุ่นใหม่ ในเรื่องของศิลปะประเพณี วัฒนธรรม และงานฝีมือต่างๆ ก็สามารถเชื่อได้ว่าเมื่อเยาวชนเหล่านั้นเติบโตขึ้นก็必将มีความรักใน ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีในแบบบรรพบุรุษของตนเอง

โดยสรุปแล้วแนวโน้มด้านศิลปะวัฒนธรรมประเพณีแบบมอญนี้จะยังคงอยู่ และปฏิบัติ ไปเรื่อยๆ จากรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่งหลงเหลือไว้อยู่เสมอ ในงานพิธีกรรมต่างๆ ทางศาสนาจะ ดำเนินมิให้ขาด และจะสอนสู่รุ่นต่อๆ ไปเรื่อยๆ

ด้านสังคม

ในด้านสภาพความเป็นอยู่ในสังคมนี้ในอนาคตต่อไปก็ยังคงอนุรักษ์วิถีชีวิต และสภาพ แวดล้อมไว้อีกนานแสนนาน เนื่องจากชาวบ้านมีความผูกพันกับการใช้ชีวิตแบบโบราณ และการ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันของคนในชุมชน และชาวบ้านก็ยังคงพึงพอใจกับแนววิถีชีวิตเช่นนี้ แม้ใน ส่วน ของผู้นำเองก็ยังคงอยากที่จะเก็บสภาพสังคมเช่นนี้ไว้ต่อไปอีกนานเท่านาน

ด้านการสื่อสาร

แนวโน้มในอนาคตเกี่ยวกับการใช้สื่อในการศึกษาวิจัยพบว่า สื่อที่ใช้บ่อย และมากใน อนาคต คือ สื่อบุคคลเช่นเดิม นอกจากสื่อบุคคล และสื่ออื่นๆ ที่ใช้อยู่แล้ว ก็จะเสริมสื่อวิทยุชุมชน เพิ่มขึ้นมาด้วย จะใช้ติดตั้งรอบเกาะเกร็ด และจะไว้แจ้งข่าวสารต่างๆ ภายในชุมชนให้แก่คนในชุมชน เช่น การเรียกประชุมในวาระต่างๆ การใช้เพื่อการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพโดยใช้สื่อนี้ในการ อธิบายรายละเอียดต่างๆ ให้แก่นักท่องเที่ยวได้ นอกจากนี้มีสื่อที่เพิ่มขึ้นมาแล้วรูปแบบการสื่อสารก็จะ เปลี่ยนไป จากที่เคยมีบุคคลภายนอก สิ่งเข้ามากระตุ้นในผู้นำ และชาวบ้านให้เกิดการตื่นตัว ในการ สร้างชุมชนเข้มแข็งนั้น คนในชุมชนจะมีการสื่อสารกับบุคคลภายนอกมากขึ้น เช่น ในการสื่อสารเพื่อ ขอความช่วยเหลือในการแนะนำการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของหมู่บ้าน การหาตลาดจำหน่ายสินค้า เป็นต้น บทบาทหน้าที่ในการแสดงออก ถึงความคิด เช่น ในการประชุมก็จะมีมากขึ้น ชาวบ้านเสนอ สิ่งที่เป็นประโยชน์แก่หมู่บ้าน และชุมชนได้มากขึ้น บทบาทในการรับฟังข่าวสารก็จะเพิ่มขึ้นด้วย ความต้องการข่าวสารเพื่อนำมาปรับปรุง หรือวิเคราะห์ความเป็นไปได้ต่างๆ ในกิจกรรม รูปแบบการ สื่อสารที่ได้ก็จะเกิดจากการต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงจากภายใน เป็นการสื่อสารเพื่อสร้างชุมชนเข้ม แข็งอย่างแท้จริงได้

จากการอภิปรายผลจากการวิเคราะห์นี้ ทำให้ทราบได้ว่าการสื่อสารเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งนั้น สื่อที่มีอิทธิพลมากที่สุดทำให้ผู้คนยอมรับ สร้างความเข้าใจอันดีต่างๆ ส่งผลให้การทำงานสามารถดำเนินไปในทิศทางเดียวกันก็คือ สื่อบุคคล โดยในรูปแบบของการสื่อสารนั้นเป็นการสื่อสารแบบสองทาง และมีทิศทางที่ไหลเป็นแนวระนาบ รูปแบบการสื่อสารนี้ทำให้เกิดความเข้าใจอันดี ทำให้เกิดหนทางในการที่จะแก้ไขปัญหาได้ สร้างประโยชน์ และความพึงพอใจอย่างมากมาย ให้แก่คนในชุมชนเกาะเกร็ดนี้ โดยในการที่จะประสบความสำเร็จได้นั้นก็ต้องขึ้นอยู่กับปัจจัยในเรื่องของบทบาทการสื่อสารของผู้นำที่ดีให้ความดูแลสนใจ ชาวบ้านที่คอยให้ความร่วมมือ การมีบุคคลภายนอกที่เข้ามาคอยกระตุ้นที่เนะให้เกิดการพัฒนาเปลี่ยนแปลงจนก่อให้เกิดผลสำเร็จ และความสำเร็จที่ได้นี้ทำให้เห็นแนวโน้มในอนาคตว่าหากยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงในบริบทต่างๆ ของชุมชนเกาะเกร็ดแล้ว ชุมชนเกาะเกร็ดนี้ก็ต้องยิ่งก้าวพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งขึ้นไปอีกอย่างแน่นอน

5.3 ปัญหาและอุปสรรคในการศึกษาวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่องการสื่อสารเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งในเกาะเกร็ดนี้ ผู้วิจัยได้พบกับปัญหา คือ

1. ในการลงพื้นที่วิจัยเพื่อเก็บตัวอย่างนั้นปัญหาที่พบคือ ผู้นำชาวบ้านบางคนไม่ใช่ผู้นำที่แท้จริงทั้งผู้นำบริหารโดยตำแหน่งและผู้นำความคิด ทำให้ผู้วิจัยต้องทำการหากกลุ่มตัวอย่างใหม่ก่อนลงเก็บข้อมูลวิจัย
2. ในการเดินทางเก็บข้อมูลทั้งหมดนั้น ในบางส่วนของชุมชนเกาะเกร็ดมีความลำบากในการเดินทาง เพราะไม่มีถนนเข้าที่เห็นได้แน่ชัด ต้องอาศัยเรือหรือเส้นทางลัดที่ต้องถามจากผู้รู้ในชุมชน
3. ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของผู้ศึกษาวิจัยกับกลุ่มตัวอย่าง เช่น ชุมชนมุสลิมที่ผู้วิจัยต้องอาศัยการถามจากกลุ่มตัวอย่างก่อน และแนะนำเข้าไปเก็บข้อมูล

5.4 ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

1. ข้อเสนอแนะสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐ

- (1) เจ้าหน้าที่ของรัฐควรที่จะลงมาสำรวจพื้นที่ และให้ความช่วยเหลือให้ความสะดวกในงบประมาณมากขึ้น ลงมาในพื้นที่ และมองว่าชุมชน หรือกลุ่มเข้มแข็ง ยังขาดอะไรที่พอจะ

หาช่วยเหลือได้ ก็ควรที่จะเสนอหามาให้เอง และควรที่จะทำการติดต่อสื่อสารสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชาวบ้านไว้ไม่ให้ขาด ควรจะมีหน่วยงานรัฐอื่นๆ เข้ามาให้ความสนับสนุนด้วย เช่น กระทรวงพาณิชย์ในเรื่องการส่งออกสินค้าไทย เป็นต้น

(2) การดูแลในการจัดทำสื่อต่างๆ ที่เป็นการประชาสัมพันธ์กับบุคคลภายนอก เพราะที่เห็นในปัจจุบันนั้นยังขาดการดูแลในส่วนนี้ ที่มีอยู่ก็มีแต่อยู่บนอำเภอปากเกร็ด เมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาภายในเกาะแล้ว ไม่มีเอกสารที่นักท่องเที่ยวจะสามารถหยิบอ่านเป็นข้อมูลได้ต้องอาศัยการมองจากป้ายคัทเอาทเพียงอย่างเดียว

(3) ควรเพิ่มบทบาทในการกระตุ้น ให้ชาวบ้านรู้จักคิดถึงการพัฒนาในสิ่งใหม่ๆ ในแง่มุมใหม่บ้าง การทำให้ชาวบ้านมีความกระตือรือร้นในการจะทำกิจกรรมอะไรขึ้นเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม เพราะในปัจจุบันในชุมชนไม่มีค่อจะมีกิจกรรมใหม่ มีแต่การสานงานเก่าเท่านั้น งานใหม่ที่เข้ามาก็มาจากทางราชการไม่ใช้การริเริ่มจากคนในชุมชน

(4) เจ้าหน้าที่ควรช่วยเหลือในการมองหาตลาดขายสินค้าที่สามารถนำสินค้าจากในชุมชนไปเผยแพร่ให้กว้าง และกระจายพื้นที่ออกไปได้ซึ่งในช่วงต้นนี้อาจจะกระจายสินค้าเครื่องบินดินเผาไปทั่วทุกภาค หรือเท่าที่จะได้ในประเทศไทยก่อน และพัฒนาจนสามารถนำออกสู่ตลาดโลกได้เพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้เพิ่มขึ้นแก่คนในชุมชนเกาะเกร็ดนี้

2. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้นำชุมชน

(1) ควรที่จะมีส่วนในการดูแลเนื้อหาของสื่อต่างๆ ที่จะออกไปสู่ภายนอกให้มากขึ้น ที่ผ่านมาจากการวิจัยพบว่าไม่ได้มีการเอาใจใส่หรือสนใจ บุคคลภายนอกอาจจะทำอย่างไรก็ตาม ซึ่งมันไม่ถูกต้อง ในการทำสื่อ นั้น คนในชุมชนอาจจะร่วมมือกับคนภายนอกโดยใช้เงินทุนในการจัดทำจากเขา แต่คนในชุมชน จะเป็นผู้ดูแลเนื้อหาของสื่อเอง หรือคนในชุมชนมีความคิดที่จะทำเองแล้วหาบุคคลหน่วยงานมาสนับสนุนก็ย่อมได้

(2) ผู้นำควรที่จะมีความคิดริเริ่มในเรื่องที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนให้มากขึ้น ทั้งในเรื่องการจัดพื้นที่เพิ่มเติมให้สามารถท่องเที่ยวได้ทั้งเกาะเกร็ด ซึ่งในปัจจุบันนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะมาเที่ยวชมเพียงแค่ 3 หมู่บ้าน คือ หมู่ 1 หมู่ 6 และหมู่ 7 เท่านั้น นอกจากนี้ควรมีการนำศิลปวัฒนธรรมของชาวเกาะเกร็ดไปเผยแพร่ภายนอกด้วย ตามงานแสดงศิลปวัฒนธรรมต่างๆ ให้มากขึ้น เป็นการเปิดตัวของตนเองด้านการค้า

(3) ผู้นำควรที่จะศึกษาเรียนรู้ในเรื่องเทคโนโลยีการสื่อสารด้วย เพื่อที่จะสามารถประชาสัมพันธ์ชุมชนเกาะเกร็ด หรือกระจายข่าวสารไปสู่ภายนอกได้ การรู้จักใช้สื่ออินเทอร์เน็ตและรูปแบบการสื่อสารอื่น ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในชุมชนเข้มแข็งได้

(4) ผู้นำควรที่จะมองหาตลาดภายนอกในกระจายสินค้าภายในชุมชนเกาะเกร็ดนี้ออกสู่ตลาดระดับประเทศ เป็นการเพิ่มรายได้ และชื่อเสียงให้แก่คนในชุมชนเกาะเกร็ด และเป็นการเพิ่มจุดขายของการท่องเที่ยวในชุมชนเกาะเกร็ดอีกด้วย เพราะในปัจจุบันนี้เครื่องปั้นดินเผา นี้มีชื่อเสียงแต่มีการจำหน่ายในบริเวณแคบ คือ ภายในเขตจังหวัดนนทบุรี จังหวัดปทุมธานี และภายในเกาะเกร็ดเองเท่านั้น ที่เป็นตลาดใหญ่ ฉะนั้นการผลิตก็จะมีกำลังจำกัดตามไปด้วย เมื่อกำลังผลิตจำกัด การกระจายอาชีพช่างปั้น ช่างแกะลาย ซึ่งเป็นศิลปะอย่างหนึ่งของชุมชนเกาะเกร็ด นี้ก็จะไม่สามารถขยายตัวได้เต็มที่ ดังนั้นจึงต้องการให้ผู้นำลงมาหาตลาดในการส่งสินค้ากระจายสู่ภายนอกให้มากขึ้น

5.5 ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัย

(1) ในการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเรื่อง การสื่อสารเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งในเกาะเกร็ดนี้ ศึกษาถึงรูปแบบขั้นตอนการสื่อสาร และการใช้สื่อที่ทำให้เกิดชุมชนเข้มแข็งได้ เป็นงานวิจัยที่ใช้คำถามปลายเปิด เพื่อหาเหตุผลในประการต่างๆ ในการวิจัยเรื่องต่อไปควรจะศึกษาถึงในส่วนของเนื้อหาของสื่อที่ใช้ในการสื่อสารเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งด้วย

(2) ในการศึกษาวิจัย ควรจะมองหากลุ่มตัวอย่างใหม่ที่มีความน่าสนใจ และไม่มีผลงานวิจัยมากนัก คือ งานวิจัยของผู้ศึกษานี้ ที่ทำการวิจัยในเกาะเกร็ด เกาะเกร็ดปัจจุบันมีผู้ที่ลงไปทำการศึกษาวิจัยกันมากมาย ฉะนั้นหากมีผู้ที่สนใจจะศึกษาแต่ที่เกาะเกร็ด ความหลากหลายในเรื่องของกลุ่มตัวอย่าง งานวิจัยก็จะไม่มีความน่าสนใจได้ ผู้วิจัยรายใหม่ควรจะศึกษากลุ่มตัวอย่างใหม่ๆ อยู่เสมอ

Draft

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

กาญจนา แก้วเทพและคณะ. **สื่อเพื่อชุมชน การประมวลองค์ความรู้**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2543.

เกื้อมธธา ฤกษ์พรพิพัฒน์. **สารคดี ธุรกิจชุมชน ยาแก้สังคมไทยยามยาก**. กรุงเทพมหานคร : นิตยสารโลกสีเขียว พฤศจิกายน-ธันวาคม 2541. หน้า 38

ข้อมูลจากกรมพัฒนาชุมชน อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี : อดสำเนา, 2530

ชวรัตน์ เชิดชัย. **ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสื่อสารมวลชน**. กรุงเทพมหานคร : กพิศการพิมพ์, 2527

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. **การศึกษาเรื่อง ธุรกิจชุมชนในประเทศไทย ธุรกิจชุมชนเส้นทางที่เป็นไปได้**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย, 2542

บำรุง สุขพรรณ. **ระบบสื่อสารในสังคม**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527.

ปรมะ สตะเวทิน. **หลักนิเทศศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร : รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์, 2527.

ประเวศ วะสี. **ประชาคมตำบล ยุทธศาสตร์เพื่อเศรษฐกิจพอเพียง ศิลธรรมและสุขภาพ**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มติชน, 2541

ฐิรุฒิ เสนาคำ. **จากปัจเจกสู่สาธารณะ : กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็ง**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, 2540

พูนทรัพย์ สิทธิพรหม. **การสื่อสารเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น**. กรุงเทพมหานคร : คณะวิทยาการ
จัดการ สถาบันราชภัฏพระนคร, 2539.

- พัชนี เขยจรรยา. **แนวคิดหลักนิเทศศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร : เอลโล่การพิมพ์, 2538.
- สวณิต ยมาภัย. **การสื่อสารของมนุษย์**. กรุงเทพมหานคร : 68 การพิมพ์, 2526.
- ยุทธนา วรณปิติกุล \ สุพิธา เริงจิต. **สำนักพลเมือง ความเรียงว่าด้วยประชาชนบนเส้นทางประชาสังคม**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท อัมรินทร์บุ๊คเซ็นเตอร์ จำกัด, 2542.
- ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ. **การวิเคราะห์ผู้รับสาร**. กรุงเทพมหานคร : คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.
- ยุวดี คาดการณ์ไกล / นายแพทย์ ชูชัย ศุภวงศ์. **ประชาสังคม**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน, 2540
- วาสนา จันทร์สว่าง. **การสื่อสารเพื่อชีวิต**. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.
- วิรัช ฤทธิรัตนกุล. **การประชาสัมพันธ์**. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.
- สมควร กวียะ. **การสื่อสารมวลชน บทบาทหน้าที่ต่อชีวิต ความรับผิดชอบต่อสังคม**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2538.
- สมควร กวียะ. **หลักทฤษฎีการสื่อสาร หน่วยที่1-8**. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2529.
- สวณิต ยมาภัย. **การสื่อสารของมนุษย์**. กรุงเทพมหานคร : 68 การพิมพ์, 2526
- เสถียร เขยประทับ. **การสื่อสารงานนวัตกรรม**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530
- อนุชาติ พ่วงสำลี และกฤตยา อาชวนิตกุล. **ขบวนการประชาคมไทย : ความเคลื่อนไหวภาคพลเมือง**. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พรินติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), 2542

เอ็ด ภิรมย์. เกาะเกี๊ต. กรุงเทพมหานคร : วัดปรมัยยิกาวาส., 2540

วิทยานิพนธ์

เกียรตินิยม ทีปประสาน. "พฤติกรรมการเปิดรับสื่อและการแสวงหาข่าวสารเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในโครงการหมู่บ้านจุฬารณพัฒนา 5". วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2541

ชินษฐา แจ้งใจ. "ชุมชนเข้มแข็ง กรณีศึกษาชุมชนบางปลากด อำเภอองครักษ์ จังหวัด นครนายก". วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2543

ฐปณี สุวรรณฉัตรชัย. "การแสวงหาข่าวสาร การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อข่าวสารของศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยว". วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

ปัญญา สวัสดิ์เสรี. "ความคิดเห็นของประชาชน ในเขตจอมทองที่มีต่อบทบาทผู้นำชุมชนกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน". วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539

พิมพ์จันทร์ ใจวงศ์. "คุณลักษณะของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมที่มีความสัมพันธ์ต่อการยอมรับวิทยาการแผนใหม่ในการเพาะเลี้ยงกุ้งทะเลของสมาชิกสหกรณ์นิคม ตำบลโคกขาม จังหวัดสมุทรสาคร". วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2527.

ภาษาอังกฤษ

Books

Berrigan, Access and Participation, Paris : UNESCO. F.J. 1979.

David K. Berlo. **The Process of Communication**. New York : Holt, Rinehart and Winston, 1960.

E. Kleinjans quoted in P.R.R. Sinha, **Towards a Definition of Development Communication** , paper presented at the Study Seminar on Development Communication organized by AMIC, Singapore, April 1976.

E. Emery, P.H. Ault and W.K. Agee, **Introduction to Mass Communication** New York : Dodd, Mead and Co., Inc., 1967.

E.M. Roger and L. Svenning, **Modernization Among Peasants : The Impact of Communication** New York : Holt, Rinehart and Winston, 1969.

Everett M. Roger. and F. Floyd Shoemaker, **Communication of Innovations**. New York : The Free Press, 1971.

Lawrence A. Wenner. **The Nature of News Gratifications. Media Gratifications Research : Current Perspective**. Beverly Hills, Sage, 1985.

R.S. Goyer. **Communication, Communicative Process, Meaning : Toward a Unified Theory** *Journal of Communication*, Vol.20 ,1970.

S.S. Stevens quoted in T.R. Nilsen. **On Defining Communication** *The Speech Teacher* Vol.6. 1957.

Wilbur Schramm, **The Process and Effects of Mass Communication**. Urbana.III. : University of Illinois Press, 1974.

Windahl et al, **Using Communication Theory**, Sage Publications, 1992.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ นายกอบกวี ชื่นรักสกุล
เกิดเมื่อ วันที่ 9 ธันวาคม 2520
การศึกษา สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีนิเทศศาสตรบัณฑิต
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต เมื่อปีการศึกษา 2542
การทำงาน ปี พ.ศ. 2544 – ปัจจุบัน เจ้าหน้าที่ฝ่ายประชาสัมพันธ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

D
P
U